

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Osman ÇÖPATLAMAZ

**MEHMET RAUF'UN MENSUR ŞİİRLERİ
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Yüksek Lisans Tezi

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. İbrahim ŞAHİN

KIRIKKALE-2006

ÖZET

Servet-i Fünûn edebiyatının nesir sahasında önde gelen isimlerinden olan Mehmet Rauf, romanları kadar o dönemde mensur şiirleri ile de tanınmıştır. Daha sonraları mensur şiir, edebiyatımızda ağırlığını kaybetmiştir. Araştırmamız Mehmet Rauf'un mensur şiirlerini tespit etmek, onları muhteva ve yapı bakımından incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmamızda önce mensur şiir türü üzerinde durduk. Birinci bölümde Mehmet Rauf'un yayımlanan mensur şiirleri tespit ettik. İkinci bölümde mensur şiirler üzerinde muhteva, üçüncü bölümde ise yapı ve anlatım incelemesi yaptık. Sonuç bölümünden sonra incelediğimiz mensur şiirlere yer verdik. Çalışmamız kaynakça bölümü ile son bulmaktadır.

ABSTRACT

Mehmet Rauf, the pioneer in the field of prose of Servet-i Fünûn literature in his period, was known not only by his novels but also his prosy poems. Later, prosy poem lost its importance in our literature. The research has been done to state Mehmet Rauf's prosy poems and to examine them in point of content and structure. Firstly we stressed on the prosy poem type. In the first part we stated the prosy poems which were published. We examined the content of prosy poem in the second part, and structure and expression in the third part. After the conclusion we wrote the prosy poems that we examined. Our work ends with bibliography.

KİŞİSEL KABUL/AÇIKLAMA

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Mehmet Rauf’un Mensur Şiirleri Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmamı, ilmî ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

14.06.2006

Osman ÇÖPATLAMAZ

ÖNSÖZ

Çalışmamız Servet-i Fünûn edebiyatının nesir sahasındaki meşhur isimlerinden Mehmet Rauf'un mensur şiirlerini konu edinmektedir. Çalışmamızın giriş bölümünde mensur şiirin Batı edebiyatı ve Türk edebiyatındaki oluşumu ve gelişimi üzerinde durarak mensur şiirin özelliklerine kısaca değindik. Böylelikle ele aldığımız eserlerin hangi hususiyetleri ile mensur şiir olduğu, edebîlik vasfı kazandığı daha iyi anlaşılabilir.

Metinleri muhteva ve yapı açısından incelerken kronolojik bir sıra izledik yani metinleri yayımlanış tarihlerine göre ele aldık. Çalışmamız, yazarın ilk mensur şiirinin yayımlandığı 1896 yılı ile son mensur şiirinin yayımlandığı 1912 yılları arasındaki 16 yıllık zaman diliminde verilen eserleri kapsamaktadır. Böylece mensur şiirlerde zaman içinde oluşan muhteva ve yapı değişimlerini gözlemleme şansımız oldu. Eseri bir bütün olarak ele aldığımız için, muhtevayı incelerken yazarın hayat hikâyesine, hatıralarına, yazar hakkında söylenenlere başvurmadık. Her eseri, yalnız başına bir sistem ve kendisinden üst seviyedeki bir sistemi tamamlayan bir unsur olarak düşündük. Mensur şiirlerdeki yapı ve muhteva unsurlarını incelerken her bir metni tek tek ele alarak inceledik. Neticede tüm mensur şiirleri tamamlanmış, tek bir eser olarak ele aldık.

İncelemeye tâbi tuttuğumuz mensur şiirlerin yayımlandığı dergilerdeki ve gazetelerdeki ilk halini, mensur şiirlerin büyük bir çoğunluğunun toplandığı Siyah İnciler'deki haliyle karşılaştırdık. Metinler arasındaki farklılıkları çalışmamızın sonunda, dipnotlarla ayrıntılı olarak belirttik. Bu değişiklikler, ek, kelime, cümle veya paragraf seviyesinde karşımıza çıkmaktadır. Yazarın bu değişikliklerde mana ve ahengi güzelleştirmek gayesinde olduğunu gördük. Bunları muhteva ve yapıyı incelediğimiz bölümlerde belirttik.

İncelemede kolaylık sağladığı için muhtevayı ve yapıyı ayrı başlıklar altında değerlendirdik. Yapı itibariyle aynı özelliği taşıyan metinlerin üslup ve ifade tarzları itibariyle de birbirine benzediğini gördük. Bir başka ifade ile üslûp ve ifade tarzı, yapıyı etkilemekte ve şekillendirmektedir. Bunun tersi bir durum da doğrudur. Bu yüzden metinlerin ifade özellikleri üzerinde yapıyı incelediğimiz bölümde durduk. Metinlerin yapısını inceleyerek ifade ve üslûp özelliklerine değindik. Toplu bir değerlendirme yapmak gayesi ile ritm ve ahenk unsurlarına değindikten sonra genel özellikleriyle metinlerin dil özelliklerini, istatistikî veriler ışığında inceledik.

Çalışmamıza başlarken ve çalışmanın planlanmasında rehberlik eden değerli hocam Prof. Dr. Şerif Aktaş'a, çalışmamız boyunca görüşlerine sıkça başvurduğum, yardımlarını tarafımızdan esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. İbrahim Şahin'e teşekkürü bir borç bilirim.

2006- KIRIKKALE

Osman ÇÖPATLAMAZ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
GİRİŞ	1
1. Edebî Tür ve Mensur Şiir	1
2. Mensur Şiirin Oluşumu ve Gelişimi	4
2.1. Batı Edebiyatında Mensur Şiir.....	4
2.2. Türk Edebiyatında Mensur Şiir.....	5
3. Bir Edebî Tür Olarak Mensur Şiir	11

BİRİNCİ BÖLÜM

MEHMET RAUF'UN MENSUR ŞİİRLERİ

1. MEHMET RAUF'UN MENSUR ŞİİRLERİ.....	17
1.1. Siyah İnciler.....	19
1.1.1. Siyah İnciler'de Yayımlanan Metinler	19
1.1.2. Siyah İnciler'deki Metinlerin İlk Yayımlandığı Yerler.....	22
1.1.3. İlk Defa Siyah İnciler'de Yayımlanan Metinler.....	25
1.1.4. Hem Siyah İnciler'de Hem Diğer Kitaplarında Yayımlanan Metinler	26
1.1.5. Siyah İnciler'de Yer Alan Mensur Şiir Dışındaki Metinler.....	26
1.2. Siyah İnciler'de Yer Almayan Mensur Şiirler.....	28
1.3. Mehmet Rauf'un Tüm Mensur Şiirleri.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

MENSUR ŞİİRLERDE MUHTEVA

2. MENSUR ŞİİRLERDE MUHTEVA	33
2.1. Aşk	33
2.1.1. Aşkta Mutluluk.....	37

2.1.2. Aşkta Mutsuzluk	40
2.1.3. Ayrılık.....	45
2.2. Kadın	48
2.3. Yalnızlık	51
2.4. Kaçış.....	52
2.5. Karamsarlık.....	54
2.6. Ölüm.....	56
2.7. Tabiat.....	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MENSUR ŞİİRLERDE YAPI VE ANLATIM

3. MENSUR ŞİİRLERDE YAPI VE ANLATIM.....	61
3.1. Dış Yapı.....	62
3.2. İç Yapı ve Anlatım Özellikleri.....	63
3.2.1. Tasvir Yoluyla Anlatım	65
3.2.2. Hikâye Yoluyla Anlatım.....	69
3.2.3. Teşbih Yoluyla Anlatım	77
3.2.4. Tezat Yoluyla Anlatım	80
3.2.5. Doğrudan Doğruya Anlatım	81
3.3. Ritm ve Ahenk Unsurları.....	84
3.4. Mensur Şiirlerde Dil.....	92
3.4.1. Kelimeler Dünyası.....	92
3.4.2. Tekrarlanan Kelimeler.....	94
3.4.3. Zamirler	96
3.4.4. Sıfatlar.....	97
3.4.5. İsimler.....	98
3.4.6. Fiiller	100
3.4.7. Zarflar, Edatlar ve Bağlaçlar.....	102
3.4.8. Ünlemler	103
3.4.9. Cümle.....	105
SONUÇ	109

MENSUR ŞİİRLER (Metinler)	113
Beni Sevmemiş	114
Ona	116
Bahtiyarlık Değil midir?.....	117
O Mahmur Gözler	118
Ey Hulya-yı Şair	119
Hayal-i Mâder.....	122
Lev'a-i Şebab	132
Sine-i Garam.....	124
Arp	125
O Kadına.....	127
Âlâm-ı Vuslat	128
Firkete	129
Bârân-ı Bahar.....	130
Hayalin	131
Yemin-i Vefa	133
Bahr-i Muhitte	135
Kadın İhtiyacı	134
Kıştan Sonra	136
Ebr-i Melâl.....	139
Kimsesizliklerim.....	140
Matemlerim	141
Nisan Gecesi.....	142
Nisan Sabahı	144
Bülbüle Karşı.....	146
Benim Olsaydın	148
Hiçbir Yer.....	149
Kireçburnu'nda.....	150
Mehtab.....	151
	152
Aşktan Sonra.....	153
Halûk'un Gözleri.....	154

Üç Mezar	155
Ebediyyen Sen, Ebediyyen.....	157
Madam ... İçin.....	159
La Grande Vie.....	160
Senin Gözlerin	162
Birbirimiz İçin	163
Gözlerin Bir Sema ki.....	164
Bir Necm-i Emel.....	165
Lâne-i Telâki.....	166
Sen, Müebbeden Sen.....	167
Benim Aşkım	168
Eğer Şuh İsen.....	169
Terâne-i Saadet	170
Sukut	171
Bir Müsamereden Sonra.....	172
Hicran-ı Emel	173
Saçların.....	174
Mevte.....	175
Spleen.....	176
Taze Bir Mezar	177
Tesadüflerim.....	179
Sermetçik'e.....	181
Asıl Demet.....	182
Buse.....	184
Kalbim Yalnız Iztıraba Değil	185
Pervane.....	186
Menekşecik.....	187
Hazân.....	189
KAYNAKÇA	190

ŞEKİL VE ÇİZELGELER DİZİNİ

Tablo : 1. Mensur Şiirlerde Sayfa Sayısı.....	62
Tablo :2. Mensur Şiirlerde Ortak Yapı I.....	64
Tablo: 3. Mensur Şiirlerde Ortak Yapı II.....	64
Tablo: 4. Beni Sevmemiş'e de İç Yapı.....	70
Tablo: 5. Ey Hülya-yı Şair'de Metin Halkaları.....	72
Tablo: 6. Sine-i Garâm'ın Yapısı.....	74
Tablo: 7. Üç Mezar'da Yapı.....	76
Tablo: 8. Sukut'da Metin Halkaları Arasındaki İlişki.....	77
Tablo: 9. Madam ... İçin'de Metin Halkaları Arası İlişki.....	78
Tablo: 10. Lane-i Telaki'de Metin Halkaları Arası İlişki.....	81

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.y.	: Adı geçen yer
b.	: Baskı
bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
Nr.	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı

GİRİŞ

Tanzimat'la Batı'yı yakından tanıyan edebiyat dünyamızda yeni edebî türler görülür. O döneme kadar edebiyatımızda nazmın ve manzum olanın hâkimiyeti göze çarpar. Tanzimat döneminden başlayarak başta roman olmak üzere diğer mensur türler edebiyatımıza girmiştir. Bu değişimlerden şiir de payını alır. Kendilerinden önceki sanatçılardan cesaret alan Servet-i Fünûn edebiyatı sanatçıları edebiyatımıza farklı ifade tarzları getirmişlerdir. Bu dönemde, özellikle şiir alanında yenilik arayışları artmıştır. Daha çok romancı olarak bilinen Mehmet Rauf, o dönemde edebiyatımız için yeni sayılabilecek mensur şiirler de yazmıştır.

Edebî eser incelemelerinde türün metne kazandırdığı özellikler de dikkate alınır. Mehmet Rauf'un mensur şiirlerini incelemeye geçmeden önce edebî türlerin ve mensur şiirin oluşumu ve gelişmesi üzerinde kısaca durmakta fayda görüyoruz.

1. Edebî Tür ve Mensur Şiir

Edebî eser dil malzemesi ile vücut bulurken genelde “nazım” ve “nesir” gibi iki farklı anlatma tarzında okuyucu karşısına çıkar. Bu iki anlatma tarzı kendi içinde birçok “tür”e ayrılır. Türlerin sayıca artması, birbirinden etkilenip yeni türlerin ortaya çıkması romantik döneme rastlar. Çünkü romantizmin ilk niteliği ve ilkesi hürriyettir. “*Klasi-sizme tepki olan romantizm, sanatkârın kalemi, muhayyilesi, yaratıcı gücü ve duygularına getirilebilecek hiçbir kısıtlama, sınırlama ve kuralı kabul etmez; ona kesin bir hürriyet verir. Bu, aynı zamanda sanata getirilmiş veya ileride getirilebilecek olan her tür-*

l kısıtlama, sınırlama ve kurala karşı da bir isyan demektir.”¹ Romantik dönemin bir başka özelliği de sanat alanlarını birbirine yaklaştırmak eğilimidir. “Müzikle edebiyatın aslında tek sanat olduğu sık sık ileri sürülmüştür. Keza edebiyatta da türlerin birbirine yaklaştırılması eğilimi fark edilir. Romanların ve masalların lirik unsurlar taşması. Fr. Schlegel’in ‘Roman denince hikâye, şiir ve öteki türlerin karışımından başka bir şey tasavvur edemem’ deyişi gibi. Synsthesie denilen bu sanatlar ve ve türler arası yakınlama renkleri işitmek (Farbenhren), sesleri görmek (Tnesehen) gibi farklı duyuların karışımı söz konusudur. (...) Romantik edebiyat hem üslûp ve türleri birleştirecek, hem de ene yüksek sanat sisteminden en basit iekşe kadar her türlü konuyu işleyebilecek-tir.”²

Edebî türün bir problem olarak ele alınması ise 18. asrın sonlarına rastlar. Bu bir tesadüf değil, çağın gereğidir. Artık klasik dönem bitmiştir. Pozitif bilim gelişmiş, kendi metotlarını ortaya koymaya başlamıştır. Her şeye bu metotlar ile bakılmaktadır. Tenkit de bu metotlardan kendine düşen payı almak üzere-dir, ilmleşmeye başlamıştır. İlm çalışmanın gereği olarak edebî eserler tasnif edilmiş, edebî türler üzerinde durulmuştur. Kaynaklarda, edebî türlerin doğuşu ve gelişmesi hakkında ilk ve ayrıntılı çalışmanın Ferdinand Brunetiere’in L’volution des genres dans l’histoire de la littrature (1890), (Edebiyat tarihinde türlerin gelişmesi) adlı eseri olduğu belirtilir.

Edebî türler nasıl oluşur? Türler sabit kalır mı? Bir edebî türü diğerlerinden ayrıran özellikler nelerdir? Edebî türler sanatçıyı sınırlamaz mı? Nih tür var mıdır? Bu soruların cevabı edebî tarih içinde aranmalıdır.

Edebî türlerin çeşitlenmesinde yeni sanatçıların, edebî toplulukların ve yeni edebî eserlerin etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanında edebiyatın dışındaki gelişmeler de edebî türleri çeşitlendirmiş, yeni edebî türlerin doğmasını sağlamıştır. “Tr kavramı Aristo’nun Poetika adlı eserinden itibaren her nevi edebî faaliyetin vazgeçilmez unsurlarından biri değerini kazanır ve zamanın akışına paralel olarak hem sayı bakımından zenginleşir hem de incelik arzeder. Başlangıçta nesir ve nazım olarak ayrılmasına rağmen, sosyal kültürel ve dilbilime ait yeni durumlar edebî türlerin, zaman içinde gelişip zenginleşmesine zemin hazırlar.”³

¹ İsmail etişli, Batı Edebiyatında Edebî Akımlar, Akçağ Yay., 4. baskı. ,2001, s. 55.

² Grsel Ayt, Yeni Alman Edebiyatı Tarihi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 1983, s.221-222.

³ şerif Aktaş, Edebiyatta slp ve Problemleri, Akçağ Yay., 1993, s.100-101.

Edebî tür kavramının ciddi olarak tartışılmaya başlandığı klasik dönemin sonunda sanatta ferdiyet ön plana çıkmıştır. O halde sanatçının edebî tür karşısındaki tavrı nedir? Edebî türe bağlı kalmak sanatçıyı sınırlamaz mı? “*Denebilir ki tür, yazarın kullanabileceği, okurun da zaten bildiği hazır bir estetik anlatım vasıtaları toplamıdır. İyi yazar mevcut şekliyle türe kısmen uyar, kısmen de onu zorlar.*”⁴ Burada türün bir anlatım vasıtası olduğunu, sanatçının söylemek istediklerini başka şekilde ifade edemediği için yeni türlerin oluştuğunu söyleyebiliriz, yani tür bir zaruretin sonucudur.

Bir edebî tür belli bir dönemde oluşma devresini yaşar, ikinci devrede gelişir, olgunluğa ulaşır; başka türlere zemin hazırlar. Edebî türlerin gelişmesindeki faktörleri ırk, edebî miras, çevre (iklim ve coğrafya şartları, tarihî şartlar, sosyal şartlar) ve ferdiyet olarak sıralayabiliriz.⁵

Edebî eserde muhteva ve şekil bir bütündür, her ikisi de birbirini etkiler ve tamamlar. Edebî türlerin oluşumu için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Bir edebî türü sadece muhteva veya şekil belirlemez. Fakat edebiyat tarihine bakarak şeklin daha belirleyici olduğunu söyleyebiliriz. Başlangıçta yalnızca ikisinin var olduğunu varsaydığımız nazım ve nesrin ayrılmasında da şeklin belirleyiciliği ön plandadır.

Edebî türler sabit kalmaz. Zaman içinde değişen şartlar yeni edebî türleri oluşturacaktır. “*Yeni eserlerin katılmasıyla kategorilerimiz değişir.*”⁶ Buradan hareketle her edebî eserin türe bir şeyler kattığını, türden ayrıldığı yönleriyle de çok az da olsa yeni türlere yol açtığını söyleyebiliriz.

⁴ R.Wellek, A.Warren, Edebiyat Teorisi (Çev. Ö. Faruk Huyugüzel), Akademi Kit., 1993, s.210.

⁵ İsmail Çetişli, Türk Edebiyatında Mensur Şiirin Doğuşu, Gelişmesi ve Özellikleri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, c. 1, S. 119, Elazığ, 1987, s.99.

⁶ R.Wellek, A.Warren, s.202.

2. Mensur Şiirin Oluşumu ve Gelişimi

2.1. Batı Edebiyatında Mensur Şiir

Mensur şiirin özelliklerine geçmeden önce, bu türün Batı ve Türk edebiyatındaki gelişimine kısaca değinmek istiyoruz.

Mensur şiirin ortaya çıkışını romantiklerin kural tanımazlığı hazırlamıştır diyebiliriz. “*Romantikler, hürriyet konusunda o kadar ileri giderler ki, edebî türlerin ayırımını bile reddederler. Onların sanat dünyasına hâkim oldukları dönemde trajedi ve komediden başka dram türünün ortaya çıkıp büyük rağbet bulması, şiirle nesrin birbirine yaklaştırılması, romanın büyük değer kazanması, bunun açık delilidir.*”⁷

Türk Edebiyatında mensur şiir üzerine tez hazırlayan Efnan Dervişoğlu, mensur şiirin Fransızca’da “*poéems en prose*”, İngilizce’de “*prose poem*” adlarıyla anılmakta olduğunu söyler. Mensur şiir türünün ilk uygulayıcısı olarak Fransız Aloysius Bertrand’ı gösterir.⁸

Servet-i Fünûn’daki küçük hikâye ve mensur şiirleri konu alan doktora çalışmasında Şehnaz Aliş, mensur şiir üslûbunun, modern Fransız edebiyatına kısmen gelenekten faydalanılarak getirildiği sonucuna varır. “*Claude-Andr  Tabart, Rimbaud’nun Illuminations adlı eserinin önsözünde XV. y.y.da ‘Chanson de Geste’lerin konularının nesirle ifade edilmesinin XVI. y.y.da ilk modern romancı Rabelais’ye tesir ettiğini söyler; böylece modern Fransız romanında halk kültürünün tesirini belirtmiş olur. Baudelairre ise aynı  ns zde; ‘Dil, şiir dünyasının merkezidir. Klasiklerde konuşmanın, romantiklerde coşkun duyguların tercümanı olan dil, modern anlayışa göre şiirin ta*

⁷ İsmail  etişli, Batı Edebiyatında Edebî Akımlar, Akçağ Yay., Ankara, 2001, 4. baskı, s. 60.

⁸ Efnan Dervişoğlu, Türk Edebiyatında Mensur Şiir, 1995, s.14. (Gazi  ni. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

kendisidir. Daha önceki bir mesajı iletmez, bizzat o mesajdır.' derken modern edebiyatta mensur şiir üslubunun kullanıldığını ifade etmiş olur.”⁹

Sembolizmin temel taşı kabul edilen Baudelaire'e göre mensur şiirlerin meydana gelmesinde “Daha soyut, daha modern, bir bakışı ve fantezi arayışı, yani kapris, değişik arzular ve garip zevkler'in tesiri vardır. (...) Mallarmé 'poème en prose'u özgürlük arayışı olarak değerlendirmektedir. (...) Sembolistlerden sonra Sürrealistler, şiirin mimarisini yıkararak, noktalama işaretlerini kaldırıp, şiirin içindeki gizli şiir enerjisini açığa çıkarmak arzusuyla, mensur şiirleri bir adım daha ileri götürmüşlerdir.”¹⁰

Mensur şiirin Fransa'da, Aloysius Bertrand ile başladığını söyleyen bir başka kişi de Niyazi Akı'dır: “Fransa'da mensur şiirin bazı hususiyetlerini taşıyan nesir 1842'ye kadar şairane nesir diye anılırdı; fakat Aloysius Bertrand'ın *Gasprad de la Nuit*'si yayınlanınca mensur şiir (Poème en prose) ayrı bir nevi olarak belirdi. Yeni nevin tutunmasını kendi şahsiyet ve özelliklerini bulmasını ise Baudelaire, Isidore, Ducasse ve Arthur Rimbaud sağladılar.”¹¹

Özdemir İnce, Aloysius Bertrand'ın Gaspard de la Nuit ile “Şiirsel düşünceyi tutsaklık zincirlerinden”¹² kurtardığını söylerken modern şiirin bu eser ile başladığını ifade etmektedir. Ayrıca Özdemir İnce, "Düzyazı Şiirin Başyapıtları Üzerine" adlı başka bir yazısında Aloysius Bertrand, Lautréamont ve Rimbaud'un mensur şiirlerini bu alandaki şaheserler olarak görür.¹³

2.2. Türk Edebiyatında Mensur Şiir

Batı edebiyatlarından, özellikle Fransız edebiyatından etkilenen Servet-i Fünûn sanatçıları, 1842 yılında Aloysius Bertrand'ın *Gasprad de la Nuit*'si yayınlanmasıyla

⁹ Şehnaz Aliş, Servet-i Fünûn Dergisinde Küçük Hikâye Mensur Şiir Manzum Hikâye, İst. 1994, s.7. (Marmara Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Doktora Tezi).

¹⁰ a.g.e., s. 7.

¹¹ Niyazi Akı, Yakup Kadri Karaosmanoğlu (İnsan-Eser-Üslûp), İst., 1960, s. 49.

¹² Aloysius Bertrand, *Gasprad de la Nuit*, (Çev. Özdemir İnce, Gendaş Kültür Yay., 1999. s. VI.

¹³ Özdemir İnce, *Şiirde Devrim* Adam Yayınları, İstanbul 2000, s.168.

Fransa’da ortaya çıkan mensur şiir türünün edebiyatımızdaki ilk örneklerini vermişlerdir. Servet-i Fünûn sanatçılarının sadece Fransız edebiyatının etkisiyle bu türe başladıklarını söylemek doğru olmaz. O ana kadar getirilen Türk edebî mirasının payını göz ardı edemeyiz. Geleneksel Türk edebiyatı ismini koymadan mensur şiir üslûbunu kullanmıştır. Türk edebiyatının şiir dışındaki her türünde şiirin varlığını, etkilerini görmek mümkündür. “Zira, biz yüzyıllardan beri kâinata ve hayata şâirâne bir gözle ve şiirin içinden bakmağa alışmıştık.”¹⁴ Servet-i Fünûn sanatçılarından Cenap Şehabettin’in “eskiyi çevir, yeni yap işte dahisin.” sözünden hareketle bu edebî akımdaki sanatçıların yaptıkları her yenilikte geleneğin izlerinin olduğu söylenebilir.¹⁵

Niyazi Akı mensur şiirin Türk edebiyatına geliş macerasını Divan edebiyatına kadar dayandırır. Manzum yazıların nesre çevrilmesinin ve şerhinin mensur şiiri hazırladığını, yabancı dilden yapılan şiir tercümelerinin ise mensur şiire doğru atılmış ilk adım olduğunu söyler.¹⁶ Fevziye Abdullah Tansel, Türk edebiyatında mensur şiir türünün ilk örneği olarak Sinan Paşa’nın Tazarru-name’sini gösterir.¹⁷ Tazarru-name’nin üslûbu itibarıyla mensur şiir olduğunu Mehmet Kaplan da söyler.¹⁸ Ömer Faruk Huyugüzel ve Fatih Andı sanatlı nesir ile mensur şiirin farkına dikkat çekerek Tazarru-nâme’nin mensur şiir kabul edilemeyeceğini iddia ederler.¹⁹

İsmail Çetişli, Dede Korkut hikâyelerinin mensur kısımlarının diğer halk hikâyelerinden farklı olduğunu belirterek mensur şiire yakınlığına dikkati çeker.²⁰

Divan edebiyatında, nesir cümleleri kadar uzun, ölçülü, secili ve kafiyeli mısralarla kurulan bir nazım türü olan bahr-i taviller, mensur şiir türünün Türk edebiyatındaki ilk tohumları sayılabilir..²¹

İnci Enginün şiir tercümelerinin mensur şiire zemin hazırladığını belirtmektedir: “Tanzimat nesli ve Servet-i Fünûn nesli arasında faaliyet gösteren yazarlar Batı dillerinden Türkçeye hayli şiir tercüme etmişlerdir. Çoğu nesir olarak çevrilen bu şiirler,

¹⁴ Mehmet Kaplan, Şiir Tahlilleri 1, Dergah Yay., 11. b., 1991, s. 67.

¹⁵ Aliş, a.g.e., s.9.

¹⁶ Akı, a.g.e., s. 49.

¹⁷ Fevziye Abdullah Tansel, İyi ve Doğru Yazma Usûlleri III, Kubbealtı Neş., 1983, s. 347.

¹⁸ Mehmet Kaplan, Edebiyatın İçinden, İst., 1978, s.27.

¹⁹ Hülya Argunşah, Mehmet Rauf - Siyah İnciler, Çağrı Yay., 2002, s.XV.

²⁰ Çetişli, a.g.m., s.102.

²¹ Ahmet Mermer, “XVI. Yüzyıl Divan Şairi Fedayî ve İki Bahr-i Tavili”, İlmî Araştırmalar, 14 (Güz 2002) s. 121-129, Ankara., İ. Hakkı Aksoyak, “Bahr-ı Tavil”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Dr. Himmet Biray Özel Sayısı, Ankara 1999, s. 438-445.

*Servet-i Fünûn üslûbuna tesir eden bir mensur şiir cereyanı doğurmuştur.*²² Tercüme-lerin şiir anlayışını değiştirmedeki rolünü Tanpınar da belirtir: “*Burada ‘Tercüme-i Manzume’nin ehemmiyetinden bahsetmemiz icap eder. Şinasi’nin bu eseriyle Türkçeye garplı şiir örneklerini getirdiğini işaret ettik. Ayrıca Lamartine’in ‘Souvenir’inden çevirdiği dört kıt’anın kafiye sistemi ve şekliyle, sonra da tek bir hissın derinleşmesinden doğmuş hayalleri ve örgüsüyle dilimizde ilk yeni manzume olduğunu söyleyelim. Neşredildiği yıllarda pek göze çarpmayan bu yenilikler, sonradan genç Hâmid’in üzerinde tesirini gösterecektir.*”²³

Albülhak Hâmid, Recaizade’ye yazdığı bir mektubunda: “*Ben nesir ve şiirden başka olarak lisanımızda mukaffa namıyla bir janr daha ihdas etmek arzusundayım.*”²⁴ diyerek yenilik özlemini dile getirmiştir. Hâmid, ihdasa çalıştığı yeni türe “*mühecca*” isminin verilebileceğini söyler.²⁵

Tanzimat devrinde Namık Kemal’in İntibah’ı (1876), Recaizade’nin Nağme-i Seher (1871) ve Zemzemeler’i (1885), Hamit’in Makber Mukaddimesi mensur şiir türünün tutunmasına yardım eden eserlerin başında gelir. Recaizade, görüşleriyle Servet-i Fünûn topluluğunun “üstad”ı olmuştur. Edebiyatımızda mensur şiir türünün asıl kaynağı onun meşhur sözüdür. “*Her mevzun ve mukaffa lakırdı, şiir olmak lazım gelmez, her şiir mevzun ve mukaffa bulunmak lazım gelmediği gibi.*”²⁶ Gerçeğe uygunluk gösteren duygu ve hayallerin güzel bir ifade ile dile getirildiği her söze şiir denilmesi gerektiği görüşünü onun şu sözlerinden anlıyoruz: “*Her, şiir mevzun ve mukaffa olmak iktiza etmez dediğim huruf ve elfazdan muarra bedayi içindi. Bununla beraber ale’l-ıtlak ifadesi muntazam, manası güzel his ve hayali muvafık-ı hakikat olan her söze şiir denilir.*”²⁷ Recaizade nesir şeklindeki şiirleri kafiyesiz şiirlere tercih etmektedir. “*...kafiyesiz şiir yazmaktan ise nesr-i muhayyel yolunda tasvir-i meram etmek evlâ efdaldır. Nesr-i muhayyel ise mevzûn değil iken adeta tavr-ı şi’ri olabiliyor.*”²⁸ Hatta Tanpınar mensur şiir

²² İnci Enginün, Türk Edebiyatında Shakespeare, Dergâh Yay, 1977, s. 112.

²³ Ahmet Hamdi Tanpınar, 19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitabevi, 6.b., 1985, s.194-195.

²⁴ İnci Enginün, Albülhak Hâmid Mektupları, Dergah Yay. İst. 1994, s. 31.

²⁵ a.g.e., s. 31

²⁶ Recaizade Mahmut Ekrem, Takdir-i Elhan, İst. 1301, s.9.

²⁷ İsmail Parlatır, Recaizade Mahmut Ekrem, DTCF Yay., 1983, s.81.

²⁸ a.g.y.

türünü Rezaizade ile başlatır.²⁹ Rezaizade'nin bu sözlerinden cesaret alan Servet-i Fünûn gençleri mensur şiirler yazmaya başlamışlardır. “*Servet-i Fünûn edebiyatçıları Rezaizade Ekrem, Abdülhak Hamit, ve Muallim Naci'nin eserleri, iddiaları ve karıştıkları edebî tartışmalar kadar Ara Nesil sanatçılarından da çok şeyi almışlar, hatta hazır bulmuşlardır.*”³⁰ Bu toplulukta mensur şiir bir “moda” olmuştur. İlk temsilcisi Halit Ziya'dır. “*İlk mensur şiir denemelerini İzmir'de bulunduğu gençlik yıllarında yapan Halit Ziya, bunlardan birini, edebiyat kısmının Muallim Naci'nin yönettiği Tercüman-ı Hakikat gazetesine gönderirir. 'Aşkımın Mezarı' başlıklı bu deneme, Muallim Naci'nin 'mezarda aşk aramak, ölüde can aramaya benzer.' gibi alaycı bir tenkitle yayımlanır. (1883) Genç yazar, Muallim Naci'nin bu tavrına kırılırsa da bu tür eserlerini beğendiği Mustafa Reşit'in tesiriyle mensur şiirler yazmaya devam eder. Bunlardan bazılarını Nevruz dergisinde (1884), birkaçını ise İstanbul'da yayımlanan Berk mecmuasında yayımlar. (1885) Ancak onun mensur şiirlerinin asıl beşiği Hizmet gazetesidir.*”³¹ Halit Ziya ismi geçen dergilerdeki yayımlanan mensur şiirlerini daha sonra **Mensur Şiirler**³² ve **Mezardan Sesler**³³ adıyla kitap halinde yayınlamıştır. Mehmet Rauf'tan başka Celal Sahir, Hüseyin Cahit de Servet-i Fünûn'da mensur şiir yazmışlardır.

Muallim Naci, Mecmua-i Muallim'de yayımlanan “nazım-nesir” maddesinde “*Bir sözün şiir adını alabilmesi, ilk önce edebiyattan sayılmasına bağlıdır. Manzum olmasına değil*”³⁴ demektedir. Bir sözün edebiyattan sayılabilmesi için öncelikle “*beliğ*” olması gerektiğini belirttiikten sonra “*Mademki sözün manzum olması beliğ olmasını gerektirmiyor; şiir denilecek sözün mutlaka manzum olması gerekmez.*”³⁵ demektedir. Muallim Naci'ye göre şiir hem nazım hem de şiir görünümünde tecelli edebilir. Bir söze manzum olduğu için şiir denilmeyeceği gibi mensur olduğu için de şiir değildir denilemez.³⁶

Şiirin mutlaka nazımla yazılması gerektiğini söyleyen bir başka kişi de Mehmet Celâl'dir: “*Şiir hakkında fikr-i mahsûsum pek sadedir. Okuduğum bir sözün*

²⁹ “*Türk edebiyatında mensur şiir denilen nevi onunla başlar. Şiirlerinin arasına uzun nesir parçaları karıştırmaktan çekinmediği gibi, bazen nazma nesir ile başlardı.*” A. Hamdi Tanpınar, Edebiyat Üzerine Makaleler, Dergah Yay., İst, 1977, s.250.

³⁰ Argunşah, a.g.e., s.XXX.

³¹ İsmail Çetişli, Halit Ziya Uşaklıgil, Şule Yay., 2000, s.136.

³² Halit Ziya, Mensur Şiirler, Hizmet Matbaası, İzmir, 1307/1892.

³³ Halit Ziya, Mezardan Sesler, Matbaa-i Jirayir, İst., 1327/1911.

³⁴ Muallim Naci, Istılahat-ı Edebiyye, Akabe Yay., tarihsiz, s.69.

³⁵ a.g.e. s.69.

³⁶ a.g.e. s.70.

tesiri kalbime kadar nüfuz eder. Orada ruhumu teshir edecek kadar bir his uyandırırsa ona şiir derim, söz ister manzum bulunsun, ister mensur olsun, bir kelime, bir sadâ kalbimi lebrîz-i tesir edecek bir meziyeti hâiz olduktan sonra, o kelimeyi, o sadâyı şiir adanmaktan beni kimse men edemez.”³⁷ Mehmet Celâl şiirin başarılı sayılması için insan ruhunda uyandıracığı etkiyi yeterli bulur. “Şiir bedayi-i tabiiyedeki bir surette tasvire memur olduğundan bu tasvir ister müstefilatün bahisinden olsun, ister nesir bulunsun, ukul-i beşere mutabık hissiyat-ı insaniyyeye muvafık olduktan sonra kabul olunur.”³⁸ Mehmet Celal’in bir de mensur şiir tarifi vardır. “Mensur şiir demek, efkâr ve tasavvurât-ı şairâneyi hâvi olmak üzere –manzum olmamak şartıyla- yazılan makâlâta itlak olunur.”³⁹ Mehmet Celal, Osmanlı Edebiyatı Numuneleri adlı eserinde mensur şiir örneği vermektedir.⁴⁰

İsmail Habib Sevük şiirde şeklin ön planda tutulmasını istemez. “... keramet vasıtada değil... Nazım, nesir, aruz, hece, serbest nazım, eski tarz, şu bu... bunların hepsi boştur; eğer muhayyilede renkli şehriyinler yapan bir kudret; gözlerde baktığının arkasını gören bir nüfuz; ruhta duyduğunun özünü alan terkipli bir cihaz, müfekkirede mevzuunun asıl şah damarını ele geçirmeyi bilen bir kabiliyet varsa şekil ne olursa olsun doğan şey şiirdir.”⁴¹

Edebiyatımızda mensur şiir türünün ilk örneklerini veren Halit Ziya mensur şiirlerinin yazılış şeklini şöyle tarif eder: “Mensur şiirler, kısa küçük, hemen fikre doğdukları gibi kâğıtların üzerine atılıvermiş duygulardan, yolumun üstünde toplandıkları gibi teklifsiz, tasnifsiz çizilivermiş gibi çizgilerden ibaret olacaktı. Bir nevi müsvedde...”⁴²

Suut Kemal Yetkin, Halit Ziya’nın kendi mensur şiirleri için yaptığı tarife karşı çıkar: “İlhamkârene, teklifsiz, müsvedde kelimelerini belirtiyorum. Bu kelimelerin manası kadar şiirin ruhuna aykırı hiçbir şey yoktur.”⁴³ Yetkin, Halit Ziya ve onun neslini Baudelaire ile kıyaslar ve aralarında değer açısından büyük farklar olduğunu belirtir.

³⁷ Himmet Uç, İlmîlîlar ve Edebî Tenkit, Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1990, s.103

³⁸ a.g.e. s.104.

³⁹ Mehmet Celal, Osmanlı Edebiyatı Numuneleri, İstanbul, 1312, s.203.

⁴⁰ a.g.e, s.204-205.

⁴¹ İsmail Habib Sevük, Tanzimattan Beri Edebiyat Tarihi, c.1, Remzi Kitabevi, 1944, s.319.

⁴² Halit Ziya Uşaklıgil, Kırk Yıl, İnkılap ve Aka Kitabevleri., 1969, s.190.

⁴³ Suut Kemal Yetkin, Edebiyat Konuşmaları, Remzi Kitabevi. Tarihsiz, s.12.

“*Mensur şiirin bütün sırrı, Baudelaire’in deyimiyle mucizesi, kelimeleri konuşurmak, onlardaki imkânları sızdırmak sanatında gizlidir.*”⁴⁴

Falih Rıfki Atay mensur şiirler için menfi görüş belirtmiş, mensur şiirin ciddiye alınmaması gerektiğini söylemiştir. “... *mensur şiir dediğimiz aktar çıkartmasına benzer, teşbih, cinas, mecaz örmesi nesir, bizim neslin, kafası boşaldığı vakitler uydurduğu bir edebiyat cinsidir.*”⁴⁵

Refik Halit Karay mensur şiirlerde kullanılan ünlemleri eleştirerek mensur şiir türünde eser verenleri beğenmez. “*Mensur şiir girdabına kapılıvermiştik. “Oh”lu, “ah”lı sütun sütun measureler yazan aramızda çoktu.*”⁴⁶

Nazım Hikmet’in, Memleketimden İnsan Manzaraları adlı kitabının arka kapakındaki, şu sözlerine bakarak mensur şiirden serbest şiire doğru bir geçiş yaptığını söyleyebiliriz.“(...) *ne sırf nesir, ne de sırf şiirle yazmak olur diye düşündüm. Şiir tekniğini temel diye aldım, ama bütün nesir janrlarının -senaryoya varıncaya kadar- imkânlarından yararlanarak işe koyuldum...*”⁴⁷.

Feridun Andaç, Yakup Kadri’nin Erenlerin Bağından adlı kitabındaki metinlerin mensur şiirden daha çok deneme türüne yakın olduğunu söylemektedir.⁴⁸

Servet-i Fünûn döneminde moda olan mensur şiir daha sonra Türk edebiyatında kaybolmaya yüz tutmuştur. Melih Cevdet Anday “*şair olma hevesini duyanlarda şiir yazmanın kolaylaştığı inancını uyandırmıştır.*”⁴⁹ diyerek mensur şiirin bir heves olmaktan ileri gidemediğini, şiire yeni başlayanların kalem denemesi olduğunu belirtir. Demirtaş Ceyhun, mensur şiirin edebiyatımızda unutulmasında, eski parlak günlerine kavuşamamasında Yahya Kemal’in görüşlerinin etkili olduğunu söyler.⁵⁰

Özetle, Türk edebiyatında mensur şiiri hazırlayan faktörleri, gelenek, Fransız edebiyatının etkisi, şiir tercümelere, Servet-i Fünûn topluluğunun yenilik arayışları olarak söyleyebiliriz. Bu tür edebiyatımızda eskisi kadar rağbet görmemektedir.

⁴⁴ a.g.y.

⁴⁵ Falih Rıfki Atay, Roman, Varlık Yay., 1952, s.9-10.

⁴⁶ Şerif Aktaş, Refik Halit Karay, Kültür ve Turizm Bak. Yay., 1986, s.16.

⁴⁷ Nazım Hikmet, Memleketimden İnsan Manzaraları, Bilgi Yayınevi, 1979.

⁴⁸ Semih Gümüş, Feridun Andaçla Söyleşi, Adam Öykü, Nr: 22, Haziran, 1999.

⁴⁹ Melih Cevdet Anday, Geleceği Yaşamak, Adam Yay., 1994, s.372.

⁵⁰ Demirtaş Ceyhun, Kanık’sadığım Orhan Veli ve Orhan Veli Şiirini Tanımak, Varlık, Temmuz 2001.

3. Bir Edebî Tür Olarak Mensur Şiir

Mensur kelimesi sözlüklerde “*saçılmış, dağılmış, perakende, manzum değil, vezinsiz, kafiyesiz söz*”⁵¹, “*1.saçılmış, dağılmış. 2. ed. manzum olmayan, vezinsiz, kafiyesiz söz.*”⁵², “*1. nesrolunmuş, saçılmış, dağılmış, serpilmiş*”⁵³, “*Düz yazı biçiminde olan, manzum olmayan.*”⁵⁴, “*Düz yazı biçiminde olan, koşuk olmayan.*”⁵⁵ şeklinde tanımlanır. Ortak kanaat, nesir şeklinde olan, manzum olmayan diyebiliriz. Kelime manzum olmayan için kullanılır fakat “nesir” kelimesinin yerine kullanılmaz.

Mensure için “*mensur şiir tarzında yazılan yazı.*”⁵⁶, “*manzum olmayan, nesir ile yani gayri mevzun kelamla ifade olunan*”⁵⁷ denir. Buradan mensure kelimesinin mensur şiir yerine kullanıldığını söyleyebiliriz. Atilla Özkırımlı “mensure” adının 20. yüzyılda verildiğini söyler.⁵⁸ “Fantezi” ve “fantaziye” isimlerinin de kullanıldığı olmuştur.⁵⁹

Edebiyat bilgisi kitaplarında mensur, mensure ve mensur şiir için şunlar söylenir:

⁵¹ Muallim Naci, Lügat-i Naci, Çağrı Yay, 1995.

⁵² Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi, 11. b., 1993.

⁵³ Şemsettin Sami, Kamus-ı Türki, Çağrı Yay, 6. b., İstanbul 1996.

⁵⁴ Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 1988.

⁵⁵ Ali Püsküllüoğlu, Türkçe Sözlük, YKY, 1995.

⁵⁶ Devellioğlu, a.g.e.

⁵⁷ Şemsettin Sami, a.g.e.

⁵⁸ Atilla Özkırımlı, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, 5. b., c.3, Cem Yayınevi, 1982.

⁵⁹ İsmail Çetişli, Türk Edebiyatında Mensur Şiirin Doğuşu, Gelişmesi ve Özellikleri, Fırat Üniversitesi Dergisi Sosyal Bilimler, c.: 1, S.: 119, Elazığ, 1987, s.113.

“Nesir biçiminde söz ya da yazı. Mensur şiir XIX. yüzyılda Fransa’da doğan bir şiirin ölçü ve uyağa uymadan da yazılabileceğini ileri süren akımdır.”⁶⁰

Tahir-ül Mevlevi mensur şiirin tabii konuşma diline yakınlığını vurgular. “Tabii konuşma şeklinde olan yani manzum gibi ölçülü olmayan söz. Bunun manaca ve ifadece en güzel olanlarına ‘mensur şiir’ denilir.”⁶¹

Emin Özdemir düzyazı şiir ifadesini kullanmaktadır “Genellikle, ölçü, uyak gibi kurallara uymadan, konuşma dilinin havası içinde yazılan şiir.”⁶² Melih Cevdet Anday “düzanlatım şiir” sözünü tercih etmektedir.⁶³

“Mensur şiir” kavram olarak dilimize tercüme yoluyla girmiştir. Nihat Sami Banarlı, “mensur şiir” isminin Baudelaire’in “Petits Poemes en Prose” adlı kitabından alındığını söyler.⁶⁴ Rahim Tarım’a göre mensur şiirin “isim babası” Halit Ziya’dır.⁶⁵ Bu yargıyı Halit Ziya’nın Mensur Şiirler adlı kitabının önsözündeki şu sözler desteklemektedir. “Bu makaleleri tevlit eden fikirler şairâne olduğu için onlara mensur şiirler namını vermek istedim. Şiiri vezin ve kafiyede arayanların edecekleri itiraz indimde bir itiraz-ı hiçâhiç kalır.”⁶⁶

Bir edebî türü tarif etmek zordur ve mensur şiir edebiyatımızda ağırlığını kaybetmiş sayılmalıdır. Bu açıdan tanımlama çabamız daha da zorlaşıyor. “Burada güçlük sadece mensur şiir için değil, diğer türler için de geçerlidir. Mesela, “Şiir nedir?” diye bir soru soracak olsak, buna her sanatkâr veya münekkitten aynı cevabı alma ihtimali yüzde kaç olur? Bütün bu karışıklıkların, tartışmaların temel sebebi, edebiyat sahasına giren eserlerin veya türlerin malzemesinin tek olmasındandır. Çünkü şiir, roman, hikâye, tiyatro, makale, fıkra sohbet, deneme, hatıra v.b. türlerde kullanılan tek malzeme ‘dil’dir.”⁶⁷

⁶⁰İsmail Aşıkoğlu, Anlatım Sözlüğü, İmece Yay. 1997.

⁶¹Tahir-ül Mevlevi, Edebiyat Lügatı, Enderun Kitabevi, 1994.

⁶²Emin Özdemir, Örnekli Açıklamalı Edebiyat Bilgileri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 1990, s.97.

⁶³Anday, a.g.e., s.372.

⁶⁴Çetişli, a.g.m., s.110.

⁶⁵Mehmet Rauf, Siyah İnciler - Düzyazı Şiirler, (Haz: Rahim Tarım), Yapı Kredi Yay., 1997, s.15, 19.

⁶⁶Halit Ziya, Mensur Şiirler, İzmir, 1307/1892, s.4.

⁶⁷Çetişli, a.g.m., s.115.

Halit Ziya, birbirine zıt mensur ve şiir kelimelerinin yan yana gelişine dikkat çeker: “*Mensur şiir ne demektir? Herkesin düşüncesinde birbirine zıt olan bu sıfatla mev-suf tıpkı ‘siyah kar, beyaz kömür, kuru su’ gibi terkip değil miydi?*”⁶⁸

Acaba mensur şiir, bir nesir türü mü sayılmalı, yoksa şiir türü mü? “*Bir zaman-ların yaygın nesri mensur şiirler*”⁶⁹ gibi ifadeler nesir kabul etmemizi gerektiriyor. O halde hangi özellikleriyle nesirden ayrılmakta ve şiire yaklaşmaktadır.

Öncelikle nesre olan yakınlığı üzerinde duralım. “*Mensur şiirler şekil bakımın-dan, nazımda olduğu gibi alt alta sıralanan mısralardan meydana gelmiş, dolayısı ile herhangi bir nazım şekli ile yazılmış, veya serbest nazımda görüldüğü gibi tertip edilmiş değildir; nesirde olduğu gibi çoğu gramer kaidelerine uygun, yan yana birbiri ardından gelen cümleler şeklinde tertip edilir. Bu tabirdeki mensur sıfatı, nesre ait hususiyetler dolayısı ile yer almıştır.*”⁷⁰ Yazının kâğıt üzerine dizilişi onu manzum veya mensur yapmaz. Mensur şiirin nesre yaklaşan tarafı öncelikle cümle yapısıdır. Nihat Sami Banarlı, mensur şiirin “ahenkli” veya “sanatlı” nesirden farklı olduğunu belirterek, mensur şiir türü, “*şairane duyguların terennümüne vasıta*” ve “*duyguların yoğunlaştığı anlar-daki heyecanların*”⁷¹ ifadesi olduğunu söyler. Halit Ziya, “*Mensur şiirler, kısa, küçük, hemen fikre doğdukları gibi teklifsiz, tasnifsiz çizilivermiş gibi çizgilerden ibaret ola-caktı. Bir müsvedde... o kadar kısa, o kadar küçük olacaklardı ki uzun tasvirlerle, ağır süslere muhtaç olmaktan, dar anlayışlara sadece bir şiir heyecanı taşımakla iktifa ede-cek, sanki gönlünün helecan vuruşlarını iki elleriyle tutarak rüya döşeginden sadece bir gömlekle fırlayan bir genç kızın utangaç edasıyla, mahmur ve telaşlı, yarı uykuda yarı uyanık çıkıvereceklerdi.*”⁷² demektedir.

Suut Kemal Yetkin’e göre ise, mensur şiirin bütün sırrı “*kelimeleri konuşurmak, onlardaki imkânları sızdırmak sanatında gizli*”⁷³ dir. Tanpınar, mensur şiirde gizli bir ahenk olması gerektiğini söyler: “*Mensur şiir manzum şiirden elbette ki güçtür. Nazım-da kafiyenin harici ahenginden istifade eden sanatkâr, mensur şiirde bir nevi batınî ritm yaratmaya mecburdur.*”⁷⁴ Lügatler ve edebiyat bilgisi kitaplarında mensur şiir için söy-

⁶⁸ Halit Ziya, Kırk Yıl, s. 190.

⁶⁹ Necmettin Türinay, Mensur Şiirlerden Hareketle, Milli Kültür, Temmuz 1981.

⁷⁰ Tansel, a.g.e., s. 346.

⁷¹ Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, c.II, İst. 1971, s. 1020.

⁷² Halit Ziya, a.g.e.

⁷³ Yetkin, a.g.e., s. 14.

⁷⁴ Tanpınar, a.g.e., s. 367.

lenenlerin başında vezinsiz, kafiyesiz, mısrasız, düz satırlardan müteşekkil olma şartı vardır. Mensur şiir, şiirin kullandığı ahenk unsurlarının tümünü kullanmaz, ahengi sağlamak için “*alliteration, assonance*’den başka, *kafiye (seci)*”⁷⁵ kullanılır.

Mensur şiir yazan sanatçıların çoğunlukla belirttikleri bir husus vardır: Şairâne duygular. Çetişli, şairaneliğin “*konudan ziyade konunun işlenişi ve üslubunda*”⁷⁶ olduğunu belirtir. “*Mensur şiir denilince akla ‘saf şiir’ gelmemeli ve böyle bir arayış içine girilmemelidir.*”⁷⁷

Buraya kadar söylenenlerden şu sonuca varabiliriz: Mensur şiirler yapı bakımından önce nesirdir. Fakat nesirdeki cümle yapısından farklı cümleler ile kurulur. Konuları “ferdî”dir. Konuların işlenişinde “dil” malzemesi şairane bir şekilde kullanılır. Ahenk sağlanırken şiirin bazı özelliklerinden faydalanılır, özellikle “mevzun ve mukaffa” değildir. Mensur şiirin diğer nesir türlerinden en belirgin farkı “ritm” ve “ahenk”tir. Biz de Mehmet Rauf’un şiirlerini değerlendirirken ilk önce bu yönüne dikkat ettik. Ahengin nasıl sağlandığı üzerinde durduk. Ahenk ve ahengi sağlamak için kullanılan unsurlar mensur şiiri, şiire yaklaştırır.

Mensur şiirde duygu yoğunluğu hâkimdir. Cümle yapıları, seçilen kelimeler bu duygu yoğunluğunu anlatabilecek niteliktedir. Konular ferdîdir, sosyal konularda dahi bir ferdî yön sezilir. Şiire yaklaşan bir yönü de budur.

Mensur şiirler kısa metinlerdir. “*Mensur şiirlerin uzunluğu genelde yarım veya en çok bir sayfadır. (.....) Fakat hemen belirtelim ki bir sayfadan uzun metinler, sayfa sayısı arttıkça büyük ölçüde mensur şiir olma hususiyetlerinden uzaklaşmaktadırlar.*”⁷⁸

İsmail Çetişli, mensur şiir için bir tarif teklifinde bulunur: “*Sanatkârın ferdî ve şairane hislerinin bir şiir kadar ahenkli ve sanatlı cümle yapısıyla ifade edildiği, vezinsiz, kafiyesiz, mısrasız, çoğu gramer kaidelerine uygun cümlelerden müteşekkil; büyük bir duygu yoğunluğunun hâkim olduğu kısa nesir.*”⁷⁹ Efnan Dervişoğlu ise mensur şiir için “*Şiirden manzum oluşun getirdikleri çıkarılınca geriye kalan ‘mensur şiir’dir*” demektedir ve mensur şiirin “*şiirin bir türevi kabul edilmesi gerektiğini*”⁸⁰ söylemektedir.

⁷⁵ Tansel, a.g.e., s. 346.

⁷⁶ Çetişli, a.g.m., s.115.

⁷⁷ a.g.y.

⁷⁸ a.g.y.

⁷⁹ a.g.y.

⁸⁰ Dervişoğlu, a.g.e., s.113.

Şehnaz Aliş, mensur şiiri tarif ederken duygu, ahenk ve kısalık üzerinde durmaktadır: “*Duygu ve duygular üzerindeki düşüncelerin lirik bir eda ile, ahenkli nesir cümleleri halinde, yarım veya iki sahifelik kısa bir metinle ifade edilmesidir.*”⁸¹ Aliş, Servet-i Fünûn dönemindeki küçük hikâye ve mensur şiirin birbirine yakınlığına dikkati çeker. Mensur şiirin Servet-i Fünûn sanatçıları için edebî maharetlerini ortaya koyabildikleri bir tür olduğunu söyler. Her iki türü birbirinden en başta üslûbu ayırır.⁸²

Ana çerçevesi itibariyle mensur şiirin tanımı üzerinde yapılan münakaşalar yukarıda anlattığımız şekildedir. Bu türün edebiyatımızdaki isim babası ve ilk temsilcisi Halit Ziya'nın, türün en güçlü temsilcisi Mehmet Rauf'un ve mensur şiir üzerinde duran araştırmacıların münakaşa dışı kat'î bir mensur şiir tanımı olmadığını söyleyebiliriz. Tüm bu fikir ve tarifler ışığında mensur şiir için; şiire has konuları, şairane duyguları, yoğun bir şekilde işleyen, vak'anın belirgin olmadığı, tahkiyenin asgari seviyede tutulduğu, ritm ve ahengin öne çıktığı kısa nesirdir, diyebiliriz.

⁸¹ Aliş, a.g.e., s.10

⁸² a.g.e., s.12

BİRİNCİ BÖLÜM

MEHMET RAUF'UN MENSUR ŞİİRLERİ

1. MEHMET RAUF'UN MENSUR ŞİİRLERİ

Mehmet Rauf, Servet-i Fünûn edebiyatının nesir sahasında önde gelen isimlerdendir. Yazı hayatına Rauf Vicdani müstearıyla 1892 yılında Hizmet'te başlamıştır.⁸³ Esas şöhretini Eylül⁸⁴ romanı ile sağlamıştır. O dönemde Eylül kadar kendisine şöhret kazandıran bir başka eseri mensur şiirlerini topladığı Siyah İnciler'dir.⁸⁵ Bu kitapta Resimli Gazete, Servet-i Fünûn ve Mekteb'de yayınladığı mensur şiir, hikâye ve hatıralarını toplamıştır. Mekteb'de yayınlanan beş mensur şiiri ise Siyah İnciler'de yer almaz. İlk mensur şiiri 1896 yılında Resimli Gazete'de yayımlanan Mehmet Rauf, Servet-i Fünûn topluluğunun dağılmasından sonra 1908'e kadar sessiz kalmayı tercih etmiş, bu yıldan sonra ise sekiz tane mensur şiir yazmıştır. Son mensur şiirini 1912 yılında Servet-i Fünûn dergisinde yayımlanmıştır. Bu 16 yıllık zaman dilimine toplam 60 mensur şiir sığdırmıştır. Son mensur şiirini yayımladığı 1912 yılından sonra ölüm tarihi olan 1932 yılına kadar başka mensur şiir yayımlamamıştır.

Mehmet Rauf, 1912'den sonra yayımladığı edebî eserleriyle eski şöhretini yakalayamaz. Bunda edebî itibarını zedeleyen Bir Zambak'ın Hikâyesi adlı müstehcen romanının yayımlanmasından sonra gelişen olayların etkisi de vardır.⁸⁶

Mehmet Rauf'un mensur şiirleri çok beğenilmiş, türün öncüsü Halit Ziya'nın mensur şiirlerini gölgede bırakmıştır. Rahim Tarım, Halit Ziya'nın mensurelerinin daha az hatırlanışını, onun romanlarının daha meşhur oluşuna bağlamaktadır.⁸⁷

Mensur şiirlerinden dolayı Mehmet Rauf'u Baudelaire'e benzetenler vardır. “Eylül, Ferdâ-yı Garam, Siyah İnciler şairine –çünkü bu bir nâsir olmakla beraber âsârı

⁸³ Mehmet Törenek, Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Rauf, Kitabevi, 1999, s. 35.

⁸⁴ Mehmet Rauf, Eylül, Alem Matbaası, 1317/1901.

⁸⁵ Mehmet Rauf, Siyah İnciler, İstanbul Alem Mat. Ahmet İhsan ve Şürekası, 287 s. 1317/1901, Necmi İstiklal Mat., 2. b. 1341/1925, 288 s, Siyah İnciler- Düzyazı Şiirler, (Haz. Rahim Tarım, Yapı Kredi Yay. 1997 315 s., Mehmet Rauf, Siyah İnciler, (Haz. Hülya Argunşah), Çağrı Yay., 2002.

⁸⁶ Ayrıntı için bkz. Törenek, a.g.e., s.24, 47, Ali Birinci, Müstehcenlik Tartışmaları Tarihinde “Bir Zambakın Hikâyesi”, Dergah, S. 16, Haziran 1991.

⁸⁷ Rahim Tarım, Mehmet Rauf ve Mensur Şiirleri, Argos, Mart 1992, S. 43.

serâpâ şî'ri marîzdir- gelince bu Edebiyat-ı Cedide gençleri içinde tamamiyle yeni bir sîmadır. Mehmet Rauf Bey, her şeyden evvel bir marîz ruh, bir Baudelaire'dir; ince, hassas, acı, girîzan-ı hissiyât-ı samimiye-i beşeriyeyi eserlerinde yaşatan, gösteren Mehmet Rauf'tur. (...) Denilebilir ki 'Rauf' bizde ^'Baudelaire'dir, onun kadar muhallil ve müşerrih-i hiss-i beşerdir, onun kadar kendi kâinat-ı ruhunu yaşamıştır."⁸⁸

İsmail Habib Sevük, Mehmet Rauf'un mensur şiirlerinde ruha önem verdiğini söyler. "O zaman küçük küçük hisleri, mini mini mevzuları, ufak ufak buluşları, nihayet birer sahifelik birer mensure yapmak moda idi. Eylül müellifi, bu modada nisbeten en çok muvaffak oldu. Onlar sanıyorlardı ki ilhamlarına sızan en küçük katreleri bile kaçırarak edebiyat nâmına bir günahdır, en minik bir sânihayı derhal bir mensure yapmalıdır. Halbuki en küçük şeyler bir kesafetle mehmûl olmazsa pek çabuk eriyor! Mehmet Rauf'un asıl kudreti, o şekil meftunu olan edebiyat içinde, en çok ruha ehemmiyet veren bir sanatkâr oluşundadır. 'Siyah İnciler' nâsiri, edebiyattaki 'dış'ın ne mütehavvil ne fâni olduğunu vuzûhla görmüştü. Onun için edebiyatın fâni kabuğu üstünde fazla özenmeğe lüzum görmedi, dışa değil içe baktı."⁸⁹

Hüseyin Cahit Yalçın, Mehmet Rauf'un mensur şiir türünü "moda" haline getirdiğini söyledikten sonra onun mensur şiirleri için şöyle demektedir: "Mensur şiirleri edebiyat yapmak için basmakalıp sözlerin hiç duyulmadan yan yana dizilmiş yığınları değildir. Onlar Rauf'un yüreğinden ve ruhundan kopmuş, el değmemiş yazılardı."⁹⁰

Ömer Seyfettin, **Üç Mezar**⁹¹ isimli mensur şiiri örnek göstererek, Mehmet Rauf'un samimi olduğunu ve tabîî bir lisan kullandığını söyler. "Bakınız daha 'yeni lisan' esasları, tabîî lisan umdesi ortaya atılmadan Mehmet Rauf nasıl tabîî Türkçe ile yazıyor. Çünkü bu anda samimidir; o kadar müteessirdir ki zihinde Arapça, Acemce kelimeler toplayıp terkipler yapmaya vakit bulamıyor. (...) İşte bu parçanın içinde ne Arapça, Acemce terkip, ne de ecnebi kaideleri ile yapılmış cem'ler vardır. 'Mecnunâne' diyecek yerde 'delice', 'mevt' diyecek yerde 'ölüm' hiç kusursuz yeni bir lisan, yeni tabîî Türkçe numûnesi sayılabilecek."⁹²

⁸⁸ Şehabettin Süleyman, Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniyye, Sancakçıyan Matbaası, 1340/1924, s. 367.

⁸⁹ İsmail Habib (Sevük), Türk Teceddüd Edebiyatı Tarihi, İst, 1340/1924, s.536.

⁹⁰ Hüseyin Cahit Yalçın, Edebiyat Anıları, Türkiye İş Bankası Yay., 1975, s.143.

⁹¹ Mehmet Rauf, Siyah İnciler, İstanbul Alem Mat. Ahmet İhsan ve Şürekası, 1317/1901, s. 97-99.

⁹² Ömer Seyfettin, Sanat ve Edebiyat Yazıları, Bilgi Yayınevi., 1990, s. 133-134.

Mehmet Rauf mensur şiirleri için söylenenleri, samimi ve hisleri anlatmakta başarılı olduğu şeklinde özetleyebiliriz.

1.1. Siyah İnciler

Siyah İnciler’de toplam 65 metin vardır. Bu metinlerin çoğu Servet-i Fünûn mecmuasında yayınlanmıştır. İlk defa bu kitapta yayımlanan metinler de vardır.

Siyah İnciler, beş bölümden oluşmaktadır: **Kelebek, Gençlik, Aşk, Spleen, Küçük Şeyler**. Her bölüm sırasıyla, Halit Ziya, Hüseyin Cahit, Celal Sahir, Fâik Âli, Samipaşazade Sezai’ye -“*Küçük Şeyler muharrir-i muhteremine*” ifadesiyle- ithaf edilmiştir.

1.1.1. Siyah İnciler’de Yayımlanan Metinler

Siyah İnciler’de yayımlanan metinlerin listesi -kitaptaki sıralamaya göre- şöyledir. (Bölüm başlıkları büyük harflerle yazılmıştır.)

KELEBEK

Kelebek

GENÇLİK

Lev’a-i Şebab

Yemin-i Vefa

Mâtemlerim

Benim Olsaydın

Kıştan Sonra
Ebediyyen Sen, Ebediyyen
Kadın İhtiyacı
Benim Kalbim
Kleopatra
La Grande Vie
Arp
Hayalin
AŞK
Hicran-ı Emel
Bir Müsamereden Sonra
Kireçburnu'nda
Gözlerin Bir Semâ ki
Bir Necm-i Emel
Lâne-i Telaki
Sen
Benim Aşkım
Şuh
Terâne-i Saadet
Beni Sevmemişe
Taze Bir Mezar
Firkete
Saçların
Aşktan Sonra
O Kadına
Sukût

Çiçekler Gibi
Senin Gözlerin
SPLEEN
Bârân-ı Bahar
Halûk'un Gözleri
Bahr-i Muhit'te
Ebr-i Melâl
Sine-i Garam
Kimsesizliklerim
Üç Mezar
Mehtap
Âlâm-ı Vuslat
Hiçbir Yer
Spleen
Mevte
Köprü'de
KÜÇÜK ŞEYLER
Nisan Gecesi
Nisan Sabahı
Bülbüle Karşı
Gelirken
Saçlar
Mürebbiye
Mülevves
Ada Vapurunda
Telâki

Son Mektup
Denizde
Sadaka
Yalancı Dost
Zehirlerim
Aşk ve Vefa
Fenerci
Esef
İnfiâl
Eyüp Yolunda
Birbirimiz İçin

1.1.2. Siyah İnciler'deki Metinlerin İlk Yayımlandığı Yerler

Daha önce gazete ve mecmualarda yayımlanıp Siyah İnciler'de tekrar yayımlanan 58 tane metin vardır. Bu metinlerden Siyah İnciler'de **Çiçekler Gibi**⁹³ başlığı ile yayımlananı Servet-i Fünûn'da başlıksız olarak çıkmıştır. ⁹⁴ Siyah İnciler'de **Kleopatra**⁹⁵ başlığı ile yayımlanan metin Servet-i Fünûn'da "**Madam ... İçin**" başlığı ile yayımlanmıştır. ⁹⁶ **Eyüp Yolunda**⁹⁷ başlıklı metin Mehmet Rauf'un **Aşk Kadını**⁹⁸ adlı kitabında **Cuma Seyri** başlığıyla tekrar yayımlanır. **Şuh**⁹⁹ başlıklı metin **Eğer Şuh İsen**¹⁰⁰ başlığı ile önce Servet-i Fünûn'da yayımlanır.

⁹³ Siyah İnciler, "Çiçekler Gibi", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1317/1901 s.79-80.

⁹⁴ Servet-i Fünûn, Nr: 403, 19 Teşrin-i Sani 1314/ 1 K.Evvel 1898.

⁹⁵ Siyah İnciler, "Kleopatra", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.31-32.

⁹⁶ Servet-i Fünûn, Nr: 437, 17 Temmuz 13 15/29 Temmuz 1899.

⁹⁷ Servet-i Fünûn, Nr: 418, 4 Mart 1315/16 Mart 1899, Siyah İnciler, s.269-286.

⁹⁸ Mehmet Rauf, Aşk Kadını, Matbaa-i Cihan Biraderler, 1923, 128 s.

⁹⁹ Siyah İnciler, "Şuh", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1317, s.59-60.

¹⁰⁰ Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

Nisan Gecesi,¹⁰¹ **Nisan Sabahı**,¹⁰² **Bülbüle Karşı**¹⁰³ başlıklı metinler Servet-i Fünûn'da¹⁰⁴ **Tarabya Tahassüsü** ana başlığı altında üç bölüm halinde yayımlanır.

Metinlerin ilk yayınlandığı yerler ve yayın tarihlerinin kronolojik listesi şöyledir:

Beni Sevmemiş: Resimli Gazete, Nr: 24, 21 Mart 1312/12 Nisan 1896.

Kelebek Mekteb: c. IV-V, Nr: 47, 5 Ağustos 1312/17 Ağustos 1896.

Gelirken: Mekteb, Nr: 45, 25 Temmuz 1312/6 Ağustos 1896.

Denizde: Cibralte'den Girerken: Mekteb, c. IV-V, Nr: 58, 24 Teşrin-i Evvel 1312/5 Kasım 1896.

Denizde: Cibralte'den Sonra, Servet-i Fünûn, -Nüsha-i Mümtaze- Nr: 326, 29 Mayıs 1313/10 Haziran 1897.

Saçlar: Mekteb, Nr: 58, 4 Teşrin-i Evvel 1312/5 Kasım 1896.

Sîne-i Garam: Mekteb, c. IV-V, Nr: 66, 19 Kânun-ı Evvel 1312/31 Aralık 1896.

Arp: Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897.

Alâm-ı Vuslat: Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897.

Kadına: Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897.

Bârân-ı Bahar: Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897.

Firkete: Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897.

Hayâlin: Servet-i Fünûn, Nr: 337, 14 Ağustos 1313/26 Ağustos 1897.

Lev'a-i Şebab: Mekteb, c.IV-V, Nr: 58, 4 Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897.

Sadaka: Mekteb, Nr: 71, 23 Kânun-ı Sani 1312/4 Şubat 1897.

Kadın İhtiyacı: Servet-i Fünûn, Nr: 358, 8 Kânun-ı Sani 1313/20 Ocak 1898.

Kıştan Sonra: Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898.

Benim Kalbim: Servet-i Fünûn, Nr: 366,5 Mart 1314/17 Mart 1898.

Ebr-i Meîâl: Servet-i Fünûn, Nr: 367, 12 Mart 1314/24 Mart 1898.

¹⁰¹ Siyah İnciler, "Nisan Gecesi", s.115-116.

¹⁰² a.g.e, s.117-118-119.

¹⁰³ a.g.e, s.120-121-122.

¹⁰⁴ Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.

Kimsesizliklerim: Servet-i Fünûn, Nr: 368, 19 Mart 1314/31 Mart 1898.
Mâtemlerim: Servet-i Fünûn, Nr: 369, 26 Mart 1314/7 Nisan 1898.
Nisan Gecesi: Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.
Nisan Sabahı: Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.
Bülbüle Karşı: Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.
Benim Olsaydın: Servet-i Fünûn, Nr: 376, 14 Mayıs 1314/26 Mayıs 1898.
Hiçbir Yer: Servet-i Fünûn, Nr: 388, 6 Ağustos 1314/18 Ağustos 1898.
Kireçburnu'nda: Servet-i Fünûn, Nr: 391, 27 Ağustos 1314/8 Eylül 1898.
Mehtap: Servet-i Fünûn, Nr: 394, 17 Eylül 1314/29 Eylül 1898.
Çiçekler Gibi: Servet-i Fünûn, Nr: 403, 19 Teşrin-i Sani 1314/ 1 Aralık 1898
Aşktan Sonra: Servet-i Fünûn, Nr: 406, 10 Kânun-ı Evvel 1314/22 Aralık 1898.
Yemin-i Vefa: Servet-i Fünûn, Nr: 357, 1 Kânun-ı Sani 1313/ 13 Ocak 1898.
Bahr-ı Muhitte, Servet-i Fünûn, Nr: 357, 1 Kânun-ı Sani 1313/ 13 Ocak 1898.
Haluk'un Gözleri: Servet-i Fünûn, Nr: 428, 13 Mayıs 1315/25 Mayıs 1899.
Üç Mezar: Servet-i Fünûn, Nr: 429, 20 Mayıs 1315/1 Haziran 1899.
Mürebbiye: Servet-i Fünûn, Nr: 430, 27 Mayıs 1315/8 Haziran 1899.
Ebediyyen Sen Ebediyyen: Servet-i Fünûn, Nr: 433, 17 Haziran 1315/29 Haziran 1899.
Kleopatra: Servet-i Fünûn, Nr: 437, 17 Temmuz 1315/29 Temmuz 1899.
La Grande Vie: Servet-i Fünûn, Nr: 440, 5 Ağustos 1315/17 Ağustos 1899.
Senin Gözlerin: Servet-i Fünûn, Nr: 441, 12 Ağustos 1315/24 Ağustos 1899.
Aşk ve Vefa: Servet-i Fünûn, Nr: 442, 19 Ağustos 1315/31 Ağustos 1899.
Esef: Servet-i Fünûn, Nr: 408, 24 Kânun-ı Evvel 1314/5 Ocak 1899.
Fenerci: Servet-i Fünûn, Nr: 411, 14 Kânun-ı Sani 1314/26 Ocak 1899.
Eyüp Yolunda: Servet-i Fünûn, Nr: 418, 4 Mart 1315/16 Mart 1899.
İnfial: Servet-i Fünûn, Nr: 435, 1 Temmuz 1315/ 13 Temmuz 1899.

Son Mektup: Servet-i Fünûn, Nr: 454, 11 Teşrin-i Sani 1315/23 Kasım 1899.
Birbirimiz İçin: Servet-i Fünûn, Nr: 481, 18 Mayıs 1316/31 Mayıs 1900.
Benim Aşkım: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.
Bir Necm-i Emel: Servet-i Funûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.
Gözlerin Bir Sema Ki: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.
Lâne-i Telâki: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 13 16/27 Eylül 1900.
Sen: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 13 16/27 Eylül 1900.
Sukût: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.
Şuh: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.
Terane-i Saadet: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 13 16/27 Eylül 1900.
Bir Müsamereden Sonra: Servet-i Fünûn, Nr: 499, 21 Eylül 1316/4 Ekim 1900.
Ada Vapurunda: Servet-i Fünûn, Nr: 537, 14 Mayıs 1317/27 Mayıs 1901.

1.1.3. İlk Defa Siyah İnciler'de Yayımlanan Metinler

Daha önce herhangi bir gazete veya dergide yayımlanmayıp, ilk defa Siyah İnciler'de yayımlanan altı tane metin vardır. Bu metinlerin listesi şöyledir:

Hicran-ı Emel

Saçların

Mevte

Taze Bir Mezar

Spleen

Telaki

Mülevves

Yalancı Dost

Zehirlerim

1.1.4. Hem Siyah İnciler’de Hem Diğer Kitaplarda Yayımlanan Metinler

Mehmet Rauf; dergilerde, kitaplarında yayımladığı metinleri daha sonra başka kitaplarında ve dergilerde ya aynı başlıkla ya da farklı bir başlıkla tekrar yayımlamıştır.¹⁰⁵ Hatta hikâye kitabına tenkit yazısı dâhil ettiği olmuştur.¹⁰⁶

Siyah İnciler’de yer alan ve diğer kitaplarında da yayınlanan metinlerin listesi:

Gelirken: Kadın İsterse, İstanbul, Hilal Matbaası, 1335/1919.

Sadaka: Kadın İsterse, İstanbul, Hilal Matbaası, 1335/1919.

Zehirlerim: Kadın İsterse, İstanbul, Hilal Matbaası, 1335/1919.

Fenerci: Hanımlar Arasında, İstanbul, Kanaat Matbaası, 1330/1914.

Eyüp Yolunda (Cuma Seyri başlığı ile)- Aşk Kadını, Matbaa-i Cihan Biraderler, İstanbul, 1923.

1.1.5. Siyah İnciler’de Yer Alan Mensur Şiir Dışındaki Metinler

Siyah İnciler’in içinde mensur şiir kabul edemeyeceğimiz metinler vardır. Gerçi bu metinler yer yer mensur şiir hüviyeti taşırlar. “*Zira, bir metnin şiirsel özellik taşıma-*

¹⁰⁵ Rahim Tarım, Mehmed Rauf’un Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma, İst. 1992, s. 247. (Marmara Üni. Sosyal Bilimler Ens. Yayımlanmamış Doktora Tezi).

¹⁰⁶ Törenek, a.g.e., s. 423.

sı farklı, özellikle şiir olarak yazılması farklı bir şeydir.”¹⁰⁷ Aynı şeyi Eylül romanı içinde söyleyebiliriz. Bu, Eylül romanının içindeki şiirsel parçalarını mensur şiir kabul etmemizi gerektirmez. Çünkü o “parça”dır, “bütün”ün bir parçasıdır.¹⁰⁸ İçinde bulunduğu metni tamamlar, onun bütünlüğü içinde anlamlıdır. Mensur şiiri ayrı bir tür kabul ettiğimiz için Siyah İnciler’de yer alan hikâye ve hatıra türlerindeki metinleri incelememizin dışında tutuyoruz. Bu metinler uzunluk itibariyle mensur şiiri aşmaktadır. Mehmet Rauf, bu metinlerden bazılarını aynı isimle diğer kitaplarında da yayımlamıştır.

Hülya Argunşah, Siyah İnciler’deki bölümlerin ithaf edildiği kişiler üzerinde durmaktadır. Küçük Şeyler isimli son bölümün Samipaşazade Sezai’ye ithaf edilmesini o bölümün hikâyelerden oluşmasına bağlamaktadır. Bölümlerin ithaf edildiği kişilerle muhtevası arasında şuurlu bir seçim olduğunu belirtmektedir.¹⁰⁹

Servet-i Fünûn fihristlerinde¹¹⁰ “**Yemin-i Vefa**”, “**Kadın İhtiyacı...**” gibi mensur şiirler “âsâr-ı manzume” başlığı altında toplanırken, “**Eyüp Yolunda**”, “**Ada Vapurunda**”, “**Esef**”, “**Mürebbiye**”, “**Aşk ve Vefa**”, “**İnfial**”¹¹¹ gibi metinler, “Makalât-ı Edebiyye” başlığı altında toplanmıştır.

Hikâye ve hatıra kabul ettiğimiz metinler şunlardır:¹¹²

Fenerci

Ada Vapurunda

Aşk ve Vefa

Gelirken

Saçlar

Mülevves

Zehirlerim

Mürebbiye

¹⁰⁷ Rahim Tarım, Siyah İnciler- Mehmet Rauf- Düzyazı Şiirler, Yapı Kredi Yay. 1997, s. 23.

¹⁰⁸ a.g.y.

¹⁰⁹ Hülya Argunşah, a.g.e, s. XLI.

¹¹⁰ Servet-i Fünûn, c.14, nr.358, 8 Kânun-ı Sani 1313/20 Ocak 1898, s.-290-308.

¹¹¹ Servet-i Fünûn c.17, nr.442, 19 Ağustos 1315/31 Ağustos 1899, s.415.

¹¹² İsmail Çetişli, bu metinlerden 13’ünü hikâye, geri kalan 5 metni de hatıra olarak kabul etmemiz gerektiğini söyler. bkz. İsmail Çetişli, Mehmet Rauf’un Mensur Şiirleri Üzerine Bir İnceleme, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, s. 1, 1995.

Köprüde

Kelebek

Eyüp Yolunda

Yalancı Dost

Sadaka

İnfiâl

Denizde

Esef

Son Mektup

Telâki

1.2. Siyah İnciler’de Yer Almayan Mensur Şiirler

1896 ve 1912 yılları arasında çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanıp, Siyah İnciler’de yer almayan ve kitaplaşmamış 12 mensur şiiri vardır. Bu şiirlerin yayımlandığı yerler, yayım tarihleri şöyledir:

Bahtiyarlık Değil midir?: Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896.

O Mahmur Gözler: Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896.

O’na: Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896.

Ey Hulyâ-yı Şâir: Mekteb, Nr: 53, 19 Eylül 1312/1 Ekim 1896.

Hayâl-i Mâder: Mekteb, Nr: 55, 3 Teşrin-i Evvel 1312/15 Ekim 1896.

Tesadüflerim: Resimli Kitab, Nr: 1, Eylül 1324/1908.

Sermetçik’e: Mahasin, Nr: 2,1 Teşrin-i Evvel 1324/14 Eylül 1908.

Asıl Demet: Resimli Kitab, Nr: 9, Haziran 1325/1909.

Bûse: Servet-i Fünûn, Nr: 961, 22 Teşrin-i Evvel 1325/4 Kasım 1909.

Kalbim Yalnız Iztıraba Değil: Servet-i Fünûn, Nr: 965, 19 Teşrin-i Sani 1325/2 Aralık 1909.

Pervâne: Musavver Hâle, Nr: 1, Kânun-ı Evvel 1325/1909.

Menekşecik: Servet-i Fünûn, Nr: 1092, 26 Nisan 1328/9 Mayıs 1912.

Hazan: Servet-i Fünûn, Nr: 1093, 3 Mayıs 1328/16 Mayıs 1912.

1.3. Mehmet Rauf'un Tüm Mensur Şiirleri

Mehmet Rauf'un incelediğimiz toplam 60 mensur şiirinin kronolojik listesi:¹¹³

Beni Sevmemişe: Resimli Gazete, Nr: 24, 21 Mart 1312/12 Nisan 1896.

O'na: Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896.

Bahtiyarlık Değil midir?: Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896.

O Mahmur Gözler: Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896.

Ey Hulyâ-yı Şair: Mekteb, Nr: 53, 19 Eylül 1312/1 Ekim 1896.

HayaI-i Mâder: Mekteb, Nr: 55: 3 Teşrin-i Evvel 1312/15 Ekim 1896.

Sine-i Garam: Mekteb, c.IV-V, Nr: 66, 19 Kânun-ı evvel 1312/31 Aralık 1896.

Arp: Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897.

O Kadına: Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897.

Alâm-ı Vuslat: Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897.

Bârân-ı Bahar: Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897.

Firkete: Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897.

Hayalin: Servet-i Fünûn, Nr: 337, 14 Ağustos 1313/26 Ağustos 1897.

¹¹³ Burada ismi geçen metinler, çalışmamızın üçüncü bölümünde verilmiştir.

Lev'a-i Şebab: Mekteb, c.IV-V, Nr: 58, Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897.

Yemin-i Vefa: Servet-i Fünûn, Nr: 357, 1 Kânun-ı Sani 1313/ 13 Ocak 1898

Bahr-ı Muhitte, Servet-i Fünûn, Nr: 357, 1 Kânun-ı Sani 1313/ 13 Ocak 1898.

Kadın İhtiyacı: Servet-i Fünûn, Nr: 358, 8 Kânun-ı Sani 13 13/20 Ocak 1898.

Kıştan Sonra: Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898.

Benim Kalbim: Servet-i Fünûn, Nr: 366, 5 Mart 1314/17 Mart 1898.

Ebr-i Meîâl: Servet-i Fünûn, Nr: 367, 12 Mart 1314/24 Mart 1898.

Kimsesizliklerim: Servet-i Fünûn, Nr: 368, 19 Mart 1314/31 Mart 1898.

Mâtemlerim: Servet-i Fünûn, Nr: 369, 26 Mart 1314/7 Nisan 1898.

Nisan Gecesi: Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 13 14/19 Mayıs 1898.

Nisan Sabahı: Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.

Bülbüle Karşı: Servet-i Fünûn, Nr: 375,7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.

Benim Olsaydın: Servet-i Fünûn, Nr: 376, 14 Mayıs 1314/26 Mayıs 1898.

Hiçbir Yer: Servet-i Fünûn, Nr: 388, 6 Ağustos 13 14/18 Ağustos 1898.

Kireçburnu'nda: Servet-i Fünûn, Nr: 391, 27 Ağustos 1314/8 Eylül 1898.

Mehtap: Servet-i Fünûn, Nr: 394, 17 Eylül 1314/29 Eylül 1898.

Çiçekler Gibi: (Başlıksız olarak yayımlanmıştır.)Servet-i Fünûn, Nr: 403, 19 Teşrin-i Sani 1314/ 1 Aralık 1898.

Aşktan Sonra: Servet-i Fünûn, Nr: 406, 10 Kânun-ı Evvel 1314/22 Aralık 1898.

Haluk'un Gözleri: Servet-i Fünûn, Nr: 428, 13 Mayıs 1315/25 Mayıs 1899.

Üç Mezar: Servet-i Fünûn, Nr: 429, 20 Mayıs 1315/1 Haziran 1899.

Ebediyyen Sen, Ebediyyen: Servet-i Fünûn, Nr: 433, 17 Haziran 13 15/29 Haziran 1899.

Madam ... İçin, Servet-i Fünûn, Nr: 437, 17 Temmuz 1315/29 Temmuz 1899.

La Grande Vie: Servet-i Fünûn, Nr: 440, 5 Ağustos 1315/17 Ağustos 1899.

Senin Gözlerin: Servet-i Fünûn, Nr: 441,12 Ağustos 1315/24 Ağustos 1899.

Birbirimiz İçin: Servet-i Fünûn, Nr: 481, 18 Mayıs 1316/31 Mayıs 1900.

Gözlerin Bir Sema ki: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

Bir Necm-i Emel: Servet-i Funûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

Lâne-i Telâki: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 13 16/27 Eylül 1900.

Sen, Ebediyyen Sen: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 13 16/27 Eylül 1900.

Benim Aşkım: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

Eğer Şuh İsen: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

Terane-i Saadet: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 13 16/27 Eylül 1900.

Sukut: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

Bir Müsamereden Sonra: Servet-i Fünûn, Nr: 499, 21 Eylül 1316/4 Ekim 1900.

Hicran-ı Emel: Siyah İnciler, Necm- İstikbal Matbaası, 1317/1901.

Saçların: Siyah İnciler, Necm- İstikbal Matbaası, 1317/1901.

Mevte: Siyah İnciler, Necm- İstikbal Matbaası, 1317/1901.

Spleen: Siyah İnciler, Necm-i İstikbal Matbaası, 1317/1901.

Taze Bir Mezar: Siyah İnciler, Necm-i İstikbal Matbaası, 1317/1901.

Tesadüflerim: Resimli Kitab, Nr: 1, Eylül 1324/Eylül 1908.

Sermetçik'e: Mahasin, Nr: 2,1 Teşrin-i Evvel 1324/14 Eylül 1908.

Asıl Demet: Resimli Kitab, Nr: 9, Haziran 1325/ Haziran1909.

Buse: Servet-i Fünûn, Nr: 961, 22 Teşrin-i Evvel 1325/4 Kasım 1909.

Kalbim Yalnız Iztıraba Değil: Servet-i Fünûn, Nr: 965, 19 Teşrin-i Sani 1325/2 Aralık 1909.

Pervâne: Musavver Hâle, Nr: 1, Kânun-ı Evvel 1325/Aralık 1909.

Menekşecik: Servet-i Fünûn, Nr: 1092, 26 Nisan 1328/9 Mayıs 1912.

Hazan: Servet-i Fünûn, Nr: 1093, 3 Mayıs 1328/16 Mayıs 1912.

İKİNCİ BÖLÜM

MENSUR ŞİİRLERDE MUHTEVA

2. MENSUR ŞİİRLERDE MUHTEVA

Mehmet Rauf'un şu sözü onun mensur şiirlerin bir özeti gibidir. "*Her güzel şey kalbimde başka bir yara açarak geçer*"¹¹⁴ Mensur şiirlerde, güzelliklerden, aşktan, kavuşmaktan, kısacası hayattan, yaşamaktan zevk alamayan, her an hüzenlenmeye hazır, bedbîn bir ruh hali anlatılır. Tespit ettiğimiz tüm temalar bu ruh halini yansıtır. Bu ruh hali, karamsar, içe dönük ve hayat karşısında pasiftir, mücadele gücünden mahrumdur.

Mehmet Rauf, daima hayattan, aşksızlıktan, aradığı aşkı bulamayışından şikayet eden biridir. Bu yüzden yaşamak onun için bir yükür. Elinde olsa yaşamak istemez. '*Ah! Bu hayat' diyorum; eğer bana danışsalar, bana deselerdi ki 'Bütün sürûrlar, saadetler, bütün tantanalar senindir! Fakat yaşamak lâzımdır!' bana bunu söyleselerdi, zevk ve vahşetle reddederdim, yaşamamak için bu şeyleri teper 'Beni rahat bırakın' derdim.*'¹¹⁵ Bir insana bunları söyleten nedenleri mensur şiirlerin içerisinde bulabiliriz.

İncelediğimiz 60 mensur şiirde ferdî temalar işlenir, sosyal temalar yer almaz. Topluca değerlendirildiğinde muhtevanın aşk teması etrafında yoğunlaştığı görülür. Her metinde tek bir temanın işlendiğini söyleyemeyiz. Temalar metin içinde birbirine karışmış, aşk teması diğer temalara zemin hazırlamıştır.

2.1. Aşk

Aşk, mensur şiirlerde ana ve vazgeçilmez temadır. Bu aşk beşeri ve karşı cinse duyulan türdendir. Ayrıntılara girdiğimizde ise kadına duyulan iştıyak, kadınlarda ara-

¹¹⁴ Lev'a-i Şebab, Mekteb, c.IV-V, Nr: 58, Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897, s.914-915.

¹¹⁵ Âlâm-ı Vuslat, Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897, s.119.

dığı vasıflar ve beklentiler, sevme ve sevilme arzusu, ayrılık, ayrılık acısı, hatıralar aşk teması etrafında işlenen belli başlı konulardır.

Aşk duygusunu tanımlama çabası içine girmez, mensur şiirlerde aşkın tanımı yoktur. “Aşk şudur, şuna benzer” gibi tanımlar, kesin kanaatlar bulamayız. Kendi aşkını anlatma gayreti içindedir. Genç bir insanın aşk duyguları dile getirilir: “*Bu yirmi yaşına mahsus hissiyatla.*”¹¹⁶ Siyah İnciler’deki bölümlerden birinin adı da “Gençlik”tir.

Âşık olması için bir bakış, bir tebessüm yeterlidir: “*Daha hiç, hiçbir şey, daha hiçbir şey yok, sade birkaç nazar, sade birkaç tebessüm, fakat ruhum, fakat hayatım bütün senin, bütün seninle meşgul, bütün seninle muattar...*”

Daha hiçbir şey yok, hayalin bile benim değil, hayaline bile hakkım yok! Fakat ruhum bütün hicran, bütün hicranla mâl-âmâl, bütün hicranla meshûf ve mütehasır...”¹¹⁷ Bunlar, Mehmet Rauf’un çoğu aşkının platonik olduğunu düşündürmektedir.

Aşkın Mehmet Rauf için ifade ettiği anlamı şu satırlarda görebiliriz. “*Evet, benim aşkım, böyle ricalarla, esaretlerle, minnetlerle, bütün fedakârlıkla başlar, öyle başlar, ve öyle biter; senden başka kâinatta benim için hiçbir şey, hiçbir zerre, sana ait olmadıktan sonra bir zerre kalmaz, fakat bir aşk ki pek çabuk bir kan olur, sevince ölümlere kadar, ölünceye, öldürünceye kadar severim... İşte benim aşkım!*”

Benimle bu zulmetlere, bu ateşlere, hayır bu fezâya, bu envâra girmek için ruhunda vüs'at, hayatında kuvvet varsa, peki, esiririm... Fakat bil ki esirimsin...”¹¹⁸ Kendisi de bu marazi durumun farkındadır. “*Şüphesiz, bu bir hastalık fakat ne kadar asill...*”

Aşksız bir hayat Mehmet Rauf için yaşanılmazdır, aşk varsa eğer dünya anlamlıdır: “*Bütün dünya bizim aşkımız için vücud bulmuş gibi geliyor. Saadetimin elinde acz ve gururla ağlamak istiyorum.*”¹¹⁹

Mensur şiirlerde anlatılan aşkın karşı cinsle duyulan türden olduğunu söylemiştik. Fakat bu duygu marazîdir, kendi içinde tezatlar taşır. Sevgisizlikten, ayrılıktan şikâyetçi olan yazara, kavuşmak da mutluluk getirmez. Cinsî münasebetler kendisinde nef-

¹¹⁶ Lev'a-i Şebab, Mekteb, c.IV-V, Nr: 58, Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897, s.914-915.

¹¹⁷ Hicran-ı Emel, Siyah İnciler, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.43-44.

¹¹⁸ Benim Aşkım, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900, s.498.

¹¹⁹ Terâne-i Saadet, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900, s.498.

ret uyandırmaktadır, “Vücutlar müfteris bir ihtiras ile didinirken”¹²⁰ aşk bitmiştir. Böyle zamanlarda suçluluk duygusu hisseder: “Vücutlar müfteris bir ihtiras ile didinirken o, aşkım, bu hiçbir zaman enîs-i ruhunu bulamayan zavallı öksüz aşkım telâkiden evvel o kadar ümitler emeller veren tabiat-i neseviyenin rikkatine bu kadar bîgâne olmasından meyas olarak müteneffir bir merâretle ‘hayır, hayır!’ diye sızlar.”¹²¹ Başkaları “mestî-i âşıkânenin ilham edeceği bütün çılgınlıklarını birbirlerine tevdi ederek mesut olmak için gizli, hususî yuvalar bulurlar.”¹²² Mehmet Rauf için buna gerek yoktur. Bir anlık bir bakış, sevgilinin alakası onun için kâfidir: “Lâkin bizim lâne-i telâkimiz, işte senin gözlerin...”¹²³

Karşı cinse duyulan bu aşk çok kuvvetlidir, ihtiras doludur. Bu duyguları anlatan satırlarda aşkın kendisi için önemini bulmak mümkündür: “Fakat bir aşk ki pek çabuk bir kan olur, sevince ölümlere kadar, ölünceye, öldürünceye kadar severim...”¹²⁴ Sevgili onun için her şeydir, hayatın merkezinde sevgili vardır: “Ey sen ki kalb şâirim sermedî bir hiss-i perestîşle tebcil ediyor, ey sen ki ser be-kademe-yi izzetin olmak şeb-i mesudunu bir cirm-i saadet gibi sema-yı hayatıma bir hurşid-i muhteşem-i bahtiyarı yaptım, ey sen ki bir hayat-ı sevda-perverin yegane penah-ı âmeli, yegane iltica-gâh-ı ikbali oldun, her ne olursan ol, benim için gerek mevkût, gerek muvakkit bir âlem, ve gerek müebbed bir şems ol, huzur-ı celil-i Hak’ta yemin ediyorum ki bütün ömrüm seni takdis ve ta’ziz için vakfedilmiştir.”¹²⁵

Bir sevgilisi olsa, onun verdiği eziyetlere katlanabilir, hayatın zorluklarını göğüsleyebilir. “Benim olsaydın felâketlerine, merâretlerine, âfetlerine tahammül için kuvvet bulur, hayatın sebebini anlardım; benim olsaydın hayatı severdim”¹²⁶ Sevgilinin esiri olmayı seve seve kabul eder: “Gel sen de benim Kleopatra'm ol, ben de bu saçların çözüldüğü yerde bir gece bulunayım, ve esirin olayım.”¹²⁷

Bir sevgilisi olmadığından hayat onun için anlamsızdır, güzelliklerin bir manası yoktur: “Çünkü, âh çünkü sen yoksun sen; ve sen olmadıkça bütün bu güzellikler, hayatı

¹²⁰ Aştan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 406, 10 Kânun-ı Evvel 13 14/22 Aralık 1898, s.252.

¹²¹ a.g.y.

¹²² Siyah İnciler, “Lâne-i Telâki”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.53-54

¹²³ a.g.y.

¹²⁴ Siyah İnciler, “Benim Aşkım”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.57-58

¹²⁵ Ona, Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896, s.819.

¹²⁶ Benim Olsaydın, Servet-i Fünûn, Nr: 376, 14 Mayıs 1314/26 Mayıs 1898, s.180.

¹²⁷ Madam ... İçin, Servet-i Fünûn, Nr: 437, 17 Temmuz 13 15/29 Temmuz 1899, s.330.

sevdiren, yaşamak için nihayetsiz emeller veren güzellikler beni harab-ı keshân bırakıyor.”¹²⁸

Her yeni sevgili yeni ayrılıklar demektir, ayrılıklar sevgilileri unutturmaz, acılarını arttırır: “*İsmim çağrılrsa senin sesini işitiyorum; ne yapsam, ne görsem, ne işitsem bin alâikle hep seni ihtar ediyorlar; sanki bütün havassım seni ihtar için meşgul oluyor.*”¹²⁹

Mensur şiirlerde sevilme arzusu, sevmeye arzusundan daha baskındır. **Ey Hulyâ-yı Şair**’de sevmeye ve sevilme arzusu birlikte anlatılır. Birgün kulaklarına şu sözlerin fısıldanacağı hayali ile yaşar: “*İşte, çocuk, bu yavru artık senin zevcedir, bunu görüyor musun? Bunun saadet-i hayatına artık sen mütekafilesin, onu sen bahtiyar edeceksin!*”¹³⁰ Bu sözleri duymak dâhi ona yeminler ettirir. “*Oh, evet, evet... dedim. Yemin ederim ki onu bahtiyar edeceğim, yemin ederim.*”¹³¹ Müteakip satırlarda sevilme arzusunu dile getirir: “*Bu nurdan mahluk elleri ellerime alacağım, bütün maneviyet-i perestiş-kerânem tehallül ediyormuş gibi ayaklarının dibine seyelân ederek ilk defa orada sevilleceğim...*”¹³²

Bir resimdeki arp çalan kadından ilham alarak, kendi kalbini sevgilisinin elinde, bir arpa benzeterek sevilme arzusunu dile getirir: “*Sende bu nurdan parmakların lerziş-i rakstıyla teranedâr bir arp olduğu gibi onda da benim kalbim vardı; bütün kalbim, bütün bu şimdi ezilen zavallı kalbim onun elinde idi.*”¹³³

Sevilme arzusu uğruna sevgilinin esiri olmayı göze alır: “*Gel sen de benim Kleopatra’m ol, ben de bu saçların çözüldüğü yerde bir gece bulunayım, ve esirin olayım.*”¹³⁴

Şu sözler giden sevgilinin ardından, sevdiği için değil sevildiği için üzüldüğünü göstermektedir: “*Çünkü bu yalnız seni değil, bir zaman beni ne kadar çok sevdiğini de yâdettiriyor.*”¹³⁵

¹²⁸ Ebediyyen Sen, Ebediyyen, Servet-i Fünûn, Nr: 433, 17 Haziran 13 15/29 Haziran 1899, s.262.

¹²⁹ Siyah İnciler, “Saçların”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.71.

¹³⁰ Ey Hulyâ-yı Şair, Mekteb, Nr: 53, 19 Eylül 1312/1 Ekim 1896., s.834.

¹³¹ a.g.y.

¹³² a.g.y.

¹³³ Arp, Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897, s.57.

¹³⁴ Madam ... İçin, Servet-i Fünûn, Nr: 437, 17 Temmuz 13 15/29 Temmuz 1899, s.330.

¹³⁵ Siyah İnciler, “Saçların”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.71.

Sevilme arzusu o kadar şiddetlidir ki zaman zaman Mehmet Rauf'u endişelendirir, korkutur: “*Ya sen de sevsen, rabbî, ya sen de bir sevsen... O zaman, görüyor musun, o zamanı düşündükçe ve kendime bakıp ruhumu gördükçe korkuyorum; vahşi bir gece fırtınası gibi oranın zulmetinden, zulmet-i mütehevviyesinden korkuyorum.*”¹³⁶

Kendisini seven bir kalbi tekrar bulmanın coşkusuyla kötü günleri unuttur: “*Dünyaların bütün mücevherleriyle kıymeti ödenemeyecek kadar yegâne ve emsalsiz bir inci olan kalbinin benim için hiçbir kadının hiçbir erkek için daha hissetmemiş olduğu namütenahi muhabbetle, bir valide muhabbeti kadar harr u samimi bir muhabbetle seni bana tekrar bahş u ihsanından dolayı o vak’ânın bütün hayatımı ihâta etmiş olan şeâmetini unutarak onu takdis ediyorum!...*”¹³⁷ Görüldüğü gibi sevmeye arzusundan çok sevilme arzusu dile getirilmektedir. Bu Mehmet Rauf’un kadınlara olan aşırı iştiyakından kaynaklanmaktadır.

Tanpınar, Aşk ve Ölüm başlıklı yazısında “*Birincisinden yorulunca öbürüne, ikincisinden yorulunca birincisine sığınanlar, bu ikiz tecrübenin verebileceği mazhariyetlerin eşliğinde kalmış olanlardır*”¹³⁸ demektedir. Mehmet Rauf’un mensur şiirlerine bakarak bu “eşik”te kaldığını söyleyebiliriz. Çünkü aşktan yorulduğunda ölüme, sığınmakta, kaçmaktadır.

2.1.1. Aşkta Mutluluk

Aşka çok önem veren, aşksız bir hayatın kendisine “zehir” olduğunu söyleyen Mehmet Rauf’un aşkta mutluluğu yakaladığı nadirdir. **Terâne-i Saadet, Birbirimiz İçin, Ona, O Mahmur Gözler, Kalbim Yalnız İztraba Değil, Bahtiyarlık Değil midir?, Sukût, Sermetçik’e** aşkta mutluluğun anlatıldığı metinlerdir.

Sevgiliyle buluşmak aşkta mutluluğun birinci şartıdır. Fakat kavuşmada dahi göz yaş vardır: “*Benim misin? Artık benim, münhasıran benim, ebediyyen benim... Âh*

¹³⁶ La Grande Vie, Servet-i Fünûn, Nr: 440, 5 Ağustos 1315/17 Ağustos 1899, s.375.

¹³⁷ Sermetçik’e, Mahasin, Nr: 2, Teşrin-i Evvel 1324/15 Ekim 1908, s. 90.

¹³⁸ Ahmet Hamdi Tanpınar, “Aşk ve Ölüm”, Yaşadığım Gibi, Türkiye Kültür Enstitüsü Yay. 1970, s.104.

sahihden mi benimsin? Söyle söyle, bunu tekrar et, fakat sade gözlerinle değil, artık dudaklarınla da söyle, kalbinle, kendinle de söyle... O kadar benim, kimsenin olmadığını surette mi benimsin?

Sen bunu söyledikçe, o kadar zaman sade sâkit ve câmid duran dudakların bu sözleri tekrar ettikçe ağlamak arzusuyla beraber ruhuma handeler, nurlu handeler doluyor zannediyorum. Senin de benim olduğunu düşündükçe gülmek, ağlamak, çıldırmak istiyorum.(....) Saadetimin elinde acz ve gururla ağlamak istiyorum.”¹³⁹

Mutluluğun dile getirildiği **Birbirimiz İçin** başlıklı mensur şiirde yine hüznün ve ayrılık vardır. Bu sefer ölümün sebep olacağı ayrılık korkusu ele alınır, sevgiliyle beraber ölmek arzusu içindedir: “*Birimiz evvel ölüp diğerini ihtimallere gıda bırakmamak, yahud geri kalıp yine bakes olmamak, birleşinceye kadar geçen yalnızlıkları bir daha tazmin etmek için mevtte bile ayrılmayacak surette beraber olalım... Fanilik içinde bir rabita olan bu hayatımızdan sonra memât bizi ebediyet içinde birleştiresin.*”¹⁴⁰

Ona ve Bahtiyarlık Değil midir? başlıklı mensur şiirlerde sevgilinin hayatına katacağı mutluluklar tarif edilir: “*...Ey sen ki bir hayat-ı sevda-perverin yegane penah-ı âmeli, yegane iltica-gâh-ı ikbali oldun, her ne olursan ol, benim için gerek mevkût, gerek muvakkit bir âlem, ve gerek müebbed bir şems ol, huzur-i celil Hak'ta yemin ediyorum ki bütün ömrüm seni takdis ve ta'ziz için vakfedilmiştir.*”¹⁴¹ Tüm bunlar birer temenniden, hayalden ibarettir, ortada bir sevgili yoktur.

Sukût başlıklı mensur şiirde mutlu olmak için sevgiliyle beraber olmanın yetmediğini görürüz: “*Ah sefil, nihayet itiraf etmek, evet nihayet her şeyi söylemek mi lâzım gelecek? Evet, sefilim, zira bak, beni kendine ne kadar yaklaştırdınsa o kadar uzaklaştığımı gördüm; ve bugün ki artık benimsin, bugün aramızda bir uçurum var gibi geliyor. Oh, derin, derin bir uçurum, hain bir uçurum...*”¹⁴²

Mehmet Rauf'un istediği özlemler, aşk acısı, ümitsizliklerdir: “*Ben senin esrarını, zulâlini, müşkilâtını, aşkının şüphelerini, zulmetlerini, ateşlerini seviyorum; ben senin benim olmayışını, benim olmak üzere ölüşünü, benim olamayışını, müfarekatin elemelerini, zehirlerini, yeislerini, dargınlıklarının acılarını, dikenlerini, yaralarını, nihayet aşkına emin olamayışımı, benim olmayacağın korkularını, elimde pek haris-i pervâz*

¹³⁹ Terâne-i Saadet, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900, s.498.

¹⁴⁰ Birbirimiz İçin, Servet-i Fünûn, Nr: 481, 18 Mayıs 1316/31 Mayıs 1900, s.194.

¹⁴¹ Bahtiyarlık Değil midir?, Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896., s.819-820.

¹⁴² Siyah İnciler, “Sukut”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.76-77.

bir kuşun endişelerini seviyordum; beni biktirmeden bana aşkın bütün acılarını, kıskançlığın bütün taharrüşlerini tattırışını, bu zehirlerle beni katre katre mesut edişini, sebepsiz darılarak bir tebessümle barışmaları, çılginca infiâllerimi bir nazarınla mesut edişleri, en karanlık ümitsizlikten şevâhik-i saadete ıśâd edişleri, gözlerin bana henüz bulutlu, tebessümün bütün bulut olduğu zamanları, bütün bunları, seviyorum; ve bugün ki işte benimsin, bugün aramızda bir uçurum var gibi geliyor.”¹⁴³ Kendisi de emin olmamakla birlikte ayrılığı, vuslata tercih eder: “Denilebilir ki ben asıl telâkiden evvel severim, ve telâki benim için bir müfarakattir”¹⁴⁴

Tüm çektiklerine rağmen vuslat yetmez. Buradan hareketle Mehmet Rauf’un mensur şiirlerinde mutlu aşka yer yoktur demek mümkündür. Diğer temalarda karşımıza çıkan ikilemler bu temada da vardır: Ne kavuşmak yeter, ne de ayrı kalmak. Bu başlangıçta söylediğimiz ruh halidir. Buna “mazoşist” ruh hali denilebilir. Bu halden hem şikâyetçidir hem de “vahşi zevkler” almaktadır. “Kendimi bu sevenlerin, sevilenlerin arasında, anasız, babasız, hattâ bir refikasız, beni seven bir refikasız, hiç, hiçbir kimsesiz bulmaktan vahşi zevkler duyarım; sefil ve serseri, makhur ve perişan sürüklendiğim bu bîkes, bu garîb, bu marizül-emel hayatıma bir düşman gibi gayz-âlûd bir hande-i sâr ile bakarım”¹⁴⁵

1908’de yayımlanan, kitaplara girmeyip sadece dergilerde kalan, mensur şiirlerde yazar, aradığı aşkı bulmuştur. Onu eski sevgilisi ile buluşturan “menhûs vak’aya” rağmen mutludur: “Bir valide muhabbeti kadar harr u samimi bir muhabbetle seni bana tekrar bahş u ihsanından dolayı o vakîânun bütün hayatımı ihâta etmiş olan şeâmetini unutarak onu takdis ediyorum!...”¹⁴⁶

Sevgiliden ayrı kaldığı zamanlarda çektiği acılardan hâlâ zevk almaktadır: “Bazen bir nazarda, bir küçük tavırda, adî bir harekette, başkalarının bir visalde bulamadıkları sermestiyi ben bulurum... Ve bir visal.. Ba-husus bir visal-i aşk... Oh, artık bu tahammülün fevkinde, hudud-ı zevki aşip adeta elime temas eden mühib ve cansız bir tezelzül-i saadet olur!...”

¹⁴³ a.g.y.

¹⁴⁴ Aştan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 406, 10 Kânun-ı Evvel 13 14/22 Aralık 1898, s.252.

¹⁴⁵ Kimsesizliklerim, Servet-i Fünûn, Nr: 368, 19 Mart 1314/31 Mart 1898, s.50.

¹⁴⁶ Sermetçik’e, Mahasin, Nr: 2, Teşrin-i Evvel 1324/15 Ekim 1908, s. 90.

*Ve senelerce elemelerden bile sonra gelse, bu rakîk ve müstesnâ saadeti, başkalarının günlerce devam eden kalın saadetlerine bin kere tercih ederim. Şüphesiz, bu bir hastalık fakat ne kadar asil!...*¹⁴⁷

Sevgiliye iltifatlar edilir: *“Ve hiçbir demet, ne kadar müstesna ve asıl çiçeklerden müteşekkil olursa olsun, tabiatın hiç bir demeti, bütün rakik ve nazlı çiçekleriyle beraber, senin sine-i semen-berinin, dünyaların en emsalsizi olan bu bedîi ezharın bir an tenessümünün bahşedeceği zevk bîpayan-i visal ile hiçbir meşamm ruhu sermest-i heyecan ve garam etmemiş, edememiştir; sen o kadar nefis ve yegane bir demetsin...”*¹⁴⁸
*“Hatta, asıl menekşe sen, yalnız sensin... Sanki Hâlik menekşe namına bahşetmek istediği bütün hüsünleri, bütün cazibeleri bir çiçeğe vermeye kıyamamış da bunu daha ilahi bir numûne-i mevcudiyet yapmak için, genç kızlık namına tasavvur ettiği bütün nefâis-i şiiyeti de ilave ederek hilkatın ilk gününden beri yapmadığı bu harikayı yalnız senin için, yalnız seni meydana getirmek için yapmış, bir menekşe genç kız olmak üzere seni halk etmiş...”*¹⁴⁹

Bu mutluluk tablosu uzun sürmez. Son mensur şiirlerinde söylediklerini inkar edercesine aşkın bittiğini ilan eder: *“Fakat hayır, hayır, işte dargınlık geçti, fakat neşeniz evvelki gibi canlı, hatta saadetiniz bile evvelki gibi harr ve rahim değildir, işte memnun değilsiniz...*

*Ne olursa olsun, birçok günler geçer, fakat o eski nur ve letafet kabil değil avdet etmez; çünkü, ah çünkü, artık aşk solmuş, sönmüş, ölmüş, lakaydi başlamıştır...”*¹⁵⁰

2.1.2. Aşkta Mutsuzluk

Mehmet Rauf, karşı cinse şiddetli iştihak duymasına ve çok çabuk aşık olmasına rağmen aşkta mutluluğu nadir olarak yakalamıştır. Aşklarındaki mutsuzlukların en önemli

¹⁴⁷ Kalbim Yanız Izıraba Değil, Servet-i Fünûn, c.38, nr. 965, 19 Teşrin-i Sani 1325/2 Aralık 1909, s.980.

¹⁴⁸ Asıl Demet, Resimli Kitap, Cilt: 2, Sayı: 9, Haziran 1325/Haziran-Temmuz 1909, s. 769.

¹⁴⁹ Menekşecik, Servet-i Fünûn, c.42, Nr: 1092, 26 Nisan 1328/9 Mayıs 1912, s.3.

¹⁵⁰ Hazan, Servet-i Fünûn, c.43, Nr: 1093, 3 Mayıs 1328/16 Mayıs 1912., s.3.

sebebi sevgililerinin onu terk etmesidir. Çeşitli sebeplerle bir araya gelememişler, kadınların vefasızlığı, kadınların onun aşkına karşılık vermeyişleri, aşk karşısında kayıtsız oluşları, karşısına çıkan kadınların vasıfları mutsuzluğun sebepleri arasındadır.

Çok çabuk aşık olan, kadınlara karşı müthiş iştihâklar duyan, “*bütün kadınları birden ibtilâ ile*”¹⁵¹ seven Mehmet Rauf, Köprü’de, vapurda, mesire yerlerinde gördüğü “*her birisi garrâ, ulvî birer şî'r-i zî-hayat*”¹⁵² olan kadınlara aşık olur. Her yeni sevgili yeni ayrılıklar, elemeler demektir. Sevgililer gün gelir, yazarı terk edip gidiverir, onu bir daha aramazlar. Geride hatıralar kalmıştır, hep onları düşünür.

Tek bir kadını sevmiştir ve tüm sevgililerinde onu arar; her yeni sevgili ona, o esas aşkını hatırlatır: “*Senden sonra sevdiklerimi düşündükçe hâfızamda tecessüm etmek isteyen rüyalı çehrelerin uçuşarak, oynaşarak, karışarak dizildiklerini, taayyün ettiklerini, sonra azâ-yı vechiyelerinden bazılarının raks ederek, yayılarak, silinerek kaybolduklarını, bir bulutlanmadan sonra hepsinin birer cüz'ünden mürekkeb tek bir çehreye münkâlib olduklarını görürüm ki bu çehre senin çehrendir.*

O vakit tahattur ederim ki bunların hepsini birbirine benzettiğim, hepsinde birini ihtar eden, hepsinde asıl seni ihtar eder haller gördüğüm olurdu. Acaba ben onları kendilerinde sana benzeyen bu şeyler bulunduğu için mi sevmiştim?”¹⁵³

İlk aşk yeminini ettiği genç kızı unutamaz, belki de hep o sevgiliyi aramaktadır: “*Kalbin en samimi bir lisanıyla edilen bu ‘ayrılırsam ölürüm!’ yeminleri şimdi zamanın dest-i tehakkümünde acı, menfûr bir yalan haline girdikçe onu, o beni hiçbir kadının sevmeyeceği saf ve kavî bir aşkla sevmiş pâk ve beyaz genç kızı düşünürüm, o ruhunun ilk vüreyka-i garâmı benim ilk bûsemin kanatlarıyla lerzişdâr-ı heyecan olan esîrî genç kızı... Ve onun nigâh-ı mecrûh-ı serzenîşi huzurunda ağlamak isterim.*”¹⁵⁴

Arp çalan bir kadın resmi ona ayrıldığı sevgilisini hatırlatır: “*Arp senin bu nurdan parmaklarının bûseleriyle, çılgın, raksan, mahmur bûseleriyle lerzişdâr-ı iftirak olduğu gibi benim kalbim de ondan cüdâ düşmekten o kadar titrerdi ki gözlerini, o güzel gözlerini tebessümlerle dudaklaruma bahşettiği zaman aşkım beni müvesvis ederdi de ayrılırsanız diye öpemedim. Sonra bir gece o mâî semâlar altında, mukmir denizlere karşı, sükûn-âlûd korularında yalnız, yapıyalız kaldım; o artık gelmedi, ve ayrılırsanız diye gözle-*

¹⁵¹ Kıştan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898, s.4.

¹⁵² Levâ-i Şebâb, Mekteb, c.IV-V, Nr: 58, Z4Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897, s.914.

¹⁵³ Senin Gözlerin, Servet-i Fünûn, Nr: 441, 12 Ağustos 1315/24 Ağustos 1899, s.391.

¹⁵⁴ Yemin-i Vefa, Servet-i Fünûn, Nr: 357, 1 Kânun-ı Sani 1313/ 13 Ocak 1898, s.290.

rinden öpmemiştim.”¹⁵⁵ Kendisini terk eden sevgiliyi hatırlatan şeyler kimi zaman bir eşyadır, o eşyaya bağlanıp kalır: “Bir gün, sen gittikten sonra, yatağında bir firketeni buldum; ve senin olmuş, sende bulunmuş bu şeyi çalar gibi sakladım. Her zaman seni beklerken bunu alarak safâ-yı vuslatla bakar, severdim.”¹⁵⁶ Giden sevgilinin hatırlanması için, bir firkete veya saç teline gerek yoktur:”Eğer bu yâdigârı, beni en çok sevdiğin bir zamanda acınmadan kesilmiş bu saçları kendini unutturmamak, dâima yâd ettirmek için verdinse ne acı bir gaflette bulunmuşsun!”¹⁵⁷

Maddî hatıralar görüldükçe elem verirken, hayalleri kolay kolay yakalayamaz, bu onu daha da perişan eder: “Bazen günler, bir çok günler geçiyor da hayalini görmek için zihnimi o kadar yorduğum halde hiçbir şey, hayır, ne gözlerin, ne dudakların, ne saçların, hiçbir şey beni taltif etmiyor; güya sen yaşamamışsın, birkaç ay hayatını benimle beraber geçirmemişsin, nazarıma bir yadigâr bırakmamışsın gibi hiçbir şey beni taltif etmiyor.

Sonra nâgâh, bir saniye hiç umulmaz bir saniye geliyor, bütün vücudunla, hatta bütün sihirlerin, bütün tebessümlerin, bütün gamzelerinle tecessüm ediyorsun; gözümün önünde yaşıyorsun, senin huzur-ı hararetinde eriyorum.”¹⁵⁸ Fakat onu daha çok üzen, sevgili tarafından hatırlanmamaktır: “Bu saniyeler acaba ben aklına geldiğim saniyeler midir?... Eğer öyle ise ayrılırken verdiğin o vaadleri aldatıp beni ne kadar, ne kadar az düşünüyorsun, ey güzel kadın!”¹⁵⁹

Bir müsamereden sonraki dakikalar, ona sevgiliyi hatırlatır. Karışık duygular içindedir: “Şimdi onun handeleri, gamzeleri, oh, uzaktan, sade bir tesadüf-i nazarla ruhu tenvir eden tebessümleri, belki bana değil fakat ruhumu tenvir eden o tebessümler... Şimdi sükûn, zulmet-i hâb... Onsuzluklarımla ben... Sade ben...”¹⁶⁰

Tesadüflerim'de rastladığı bir kadın onda güzel hisler uyandır fakat geçmişi hatırlaması tüm bu güzel hisleri yok eder: “Ve hayatın zehirli turnaklarıyla açılmış barelerle hala sızlayan kalbim, tekrar birdenbire maziyi, pek yakın bir maziyi tahattur ederek, belki bu kadının da bu ismet-i zahiresine rağmen bana evvelden pek beyaz ve

¹⁵⁵ Arp, Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897., s.57.

¹⁵⁶ Firkete, Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897, s.278.

¹⁵⁷ Siyah İnciler, “Saçların”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.70-71.

¹⁵⁸ Hayalin, Servet-i Fünûn, Nr: 337, 14 Ağustos 1313/26 Ağustos 1897, s.389.

¹⁵⁹ a.g.y.

¹⁶⁰ Bir Müsamereden Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 499, 21 Eylül 1316/4 Ekim 1900, s.66.

pek masum görünüp de sonra nasıl levs ve çirkâlûd çıkan masumiyetler gibi mülevves ve çirkalud olduğunu düşünmek beni daha pek çok teellüm eden diğer bir his oldu...”¹⁶¹

Tüm bu hatırlama anları onun için “matem”dir: “*Bazen tesadüfün nefha-i tertibiyle şurada burada nâgehan tulû edip her şeyleriyle, edâları, reftarları, mümtâziyetleriyle bütün ruhumuzu mukavemet-sûz bir iştiyak elinde titreten, birkaç saniyede uzun bir aşk-ı mahrum hazânı vererek bizi müfarekat elemleri arasında bırakıp giden kızlar... Bu bizim için ebediyen, artık ebediyen ufûl ettiğini bildiğimiz genç kızlar... Bu seveceğimizi, öleceğimizi hissedip de bir nazarlarına bile mâlik olmadığımız güzel kadınlar... Ah bu çehreler, bu hâfizamdan silik bir hayâl gibi uçuşarak geçen rüzgârlı vücutlar, hayat-ı âmâlimin bu bitmez tükenmez mâtemleri...*”¹⁶²

Sevgililerin Mehmet Rauf’u terk etme sebeplerini mensur şiiirlerde bulamayız. İki yerde terk eden ise kendisidir. Terk etme sebebini şöyle açıklar: “*Bir sabah, son mesti-i telâkiden uyanıp da buselerinin ne kadar hararetsiz, kollarının ne kadar gevşek, kalbinin ne kadar câmid olduğunu hissettiğim dakikadan itibaren, nevazışsiz parmaklar altında nazik ipekler nasıl üzülsürse, senin hissiz, sevdasız, vefasız buselerinin altında benim bu nazik ruhum da öyle üzülmeye başladı.*”

Ben bu işkencelerden şikâyet ettikçe omuzlarında bir mevc-i hande gezerek ‘Çocuk’ diyorsun, ‘İşte seninim ya, daha ne istiyorsun?’ ve işte beni bu öldürüyor âh ey şuh!”¹⁶³ Görüldüğü gibi sevgilisini terk etme sebebi bir vehimdir, sevgilinin dokunuşlarının hissiz olduğunu düşünmesi, sevgilinin cevapları, kendince yorumladığı tavırları, (omuzlarında bir mevc-i hande gezerek) terk etmek, ayrılmak için yeterli sebeptir. Üstelik bu halini sevgilisi anlayamaz ve anlaşılmadığı için daha da üzülsür. Bu, aşkı kendisi için bir sığınak gören, fakat aşkta ne aradığını bilmeyen birinin davranışıdır. **Yemin-i Vefa**’da terkeden yine kendisidir ve terk ettiği için çok pişmandır: “*Kalbin en samimi bir lisantıyla edilen bu ‘Ayrılırsam ölürüm!’ yeminleri şimdi zamanın dest-i tehkiümünde acı, menfûr bir yalan haline girdikçe onu, o beni hiçbir kadının sevmediği saf ve kavî bir aşkla sevmiş pâk ve beyaz genç kızı düşünürüm(...)*”¹⁶⁴

Sevdiği kadının “düşmüş” ve bu hale “lâkayt” kalışı mutsuzluk sebebidir, nefretine sebep olur: “*Ben isterdim ki hiç olmazsa sukutun gayr-i iradî olsun, bundan*

¹⁶¹ Tesadüflerim, Resimli Kitap, Nr:1, Eylül 1324/, c. 1, s.51.

¹⁶² Matemlerim, Servet-i Fünûn, Nr: 369, 26 Mart 1314/7 Nisan 1898, s.70.

¹⁶³ Beni Sevmemiş, Resimli Gazete, Nr: 24, 21 Mart 1312/12 Nisan 1896, s.373.

¹⁶⁴ Yemin-i Vefa, Servet-i Fünûn, Nr: 357, 1 Kânun-ı Sani 1313/ 13 Ocak 1898, s.290.

muztarip ve müteazzi olduğunu, nihayet, âlâm ve mihenle tasfiye-i vücud ettiğini görmek isterdim; fakat sen o kadar lâkayd ve hevâî çıktın ki ruhumu, nâzik, nâzik, o kadar rakîk ve nâzik olan ruhumu yaraladın, o kadar yaraladın ki iyi olmak için ebediyet kifâyet edemez.”¹⁶⁵

Kadınlar yazarın harareti aşkına –aşk anlayışı **Benim Aşkım** isimli mensûrede çarpıcı bir şekilde anlatılır– aynı derecede karşılık vermezler, veremezler. Haliyle mutsuz bir aşkın pençesine düşmüş olur. “*Beni sensizlik değil, aşkımdan, emellerimden cüdâlık öldürüyor, Beni kimsesizlik öldürüyor. Ben daha ilk görüştüğümüz gün senin de, rikkat-i şebâbımın bu pâk u zerrin-zâde-i hayal ü âmâline senin de mâder olamayacağını daha ilk telâkide anlamış, daha ilk görüştüğümüz günden onun mâtemini tutmağa başlamıştım.*”¹⁶⁶ “*Aşk senin o nazik ellerinde sade bir eğlence, benim için bir nazarınla başlayıp ölümler bitecek kadar fâci’ ve muzlim olan bu aşk sende biçare bir oyuncak olacaksa...*”¹⁶⁷ “*...fakat benim bu iştiyak ve aşkımla, seni bütün vücud ve ruhunla isteyen ateşimle senin heyecansızlığın, senin hararetsizliğın, bunlar, bu aşksızlıklar beni öldürür.*”¹⁶⁸

Kıskançlık, mutsuz bir aşk için sebep değildir ve mensur şiirlerde yer almaz. Sadece **Lev’a-i Şebâb**’ta tüm kadınları kıskanmaktadır. Her kadını sevmek, hepsi tarafından sevilme arzusu içindedir: “*Bütün onlar, bütün onlar, şu genç kızlar, her birisi garrâ, ulvî birer şi'r-i zî-hayat ki yalnız zevcleri okuyabileceklerdir. Bütün bu şiirleri uzun kederler, bî-pâyân elemelerle hissederek titreyip sızlayıp da okuyamamaya mahkûm olmak ne işkence!*”

Bu yirmi yaşına mahsus rikkat-i hissiyatla tabiatın güzelliklerinden olsun mahzûz olmak istedikçe temaşalarından elîm bir mahrumiyetten başka hiçbir şey hissetmiyorum. Hep bu mahasin-i tabiiyye ve sun'iyeye, bütün bu güzel şeylere, semâlara, denizlere, kırlara bakarak ziyan olmalarına ağlıyorum.”¹⁶⁹ Sevgilinin “*kıskançlığın bütün taharrişlerini tattırışını*”¹⁷⁰ sevmektedir.

Sevgiliye ulaşamama bir diğer mutsuzluk sebebidir: “*Benim için o kadar uzaksın ki Kleopatra kadar yüksesin, o kadar yüksesin ki emellerim, daima bila-pervâz emel-*

¹⁶⁵ O Kadına, Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897., s.118.

¹⁶⁶ Aşkdan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 406, 10 Kânun-ı Evvel 13 14/22 Aralık 1898, s.252.

¹⁶⁷ Eğer Şuh İsen, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

¹⁶⁸ La Grande Vie, Servet-i Fünûn, Nr: 440, 5 Ağustos 13 15/17 Ağustos 1899, s.375.

¹⁶⁹ Lev’a-i Şebâb, Mekteb, c.IV-V, Nr: 58, Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897, s.914-915.

¹⁷⁰ Sukut, Siyah İnciler, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.78.

*lerim bile o kadar yükselmiyor, sana yetişemiyor(...)*¹⁷¹ Sevgiliye ulaşamayınca “ah”lar, hayıflanmalar başlar: “*Benim olsan, âh bu mümkün olsaydı...*”¹⁷²

Kapıldığı vehimler, güvensizlik, aşırı şüphecilik ile mutlu aşkı bulması zordur: “*Âh bilsem ki bu nur ü zer sahihden kalbindeki güneşindir, ve benim, sade benim için tebessüm ediyor, âh bunu bilsem, bu benim için titreyen necm-i emel ruhumda mehtaplar hâsıl edecek.*”¹⁷³ “*Fakat hep bulut, bütün bulutsun; tebessümünde, nazarında bütün bulut! Niçin hep bulut, niçin hep gölgesin? Yoksa ruhun da mı pür-zılâl?*”¹⁷⁴

Bir metinde, sevgiliye ulaşamama maddî imkânsızlıklar sebebiyledir. Buradaki sevgili varlıklı bir sosyal çevrede yaşamaktadır: “*Kalbini tehiz edemedi seni sevenler, sana sade para vermekle nâil olanlar için neş'elerin ne kadar bârid, yalan, derâguşların ne kadar pür-istikrah, bûselerin ne kadar yorgun, pürhâb olur!*”¹⁷⁵

Kanaatimizce tüm bunlar görünen sebeplerdir. Aşktaki mutsuzluğun, aşkı hayatın merkezine alan biri için, mutsuz hayatın asıl sebebini şu cümlede bulabiliriz: “*Zira ruhumda o kadar vüs'at-i arzu ve iştiyak var ki onu hiçbir saadet ikna edemez; beşeriye-tin bütün aşkı, saadeti onun için kâfi gelmez; sanki ruhum nâmütenahi ruhlardan mürekkebdir ki bütün çöllerin vahaların ataşlarını teskin ve bütün kadınlar iştiyaklarını mes'ud edemez, öyle ruhlar...*”¹⁷⁶ Dolayısıyla yazar fasit daire içindedir. Hem hiçbir aşkın, kadının ruhunu teskin edemeyeceğini söyler, hem de kendisine bir sevgili arar.

2.1.3. Ayrılık

Mehmet Rauf’un bedbin ruh halinin en başta gelen sebebi ayrılıktır. Sevgilileri kendisini hep terk etmiş, geride hatıralar ya da hatıra olsun diye bırakılan bir firkete veya saç teli ve acılar içinde inleyen bir kalp bırakmışlardır. Sadece **Beni Sevmemi-**

¹⁷¹ Madam ... İçin, Servet-i Fünûn, Nr: 437, 17 Temmuz 13 15/29 Temmuz 1899. s.330.

¹⁷² Benim Olsaydın, Servet-i Fünûn, Nr: 376, 14 Mayıs 1314/26 Mayıs 1898, s.180.

¹⁷³ Bir Necm-i Emel, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900, s.498.

¹⁷⁴ Gözlerin Bir Sema ki, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900, s.499.

¹⁷⁵ La Grande Vie, Servet-i Fünûn, Nr: 440, 5 Ağustos 1315/17 Ağustos 1899, s.375.

¹⁷⁶ Ebr-i Melâl, Servet-i Fünûn, Nr: 367, 12 Mart 1314/24 Mart 1898, s.38.

şe’de terk eden kendisidir. O kadar çok ayrılık yaşamıştır ki kalbini bir mezarlığa benzer. Bu mezarlıkta, ölen aşkları, terk eden sevgililerin geride bıraktıkları vardır ve bu mezar her an tazedir. “*Halbuki hayatım hep böyle mezarlarla doludur; bütüen emellerimden, en sevgili emellerimden böylece kalbimde sade birer mezar kalmıştır. En sevgili emellerimden ve en sevgili emellerimin en nazikleri olan en kıymetli aşklarımın sadece böyle birer mezar... Mezar, mezar, âh ne mezar, ne kadar mezar! Zaman olur ki bunların böyle avdetsiz, merhametsiz, bütüen bütüen bitimlerine kalbim tahammül edemez, hepsi için ayrı ayrı, günlerce, aylarca ağlarım, hepsi için başka mâtem tutarım.*

Fakat bu gün yeni bir mezarım var. Taze, pek taze bir mezar ki daha dün gömdüğüm en muazzez bir emelim için şimdi onun üstünde, sade onun için gözyaşı döküyorum.”¹⁷⁷

Firkete, Saçların, Taze Bir Mezar, Aştan Sonra, Sukut, Arp, Hayalin, Şuh, Hicran-ı Emel başlı başına ayrılık konusunun işlendiği mensur şiirlerdir.

Telâki anında bile ayrılık aklındadır, onun korkusuyla hüzünlenir. Saadetinin ayrılıkla bozulacağından korkar, ölümü ister: “*Yahut, yok, zaman dursun, sen beni sevdiğin kadar zaman dursun; ya hiçbir şey olmasın, hep senin nazarın hep senin aşkın olsun... Yahut, ölüm.*”¹⁷⁸ “*Dudaklarımın üstünde dudakların titrerken bir gün senelerin seni ne hâle getireceğini, birbirimiz için kimbilir ne kadar bîgâne olacağımızı, bütüen bu nâ-mahdudî-i âmâlimize karşı ne sefil ve âciz olduğumuzu düşünerek zehirleniyorum.*”¹⁷⁹

Ayrılıktan o kadar korkmaktadır ki, sevgili ile beraber ölmek ister: “*Birimiz evvel ölüp diğerini ihtimallere gıda bırakmamak, yahud geri kalıp yine bîkes olmamak, birleşinceye kadar geçen yalnızlıkları bir daha tazmin etmek için mevtte bile ayrılmayacak surette beraber olalım.*”¹⁸⁰

Sevgililerin geride bıraktığı hatıralar acısını daha da arttırır, her şey eski sevgiliyi hatırlatır. Yeni kadınlarda eski sevgilileri arar: “*İsmim çağrılrsa senin sesini işitiyorum; ne yapsam, ne görsem, ne işitsem bin alâikle hep seni ihtar ediyorlar; sanki bütüen havassım seni ihtar için meşgul oluyor; ve o zaman yadigârın, o beni en çok sevdiğin bir zamanda acınmadan kesilmiş saçların hayatuma bahşettiğin birkaç mes'ud saatimi*

¹⁷⁷ Siyah İnciler, “Taze Bir Mezar”, Necm-i İstikbal Matbaası, 1341/1925, s.66.

¹⁷⁸ Eğer Şuh İsen: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

¹⁷⁹ Sîne-i Garâm, Mekteb, c..IV-V, Nr: 66, 19 Kânun-ı Evvel 1312/31 Aralık 1896, s.1033.

¹⁸⁰ Birbirimiz İçin, Servet-i Fünûn, Nr: 481, 18 Mayıs 1316/31 Mayıs 1900, s.194.

de zehirlemek, sade beni öldürmek için verilmiş gibi geliyor; çünkü bu yalnız seni değil, bir zaman beni ne kadar çok sevdiğini de yâd ettiriyor."¹⁸¹ Ayrıldığı sevgiliden kalan en acı yadigar ise kalbidir. Maddi hatıralar o acının unutulmasını engeller: "*Sonra artık gelmez oldun; 'demek aklına ayrılmak geliyor!' diyen mest dudakların hattâ verdiği hararetleri tahattur etmedi; beni artık o kadar sevmedin ki bir yadigâr bile bırakmağa tenezzül etmedin; ve firketen, yalnız o, bana yadigâr kaldı... Zavallı, çalınmış bir yadigâr!*

Fakat asıl yadigârın, müfarakatinle bile bile bıraktığın yadigâr, vefasız sevdalar arasında cerihalar toplayan kalbimde açtığın yaradır."¹⁸² Tüm bunlara rağmen sevgililerini düşünmekten kendini alamaz. Onların da kendisini düşünmelerini arzu eder. Unutulmak istemez, ilgi beklemektedir; hatırlanmak dahi bir ilgidir. Ayrılırken bile sevgililerden istekleri vardır: Hatırlanmak, hayal edilmek. Bunu Rauf'un kadınlara karşı duyduğu iştihaya ve sevilme arzusuna bağlayabiliriz. **Hayalin** başlıklı mensur şiirde sevgilisinin hayalini görmemekten şikayetçidir. Bunun sebebini sevgilisinin kendisini düşünmemesine bağlar: "*Sonra nâgâh, bir saniye hiç umulmaz bir saniye geliyor, bütün vücudunla, hatta bütün sihirlerin, bütün tebessümlerin, bütün gamzelerinle tecessüm ediyorsun; gözümün önünde yaşıyorsun, senin huzur-ı hararetinde eriyorum.*

*Bu saniyeler acaba ben aklına geldiğim saniyeler midir?... Eğer öyle ise ayrılırken verdiğin o vaadleri aldatıp beni ne kadar, ne kadar az düşünüyorsun, ey güzel kadın!"*¹⁸³

Yemin-i Vefa'da yıllar önce ayrıldığı genç kızı hatırlar. O genç kıza ayrılmamak için yemin etmiştir; şimdi ise o yemininin, bir yalan haline gelmesinden dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirir. O genç kız gibi, hiçbir kadın onu sevmemiştir.¹⁸⁴

¹⁸¹ Siyah İnciler, "Saçların", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.70.

¹⁸² Firkete, Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897, s.278.

¹⁸³ Hayalin, Servet-i Fünûn, Nr: 337, 14 Ağustos 1313/26 Ağustos 1897, s.389.

¹⁸⁴ Yemin-i Vefa, Servet-i Fünûn, Nr: 357, 1 Kânun-ı Sani 1313/ 13 K.Ocak 1898.

2.2. Kadın

Mehmet Rauf mensur şiirlerin önemli bir bölümünde kadınlara karşı duyduğu iş-tiyakları dile getirmiştir. Denilebilir ki aşk temalı mensur şiirlerin varoluşları bu iştiyak sebebiyledir; onlar yüzünden çekilen ıstıraplar, kadınların anlayışsızlığı, kadınlardan beklenenler sıkça işlenmiştir. Kadın ihtiyacı metinlere başlık dahi olmuştur: “*Bir ihtiyaç, derin, mukavemet-sûz, kâhir bir ihtiyaç, ele geçmesi muhâl olan bir kadın ihtiyacı ruhumu yakıyor.*”¹⁸⁵ (s.27) “*O uzun, o elîm, o yalnız leyâl-i şebâbımda benim için bütün maksad-ı kâinat, bütün hedef-i âmâl hep kadınlar, hep siz idiniz, hep sen idin; kadınsız yaşamak nasıl nasıl mümkün olur diye sızlardım.*”¹⁸⁶

Siyah İnciler yazarını tüm kadınlara sahip olma arzusu içinde görürüz. Bu sahip olma arzusu, cinsel bir istek değildir, evlilik de terennüm edilmez. Ona göre kadın hayatı sevdirendir, güzelliştir, fakat o güzelliklerin tümüne sahip olamamak Mehmet Rauf için bir işkencedir. Bu sebeple bütün kadınları kıskanır: “*Bütün onlar, bütün onlar, şu genç kızlar, her birisi garrâ, ulvî birer şi'r-i zî-hayat ki yalnız zevcleri okuyabileceklerdir. Bütün bu şiirleri uzun kederler, bî-pâyân elemelerle hissederek titreyip sızlayıp da okuyamamaya mahkûm olmak ne işkence!*”¹⁸⁷

Baharın gelişi ile beraber, tabiat canlanır, kadınlar bütün güzellikleri ile mesire yerlerindedir. İnsanlar şen, mesut; kadınlar şuhuttur. Fakat yazarımız kendisini bu güzellikler içinde mutlu hissetmez: “*O zaman ben bunların arasına girerek elem toplarım.*

Çünkü kadınsız, yani ümitsiz, heyecansız, muâşakasız seviyorum; çünkü bütün kadınları birden ibtilâ ile seviyor, ve başkalarının birkaçından çektikleri mahrumiyet elemelerini sanki ayrı ayrı hepsinden çekiyorum. Bir nazarlarıyla sanki bütün bir hayat yaşıyorum, ve bu nazardan uyanınca kendimi yine yalnız, yalnız ve ebediyen yalnızlığa mahkûm görüyorum.”¹⁸⁸

¹⁸⁵ Kadın İhtiyacı, Servet-i Fünûn, Nr: 358, 8 Kânun-ı Sani 13 13/20 Ocak 1898, s.308.

¹⁸⁶ Sine-i Garam, Mekteb, c.IV-V, Nr: 66, 19 Kânun-ı Evvel 1312/31 Aralık 1896, s.1033.

¹⁸⁷ Levâ-i Şebâb, Mekteb, c.IV-V, Nr: 58, Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897, s.914.

¹⁸⁸ Kıştan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898, s.4.

Kadinsız hiçbir şeyin anlamı yoktur: “Zira, sizensiz ben bu mahmur sabahları, yeşil denizleri, mükevkeb geceleri ne yapayım?”¹⁸⁹ Buna benzer ifadeler bir başka mensur şiirinde de vardır: “Zira kadın olmazsa baharı ne yapmalı? Semâları, denizleri, kırları... Bütün bu güzel şeyleri... Nihayet, bu hayatı, bu uzun hayatı ne yapmalı?”¹⁹⁰

Mehmet Rauf kadını bir “ihtiyaç” olarak görmüştür. Bu ihtiyacın hangi arzu ve duygulardan kaynaklandığı yine bir mensur şiirde söyle açıklanır: “Bir kadın ki bütün harap olmuş gençliğime samimi yaşlarla ağlasın, dizinde hayatımın bütün elemelerini ağlayabileyim; bir kadın ki bu yalancı vaadlerin, ağlayan emellerin, âh eden ümitlerin mâtemlerini şefkat ve sadakati ile teselli etsin.”¹⁹¹ İhtiyaçlarına cevap verebilmesi için kadınların bazı vasıfları olmalıdır. Bu vasıfların en başında anne şefkati gelir. Anne özlemine sevdiği, seveceği kadınlarda aramaktadır: “Ben annemi o kadar küçük kaybettim, hayatımda vefadan, sıcak, samimî, sâdik vefalardan o kadar acı acı mahrum kaldım ki bütün sevdiğim kadınlarda böyle bir vefayı, bu sâdik vefayı bulmak için ölüyorum.”¹⁹² “Böyle bir kadın ihtiyacıyla bütün gençliğim işte mahvoluyor: Ölüyorum. Bir kadın ki bir hemşire olsun, bir zevce olsun; yok, yok bir vâlîde olsun, bir vâlîde ki her şeyiyle bir kadın, fakat kalbiyle, vefasıyla bir vâlîde!”¹⁹³

Hayal-i Mâder başlıklı mensur şiirde ölen annesine hitaben şunları söylemektedir: “Beni işitiyor musun? Bir kadın vardır ki bana atfettiği nazarında senin şefkatin, senin muhabbetin, senin feyz-i ismetin pertev-bârdır, bir kadın vardır ki kendisinde senin hayal-i pak-ı besimin münakis, tebessümünde senin safvet-i simyâiyen tâb-nâktır, onu gördüğüm zaman senin hakikat-i şeklini gördüm, seni gördüm, gibi ruhum tesliyet-yâb olur.”¹⁹⁴

Anne şefkatinden sonra aradığı ikinci önemli kadınlık vasfı ise samimiyettir. Düşmüş bir kadında dahi bir samimiyet arar: “Ben isterdim ki hiç olmazsa sukutun gayr-i iradê olsun, bundan muztarip ve müteezzi olduğunu, nihayet, âlâm ve mihenle tasfiye-i vücud ettiğini görmek isterdim; fakat sen o kadar lâkayd ve hevât çıktın ki ru-

¹⁸⁹ Lev'a-i Şebab, Mekteb, c.IV-V, Nr: 58, Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897, s.914.

¹⁹⁰ Kıştan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898, s.4.

¹⁹¹ Kadın İhtiyacı, Servet-i Fünûn, Nr: 358, 8 Kânun-ı Sani 13 13/20 Ocak 1898, s.308.

¹⁹² ..., Servet-i Fünûn, Nr: 403, 19 Teşrin-i Sani 1314/ 1 Ocak 1898, s.330.

¹⁹³ Kadın İhtiyacı, Servet-i Fünûn, Nr: 358, 8 Kânun-ı Sani 13 13/20 Ocak 1898, s.308.

¹⁹⁴ Hayal-i Mâder, Mekteb, Nr: 55: 3 Teşrin-i Evvel 1312/15 Ekim 1896, s.867.

humu, nâzik, nâzik, o kadar rakîk ve nâzik olan ruhumu yaraladın, o kadar yaraladın ki iyi olmak için ebediyet kifâyet edemez.”¹⁹⁵

Bu vasıflar Mehmet Rauf için önemlidir. Hatta bazı sevgililerini aradığı vasıfları taşımadığı için kendisi terk etmiştir: “*Fakat seni müebbeden terk etmeden evvel şunu söylemek isterim, âh ey beni sevmemiş kadın, sana şunu söylemek isterim ki bir gün sen de böyle bir ruha vakf-ı âmâl eder de sevilmezsen, onun hissiz, sevdasız, ruhsuz bûseleri altında, bu şimdi anlamadığın benim işkencelerimle yanarsan, böyle azmış bir yeis içinde yanarken beni düşün...Beni, bugün sana sevilmediği için hararetsiz bûselerinden, câmid kalbinden ağlayarak kaçan bu bedbaht çocuğu düşün...*”¹⁹⁶

Kadınlara karşı duyduğu iştiyakta cinsel arzular yoktur. Yazar inleyen kalbinin bütün yaralarını saracak, dizinde ağlayabilecek bir kadın ister: “*İstiyorum ki bu parmakların, pür-heves, billûr, nur parmakların arasında kalbim esirâne, meshurâne, medhuşâne bir oyuncak olsun; tahakkümlerle bîtâb-ı sitem, cefalarla mes'ud-ı serzeniş, ağlasın, sızlasın; hattâ son bir şehka-i nâlişle kırılmak, parçalanmak muhakkak olsa bile asabî parmaklar, asabî kadın parmakları altında gülen, ağlayan, ölen, öldüren nağmelerle inlesin..*”¹⁹⁷

Mehmet Rauf kadınlardan kaynaklanan acıları, teskin edecek bir kadın bekleyişi içindedir: “*Bu vefasız, bu kalpsiz kadınlardan, hattâ aşklarıyla, hattâ vefalarıyla bile zehirli yaralar açan, şebâbımın bütün hararet ve perestişini söndüren bu kadınlardan gelen merâretlerimi göğsünün üstünde ağlaya ağlaya unutayım...*”¹⁹⁸ Bu ikilemin farkında olduğu için hayalî bir kadını sevmekte, onun için yaşamakta ve onu beklemektedir. O kadının bir gün geleceğini ümit eder. Beklediği kadın gelirse hayata bağlanacak, güzellikleri sevecek ve ölmek arzusundan vazgeçecektir: “*Çünkü, âh çünkü sen yoksun sen; ve sen olmadıkça bütün bu güzellikler, hayatı sevdiren, yaşamak için nihayetsiz emeller veren güzellikler beni harab-ı keshân bırakıyor; sen, sen ki kim ve nasıl olduğunu, nerede bulunduğunu bilmediğim halde hep senin için yaşıyorum, hep senin için, sana lâyük olmak için uğraşıyorum; sen ki ne vakit geleceğini bilmediğim halde bütün hayatım zuhûruna bir intizâr-ı elîm ü müebbedden başka bir şey değil; bir gün gelece-*

¹⁹⁵ O Kadına, Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897, s.118.

¹⁹⁶ Beni Sevmemiş, Resimli Gazete, Nr: 24, 21 Mart 1312/12 Nisan 1896, s.373.

¹⁹⁷ Benim Kalbim, Servet-i Fünûn, Nr: 366, 5 Mart 1314/17 Mart 1898, s.23.

¹⁹⁸ Kadın İhtiyacı, Servet-i Fünûn, Nr: 358, 8 Kânun-ı Sani ,1313/20 Ocak 1898, s.308.

ğini, ve beni seveceğini, kendini bir iştiyakı şeydâ ile bana sevdireceğini biliyorum; fakat gelmiyorsun, hâlâ gelmiyorsun.”¹⁹⁹

Diğer temalarda karşılaştığımız tezat burada da karşımıza çıkmaktadır. Kadınsız bir hayatın renksiz, yaşanılmaz olduğunu söyleyen yazar, kadınların kalbinde açtığı yaralardan perişandır. Kadınlara karşı duyduğu bu iştiyaktan kendisi de şikâyet etmektedir. **Çiçekler Gibi** başlıklı mensur şiirde kadınlara karşı duyduğu iştiyakın bir çiçeğe karşı duyduğu iştiyaka benzememesinden yakınır. Kadınların verdiği acılar kendisini şüpheye sevk etmektedir: “*Fakat âh bu kadınlar... Fakat âh bu müebbed Dalila, hep tecrübelerimde o kadar acı yaralar, her aşkta o kadar derin yaralar veriyorlar ki beni kendilerinden, hattâ kadınlıktan, hattâ vâlidelikten şüpheye sevk ediyorlar; her aşktan sonra azâ-yı vücudu hurdehâş bir kazazede gibi bîtâb-ı âmâl, hattâ çiçekliklerinden müteneffir kalıyorum.*”²⁰⁰

Aşksız yaşayamayan fakat aşk acılarından perişan olan, kadın ihtiyacı ile yanıp tutuşan fakat kadınların verdiği elemelerden gençliği harap olan birinin, kaçış ve yalnızlığa sığındığını görmekteyiz.

2.3. Yalnızlık

Mehmet Rauf’un mensur şiirlerinde anlatılan yalnızlık bir sevgilinin olmayışından kaynaklanmaktadır. **Benim Kalbim, Kıştan Sonra, Nisan Gecesi, Nisan Sabahı, Bülbüle Karşı, Kimsesizliklerim** isimli mensur şiirlerde yalnızlık teması belirginleşmektedir. Yalnızlıktan şikâyetçidir fakat yalnız kalmaktan “*garip ve vahşi*” zevkler almaktadır: “*Kendimi bu sevenlerin, sevilenlerin arasında, anasız, babasız, hattâ bir refikası, beni seven bir refikası, hiç, hiçbir kimsesiz bulmaktan vahşi zevkler duyarım; sefil ve serseri, makhur ve perişan süriklendiğim bu bîkes, bu garîb, bu marizü'l-emel hayatıma bir düşman gibi gayz-âlûd bir hande-i sâr ile bakarım.*”²⁰¹

¹⁹⁹ Ebediyyen Sen, Ebediyyen, Servet-i Fünûn, Nr: 433, 17 Haziran 1315/29 Haziran 1899, s.262.

²⁰⁰ ..., Servet-i Fünûn, Nr: 403, 19 Teşrin-i Sani 1314/ 1 Aralık 1898, s.330.

²⁰¹ Kimsesizliklerim, Servet-i Fünûn, Nr: 368, 19 Mart 1314/31 Mart 1898, s.50.

Yalnızlık temasının işlendiği metinlerde çoğunlukla tabiatla baş başadır: “*Evler indirilmiş perdeleriyle sâkit, eşhas-ı vak'ası henüz görünmemiş kable't-tufan bir fâcia sahnesi gibi câmid ve medhûş... Herkes uyuyor; yalnız ben, ve bir bülbül, bu baharın ilk bülbülü...*”²⁰² Fakat tabiat yalnız kalmanın verdiği acıyı teskin edemez. Yazara ürperişler verir: “*Oh bu bahar, bu nisan, bu taravet-i ruh bana da taze lerzeler veriyor. Bütün renk, bütün rayiha; maî semâ, semâ deniz birbirine karşı titreşiyorlar. Sonra bütün yeşil, her yer yeşil, en sarısından en muzlimine kadar bütün elvânı hayal-engiz nakışlarla ittisa eden bir zemin-i mevc-â-mevc ki üzerinde erguvanî, beyaz sarı, mor dalgalar köpürüyor; o kadar mahrem bir telâki-i elvân ki mecmûiyeti hep yeşil...*”²⁰³ “*Fakat ruhumu sermest-i iltifat eden o nazar varken adem, elem ne oluyor! Ben anâsırın bu musaraası içinde sükûn-ı saadetimi sanki katre katre tattım. Sen ademler ihsas eden zulmetlerinle çırpın, çırpın ey deniz, ruhumda tebessüm eden o nazarın önünde yemin ederim ki ademler, elemeler âciz kalır, sükût eder.*”²⁰⁴

Mehmet Rauf'un yalnızlığı diğer temalarda olduğu gibi kendi ruh halinin tabii bir sonucudur. Kadınlara, insanlara ve topluma güvenmez. Bu kaçış duygusuna zemin hazırlar.

2.4. Kaçış

Mensur şiirlerdeki kaçış teması diğer temalarla alakalıdır ve onların sonucudur. Aşkta mutluluğu bulamayan, kendince seveceği bir sevgiliye sahip olmayan, sürekli terk edilen, yalnız, karamsar bir sanatkârın kaçışa yönelmesi tabiidir. **Haluk'un Gözleri, Bülbüle Karşı, Hiçbir Yer, Benim Olsaydın** kaçış temasının işlendiği şiirlerdir. **Bülbüle Karşı** başlıklı metinde yazar içkinin teskin edici etkisine sığınır. Bu dertlerden, hayattan kaçıştır: “*Bana sen gel, âh ey bâde, şimdi senin zehrinden imdâd bekliyorum; kalbimin bu derin iştiyâklarını, ruhumun bu şedîd hararetlerini senin olsun söndürecek*

²⁰² Nisan Gecesi, Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898, s.166.

²⁰³ Nisan Sabahı, Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898, s.166.

²⁰⁴ Kireçburnu'nda, Servet-i Fünûn, Nr: 391, 27 Ağustos 1314/8 Eylül 1898, s.10.

zehrın var mıdır? Hayata, şebâba tahammül edemeyen marîz ve âciz ruhlara senin de imdâdın olmasaydı ben ne olurdu?

Bana sen gel, çünkü ancak senin te'sirinle bu hayatımdan çıkabiliyorum, o bir başkasının hayatı imiş gibi ancak o zaman her türlü âlâmına lâkayd ve bîgâne kalıyorum...Âh senin de zehrın olmasaydı..."²⁰⁵ İçkinin konu edildiği tek mensur şiir **Bülbüle Karşı**'dır. Kaçış temasının en açık olduğu mensur şiir **Hiçbir Yer**'dir. Yazar kaçmak istediği yerde hiçbir şey, hayata, tabiata dair hiçbir şey istemez: "*Bir yer, âh bir yer olsun; öyle bir yer istiyorum ki orada hiçbir şey olmasın, hiçbir şey, hayatı, tabiati teşkil eden şeylerden hiçbiri olmasın; öyle bir yer ki benliğim, bu nâmütenahilikler içinde nâmütenahi benliğim orada mahv ve mün'adim olsun, bütün kuvâ-yı vücudiyem yok olsun, yokluk içinde yok olayım.*"²⁰⁶ Böyle bir yerin olmadığını bilir ve hayali ile avunur.

Benim Olsaydın başlıklı mensur şiirde sevgilisi ile beraber, insanların olmadığı bir yere gitmeyi ister. Tabiatla baş başa ve ilk insanlar gibi yaşamayı arzu eder. Unutulmak ve ilk insanlar gibi yaşamak isteği toplumdan kaçıştır: "*Benim olsan, âh bu mümkün olsaydı... Seni uzak, uzak, bu insanlardan pek uzak bir yere götürürdüm; öyle bir yere götürürdüm ki orada yalnız tabiatla kalırdık. Denizle, semâ ile sahra ile kalırdık... Sade ikimiz kalırdık...*

Orada, yalnız, ormanda yapraklarla inleyen mütehevvir rüzgârın, uzakta dalgalarla döğünen medhûş denizin, gökte şimşekleriyle gürleyen haşin yıldırımın sesiyle kalırdık... Sade ikimiz kalırdık...

Sade ikimiz, unutmmuş, unutulmuş, her türlü kayıttan âzâde iki mevcut gibi yaşadık, ilk insanlar gibi yaşadık. Benim olsaydın felâketlerine, merâretlerine, âfetlerine tahammül için kuvvet bulur, hayatın sebebini anlardım; benim olsaydın hayatı severdim."²⁰⁷

Mehtâb başlıklı metinde içinde yaşadığı o anki tabiattan rahatsızdır. Çünkü mehtap, karanlıklar "*enîn-i beşerle*" kirlenmiştir: "*Ah bana bu ketûm mehtap dokunuyor, sırf nûr ve cevherden mehtaplar istiyorum; yahut yok zulmetler olsun, hiçbir nigâh ziya ile titrememiş bâkir, saf zulmetler olsun; hiçbir enîn-i beşerle sızlamamış ezeli sü-*

²⁰⁵ Bülbüle Karşı, Nisan Sabahı, Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898, s.167.

²⁰⁶ Siyah İnciler, "Hiçbir Yer", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.104.

²⁰⁷ Siyah İnciler, "Benim Olsaydın", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.20-21.

kûnetler olsun; gideyim, enîn-i âmâlimi orada inleyim, mürde-zâd ümitlerimi oraya gömeyim. „²⁰⁸

Kaçış temasını işleyen metinler Halit Ziya'nın Mai ve Siyah romanını hatırlatıyor. Romanın kahramanı genç şair Ahmet Cemil uzaklara gitmeyi hayal etmektedir. Kaçış'ın Servet-i Fünûn'da müşterek bir tema olduğunu, bu ruh halinin devir sanatçılarının bir hususiyeti olduğunu söyleyebiliriz.

2.5. Karamsarlık

Bu tema da diğer temalar gibi belli metinlerde ele alınmış değildir, metinlerin hepsinde karamsar bir ruh hali vardır. Aşkta mutsuzluk, kaçış yalnızlık temalarının merkezinde Mehmet Rauf'un karamsar ruh hali vardır. Nispeten tabiatın anlatıldığı metinlerde bile bir karamsarlık vardır. Hayat karşısında pasif, içe dönük bir ruh haline sahiptir. Bu ruh hali tabiata bakışı da etkiler. Mehtap, deniz, okyanus, ağaçlar hep bu perspektiften yansır.

Hayattan çok şey bekleyen yazar, arzu ve iştiaklarının kolay kolay teskin edilemeyeceğini kendisi de bilir. Fakat mücadele gücünden mahrumdur. İşte burada karamsarlık kendisini tüm şiddetiyle gösterir. Tatmin edilmesi gereken arzular için mücadele etmesi gerekir. Fakat o olumsuzluklar karşısında bir kenara çekilir, susar, ağlar, ah vahlarla zamanı geçirir.

Elde ettiği küçük mutluluklar ona yetmez, eldekiyle yetinmez. Onları da kaybetmek korkusundan kendisini alamaz: *“Bazen öyle anlarım olur ki, hem de en neşeli zamanlarda birden bütün muvaffakiyetlerimin ne kadar miskin, bütün mefharetlerimin ne kadar zelil, mevcudiyetimin ne kadar hakir olduğunu bütün tedavi etmez acılığıyla görüvererek, bu meskenetin, bu mezelletin, bu hakiriyetin altında ezilerek, zebûn, zehirlenmiş, neşelerimde o kadar mecrûh, emellerimde o kadar meftûr kalırım ki hayatımı*

²⁰⁸ Siyah İnciler, “Mehtâb”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.100-101.

ayaklarımın altında sürünen alîl, zelîl, sefil bir dilenci, ‘Yarabbim niçin ve nasıl yaşıyor?’ dediğim bir dilenci hayatı gibi görürüm.”²⁰⁹

Yine mutluluk anında ölümü arzular, mutluluk hiç bitmesin ister. Bunun da imkansız olduğunu bilir. Ona göre çözüm ölümdür: *“Bütün güzel şeyler, elîm, mukavemet-sûz bir incizâb ile beni mevte sevk ediyor; bedbahtların zebûn-ı hayat kaldıkça duydukları ölüm arzularını ben hüsn ü saadetin huzurunda hayran ve müştak ezildiğim zamanlar hiss ediyorum; hayranlığım yavaş yavaş ağır bir hüzne, ezici bir hüznün ve eleme müncer oluyor sanatın, tabiatın beni medhûş eden güzelliklerine karşı beni mest-i melâl bırakıyor. Tahassüsüm o kadar şedîd ki eleme temas ediyor. İşte bunun için bu arzulara hayatı en çok sevdiğim zaman düşüyorum, neş'elerim ölüm arzularıyla bîtab-pervâz kalıyor.”²¹⁰*

Mehmet Rauf diğer temalarda olduğu gibi yine bir ikilem içindedir. Acıyla dolu bir hayatı kendisi ister ve bundan şikâyet eder.

Tabiatın dinlendirici seslerini duymak istemez, hüznün içinde kalmayı tercih eder: *“Fakat bu gece sus, ey bülbül! Bu gece seni dinlemeğe mecâlim, senin de şî'r-i iştiyâkına tahammül edecek kuvvetim yok. Yine hüznüm, yine o hâlim var, yine hastalığım var. Bir derin, bir ağır hüznün ki ağlamak istiyorum, ölmek istiyorum. Şiir ve şebâbın elinde zebûn ve bedbahtım; bu tahammülsûz kuvvetlerin elinde eziliyorum; senin de şî'r-i iştiyâkına tahammül edecek mecâlim yok. Hüzn-i hayatımı dinleyim, şî'r-i âmâlimle kalayım... Sus!”²¹¹* **Bahr-i Muhitte** isimli mensur şiirinde de tabiat karşısında yine karamsardır.

Siyah İnciler'deki bir metnin başlığı Mehmet Rauf'un karamsar ruh halini çok iyi yansıtıyor: **“Alâm-ı Vuslat”** Bu mensur şiirde kavuşmak dahi yetmez, tercihinin ölmekten yana olduğunu söyler: *“Ah! Bu hayat!” diyorum; eğer bana danışsalar, bana deselerdi ki ‘Bütün sürûrlar, saadetler, bütün tantanalar senindir! Fakat yaşamak lâzımdır!’ bana bunu söyleselerdi, zevk ve vahşetle reddederdim, yaşamamak için bu şeyleri teper ‘Beni rahat bırakın’ derdim.”²¹²*

²⁰⁹ Siyah İnciler, “Spleen”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.65.

²¹⁰ Ebediyyen Sen, Ebediyen, Servet-i Fünûn, Nr: 433, 17 Haziran 13 15/29 Haziran 1899, s.262.

²¹¹ Bülbüle Karşı, Nisan Sabahı, Servet-i Fünûn, Nr: 375,7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898, s.167.

²¹² Madam ... İçin, Servet-i Fünûn, Nr: 437, 17 Temmuz 1315/29 Temmuz 1899, s.330.

Mehmet Rauf'un bu çelişkili dolu ruh halleri ondaki karamsarlığı arttırır. Rauf bundan hem şikâyetçidir, kurtulmak için ise mücadele etmez. Zaman zaman hüznlenmeyi, saadete tercih eder. Bu ruh hali “mazoşist” bir insanın ruh halidir.

2.6. Ölüm

Ölüm, Mehmet Rauf'ta hüznlerden kurtuluşun bir yoludur ya da mutluluk anında beklediği kurtuluş yoludur. Mutluluk sonsuz olmayacağına göre mutlu olduğu anlarda, sevgilinin kolları arasında ölmek ister. Ölüm onun için bir kaçıştır.

Kimi zaman vuslatta aradığı hazzı bulamadığı için ölüme yönelir: “*Fakat şimdi ki vaslında böyle elemeler buldum. Şimdi ki kanatlarım darbe-i meskenet-i ruhla, acz-i muhabbetle mecrûh ve nâlândır, işte şimdi de ölümsüz yaşamak nasıl, nasıl mümkün olur diye sızlıyorum. Mevte'nin sîne-i garâmında ilelebet garik-i hâb-ı nisyân kalmak: İşte şimdi hulyâ-yı saadetim!*”²¹³

Ölüm karşısındaki acizlik duygusu **Üç Mezar** ve **Mevte** isimli metinlerde dile getirilir: “*Ve ben bir şey yapamıyordum, hiçbir şey yapamıyordum, onu bu hale getiren, inleterek böyle gaddarâne öldüren derde, bu hâin mevte hiçbir şey yapamıyordum; bu aczin elinde ezilmiş, haykırmak istiyordum, kudurmak istiyordum, ölmek muhakkak olsa bile vahşi vahşi, kanlar içinde intikam almak için kuduruyordum, fakat gidip sebep, hak sorulacak hiçbir şey, hiçbir kimse yoktu.*”²¹⁴ Bu şiirde kardeşinin son demlerine şahit olan yazar, öldüğünü görmemek için hastaneden kaçır fakat öldü haberinden kaçamaz. Metnin sonunda ise kendi yalnızlığına ağlar, kız kardeşi ölümüyle anne ve babasının yanına gitmiştir, orada yalnız değildir.

Mevte isimli mensur şiirin sonunda ölümü aynı nedenlerle “*takdis*” eder: “*Fakat seni takdis ediyorum ki ey mevte, çünkü beni bu hayattan, bu artık sürüklenmeyen, bu artık kahr ü zebûn eden hayattan da sen kurtaracaksın!*”²¹⁵

²¹³ Sine-i Garâm, Mekteb, c.IV-V, Nr: 66, 19 Kânun-ı Evvel 1312/31 Aralık 1896, s.1033.

²¹⁴ Üç Mezar, Servet-i Fünûn, Nr: 429, 20 Mayıs 1315/1 Haziran 1899, s.202.

²¹⁵ Siyah İnciler, “Mevte”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.108.

Güzellikler dahi onu yaşamaya bağlayamaz, hayatı en çok sevdiği zaman ölmek ister. Kim olduğunu bilmediği, hiç görmediği bir kadın beklemektedir. Bu kadın hayatı ona sevdirecek, ölümü ancak o unutturabilecektir. Fakat o kadın gelmemekte ısrar etmektedir: “*Bütün güzel şeyler, elîm, mukavemet-sûz bir incizâb ile beni mevte sevk ediyor.(...) Çünkü, âh çünkü sen yoksun sen; ve sen olmadıkça bütün bu güzellikler, hayatı sevdiren, yaşamak için nihayetsiz emeller veren güzellikler beni harab-ı keshân bırakıyor; sen, sen ki kim ve nasıl olduğunu, nerede bulunduğunu bilmediğim halde hep senin için yaşıyorum, hep senin için, sana lâyük olmak için uğraşıyorum; sen ki ne vakit geleceğini bilmediğim halde bütün hayatım zuhûruna bir intizâr-ı elîm ü müebbedden başka bir şey değil; bir gün geleceğini, ve beni seveceğini, kendini bir iştiyakı şeydâ ile bana sevdireceğini biliyorum; fakat gelmiyorsun, hâlâ gelmiyorsun.*”²¹⁶

2.7. Tabiat

İncelemeye tabî tuttuğumuz 60 mensur şiirde tabiat, muhtevayı belirleyen aslı unsur değildir. Tabiat duyguların etkili terennümü için bir vasıta, bir dekordur. Tabiatın anlatıldığı mensur şiirlerde sistemli olarak önce tasvirler yapılmış, peşinden karamsar ruh hali anlatılmıştır. Bu tasvirlerde anlatılan tabiat ruh haline uygundur, kasvetlidir. **Mehtap, Bülbüle Karşı, Bahr-i Muhitte, Kireçburnu’da, Kıştan Sonra, Nisan Gecesi, Nisan Sabahı, Bir Necm-i Emel** adlı metinler bu niteliktedir.

Metinlerdeki tabiat gerçek olmaktan uzaktır, muhayyel bir tabiat anlatılır ve bu tabiat yazarın ruh haline göre şekil alır.

Siyah İnciler’e girmeyen metinlerden biri olan **Bahtiyarlık Değil midir?** de tabiat, yanında sevgili varsa mutluluk, bahtiyarlık kaynağıdır. Bu mensur şiirde anlatılan tabî bir manzara değildir, zihinde canlandırılan hayal edilen bir manzara ve o manzarının içinde “*birbirine bir arzu-yı sermediyetle sarılmış*” iki sevgili hayal edilmiştir. Hayali iki sevgilinin halini anlatmak için tabiat kişileştirilmiştir: “*Amûden düşen*

²¹⁶ Ebediyyen Sen, Ebediyen, Servet-i Fünûn, Nr: 433, 17 Haziran 1315/29 Haziran 1899, s.262.

*mihrin sath-ı deryadaki teheyüclerden hande-paş incilalarını görmek için busiş-i emvacın köpükleriyle mest kalmış kumlu sevahil*²¹⁷

O Mahmur Gözler²¹⁸ başlıklı metinde yazar tabiat karşısında hissettiklerini dile getirir: “Asuman... mağmum mağmum solurken” yazarı “müsteğrik-i bahr-i efkar eder.” Yazar, bedbin bir haldedir ve tabiat da bu bedbin ben’in gözü ile anlatılır: Asuman sarılarak yağmurunu boşaltmakta, “anâsır-ı tabiat” bundan müteessir bir vaziyette “mağmum mağmum” solumaktadır. Yağmurdan sonra güneş, “âteşler fıskırtıp yuvarlana yuvarlana sukut ederek” yazarı hayran bırakmaktadır. “iki sîmîn sehâbenin leb-ber-leb visal”i yazarı benzeri bulunmayan duygulara sürükler. Dördüncü metin halkası diyebileceğimiz tek bir cümleden oluşan paragrafta yazarın dikkati görüntü ile beraber seslere de çevrilmiştir: “denizin ruh-perver murıltısı, ormanın hassas sükûtu, gecenin vahşet-i musikî-âmizine, zulmetleri yalayan şemsin ibtisamları” karşısında da “mağlub-ı hissiyat-ı teessür” içindedir. Yani tabiatın ne sesi ne de görüntüsü yazarın duygularını değiştiremez. Yazarı bu karamsarlıktan kurtaracak, mutlu edecek olan “o mahmur gözlerde ihtizaz eden sirişk-i istirham, o hazine-i fazilette tebessüm eden nur”dur. Bu mensur şiirde tabiat ile sevgilinin gözleri arasında benzerlik ilgisi kurulmuş, ikisi karşılaştırılmıştır denebilir.

Nisan Sabahı başlıklı mensur şiirde tasvir edilen tabiat ile ruh hali arasında tezat vardır: “Ruh-ı kâinatın titrediği hissedilecek kadar pür-sükûn bir sabah, mâî ve taze bir nisan sabahı. İlk hararetiyle gecenin zılâlini lerzişdâr-ı pervâz eden güneş Beykoz'un üzerinde şâhbâl-i envârını tehziz ediyor; denizin sathına yayılmış, perişan ve rakîk bir tabaka-i sirâş bir telatum-ı elvân ile dağılıyor. Ne bir nefha, ne bir hareket; her şey müstağrak-i sükûn ü hâb; yalnız bülbül, o bülbül... Sabaha kadar müştak ve şeydâ nağmelerıyla bîtâb-ı âmâl kalan o küçük mevcud-ı şûh ki son neşide-i şegafiyla ruh-ı sabahı sermest ediyor.”²¹⁹ **Bir Necm-i Emel**'de ise tasvir edilen tabiat ile ruh hali arasında uyum vardır: “Müebbed zannolunan uzun gecelerin sine-i zalâmından nur u zeri, bütün zîb ve haşmetiyle uzak bir güneş gibi muşa'sa tulû eden zührenin infulâkı gibi hep bulut olan gözlerinin a'mâk-ı zılâlinde bazen bir nur titriyor; bana bakarken nazarında bir necm,bir necm-i emel tebessüm ediyor.”²²⁰ **Kireçburnu**'nda isimli metinde ise kasvetli bir hava tasvir edilir, yazar ise yokluk düşüncesi içindedir. **Kıştan Sonra** isimli metinde

²¹⁷ Bahtiyarlık Değil midir?, Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896., s.819-820.

²¹⁸ O Mahmur Gözler, Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896., s.820.

²¹⁹ Nisan Sabahı, Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898, s.167.

²²⁰ Bir Necm-i Emel, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900, s.498.

ise baharla canlanan tabiata rağmen yazar kendisini “*yalnızlığa mahkûm*” görmeye devam etmektedir.

Mehmet Rauf’un mensur şiirlerini muhteva açısından topluca değerlendirdiğimizde şu neticelere varırız. Aşk, mensur şiirlerde en çok işlenen konudur. Yazar derin bir sevmeye ve sevilme arzusu içindedir. Ancak aşta mutluluğa ulaştığı pek nadirdir. Hayat ve hadiseler karşısında olduğu gibi, aşta da aradığını bulamamanın acısıyla derin bir ıstıraba gömülür. Sevdiği kadın(lar) ya vefasızdır ya da onu anlayamazlar. Bazen de ölüm onları götürmüştür.

Cemiyetle ve hayatla olan bağlarını bir bir koparan mensur şiir yazarı, kendini yalnız hissetmeye başlar. Başkaları baharda neşe içinde dolaşırken o elem toplamaktadır yani kalabalıklar için de bile yalnızdır. Yalnızlıktan haz duyduğu da olur, şikayet ettiği de. Böylece hep birbirini sürükleyen duygular zincirinden “kaçış” halkasına sürüklenir. Mademki Aşklar yalan, ümitler boş, kadınlar vefasız, insanlar bencil ve anlayışsız, hayat yaşanmıyacak kadar kötü; o halde tek çıkış yolu olan muhayyel alemlere, tabiata kaçış tabii bir sonuç olacaktır. Kaçışta huzursuz ve karamsar ruhunu tatmin edemeyen yazar, bu defa “ölüm” duygusuna sürüklenir. Çünkü ölüm bütün elemelerin, buhranların sonu olacaktır. Zaman zaman da ölüm karşısında insanın aczi mensur şiirlere konu olur.

Mensur şiirlerde tabiat bir hayli yer tutar. Bu hem bir kaçış yeri olmasından hem de duyguların ifadesine aracılık etmesindedir. Tabiata her zaman subjektiftir, tabiat yazarın duygularına göre şekil alır. Ayrıca gerçek tabiat olmaktan ziyade yapma ve resimlerde görülmüş bir tabiat izlenimini uyandırır.

Mensur şiire hâkim olan bu duygular Mehmet Rauf’un ve Servet-i Fünûn neslinin halini gösterir. Bu nesil sanatın büyüğü dünyasında buhranlarını, bunalımlarını unutmaya çalışır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MENSUR ŞİİRLERDE YAPI VE ANLATIM

3. MENSUR ŞİİRLERDE YAPI VE ANLATIM

16 yıllık bir zaman aralığında yayımlanan mensur şiirler muhteva açısından hemen hemen birbirinin aynısıdır diyebiliriz. Bir metinde birden fazla tema olabileceğini, olduğunu göz ardı etmiyoruz. Metinlerin derin yapısında var olan ile olması arzu edilenlerin çatışmasını buluruz. Yazar mensur şiirlerde “ben”in duygularını, “ben”in dış dünyayı algılayışını anlatmıştır. Fakat dış dünya, genel anlamıyla var olan, “ben”in ihtiyaçlarına cevap veremez ve çatışma başlar. İşte mensur şiirlerde anlatılanlar bu “çatışma”dır. Bu çatışmanın nasıl anlatıldığını, yapı hususiyetlerini incelemeye gayret edeceğiz.

Yayımlanan ilk mensur şiiri “T”, diğerlerini de “A, B, C, D... N” ile gösterirsek, mensur şiirlerde;

T(A, B, C, D,...N)

şeklinde bir yapı olduğunu söyleyebiliriz. Tüm mensur şiirler T ile gösterdiğimiz ilk mensur şiir ile bağlantılıdır.

Edebî eser incelemelerinde metne edebîlik değerini kazandıran muhteva, yapı ve üslûpta üzerinde durulur. Çalışmamızda muhteva ve yapıyı ayrı olarak ele almamızın sebebi, incelemede sağladığı kolaylıktan dolayıdır. Yapı itibariyle aynı özelliği taşıyan metinlerin üslup ve ifade tarzları itibariyle de birbirine benzediğini gördük. Bundan dolayı yapı ve üslûbu aynı bölümde ele aldık. Buradan üslup ve ifade tarzının, yapıyı etkilemekte ve şekillendirmekte olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

Mensur şiirlerin yapısını incelerken, metinleri önce belirli ölçülere uyarak parçalara ayırdık, sonra da bu parçalar arasındaki münasebetleri inceledik. Her metin parçasına ait hususiyetlere, metin parçalarının metnin tamamı içindeki fonksiyonlarına baktık. Tüm mensur şiirleri bir sistem kabul ettiğimiz için metin parçalarının mensur şiirlerin tümüyle olan münasebetlerine yeri geldiğinde değindik. Tamamlanmış bir sistem olan

metni meydana getiren unsurların hangi kaidelere göre birleşerek bu sistemi oluşturduklarına baktık. Bunları yaparken “metin halkası, mana birliği, çekirdek,” terimlerini kullandık.²²¹

3.1. Dış Yapı

İncelemeye tabi tuttuğumuz 60 mensur şiir dış yapıları itibariyle genel olarak değerlendirildiğinde bunların “kısa”lıkları öne çıkacaktır. Zaten kısalık mensur şiir türü için belirleyicidir. Siyah İnciler’deki metinler içinde mensur şiir kabul etmediklerimiz uzun metinlerdir. Metinler uzadıkça, tahkiye unsuru artmakta hikâye ve hatıra türü vasıflarını kazanmaktadır. Mensur şiirlerin büyük bir çoğunluğu yarım sayfadır. Tek paragraftan oluşan metinler olmakla birlikte 20 paragraftan oluşmuş metinler de vardır. Ortalama paragraf sayısı dördtür. Uzun metinler daha çok hikâye yoluyla anlatımı kullananlardır. Metinler uzadıkça paragraf sayısı artmaktadır.

Mensur şiirlerin sayfa sayılarını şöyle tasnif edebiliriz:

	Yarım Sayfa veya Daha Az Olanlar	Yarım Sayfadan Fazla Olanlar	Bir Sayfa veya Daha Fazla Olanlar
Mensur Şiir Sayısı	54	4	2

Tablo : 1. Mensur Şiirlerde Sayfa Sayısı

Metinlerdeki her bir paragrafa bir metin halkası diyebiliriz. Bu paragraflarda bir vak’a, hal veya tabiat anlatılmaktadır. Esas anlatılmak istenen ruh hali ise umumiyetle sona bırakılmıştır. Mensur şiirlerin hemen hepsinde son paragraf diğerlerine göre daha

²²¹ Bu terimler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Şerif Aktaş, Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Akçağ Yay., 2.b., 1991, s.47-55.

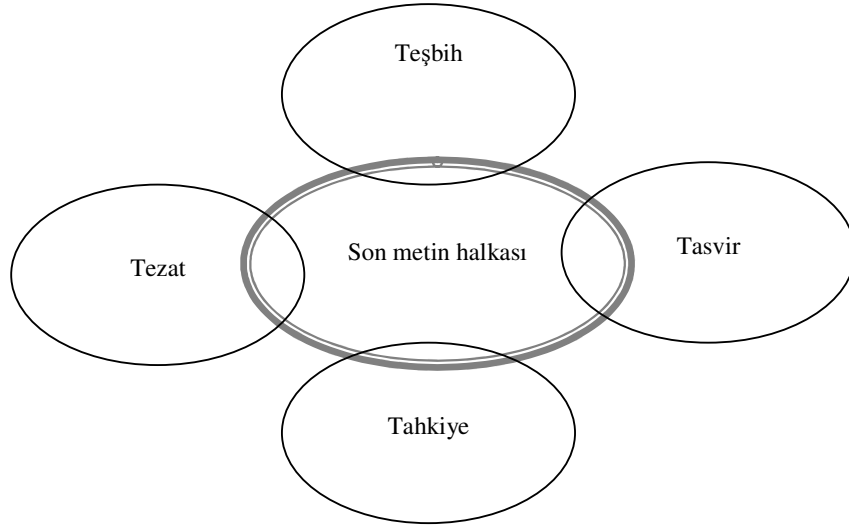
kısadır. Dokuz mensur şiirde son paragraf tek satırlıdır. Bu tek satıra ya tek cümle ya da birden fazla kesik cümle sığdırılmıştır.

3.2. İç Yapı ve Anlatım Özellikleri

İncelediğimiz 60 mensur şiirde beş farklı anlatım tarzı tespit ettik: Tasvir yoluyla anlatım, hikaye yoluyla anlatım, teşbih yoluyla anlatım, tezat yoluyla anlatım, doğrudan doğruya anlatım. Bu anlatım tarzlarının tespitinde Fevziye Abdullah Tansel'in İyi ve Doğru Yazma Usûlleri I-II adlı eserinden faydalandık.²²² İsmail Çetişli, Mehmet Rauf'un mensur şiirlerinde iki tür anlatım tarzı olduğunu söylemektedir: Yardımcı unsur kullanılarak yapılan anlatım, doğrudan doğruya anlatım.²²³ Çetişli; tasvir, tahkiye teşbih ve tezatı yardımcı unsur olarak sınıflandırmıştır. Yardımcı unsurlar temanın anlatımı için bir vasıtaadır. Bu unsurları kullanan mensur şiirler planlı bir kompozisyon şeklindedir. Tasvir, tahkiye, teşbih veya tezat yoluyla tema sezdirilir, metnin sonunda (son metin halkasında) tema verilir; bu unsurlar bazı metinlerde tek başına kullanılırken bazı metinlerde ise bir arada kullanılmıştır. Doğrudan doğruya anlatımın kullanıldığı mensur şiirlerde ise tema metnin tamamına yayılmıştır. Mensur şiirlerin ortak yapısının şu tablo ile gösterebiliriz.

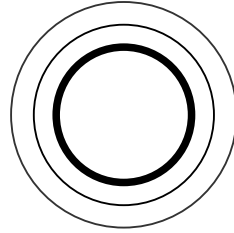
²²² Tansel, a.g.e., s. 52-219.

²²³ Çetişli, a.g.m.

Tablo :2. Mensur Şiirlerde Ortak Yapı I

Doğrudan doğruya anlatımın kullanıldığı mensur şiirlerde ise tema metnin tamamına yayılmıştır. Bu metinlerin, anlatımda tasvir, tahkiye, teşbih ve tezatı kullanan metinlerden farkı budur. Yazar yine de son metin halkasında temayı daha vurgulu söyler. Söz gelişi **Mevte** başlıklı mensur şiirde kaçış teması işlenmiştir. İki cümleden oluşan bu metinde ikinci cümle “*fakat*” sözü ile başlar. Yazarın maksadı temayı başka bir şekilde, daha etkili anlatmaktır. Bunun için seçilen metin halkası ekseriyetle metnin sonundadır. Doğrudan doğruya anlatımın kullanıldığı metinlerin ortak yapısını şu tablo ile gösteriliriz:

Tablo: 3. Mensur Şiirlerde Ortak Yapı II

28 mensur şiir ikinci şahıslara hitaben yazılmıştır. Hitap cümlelerinin çokluğu akla mektup ve hitabet türünü getirir de mektup veya hitabet özelliği taşıyan metinler yoktur. Bunda ahenk unsurunun ve anlatılan ruh halinin etkisi vardır. Ayrıca mensur şiirlerde haber verme, iletişim amacı yoktur, dil sanat için kullanılmıştır. Daha çok acizyeti dile getirdiği için de hitabet özelliği sezilmez.

3.2.1. Tasvir Yoluyla Anlatım

Mensur şiirlerde “aşk”ın ana ve vazgeçilmez tema olduğunu diğer temaların aşk teması etrafında işlendiğini, yazarın kendi “ben”ini anlattığını muhtevayı ele aldığımız kısımda söylemiştik. Tabiatın anlatıldığı metinlerde bile yazarın, “ben”in karamsar tavrı açıkça görülebilir. Tasvir üzerine kurulu yapılar, daha çok tabiatın konu edildiği metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Tasvir yoluyla anlatım ile neyi kastettiğimizi şöyle açıklayabiliriz: Önce bir manzara tasvir edilir, peşinden (son metin halkasında) esas anlatılmak istenen ruh hali verilir. Bu yapıdaki mensur şiirleri incelediğimizde bunu daha açık görebiliriz.

Bahtiyarlık Değil midir? ve **O Mahmur Gözler** başlıklı metinlerde önce bir manzara resmedilir, sonra daha kısa olarak yazarın “ruh hali” anlatılır. **Bahtiyarlık Değil midir?** tek paragraftan oluşmaktadır. “Ah!” ünlemini de sayarsak cümle sayısı üçtür. Metin “Bu bahtiyarlık değil midir?” diyen bir soru cümlesi ile bitirilir. Burada her bir cümleyi bir metin halkası olarak kabul edersek birinci metin halkası, ikinci metin halkasındaki muhtevayı beslemek için vardır diyebiliriz. Her bir metin halkası tek başına okunabilir. İlk metin halkalarını metinden çıkardığımızda yapıda bir bozulma meydana gelmez. Bu yüzden metin halkaları arasındaki ilişkiyi

$$M (H_1+H_2+H_3\dots H_n)$$

şeklinde formüleştirebiliriz. Bu formülde H ile metin halkalarını, + işareti ile metin halkalarının birbirinden bağımsız olduğunu, M ile metnin tamamını anlatmak istiyoruz.²²⁴ Her bir metin halkası muhtevayı tamamlamaktadır.

O Mahmur Gözler'de bu yapı daha açık görülmektedir. Çünkü metin beş cümleden oluşmaktadır ve her cümle bir paragraf seviyesindedir. Biz bu paragrafları metin halkası olarak kabul ettiğimizde her bir metin halkasında bir tasvire yer verildiğini görmekteyiz. Hatta bu metindeki cümleleri de daha alt birimlere ayırabiliriz. Bu uzun cümlelerde önce manzara anlatılır, cümlenin sonunda yazarın manzara karşısındaki hisleri, hali dile getirilir. Bu cümleler birleşik cümledir ve yan cümlelerde de tabiat tasvir edilir,

²²⁴ Bu denemelerimizde Şerif Aktaş'ın Ahmet Rasim'in Eserlerinde İstanbul, Kültür Bakanlığı Yay., 1997 kitabındaki formüllerden yararlandık, oradaki formülleri kendimize örnek aldık.

“benî” kelimesi ile temel cümleye geçiş yapılır. Temel cümlede tahmin edileceği üzere yazarın içinde bulunduğu ruh hali verilir. Bu yapıyı üçüncü metin halkası kabul ettiğimiz tek cümleden oluşan şu paragraf üzerinde örnek olarak gösterelim:

“Bir incila-yı nîl-gûn baharla münevver pür-sükûn bir mayıs gecesi mühtezz mavilikler arasında âşıkane bir şiirle nem-nâk titreyen / ahterânın pür ihtiraz-ı ziyâ-yı mütebessimiyle nurlanmış / iki sîmîn sehâbenin leb-ber-leb visal-i teâtî eyledikleri / bu şey beni meftun-ı bedayi’i eder.”

Alt birimleri (burada yan cümle) (/) işareti ile ayırdık. Bu cümleyi şu şekilde formülleştirebiliriz:

$$C[(Y_1+Y_2+Y_3)xT]$$

Bu formül denemesinde C ile metin halkası olan cümleyi, Y ile yan cümleleri T ile temel cümleyi kastediyoruz. Birimler arasındaki ilişkiyi + ve x işareti ile gösterdik. + işareti birimlerin bağımsız olduğunu yani birimin halkadan çıkarıldığında yapıda bir bozulma meydana gelmeyeceğini, x işareti ile birimler arasında bir bağ olduğunu anlatmak istedik. Y ile gösterdiğimiz çekirdeklerin varlık sebebi T ile gösterdiğimiz mana birliğidir.

Cümle seviyesinde formülleştirdiğimiz bu yapıyı metin için de kullanabiliriz. Her bir metin halkasında tabiat tasvir edilir. Birinci metin halkasında yağmurlu gökyüzü, ikinci metin halkasında yağmurdan sonra güneşin çıkışı, üçüncü metin halkasında mayıs gecesinde yıldızlar resmedilir. Dördüncü metin halkasında görüntünün yanında seslere yer verilmiştir. Tüm bunlar son metin halkasındaki “o mahmur gözlerde ihtizaz eden sirişk-i istirham” içindir. Son metin halkası “fakat en ziyade” sözü ile başlar. Bu söz ile bu metin halkasının varlık sebebini ve önceki metin halkaları ile münasebetini görmek mümkündür. Önceki dört metin halkasında anlatılanlar ile son metin halkasında anlatılanlar karşılaştırılır. Birinin diğerine üstünlüğü ispatlanır, tercih belirtilir. Son metin halkasına gelinceye kadar kendisini hüznölendiren, sevindiren zamanları kısacası çeşitli ruh hallerini tabiat tasvirlerinden faydalanarak anlatır. Son metin halkasında “en” belirtilir: Mahmur gözler. O halde bu metnin yapısını şöyle formülleştirebiliriz:

$$M[(H_1+H_2+H_3+H_4)xH_5]$$

Bu formül denemesinde M ile mensur şiiri, H ile metin halkalarını anlatmak istiyoruz. İlk dört metin halkası, H₅ ile gösterdiğimiz son metin halkasındaki manayı güçlendirmek için vardır. Bu yapı tasviri esas alan metinlerin çoğunda görülebilir.

Bu mensur şiirde anlatımı güçlendirmek için ikilemelere başvurulmuştur. Bu ikilemeler bir hareketi niteler: “*mağmum mağmum sakin sakin solurken*”, “*yuvarlana yuvarlana sukut ederek*”

Nisan Gecesi, Nisan Sabahı, Bülbüle Karşı başlıklı üç metin Servet-i Fünûn’da “**Tarabya Tahassüsâtı**” üst başlığı ile yayımlanır. Bu üç metin mensur şiirlerde tabiat tasvirlerinin kullanılış şeklinin en bariz örnekleridir. Mensur şiirlerde tabiat bir tema değildir, anlatılmak istenen ruh halinin ifadesi için vardır. Mensur şiirlerdeki tabiat için bir resimdeki fon diyebiliriz.

Nisan Gecesi başlıklı metinde yazar yalnızlığını dile getirir. Metin boyunca seçilmiş kelimelerle tabiat tasvir edilir. Bu kelime ve tamlamalar anlatılan ruh haline uygundur. “*ka'r-ı lâciverdî-i leylde, bâdiyetini, râkid, müncelî zılâl*” gibi tamlama ve kelimeler karamsar ruh halini yansıtıyor.

Dört paragraftan oluşan **Nisan Sabahı**’nda karamsar hava biraz kırılır gibi olur. Fakat yazara bu “*maî ve taze bir nisan sabahı*” bile ümit vermez. Metnin son cümlesi “*fakat*” bağlacı ile başlamaktadır. Anlaşıyor ki yazar her şeyde bir hüznülenecek bir yön bulmaktadır: “*...ümit de bazen bîtâb-ı intizar kalarak bir hüzne müncer oluyor*”²²⁵

Tarabya Tahassüsâtı üst başlığı ile yayımlanan son mensur şiir **Bülbüle Karşı**’da tahkiye de kullanılmıştır fakat tasvir daha ağır basmaktadır. Tahkiye sadece bülbül ve tabiattaki diğer varlıklar anlatılırken kullanılmıştır. Mensur şiirlerin çoğunda gördüğümüz yapı özelliği bu metinde iç içe geçmiştir. Genelde son metin halkasına bırakılan ruh halinin anlatımı bu mensur şiirde ortadaki paragrafta da verilmiştir. Yine de asıl tema olan “kaçış” son metin halkasına bırakılmıştır. Bu metnin yapısını şöyle gösterebiliriz:

$$M[H_1(m_1+m_2+m_3)xH_2]$$

Bu formül denemesinde H ve m ile gösterdiğimiz birimler birer paragraftır. H₁’de tabiat “*hûn-âlûd bir çehre-i gumûm*”, “*nuhâsî bir leke*” “*ihtizâr-ı levn-i elemle derin ve ebr-âlûd bir zulmet*” gibi kelime ve terkiplerle tasvir edilir. H₁ ile gösterdiğimiz

²²⁵ Nisan Sabahı, Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.

metin halkası ve m ile gösterdiğimiz mana birlikleri, H₂ gösterdiğimiz asıl ruh halinin anlatıldığı metin halkasını kuvvetlendirmek için vardır. H₂ ile gösterdiğimiz metin halkasında yazar, kaçış temasına vurgu yapmaktadır. m ile gösterdiğimiz mana birlikleri anlamını ve varlık sebeplerini birinci ve ikinci metin halkalarından almaktadır.

Yazarın tasvirlerinde kullandığı kelimeler metnin muhtevası ile uyum içindedir. Karamsar bir halet-i ruhiye içindedir ve tabiat “*hûn-âlûd bir çehre-i gumûm ile gölgele-niyor, gece gittikçe nuhâsî bir leke ile kirleniyor.*”²²⁶. Ben’in bu halet-i ruhiye içinde olmasının sebebi tabiat değildir. Tabiat bu bedbin ruha sahip bedenın gözlerinden görüldüğü için öyle tasvir edilmektedir.

Bu mensur şiir, yapı itibariyle teşbihin kullanıldığı metinlere benzemektedir. Teşbihin kullanıldığı metinlerden biri olan **Kleopatra** ile karşılaştırsak, **Kleopatra**’da önce teşbih yardımıyla ruh hali anlatılmış. Bu mensur şiirde ise halet-i ruhiyenin anlatımı için tasvirde faydalanılmıştır. Sıralama aynıdır, anlatılmak istenen ruh hali metnin sonuna bırakılır.

Bahr-i Muhitte yalnızca üç cümleden oluşan kısa bir metindir. Tasvir için seçilen kelimelerin çağrışımı hep olumsuzdur. Öyle ki 54 kelimedenden oluşan birinci cümledeki birkaç kelimeyi örnek olması için verelim: “*gayzlı, kudurmuş, ölü ölü, enîn-i hicran...*” Metin “*ezelden başlayıp ebede giden bir enin-i beşer içindeyim*” yan cümlesi ile biter. Bu yan cümleyi bir metin halkası, öncekileri diğer metin halkaları kabul edebiliriz. Tabiat tasvirleri bu yan cümlede ifade edilen halet-i ruhiyenin daha iyi ifadesi için vardır. **Bülbüle Karşı** başlıklı mensur şiir için kullandığımız yapı formülü bu metin için de geçerlidir.

Mehtab başlıklı mensur şiirin, yapı itibariyle tasvirin kullanıldığı diğer metinlerden farkı yoktur. İlk metin halkalarının varlık sebebi yine son metin halkasında açıkça ifade edilen temadır. Bu metin halkasında tema kaçıştır. Yazarın içinde yaşadığı tabiatın kaçmak gibi bir isteği yoktur ya da kaçmak istediği mekanı tasvir etme çabası içinde görülmez. Kaçmak istemesinin sebebi içinde bulunduğu ruh halidir.

Ebr-i Melâl’de tasvir, tahkiye ve teşbih iç içe kullanılmıştır. Ruh halinin anlatımı için çoklukla tabiat tasvirlerinden ve teşbihlerden faydalanılır: “*Bu uzun ve yalnız kışın verdiği nâmütenahi melâlimin içinde nihayetsiz bir çölde meftur ve teşne kalmış*”

²²⁶ Bülbüle Karşı, Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.

bir seyyah-ı âvâre gibiyim."²²⁷ Metin halkaları, tasvirin kullanıldığı diğer metinlerdeki gibi birbirinden açıkça ayrılmaz. Son metin halkası kabul edeceğimiz paragrafta "*İstiyorum ki*" sözü ile başlanır. Bu söz çoğu metinde gördüğümüz bağlaçların işlevini yüklenmiştir.

Kireçburnu'nda başlıklı metinde yazarın sahilde dolaşırken hissettikleri anlatılır. Metnin yapısında farklılık yoktur, tek fark bu sefer "*sükûn-ı saadeti*" tatmıştır, karamsar değildir. Ona "adem"i unutturan bir "nazar", "tebessüm" vardır. Bunları yine "fakat" bağlacı ile başlayan son metin halkasından öğreniyoruz.

Bir Müsamereden Sonra, mensur şiirler içinde ahengi ile ön plana çıkar. Kısa kesik cümlelerden oluşan metinde "şimdi" sözü 10 kere tekrarlanmıştır. Tasvir edilen bir manzara ve insan yüzüdür. Bu tasvirler metnin son cümlesinde geçen "*sen de mi o sitâreye karşı beni düşünüyordun*" sözünü söylemek içindir. Mehmet Rauf'a kadınlar tarafından düşünülme dahi yetmektedir.

Tasviri esas alan metinlerdeki yapıyı şöyle özetleyebiliriz: Metin halkaları birbirinden bağımsızdır. Son metin halkasında metnin teması bulunur, önceki metin halkaları son metin halkasındaki manayı kuvvetlendirmek için vardır. Tasvir edilen umumiyetle tabiattır. Kimi zaman tabiatın uyandırdığı duygular anlatılır, kimi zaman tabiat hadiseleri ile yaşananlar arasındaki benzerliklerden faydalanılır.

3.2.2. Hikâye Yoluyla Anlatım

Anlatımda tahkiyeyi kullanan mensur şiirleri belli bir başlık altında toplayabiliriz. Bu yapıdaki metinlerde muhteva bir tahkiye içinde verilir. İsmail Çetişli, Mehmet Rauf'un mensur şiirlerde tahkiye tarzı anlatımı kullanmasını şu şekilde açıklamaktadır: "*Eğer haldeki ruh hali/duygu, geçmişteki bir olay veya duruma bağlıysa, bunu hatırlatmak için tahkiye tarzı anlatım devreye girmektedir.*"²²⁸ Hikâyenin unsurları olan vak'a,

²²⁷ Ebr-i Meâl, Servet-i Fünûn, Nr: 367, 12 Mart 1314/24 Mart 1898.

²²⁸ Çetişli, a.g.m.

mekan, zaman ve şahıslar kadrosu bu metinlerde de vardır. Vak'a belirgin değildir, konuşmak, hayal etmek düşünmek gibi durağan eylemler vardır. Mekân ekseriyetle bir tabiat parçasıdır ve çoğu zaman kısaca tasvir edilir. Şahıslar kadrosu kalabalık değildir. Şahıslar; anlatıcı, hayalî veya gerçek bir sevgiliden oluşmaktadır. Klasik hikâyedeki serim, düğüm, çözüm bölümlerin benzerlerine bu metinlerde rastlarız.

Beni Sevmemişe başlığıyla yayımlanan ilk mensur şiirde kısmen tahkiyeden yararlanılmıştır. Metnin her bir paragrafını bir metin halkası kabul edebiliriz. Yazarın sevgilisini terk ettiğini, terk etme sebeplerini metin halkaları içinde buluruz. Birinci metin halkasında yazarın sevgilinin tavırlarından rahatsızlık duyduğunu öğreniyoruz. İkinci metin halkasında ise sevgilinin yazarı anlamadığını ve yazarın kahrolduğunu öğreniyoruz. Bu iki metin halkası iki tarafın içinde bulunduğu durumu anlatır. Yazar “var olan”dan şikâyetçidir. Var olan ile yazara göre olması gerekenin birbiri ile uyuşmadığını görülür. Burada derin yapıdaki “çatışma”yı buluruz. Üçüncü metin halkası çatışmanın sonuçlarını anlatmaktadır. Son metin halkası “fakat” sözü ile başlar. Bu sözle önceki metin halkalarında anlatılanlarla alâkalı yeni şeylerin söyleneceğini tahmin edebiliyoruz. Son metin halkasında yazarın ayrıldığı sevgili tarafından hatırlanma arzusu dile getirilir. Birinci metin halkası ile ikinci metin halkası arasındaki münasebeti “karşılaştırma” olarak söyleyebiliriz. Kendi duyguları ve sevgilinin duyguları karşılaştırılır. Üçüncü metin halkasında açıklama vardır: Aşk anlayışını, ümitsizliğini açıklar. Bu mensur şiirde, metin halkalarının görevlerini şu tablo ile gösterebiliriz:

	I. Metin Halkası	II. Metin Halkası	III. Metin Halkası
Zaman	Geçmiş	Geçmiş	Şimdi
Vak'a ve mana	Sevgiliden Ayrılış	Ayrılış Sebepleri	Haldeki durum

Tablo: 4. Beni Sevmemiş'e de İç Yapı

Ruh halini tasvir ederken seçtiği kelimeler yazarın üslubu hakkında ipucu vermektedir. İsteddiği sevgiyi bulamadığı için “zehirlenmek”tedir. Bir ilaç veya yiyecek insanı zehirleyebilir. Fakat burada zehirlenmek soyut bir durumu anlatmak için kullanılıyor. Yazar sevgisizlikten dolayı zehirlenmektedir. Bu ruh hali onu “azmış bir yeis, azmış, kudurmuş bir yeis” içinde bırakmıştır. Sevgilinin tavırları anlatılırken “vefasız

buse, ruhsuz buse” terkipleri kullanılmıştır. “*Ruhsuz buse*” terkihi mensur şiirin ilk defa yayımlandığı Resimli Gazete’de yer almaz. “*Vefasız buse*” terkihi, sevgilinin buselerinin önceki buselere benzemeyişini çağrıştırmaktadır. “Sadakatsiz, sevgisi ve dostluğu geçici olan” anlamındaki vefasız kelimesi burada yeni anlamlar kazanmıştır.

Metin boyunca kelime, ek ve ses seviyesinde tekrarlar yapılarak ahenkli bir söyleyiş elde edilmiştir. Şu cümlede ahenk, ş, ç ve k sesleri seslerinin tekrarı ile sağlanmıştır: “*Ben bu işkencelerden şikâyet ettikçe omuzlarında bir mevc-i hande gezerek "çocuk," diyorsun, "işte seninim a, daha ne istiyorsun?" ve işte beni bu öldürüyor âh ey şuh!*”²²⁹

Ey Hulya-yı Şair’e okuyucuya bir soru sorarak başlar: “*Biliyor musunuz? Bütün mukavemetimi eriterek kalbimden bir tuğyân-ı şedidle hücum eden bu ismi, bu aziz ismi söyleyemiyorum...*”²³⁰ Metnin ilk cümlelerinden itibaren anlıyoruz ki anlatıcı bir sevgili arayışı içindedir: “*...bir isim vermek, onu tatlı hitaplara, istiğrak-âver perestişlere, şairane aşklara muhatap etmek için ölüyorum.*”²³¹ O sevgilinin ismini bile henüz bilmemektedir, varlığı bile müphem bir sevgilidir bu. İlk metin halkası kabul edebileceğimiz bu kısımda “ben”in ruh hali, mekan ve zaman hakkında kısa bilgiler buluruz. “*Büyükada’nın zalâm arasında susmuş, uyumuş olduğu bir gece idi.*”²³² Vak’a zamanı geçmiştedir, anlatma zamanı ise metnin yazılış zamanı ile aynıdır. İkinci metin halkası kabul edebileceğimiz kısımda vak’aya geçiş yapılır: “*Bilemem ne oldu, kulağımın yanında bir hande-i şeh-per terennüm etti, a’mâk-ı âsumandan iniyormuş gibi semavi bir ses mırıldandı.*”²³³ Bu cümleden sonra anlatıcı ile “semavi ses” arasında geçen konuşmalar verilir. O, semavi ses, “*gece olacak ki*” aradığı sevgiliyi bir gün bulacağını, sabretmesi gerektiğini tavsiye eder. Görüleceği üzere vak’a sadece konuşmalardan ibarettir. Son metin halkası ise diğerlerinden oldukça kısadır. O gece; müjdelenen geceyi hâlâ bulamadığını, beklediğini son metin halkasından anlıyoruz. Aşkta mutluluğu bulamayan, sürekli karamsar olan yazarın durumunda bir değişiklik olmadığını son metin halkasından anlaşılmaktadır. Bu mensur şiirde esas anlatılmak istenenin son metin halkasına bırakıldığını görürüz. Bu mensur şiirdeki metin halkalarının işlevlerini ve aralarındaki ilişkiyi şu tablo ile gösterebiliriz.

²²⁹ Beni Sevmemiş, Resimli Gazete, Nr: 24, 21 Mart 1312/12 Nisan 1896.

²³⁰ Ey Hulyâ-yı Şâir, Mekteb, Nr: 53, 19 Eylül 1312/1 Ekim 1896.

²³¹ a.g.y.

²³² a.g.y.

²³³ a.g.y.

Metin Halkaları	I. Metin Halkası	II. Metin Halkası	III. Metin Halkası
Metin Halkasının İşlevi	Zaman-mekan	Vaka, şahıslar	Muhtevanın anlatımı

Tablo: 5. Ey Hülya-yı Şair’de Metin Halkaları

Tabloda da görüldüğü gibi ilk I. ve II. metin halkası hikâyenin unsurlarını taşımaktadır. Son metin halkası ile mensur şiirlerin tümünde rastlayabileceğimiz karamsar ruh halinin anlatımını üstlenmiştir.

Ona başlıklı metin cevapsız, şaşkınlık, hayret ifade eden sorularla başlar. Anlatıcı bu soruları “*Sen nesin ki* “ diye seslendiği sevgiliye sormaktadır. Sorular geçmişte olanları, yaşananları sorgulamaktadır. Bu soruların her biri son paragrafta anlatılacak olan duygunun ifadesini güçlendirmek içindir. Dolayısı ile soru sayısı arttırıldığında veya eksiltildiğinde metnin yapısında bir değişiklik olmaz. Son paragrafta (metin halkası) “şimdiki hal” anlatılmaktadır. Bu metin yapı itibariyle, yayımlanan ilk mensur şiir olan **Beni Sevmemişe**’ye benzemektedir. Siyah İnciler yazarı, bu mensur şiiri kitabına almamıştır. Bunda metnin terkiplerle dolu olmasının rolü olduğu kanaatindeyiz. İlk iki paragrafta “*nedir*” sorusu ile başlamakta, soru cümlesini “ki” bağlacı diğer cümleye bağlamaktadır. Bu sorular bilinmeyen bir durumu, hadiseyi öğrenmek maksadıyla sorulmuş değildir. Yazar, sevinç ve hayret içindedir. Şaşkınlığını bu soru cümleleriyle ifade etmeyi seçmiştir. Bu şaşkınlığın sebebi sevgilidir, sevmekten seilmekten dolayı hoşnuttur. Paragrafların ikinci cümleleri “*Sen nesin ki*”, “*Nesin sen*” soruları ile başlamakta, bu soru cümleleri vasıtası ile sevgilinin vasıfları sıralanmaktadır. Sevgilinin vasıflarını anlatırken soru cümlelerini seçmesinin sebebi açıktır. Bu cümleler metne “inanmama, şaşırma, sevinme” anlamları katmaktadır. Muhteva kısmında belirttiğimiz gibi Mehmet Rauf’un bunlar ruh halini en iyi anlatan cümlelerdir. Çünkü aşta mutluluğu nadiren yakalayan birinin bu hale inanması kolay değildir. İçinde bulunduğu sevinçli ruh halini son paragrafta da anlatmaya devam eder. Fakat bu sefer bakış sevgiliden yazarın “ben”ine dönmüştür: “*Benim için gerek mevkût, gerek muvakkit bir âlem ve gerek müebbed bir şems ol, huzur-ı celil Hak’ta yemin ediyorum ki bütün ömrüm seni takdis ve ta’ziz için vakfedilmiştir.*”²³⁴ İçinde bulunduğu bu mutlu hali kendisine sağlayan sevgiliyi ömür boyu “*takdis ve ta’ziz*” için yemin eder.

²³⁴ O’na: Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896.

Hayal-i Mâder, ölen annesine hitaben yazılmıştır. Hitap cümleleri metnin içine dağılmıştır. Annesini kaybetmenin hüznü ve özlemi anlatıldıktan sonra, yeni karşılaştığı bir kadından söz eder, onu gördüğü zaman annesinin “*hakikat-i şeklini*” görmektedir. Bu sevgilide anne şefkati bulmuştur. “*Bir kadın vardır ki bana atfettiği nazarında senin şefkatin, senin muhabbetin, senin feyz-i ismetin pertev-bârdır.*”²³⁵ Buradaki metin halkaları birbirine sebep-sonuç ilişkisi ile bağlıdır. Rauf’un kadınlarda aradığı vasıflardan muhtevayı incelediğimiz bölümlerde bahsetmiştik. Bu vasıflardan en önemlisi “*annelik*” idi. Önce “*Anne! Bir kalb-i hassas-ı tufûliyyetin en inbisât-âver nağmesi, bir ruh-ı hazin sabavetin en nâlân şüphesi bu sözle boğulur: -Anne!*”²³⁶ der. Bu sözlerin söylenme sebebi şu satırlarda gizlidir: “*Bir kadın vardır ki kendisinde senin hayal-i pak-ı besimin münakis, tebessümünde senin safvet-i simyaiyen tâb-nâktır, onu gördüğüm zaman senin hakikat-i şeklini gördüm, seni gördüm, gibi ruhum tesliyet-yâb olur.*”²³⁷

Hayal-i Mâder, Siyah İnciler’deki mensur şiirlerin habercisi gibidir. Önceki metinlerde yer alan ağır terkipler bu mensur şiirde azalmıştır. Cümleler kısalmış veya yapıları değişmeye başlamıştır. Ki’li cümleler ve kısa cümleler kullanılmıştır:

“*Gel, artık gel, sana o kadar ihtiyacım var ki... (...) Ah anneciğim! Anneciğim. Neredesin? Sana söyleyecek öyle şeylerim, tevdi’ edecek öyle sırlarım var ki tesellileri yalnız bir valide kalbinden çıkarsa hakiki olur.*”²³⁸

Ahenk kelime sonlarında aynı seslerin tekrarlanması ile sağlanmıştır. “*Ey hayal-i şefikî mazinin bî-pâyân zulmetlerinde yavaş yavaş kararın validem! Sen ne oldun ki ben böyle giryan, eninkeş, nalezen iken de o tatlı sesin gelmiyor, sen nereye gittinse çocukluk hayatımı feyz-a-feyz masumiyet eden ağuş-ı terbiyet-i mâderanenin hararetleri, ahenk-i sada-yı payının akisleri sönmeye başladığı halde de hala muğteribsin*”²³⁹

Kelime seviyesindeki tekrarlar bir başka ahenk unsurudur: “***Bir kadın vardır ki bana atfettiği nazarında **senin** şefkatin, **senin** muhabbetin, **senin** feyz-i ismetin pertev-bârdır, **bir kadın vardır ki** kendisinde **senin** hayal-i pak-ı besimin münakis, tebessü-***

²³⁵ Hayal-i Mâder: Mekteb, Nr: 55: 3 Teşrin-i Evvel 1312/15 Ekim 1896.

²³⁶ a.g.y.

²³⁷ a.g.y.

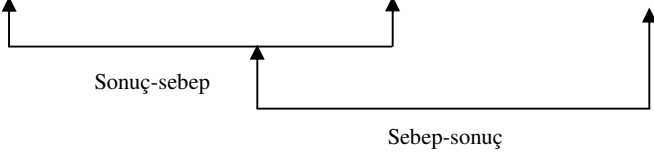
²³⁸ a.g.y.

²³⁹ a.g.y.

münde **senin** safvet-i simyâiyen tâb-nâktır, onu gördüğüm zaman **senin** hakikat-i şeklini gördüm, seni gördüm, gibi ruhum tesliyet-yâb olur... ”²⁴⁰

Sine-i Garâm, aşkta mutluluğun anlatıldığı nadir metinlerden biridir. Mensur şiirler içinde dış yapı itibarıyla en kısa olanlardandır. Hüzünlenmeyi, acı çekmeyi âdeta arzu eden Mehmet Rauf, diğer metinlerin aksine bu mensur şiirde mutluluğu uzun uzun anlatmamıştır. Bu mutluluğun kaynağı yazarın yaşadıklarıdır: Vuslata ermiştir ve “ölümsüz yaşamak nasıl, nasıl mümkün” olur diye sızlamaktadır. Bunları tahkiye ile anlatmaktadır: “Dudaklarımın üstünde dudakların titrerken... ve âciz olduğumuzu düşünerek zehirleniyorum. ... kadınsız yaşamak nasıl nasıl mümkün olur diye sızladım”²⁴¹ Tahkiye unsuru ile kurulan bu metni “zaman”ı esas alarak parçalarına ayırabiliriz. Birinci metin halkası “şimdiki zaman”da geçmektedir. İkinci metin halkası ise “geçmiş zaman”ı konu alır. Son metin halkasında “şimdi” ve bir temenni vardır. Temennisini “gelecek zaman” kabul edebiliriz. Bu metinde her bir metin halkasının sırasıyla şimdiki zaman, geçmiş zaman ve gelecek zamanı anlattığını söyleyebiliriz. Metin halkaları birbirlerine sebep-sonuç ilişkisi ile bağlıdır.

Metin halkaları arasındaki ilişkiyi şu tablo ile gösterebiliriz:

Metin Halkaları	I. Metin Halkası	II. Metin Halkası	III. Metin Halkası
Metin Halkasının İşlevi	Şimdiki zaman	Geçmiş zaman	Gelecek zaman
Metin Halkaları Arasındaki İlişki			

Tablo: 6. Sine-i Garâm’ın Yapısı

Servet-i Fünûn’da arp çalan bir kadın resmiyle aynı sayfada yayımlanan **Arp** başlıklı mensur şiirin yapısı **Sine-i Garam**’a benzemektedir. Her iki mensur şiirde de muhteva aşta mutluluk ve ölümdür. Mutluluğun kaynağı sevgilidir, vuslattır. Vuslat anında dahi ayrılığı, aşkların nihayetleneyeceğini aklından çıkaramayan yazar, mutlu ola-

²⁴⁰ a.g.y.

²⁴¹ Sine-i Garam, Mekteb, c.IV-V, Nr: 66, 19 Kânun-ı Evvel 1312/31 Aralık 1896.

rak ölmeyi arzu etmektedir. Şimdi’de mutludur, onu “şimdi”ye getirenleri yani “geçmiş”i anlatır, sonra bakışlarını geleceğe çevirir: “*Senin gözlerini öpeyim, ve bu sefer öleyim...*”²⁴² Yukarıda **Sine-i Garam** için kullandığımız tabloyu **Arp** için de kullanabiliriz.

Sevgilisinden ayrılan yazar, bir sabah sevgilinin unuttuğu bir **Firkete**’yi yatağında bulur. Bu yadigâr onu hüzünlere gark eder. Dört paragraftan oluşan metinde tahkiye unsuru olarak zaman öne çıkmaktadır. Metinde iki zaman vardır: anlatma zamanı, vak’a zamanı. Önce vak’a zamanı verilir. Firketeyi bulduğu, sevgilisi ile geçirdiği zamanlar anlatılır. Son metin halkasına “fakat” bağlacı ile başlar. Bu girişten anlaşılıyor ki vak’a zamanındaki gelişmeler yazarı buraya getirmiştir. Anlatma zamanında şimdiki mutsuz ruh hali verilir.

Tahkiye üzerine kurulu metinlerin çoğunda olduğu gibi **Hayalin** başlıklı metinde de vak’a, mekân belirsizdir. Yapı, kişiler ve zaman üzerine kurulur. Sevgiliye hitaben yazılan bu metinde “şimdi” anlatılmaktadır. Geçmiş zaman, yan cümlelerle kısaca özetlenir. Metnin sonunda derin yapıdaki temayı buluruz: Kadın. Yazara, kadınlar tarafından hatırlanmak, düşünülme dahi yetmektedir. **Yemin-i Vefa** da **Hayalin** ile aynı yapıdadır. **Hayalin**’de sevgilinin verdiği sözü hatırlayan yazar, bu sefer kendi verdiği sözü “*yemin-i aşk*”ını hatırlamaktadır.

Aşktan Sonra başlıklı mensur şiirin Siyah İnciler’deki hali ile ilk yayımlandığı yer olan Servet-i Fünûn’daki hali oldukça farklıdır. Yazar eserini kitabına alırken son paragrafı çıkarmıştır. Sevgiliye hitaben yazılan metinde son paragrafta genelleme yapılmıştır. Siyah İnciler’de olmayan son paragrafa “*Ah bu kadınlar, kadınlar!*” sözü ile başlamıştır. Sevgilisinden ayrıldığı günü kaleme aldığı için bu kısım metnin bütünlüğünü bozmaktadır. Bu sebepten bu paragrafı yazar Siyah İnciler’de yayımlanmamış olabilir diye düşünmekteyiz. İlk paragrafta ayrılık anı, ikinci paragrafta ise ayrılıktan önceki anlar anlatılır. İkinci paragrafın son cümlesi Mehmet Rauf’un aşk anlayışını vermektedir.

Üç Mezar, tahkiye unsuru fazla olan bir mensur şiidir. Metinde kız kardeşinin ölümünden yola çıkılarak yazarın içinde bulunduğu hal dile getirilmektedir. Metnin yapı bakımından incelerken zamanı ve mekânı esas alabiliriz. Metinde anlatma zamanının dışında iki vak’a zamanı vardır ve vak’a iki ayrı mekânda geçmektedir. Muhtevaya bu

²⁴² a.g.y.

yapıdaki diğer metinlerde olduğu gibi son metin halkasında vurgu yapılmaktadır. Uzun bir birleşik cümle olan son paragraftaki şu kısım son metin halkasıdır: “*Benim için kendilerini artık bir daha görmek ihtimali muhâl olduğu, bu kimsesizlik içinde sürünmekten başka hiçbir çarem bulunmadığı halde -mecnunâne olsa da- onların şimdi beraber olduklarını düşündüm de ‘âh şimdi siz bana ağlayınız, siz bana!’ diye feryad ettim.*”²⁴³ Bu metin halkasına kadar olan kısımlarda aşağıdaki tabloda gösterdiğimiz tahkiye unsurları vardır. Son metin halkasında ise özellikle yalnızlık vurgulanmıştır.

Metin Halkaları	I. Metin Halkası	II. Metin Halkası	III. Metin Halkası
Zaman	Geçmiş zaman	Şimdiki zaman	Şimdiki zaman
Mekân	Hastahane odası	Mezarlık	Belirsiz
Kişiler	Kız kardeş, anlatıcı	Anlatıcı	Anlatıcı

Tablo: 7. Üç Mezar’da Yapı

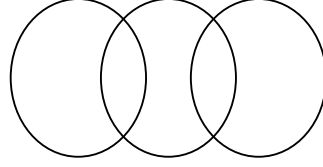
Saçların, ikinci şahsa hitaben yazılan mensur şiirlerden biridir. İki metin halkasından ibaret olan mensur şiirde tema son metin halkasına bırakılmıştır. İlk metin halkasında tahkiye unsurları ağırlıktadır. Sevgilisi Mehmet Rauf’a kestiği saçlarını yadigâr olarak vermiştir. Bu yadigâr yazara geçmiş, sevgiliyi hatırlatır. Mehmet Rauf’un sevgilisinden istediği saçları değil kalbidir, bu istediğini son metin halkasında söyler.

Sukut, Mehmet Rauf’un aşk anlayışını bariz bir şekilde dile getirdiği metindir. Mehmet Rauf, aşkın kendisini, aşk acısını sevmektedir. Sevgiliden nazlanmasını istemektedir. Hatta ona kavuşmayı sevgilinin “sukut”u olarak görür. “*Bugün ki artık benim sin, bugün aramızda bir uçurum var gibi geliyor.*”²⁴⁴ Mensur şiire bugün anlatılarak başlanmıştır. Sonra geriye dönüşle bugüne getiren sebepler anlatılır. Son metin halkasında tekrar bugün üzerinde durulur. Bu metinde her bir paragrafı bir metin halkası kabul edebiliriz ve ikinci metin halkasını birinci ve üçüncü metin halkası arasındaki bağlayıcı unsur diyebiliriz. İkinci metin halkası tek bir cümledir. Bu metin halkasındaki kelimeleri ve tamlamaları mana birliği kabul edebiliriz. Bu mana birlikleri birinci ve ikinci

²⁴³ Üç Mezar, Servet-i Fünûn, Nr: 429, 20 Mayıs 1315/1 Haziran 1899.

²⁴⁴ Sukut, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

metin halkalarında belirtilen yargıların gerekçesi durumundadır. Metin halkaları arasındaki ilişkiyi şu şekil ile gösterebiliriz.

Tablo: 8. Sukut'da Metin Halkaları Arasındaki İlişki

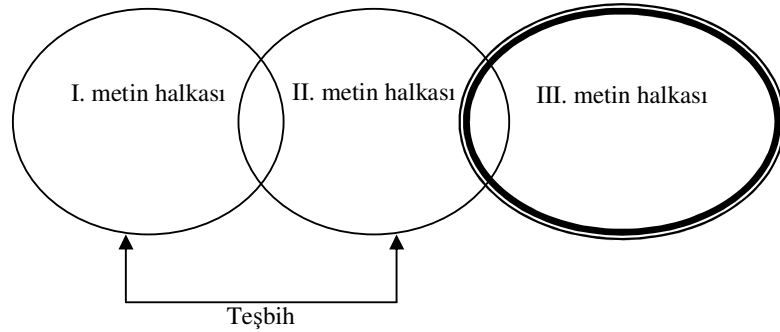
Tesadüflerim, Siyah İnciler'e girmeyen ve tahkiyenin ağır bastığı bir metindir. Yazar, bu metni vapurda gördüğü bir kadından ilham alarak yazmıştır. Kadını tasvir ettiği cümlelerde ahenk unsurlarının varlığı bu metni mensur şiir kabul etmemizi gerektiriyor. Özellikle kadını tasvir ederken şiirselliği sağlamak için kesik cümleler kullanılmıştır. "*Beyaz ve şeffaf!*", "*Nazar o hiçbir fena manzara görmediğinden falik-i inikas etmemiş bakir nazar...*"²⁴⁵ Çoğu mensur şiirde olduğu gibi esas anlatılmak istenen metnin sonuna bırakılmıştır. Vapurda gördüğü bu güzel kadının da "*evvelde pek beyaz ve pek masum*" görünmesine rağmen kendisine acılar yaşatan kadınlar gibi olduğunu düşünür ve hüzünlenir.

3.2.3. Teşbih Yoluyla Anlatım

Madam ... İçin, Mehmet Rauf'un diğer mensur şiirlerinde sıkça kullanılan bir yapıdadır. Metnin ilk paragrafında Kleopatra'nın hüznü gecelerinde esirlerinden birini yanına aldığı ve sonra onları kendi eliyle zehirlediği anlatılır. İkinci paragrafta ise sevgili Kleopatra'ya benzetilir. İlk paragrafın varlık sebebi bu teşbihtir. Metnin sonunda yazar, kurduğu teşbihten yararlanarak sevgilinin esiri olmayı ister.

²⁴⁵ Tesadüflerim, Resimli Kitab, Nr: 1, Eylül 1324/Eylül-Ekim 1908.

Bu mensur şiirdeki her paragrafa bir metin halkası diyebiliriz. Bu metin halkaları iç içe geçmiştir. Birinci metin halkası, ikinci metin halkasına bir hazırlıktır. Bu iki metin halkası ise son metin halkasını hazırlar ve metin tamamlanmış bir yapıya kavuşur. Metin halkaları birbirinden alakasız değildir, her metin halkasını birbirine bağlayan bir unsur vardır. Bu unsur teşbihtir. Teşbih, mensur şiirlerde çoğunlukla bu amaç için kullanılmıştır yani yazar temayı vermek için teşbihe başvurur. Son metin halkasında metnin temasını buluruz: “Mehmet Rauf’un aşk anlayışı ve sevgiliye bağlılık isteği.” Bu mensur şiirin yapısını ve metin halkaları arasındaki münasebeti şu şekilde gösterebiliriz:

Tablo: 9. Madam ... İçin’de Metin Halkaları Arası İlişki

Teşbih yoluyla anlatımın kullanıldığı mensur şiirlerin çoğu bu tabloda gösterdiğimiz yapıdadır.

Âlâm-ı Vuslat teşbihin kullanıldığı mensur şiirlerdendir. İlk metin halkasında bir tasvir vardır. Bu tasvir ile diğer metin halkası arasındaki ilişki teşbihtir: “*Kelebekler, feyz-i ezhâr arasında, goncaların şuhî-i muğberiyile pür-zevk ü sermest uçuşurken, bazen bir lerziş-i temellükle bir gülün bûy-ı mahremiyetini mass etmek isterler de vüreykaların altındaki dikenlerden biriyle kanatları yırtılarak mecruh ve nâlân kalırlar...*”²⁴⁶ Bu cümleden sonra gelen sözlerle aradaki teşbih başlatılır: “*Böylece benim ruhum da...*” Teşbih buradaki “*böylece*” sözü ve “*da*” bağlacı ile başlar.

Manaca birbirine yakın olan kelimelerin tekrarı ile hem ruh hali anlatılmış, hem de ahenkli bir söyleyiş elde edilmiştir: “*elîm, kahhar, tedavi-nâpezir yareler*”, “*Bütûn*

²⁴⁶ Âlâm-ı Vuslat, Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897.

*sürûrlardan, bütûn saadetlerden”, “o kadar mütehevvir, o kadar vahşi, o kadar müfteris bir kin”, “eğer bana danışsalar, bana deselerdi”*²⁴⁷

Yazarın üslubuna dair izleri, sıfatları kullanımında bulabiliriz: “*şuhî-i muğber*”, “*lerziş-i temellük*”, “*bûy-ı mahremiyet*”, “*elîm, kahhar, tedavi-nâpezir yareler*”, “*silsi-le-i gumûm*”, “*o kadar mütehevvir, o kadar vahşi, o kadar müfteris bir kin*”²⁴⁸

Benim Kalbim, Tevfik Fikret’in Rubab-ı Şikeste’sini hatırlatmaktadır. Mehmet Rauf da Fikret gibi rebabı inleyen nağmeler saçan bir alet olarak görür. Mehmet Rauf, kalbini rebaba benzetir, bu rebabı çalacak olan yine bir kadındır. Teşbih soyut kavramlar üzerine kurulmuştur. Rebaptan, insanı coşturan nağmeler duymayan ya da duyduğu her nağmede hüznün arayan yazar, kalbinin de kadın parmakları altında inlemesini arzular. Üç paragraftan oluşan mensur şiirin her paragrafını bir metin halkası kabul edebiliriz. İlk iki metin halkasında kadının elindeki rebaptan çıkan inleyen nağmeler tasvir edilir. Son metin halkasına ise “*istiyorum ki*” sözü ile başlar. İsteğini ifade edebilmek için kendi kalbi ile musiki aleti arasında bir teşbih kurmuştur.

1912’de yayımlanan ve son mensur şiir olan **Hazan**’da mevsimler ile aşk arasında bir benzerlik kurulur. Önce tabiat manzarı resmedilir, sonra aşk üzerinde durulur. Yazar bunu yaparken metni hususî işaretlerle ayırmıştır. Yani metin halkaları ayırdır ve birbirinden tamamen bağımsızdır.

Tevfik Fikret’in oğlu için “babasına” ithafıyla yazılan **Haluk’un Gözleri**’nde muhtevanın anlatımı için teşbihe başvurulmuştur. Haluk’un gözleri bir limana benzetilir: “*kurbanını çarpıp kırıp harap eden gaddar fırtınalardan dönen mecruh gemiler*”, “*en pâk ve taze rüzgârlarla sermest beyaz ufuklu, maî semâlı, lâciverd denizli bir sahil*”²⁴⁹ ulaştığında ne hissederse Mehmet Rauf da Haluk’un gözlerine bakınca aynı şeyleri hissetmektedir. Son metin halkasında benzer gözlere her zaman ihtiyacı olduğunu söylemektedir. Her ne kadar metinde söylenmese de ihtiyaç duyulan bir kadındır.

Pervane’de tahkiye ve teşbih bir arada kullanılır. Birinci paragrafta bir pervane nin lamba etrafında dönüşü ve telef oluşu hikâye edilir. İkinci paragrafta ise kadın ile lamba, erkek ile kendi arasında teşbih kurulmuştur. Pervanenin ve erkeğin amacı ve sonu benzemektedir.

²⁴⁷ a.g.y.

²⁴⁸ a.g.y.

²⁴⁹ Haluk’un Gözleri, Servet-i Fünûn, Nr: 428, 13 Mayıs 1315/25 Mayıs 1899.

Asıl Demet'de sevgili ile bir demet çiçek kıyaslanır. Kıyaslamaya geçmeden önce demet tasvir edilir, "*fakat, nihayet*" gibi kelimelerle sevgili ve onun yaşattığı duygular anlatılır. Bir demet çiçeğin güzelliği ile sevgili arasında benzerlik kurulur.

Taze Bir Mezar'da kısmen tahkiyeden yararlanılmasına rağmen anlatımı belirleyen teşbihtir. Yazar biten sevgilerini ölümlere, gönlünü de mezarlığa benzetmektedir.

3.2.4. Tezat Yoluyla Anlatım

Bârân-ı Bahar, kuruluşunda tezattan faydalanılan metinlerin en bariz örneğidir. İlk metin halkası kabul ettiğimiz birinci ve ikinci paragraflarda baharla beraber değişen, canlanan tabiat tasvir edilir. "*Fakat*" yazarın ruhunun baharı gelmez. Bu iki metin halkası arasında bir tezat vardır. Bu tezat karamsarlık temasının güçlü bir şekilde anlatılmasını sağlamıştır.

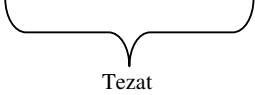
y, ş, r, seslerinin tekrarıyla metin içi ahenk sağlanmıştır. Duygu değerleri birbirine yakın kelimeler peşpeşe kullanılarak bedbin ruh hali canlandırılmıştır. "*Benim de müzeyyen ümitlerim, nihayetsiz emellerim, mes'ud aşklarım gizli kederlerin, gayr-i mahsûs elemelerin dest-i kahrında kurudu, soldu, sarardı: ruhum öldü.*"²⁵⁰

Kıştan Sonra kuruluş itibari ile **Bârân-ı Bahar**'la aynıdır. Önce "*Haftalarca süren elîm ve mâtem-âlûd kış günlerinden sonra*" canlanan tabiat tasvir edilir. Diğer insanlar bunu fırsat bilerek "*dışarı fırlarlar.*"²⁵¹ Diğer insanlara zevk ve neşe veren tabiat, Mehmet Rauf için elem kaynağıdır. "*Çünkü,* ve "*zira*" bağlaçları ile başladığı paragraflarla kadınsız yaşamının elemelerinden bahsetmektedir.

Lane-i Telaki'de başkalarının telâki anlayışı kendi telâki anlayışını karşılaştırır. İki tarafın telâki anlayışı arayışında tezat vardır. Söze "*başkaları*" ile başlar, ikinci metin halkasında "*biz*"in sevgisi ve halleri anlatılmaktadır. Son metin halkası "*ben*"i anlatmaktadır. Metin halkaları arasındaki ilişkiyi şu tablo ile gösterebiliriz.

²⁵⁰ Bârân-ı Bahar, Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897.

²⁵¹ Kıştan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898.

Metin Halkaları	<u>I. Metin Halkası</u>	<u>II. Metin Halkası</u>	<u>III. Metin Halkası</u>
Anlatılan	Başkaları	Biz	Ben
İlişki	Tezat		

Tablo: 10. Lane-i Telaki’de Metin Halkaları Arası İlişki

3.2.5. Doğrudan Doğruya Anlatım

Yukarıda saydığımız anlatma yollarının dışında kullanılan bir anlatma şekli de “doğrudan doğruya anlatım”dır. Bu tarzdaki mensur şiirlerde tasvir, teşbih, tezat... gibi unsurlar kullanılmaz. Anlatılmak istenen metnin tamamında verilir. Bu türdeki metinler dış yapı itibariyle diğerlerinden daha kısadır dolayısıyla bu metinleri cümle veya daha alt seviyelerde parçalara ayrılabiliriz.

Lev'a-i Şebab’da tema karamsarlık ve kadındır. Bu metindeki her cümleyi bir yapı unsuru, metin halkası kabul edebiliriz. Metin halkalarının her biri metnin temasını doğrudan yansıtmaktadır. Temaları, metindeki cümle ve daha alt seviyelerdeki parçalarda bulmaktayız. Örneğin şu cümlede yazarın bedbin ruh halini görüyoruz: “*Bazen fedâyı hayat için öyle şiddetli ihtiyaçlar hissediyorum ki bütün hayat-ı beşeriye yed-i ihtiyarında olsaydı benim için kâfi gelmezdi.*” **Lev'a-i Şebab**’da içinden herhangi bir yapı unsuru çıkarılırsa manada bir bozulma meydana gelmez. Metin nizamına uygun tarzda yeni halkalar eklendiğinde de mana ve şekil bakımından bir bozulma olmaz. Bu nitelik doğrudan doğruya anlatımın kullanıldığı mensur şiirler için geçerlidir. Bu metinleri “açık yazı”²⁵² olarak değerlendirebiliriz.

²⁵² Açık Yazı: (le r it ouvert): Bir metni meydana geiren “s quence”lardan bir kısmının çıkarılması yazının geri kalan kısmının mana ve  ekil bakımından bozulmasına sebep olmuyorsa veya kalem tecrubesine hâkim olan nizamaya uygun tarzda metne yeni “s quence”lar ilave edildiğinde sistemin tamamında mana ve  ekil bakımından bir değişiklik meydana gelmiyorsa, metni “açık metin” olarak vasıflandırmak mümkündür. Şunu hemen belirtelim ki ilave edilen veya çıkarılan parçaların metnin geniŐlemesine, daralmasına sebep olması tabi idir. Metindeki “s quence” sayısı fazlalaŐtıęı takdirde anlatılmak istenen hus s daha

Açık yazı hususiyetini taşımayan metinlerde, metin halkaları metnin temasını kuvvetlendirmek için vardır. Yazar bu metin halkalarından güç alarak, istifade ederek metnin temasını anlatmaktadır. Fakat **Lev'a-i Şebab** açık yazıdır. Dolayısı ile buradaki metin halkaları arasındaki alakayı x işareti ile gösterebiliriz:

M(H₁xH₂xH₃...H_n)

İkinci şahsa hitaben yazılan **O Kadına** başlıklı mensur şiirde yazar, içinde bulunduğu ruh halini anlatır. Tahkiye, tasvir ve teşbihi esas alan yapılarıdaki gibi anlatılmak istenen esas ruh hali sona bırakılmamış, metnin tamamına yayılmıştır. Metinde kadın teması birinci metin halkası kabul ettiğimiz ilk cümleden itibaren işlenmiştir: “*Bana bilâ-perva eski sevdalarından bahsettikçe ruhumu, nazik, nazik o kadar rakîk ve nâzik olan ruhumu yaralıyorsun, o kadar yaralıyorsun ki iyi olmak için ebediyet kifâyet edemez.*”²⁵³ Metin boyunca içinde bulunduğu ruh hali ve bu bedbin ruh halinin sebepleri anlatılmış, metnin son paragrafında ise “mazoşit” diyebileceğimiz ruh hali verilmiştir. Bu halin sebebi yine bir kadındır: “*Ben isterdim ki*” sözü ile başlayan son paragraf derin yapıdaki çatışmayı vermektedir: “*Ben isterdim ki hiç olmazsa sukutun gayr-i iradî olsun, bundan muztarip ve müteezzi olduğunu, nihayet, âlâm ve mihenle tasfiye-i vücud ettiğini görmek isterdim; fakat sen o kadar lâkayd ve hevât çıktın ki ruhumu, nâzik, nâzik, o kadar rakîk ve nâzik olan ruhumu yaraladın, o kadar yaraladın ki iyi olmak için ebediyet kifâyet edemez.*”²⁵⁴ Derin yapıdaki çatışmanın son metin halkasına belirginleşmesi doğrudan doğruya anlatımın kullanıldığı, açık yazı niteliği taşıyan mensur şiirlerin bir ortak vasfıdır.

Kadın İhtiyacı, başlıklı mensur şiir doğrudan doğruya anlatımın kullanıldığı metinlerin genel özelliğini taşımaktadır. Metin kısadır, ahenk tekrarlarla sağlanmıştır, her cümle hatta yan cümleler metnin temasını doğrudan yansıtmaktadır.

Doğrudan doğruya anlatımın tercih edildiği metinlerde kısa bir zaman dilimi, bir duygu dile getirilir. Hatta bu o kadar belirgindir ki **Kimsesizliklerim, Matemlerim, Spleen, Leva’i Şebab** başlıklı mensur şiirler “*bazen*” kelimesi ile başlamaktadır. Yazarın “*bazen*” diyerek üstünde durduğu bu zamanlar diğer anlatım yolları kullanılmadan

teferruatlı olarak dikkatlere sunulur. Açık yazının taşıdığı hususiyetlere sahip olmayan kalem tecrübelerine de “kapalı yazı” denmektedir. Aktaş, a.g.e. s.XXXI

²⁵³ O Kadına, Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897.

²⁵⁴ a.g.y.

veya yapıyı değiştirmeyecek nispette kullanılarak anlatılmaktadır. Bu dört metinde yalnızlık, kadın ve kaçış, karamsarlık temalarını işlenmiştir.

Hiçbir Yer ve **Benim Olsaydın** bir hayali dile getiren metinlerdir. **Hiçbir Yer**'de her cümlede hatta kelimeye yazarın bedbin ruh halini görürüz. Metin boyunca “hiçbir, hiç, yok, yokluk” kelimeleri tekrarlanmıştır. Zaten kelime tekrarları doğrudan doğruya anlatımın kullanıldığı metinlerin ekseriyetinde vardır. **Benim Olsaydın**'da tema kaçıştır, bu kaçmak istediği cümleden alt seviyedeki mana birliklerinde kısaca tasvir edilir. Bu tasvirler yan cümleler ile yapıldığından (*yapraklarla inleyen, dalgalarla döğünen, gökte şimşekleriyle gürleyen*) ve hayali bir manzara tasvir edildiğinden metnin teması için tabiat diyemiyoruz. Yani mana birliklerindeki tasvirler metnin yapısını değiştirmemektedir. “*Sade ikimiz kalırdık...*”²⁵⁵ cümlesi birinci ve ikinci metin halkası sonunda tekrar edilerek tema metne yayılmış olur. Yan cümle seviyesindeki bu tasvirten yola çıkılarak ruh halinin anlatımına geçilmez.

Mevte, mensur şiirler içinde en kısa olanıdır. İki cümleden oluşan metnin ilk cümlesinde ölüme serzenişte bulunan yazar “*fakat*” bağlacı ile başladığı ikinci cümlede ölümü “*takdis*” etmektedir. Bu hayattan, çilelerden kurtuluşun tek yolu olarak ölümü görmektedir. Bu kısa metinde ölüm ve kaçış teşbih veya tasvire başvurulmadan doğrudan anlatılmıştır.

Hicran-ı Emel, ikinci şahsa hitaben yazılmıştır. Metinde tema ayrılıktır ve bu tema metin boyunca işlenir. Derin yapıdaki çatışma doğrudan doğruya anlatım tarzını kullanan metinlerin ekseriyetinde olduğu gibi son metin halkasındadır: “*Acı, pür-hicran, fakat yine bir teselli, yine hemen bir saadet olurdu.*”²⁵⁶

1909'da yayımlandığı için Siyah İnciler'e girmeyen **Buse** başlıklı mensur şiirde tanım cümleleri kullanılmıştır. Yazar metin boyunca buseyi tarif etmektedir. Vurgulanmak istenen metnin sonuna bırakılmıştır. Dört paragraftan oluşan yazıda üçüncü paragrafta “*asıl buse*”, son paragrafta ise “*Ve buse tamamıyla*” tamamıyla ifadeleri ile başlamıştır.

Gözlerin Bir Sema ki, ikinci şahsa, sevgiliye hitaben yazılmıştır. Metin boyunca istiare ve teşbihler kullanılır. Anlatımda teşbihin kullanıldığı metinlerden farkı şudur: Teşbih yapıyı belirleyen unsur değildir, yani metin teşbih üzerine kurulmamıştır. Teşbih

²⁵⁵ Benim Olsaydın, Servet-i Fünûn, Nr: 376, 14 Mayıs 1314/26 Mayıs 1898.

²⁵⁶ Siyah İnciler, “Hicran-ı Emel”, Necm- İstikbal Matbaası, 1317/1901.

üzerine kurulu yapıda olan **Madam ... İçin, Alâm-ı Vuslat, Benim Kalbim** gibi metinlerde esas anlatılmak istenen son metin halkasına bırakılmıştır. **Gözlerin Bir Sema ki** başlıklı metinde ise esas anlatılmak istenen yani muhteva metnin tamamına yayılmıştır. Bu metinde sevgilinin gözlerini, ruhunu, hal ve tavırlarını anlatırken bulut benzetmesini kullanmıştır. Teşbih unsuru metin halkalarında değil de mana birlikleri seviyesinde olduğundan yapıyı değiştirmemektedir. Tüm mensur şiirlerde olduğu gibi son metin halkasında yine genelleme yapmaktadır ve son metin halkası yine “*fakat*” bağlacı ile başlar. Sevgilinin tebessümünü, gözlerini buluta benzeten yazar, en sonun da onun ruhunu da buluta benzetir: “*Fakat hep bulut, bütün bulutsun; tebessümünde, nazarında bütün bulut! Niçin hep bulut, niçin hep gölgesin? Yoksa ruhun da mı pür-zılâl*”²⁵⁷

Aşkta mutluluğun konu edildiği az sayıdaki metinden biri olan **Bir Necm-i E-mel**’de sevgilinin gözleri yine buluta benzetilmektedir. Metin, kuruluş itibari ile **Gözlerin Bir Sema ki** başlıklı mensur şiirle aynıdır. Son metin halkasına yine “*fakat*” bağlacı ile başlanmıştır ve genelleyici ifadeler kullanılmıştır.

Benim Aşkım, Eğer Şuh İsen, Terâne-i Saadet, Sermetçik’e, Kalbim Yalnız İztıraba Değil başlıklı metinler açık yazı hususiyeti göstermektedir. Bu metinlerde mana birlikleri veya çekirdek seviyesinde kullanılan tasvir, tahkiye, teşbih ve tezat yapı için belirleyici değildir, temalar metnin tamamına yayılmıştır.

3.3. Ritm ve Ahenk Unsurları

Edebiyatımızda ilk mensur şiir örneklerini yazan ve türe ismini veren Halit Ziya **Kırk Yıl**²⁵⁸ adlı eserinde mensur ve şiir kelimelerinin yan yana gelişine dikkat çekmektedir. Çalışmamızın bu bölümünde Mehmet Rauf’un mensurelerinin ifade özellikleri üzerinde duracağız. Böylece mensurelerin ne ölçüde şiire yaklaştığını ve mensur şiir türünün hususiyetlerini belirlemeye gayret edeceğiz.

²⁵⁷ Gözlerin Bir Sema ki, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900, s.498

²⁵⁸ Halit Ziya, Kırk Yıl, 2.b, İnkılâp ve Aka Kitabevi, 1969, s. 190

Servet-i Fünûn şairlerinin şiirde dış görünüşe ve musikiye önem verdiklerini biliyoruz.²⁵⁹ Tevfik Fikret'in Yağmur, Cenap Şehabettin'in Elhân-ı Şitâ şiirleri bu bakımdan meşhurdur. Nitekim Mehmet Rauf'un bazı mensur şiirleri Servet-i Fünûn'da bir resmin yanında yayımlanmıştır. Şiirdeki bu musiki arayışının nesirde, özellikle de mensur şiir türünde yansımalarının olması tabiidir. Edebiyat geleneğimizin şiirde ve hemen hemen edebiyatın tüm türlerinde musikiye ehemmiyet verdiği kesindir. Divan şiiri ve Halk şiiri musiki ile iç içedir.

Mehmet Rauf'un, özellikle Eylül romanında musiki üzerinde çokça durduğunu hatta Eylül'ün bazı bölümlerinin mensur şiir kabul edilebilecek nitelikte olduğu bilinmektedir.²⁶⁰ Adında şiir kelimesinin bulunduğu bir türde kalem oynatan ve bu türde yazdığı eserler ile meşhur olan bir yazarın ahenk üzerinde özellikle durduğunu söyleyebiliriz. Şiirde ve diğer edebiyat türlerinde musikiden bahsettiğimiz vakit musikiyi oluşturan ses, armoni ve ritmden söz etmemiz gerekir.

Mekteb dergisinde yayımlanan ve Siyah İnciler'e girmeyen **Ona, Bahtiyarlık Değil midir?, Ey Hülya-yı Şair, Hayal-i Mader, O Mahmur Gözler** başlıklı eserler sonraki mensur şiirlerin birer provası gibidir. Terkiplerin bolca kullanıldığı, uzun cümlelerle kurulu bu metinler şiiriyet açısından zayıftır. Mehmet Rauf'un sonraki yıllarda yazdığı metinlerde ahengi sağlamak için bilhassa tekrarlara çok başvurduğunu görmekteyiz. Hatta bazı metinleri Siyah İnciler'e alırken değiştirmiştir. Bu değişikliklerde mananın yanında kelimenin ses değerinin de göz önünde tutulduğunu söyleyebiliriz. Örneğin **Sine-i Garâm** başlıklı mensurede "*lâ-yetenâhî-i âmâlimize*" şeklinde olan terkip Siyah İnciler' de "*nâ-mahdudî-i âmâlimize*" olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklikte mananın yanında terkipteki ünlülerin uyumunun da göz önünde bulundurulduğunu düşünmekteyiz.

Eylül romanından ve diğer edebî eserlerinden anlaşılacağı üzere Mehmet Rauf'un musikiye karşı özel bir ilgisi vardır. Bu ilgi mensur şiirlerde sadece "ses" ile sınırlı kalmaz. Musiki terimlerini, özellikle bazı musiki aletlerinin isimlerini mensur şiirlerde kullanmaktadır. Kimi zaman kalbi bir rebab olmaktadır, kimi zaman ise arp çalan bir kadın resmine methiyeler düzmektedir.

²⁵⁹ Kenan Akyüz, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, 6.b., 1994, s. 96-97

²⁶⁰ Zeynep Kerman, Eylül Romanında Musiki, Milli Kültür, Nr. 11,12, Nisan Mayıs 1981, s.20-36.

Siyah İnciler'e girmeyen ilk mensur şiiirlerde uzun okunan a, u, i seslerine fazla-
ca yer veren yazar sonraki metinlerde bir sadeleşme eğilimi içerisindedir. Bu durum
Ömer Seyfettin'in de dikkatini çekmiştir. Mehmet Rauf'un **Üç Mezar** başlıklı
mensuresini örnek gösteren yazar, onun tabî bir lisan kullandığını belirtmektedir.²⁶¹
Tahkiye yoluyla anlatımın kullanıldığı **Üç Mezar**'da bir iç ahenk vardır. Diğer mensur
şiiirlerinin çoğunda olduğu gibi bu mensur şiiirde de yan cümlelerin ve temel cümlelerin
sonunda aynı seslere yer verilmiştir:

*“İniltili, ıslak, siyah bir kış günüydü,
onun öldüğü gündü,
onun,
o benim dünyada bir tek kardeşimin
o meş'um hastahanede,
bir çok sefâletlerden sonra inleyerek,
istimdâd ederek,
'beni kurtarın, beni kurtarın' diye sızlayarak
öldüğü gündü.”*²⁶²

Buraya şiiir biçimine dönüştürerek alıntıladığımız **Üç Mezar**'ın ilk cümlesinde, n
ünsüzünün tekrarıyla ahenk sağlanmış, yan cümlelerin sonunda ise –dü, -arak, -erek
seslerinden faydalanmıştır.

Kıştan Sonra başlıklı mensurede yan cümleler ve temel cümleler şimdiki zaman
kipi ile ve geniş zaman kipi ile çekimlenmiştir. Burada cümle sonundaki –r ve –yor ses-
leri ile ahenk sağlanmıştır. Metin sesli okunduğunda bir uyum, kafiye dikkati çekmek-
tedir. Metni yan cümlelerde veya temel cümlelerde ayırarak okuduğumuzda bu daha iyi
görülecektir.

*“Haftalarca süren elim ve matem-âlûd kış günlerinden sonra likâ-yı şems, bir
gün birden mest ve mahmur tele'lü' eder;*

²⁶¹ Ömer Seyfettin, Sanat ve Edebiyat Yazıları, Bilgi Yayınevi., 1990, s. 133-134.

²⁶² Üç Mezar, Servet-i Fünûn, Nr: 429, 20 Mayıs 1315/1 Haziran 1899, s.202.

o zamana kadar melûl ve gam-gîn duran semâ birden nâmütenahiliklerini arz ederek insanları saf ve lâcivert hulyâya, aşk ve visâle davet eyler;

bahar bütûn şuhlukları, bütûn şeydâlıkları ile sermest-i neş'e vü handedir.

O zaman odalarda garîk-i melâl kalmış insanlar derin bir iştiyak-i hayat ile dışarı fırlarlar;

herkesin gözlerini zevk-i hayat nazlı tebessümlerle öper;

en melûl kalplerde bile ümit titrer;

herkes birbirini şen, mesut, güzel bulur;

bütûn kadınlar güzel, şuh ve nefistir.

O zaman ben bunların arasına girerek elem toplarım.

Çünkü kadınsız, yani ümitsiz, heyecansız, elemsiz seviyorum;

çünkü bütûn kadınları birden çılginca seviyor,

ve başkalarının birkaçından çektikleri elemeleri sanki ayrı ayrı hepsinden çekiyorum.

Bir nazarlarıyla sanki bütûn bir hayat yaşıyorum,

ve bu nazardan uyanınca kendimi yine yalnız, yalnız ve ebediyen yalnızlığa mahkûm görüyorum²⁶³

Ahengi sağlamak için ses tekrarlarının yanında kelime tekrarlarına da başvurmaktadır. **Bir Müsamereden Sonra** başlıklı mensur şiirde kısa kesik cümlelerle müsamere sonrası tasvir edilir. “Şimdi” kelimesinin tekrarlanması z, t ve ş ünsüzlerinin tekrarı ahengi arttırmaktadır.

“Şimdi nur ve zeheb, şimdi zı1âl ve zalâm... Şimdi ziya, mûsıkî... hayat... Şimdi gece, sükût, vahdet... Şimdi kadınlar, erkekler, hande, neş ‘e,... Şimdi, şimdi hiç... Şimdi ben, sade ben ve tabiat... Şimdi o”²⁶⁴ Bu paragraf Siyah İnciler’de yayımlanırken değiştirilmiştir. Paragrafın Siyah İnciler’deki hali şöyledir:

²⁶³ Kıştan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898.

²⁶⁴ Bir Müsamereden Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 499, 21 Eylül 1316/4 Ekim 1900, s.66.

“Şimdi nur ve zeheb, şimdi zıLâl ve zalâm... Şimdi ziya, şiir, hayat... Şimdi gece, sükût, vahdet... Şimdi kadınlar, erkekler, neş ‘e, hande... Şimdi, şimdi hiç... Şimdi ben, sade tabiat ve ben...”²⁶⁵

Görüldüğü gibi paragrafın sonundaki “sade ben ve tabiat...” ifadesini “sade tabiat ve ben” şeklinde değiştirmiştir. Mensur şiirlerin tümünde ferdi temaları işleyen Mehmet Rauf, bu değişiklikle “ben” zamirini sona almıştır. Biliyoruz ki Türkçede vurulanmak istenen unsur sondadır. Hatta Mehmet Rauf, kendi “ben”ini anlatmayı o kadar ileri götürmektedir ki son yayımlanışında “Şimdi o” ifadesini de metinden çıkarmıştır.

Dış yapı itibari ile en kısa metinlerden olan Spleen mensuresinde n, l, r ünsüzleri metin boyunca sırası ile tekrar edilmektedir:

“Bazen öyle anlarım olur ki, hem de en neşeli zamanlarda birden bütün muvafakiyetlerimin ne kadar miskin, bütün mefharetlerimin ne kadar zelil, mevcudiyetimin ne kadar hakir olduğunu bütün tedavi etmez acılığıyla görüvererek, bu meskenetin, bu mezelletin, bu hakiriyetin altında ezilerek, zebun, zehirlenmiş, neşelerimde o kadar mecrûh, emellerimde o kadar meftûr kalırım ki hayatımı ayaklarımın altında sürünen alîl, zelîl, sefîl bir dilenci, "yarabbim niçin ve nasıl yaşıyor?" dediğim bir dilenci hayatı gibi görürüm.

Evet, niçin ve nasıl yaşıyorum yarabbî, hâlâ niçin ve nasıl yaşıyorum.²⁶⁶

Tamamını buraya aldığımız metinde kelime sonlarındaki n sesleri metne bir akıcılık katmaktadır: “bu meskenetin, bu mezelletin, bu hakiriyetin altında ezilerek, zebûn, zehirlenmiş” Peşpeşe gelen şu kelimeler l sesi ile bitmektedir. “alîl, zelîl, sefîl”

Mehmet Rauf’un ritmi sağlamak için en çok başvurduğu usûl tekrardır. Tekrarlar kelime ve terkip seviyesinde olmaktadır ve belli bir tertip içinde yapılmaktadır. **Hayalin** başlıklı mensureden aldığımız şu cümlede “günler, hiçbir şey” sözleri belli aralıklarla tekrarlanmaktadır. Ayrıca yan cümleler aynı kipte çekimlendiği için –“mamışsın, -memişsin,” sesleri ile bir iç kafiye sağlanmıştır.

“Bazen günler, bir çok günler geçiyor da hayalini görmek için zihnimi o kadar yordüğüm halde hiçbir şey, hayır, ne gözlerin, ne dudakların, ne saçların, hiçbir şey

²⁶⁵ Siyah İnciler, “Bir Müsamereden Sonra”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.45-46.

²⁶⁶ Siyah İnciler, “Spleen”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.65-67.

beni taltif etmiyor; güya sen yaşamamışsın, birkaç ay hayatını benimle beraber geçirmemişsin, nazarıma bir yadigâr bırakmamışsın gibi hiçbir şey beni taltif etmiyor.”²⁶⁷

Ahengi sağlamak için kullanılan bir başka yöntem de eş görevli kelimelerin tekrarıdır: “Sahilde hiç kimseye rast gelmeyerek, yalnızlıktan, karanlıktan, rüzgârdan mahzûz olarak tâ Kireçburnu'na kadar yürüdüm.”²⁶⁸

“İhtiyacât-ı elîme vü zelile içinde hâr ve müñfail, sefil ve haşin ruhum için bu çocuk gözlerinin derin derin bakan reng-i safveti...”²⁶⁹

“Köprü'den geçerken, vapurla giderken, bir yerde gezerken, nihayet bu tesadüf-i nâgehanî zamanlarında teşne-i garam iki ruhun bu incizab-ı gayr-i ihtiyarî saniyelerinde dudaklarımın lerzişinde, gözlerimin bûsişinde sönen hayatım ‘onu bana ver!’ diyendir. (...) Hep bu mahasin-i tabiiyye ve sun'iyeye, bütün bu güzel şeylere, semâlara, denizlere, kırlara bakarak ziyan olmalarına ağlıyorum.”²⁷⁰

Sıfatlar veya zarflarla ikilemeler kurulması yine ahenk içindir.

“Asuman uzun uzun bir tezelzül-i traka-dar ile sarsılarak birdenbire boşalıyormuş gibi bir seyelân-ı tufan-hizle dökülen yağmurun cûş u hurûş-ı mestânesiyle müteessir anâsır-ı tabiat perişan bir sisin nim seffaflı âğuşunda; burulmuş gibi, mağnum mağnum sakın sakın solurken beni müsteğrik-i bahr-i efkar eder.”²⁷¹

“Baktım, arandım. Semanın lacivert nurları sislere karışıyor, eflakı doldurmuş binlerce kıvılcıklar sönük sönük gülümsüyorlardı.”²⁷²

“Eğer bu sahih ise, senin de aşkın şuh ve kalpsiz bir şeyse, âh kaç, benden kaç, seni görmeyeyim, öleyim de görmeyeyim, bütün bütün hayat ve ruhum ölmeden seni unutayım, verdiğin aşk bir ceriha, nâkabil-i iltiyâm bir ceriha olmadan kaçayım, birbirimizden kaçalım...”²⁷³

“...azmış bir yeis, azmış, kudurmuş bir yeis içinde acı acı sana söylenenleri...”²⁷⁴

²⁶⁷ Hayalîn, Servet-i Fünûn, Nr: 337, 14 Ağustos 13 13/26 Ağustos 1897, s.389.

²⁶⁸ Kireçburnu'nda, Servet-i Fünûn, Nr: 391, 27 Ağustos 1314/8 Eylül 1898.

²⁶⁹ Haluk'un Gözleri, Servet-i Fünûn, Nr: 428, 13 Mayıs 13 15/25 Mayıs 1899, s.183.

²⁷⁰ Lev'-i Şebâb, Mekteb, c.IV-V, Nr: 58, Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897, s.914-915.

²⁷¹ O Mahmur Gözler, Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896., s.820.

²⁷² Ey Hulya-yı Şair, Mekteb, Nr: 53, 19 Eylül 1312/1 Ekim 1896, s.834-836.

²⁷³ Eğer Şuh İsen, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900, s.498.

²⁷⁴ Beni Sevmemiş, Servet-i Fünûn, c.13, Nr: 337, 14 Ağustos 1313/26 Ağustos 1897.

“...samimî, sâdık vefalardan o kadar **acı acı** mahrum kaldım”²⁷⁵

“...**vahşi vahşi**, kanlar içinde intikam almak için kuduruyordum,...”²⁷⁶

“...başka bir ihtizarla inleyerek **bütün bütün** gittiklerini de görürüm.”²⁷⁷

“...kadınsız yaşamak **nasıl nasıl** mümkün olur diye sızlardım.”²⁷⁸

“Kalbim, ve aşkım **baygın baygın** ona nağmeler, ona mes'ud, pür-zevk, şuh nağmeler ilham ederdi.”²⁷⁹

“...başkalarının birkaçından çektikleri elemeleri sanki **ayrı ayrı** hepsinden çekiyorum.”²⁸⁰

“**titrete titrete**, şeydâ şeydâ bir çok nağmelere, asabî kadın parmaklarıyla gülen, ağlayan, ölen, öldüren nağmelere...”²⁸¹

“Sonra ara sıra, büyük denizler kâh **yükselerek yükselerek** sahilleri dalgalarının altına aldığı, sisler **inerek inerek** her tarafı bel' ettiği gibi bu melâl de arasına taşıp coşarak...”²⁸²

“...beni **esassız esassız** kâh pür-şevk ve sermest, kâh melûl ve muğber bırakır”²⁸³

Yazarın, kimi zaman aynı kökten türeyen kelimeleri, kelimenin farklı çekim eki almış biçimlerini veya kelimeyi hiç değiştirmeden peşpeşe kullandığı çok olur. Bazen de aynı kelimenin arasına başka bir kelime girmektedir. Bu kullanımları şu örnekler üzerinde gösterebiliriz:

*Kendimi **bu sevenlerin, sevilenlerin** arasında, anasız, babasız, hattâ **bir refikasız**, beni **seven bir refikasız**, **hiç, hiçbir** kimsesiz bulmaktan vahşi zevkler duyarım; sefil ve serseri, makhur ve perişan sürüklendiğim **bu bîkes, bu garîb, bu marizü'l-emel** hayatıma **bir düşman** gibi gayz-âlûd bir hande-i sâr ile bakarım.”²⁸⁴*

²⁷⁵ ... , Servet-i Fünûn, Nr: 403, 19 Teşrin-i Sani 1314/ 1 Aralık 1898.

²⁷⁶ Üç Mezar, Servet-i Fünûn, Nr: 429, 20 Mayıs 1315/1 Haziran 1899...

²⁷⁷ Siyah İnciler, “Taze Bir Mezar”, Necm-i İstikbal Matbaası, 1317/1901, s.125.

²⁷⁸ Sîne-i Garam, Mekteb, c.IV-V, Nr: 66, 19 Kânun-ı Evvel 1312/31 Aralık 1896., s.1033-1034

²⁷⁹ Arp, Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897.

²⁸⁰ Kıştan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898.

²⁸¹ Benim Kalbim, Servet-i Fünûn, Nr: 366,5 Mart 1314/17 Mart 1898.

²⁸² Ebr-i Melâl, Servet-i Fünûn, Nr: 367, 12 Mart 1314/24 Mart 1898.

²⁸³ a.g.y.

²⁸⁴ Kimsesizliklerim, Servet-i Fünûn, Nr: 368, 19 Mart 1314/31 Mart 1898.

“Bu bizim için **ebediyen**, artık **ebediyen** ufûl ettiğini bildiğimiz genç kızlar”²⁸⁵

“Bazen **günler**, birçok **günler** geçiyor da hayalini görmek için zihnimi o kadar yorduğum halde **hiçbir** şey, hayır, **ne** gözlerin, **ne** dudakların, **ne** saçların, **hiçbir** şey beni taltif etmiyor”²⁸⁶

Mehmet Rauf’un mensur şiirlerde bir iç kafiye arayışı içerisinde olduğunu düşünmekteyiz. **Bülbüle Karşı** başlıklı metinden aldığımız şu cümlelerin dizilişini değiştirerek kafileyeleri görebiliriz:

<i>Bu gece seni dinlemeğe mecâlim,</i>	<i>a</i>
<i>senin de şi'r-i iştiyâkına tahammül edecek kuvvetim</i>	<i>a</i>
<i>yok.</i>	<i>b</i>
<i>Yine hüznüm,</i>	<i>a</i>
<i>yine o hâlim</i>	<i>a</i>
<i>var,</i>	<i>c</i>
<i>yine hastalığım</i>	<i>a</i>
<i>var.</i>	<i>c</i>
<i>Bir derin,</i>	<i>d</i>
<i>bir ağır hüznün</i>	<i>d</i>
<i>ki ağlamak istiyorum,</i>	<i>a</i>
<i>ölmek istiyorum.</i>	<i>a</i>
<i>Şiir ve şebâbın</i>	<i>d</i>
<i>elinde zebûn</i>	<i>d</i>
<i>ve bedbahtım; bu tahammülsûz kuvvetlerin</i>	<i>d</i>
<i>elinde eziliyorum;</i>	<i>a</i>
<i>senin de şi'r-i iştiyâkına tahammül edecek mecâlim yok.</i>	<i>b</i>
<i>Hüzn-i hayatımı dinleyim,</i>	<i>a</i>

²⁸⁵ Matemlerim, Servet-i Fünûn, Nr: 369, 26 Mart 1314/7 Nisan 1898, s.70.

²⁸⁶ Hayalin, Servet-i Fünûn, Nr: 337, 14 Ağustos 1313/26 Ağustos 1897.

şi'r-i âmâlimle kalayım...²⁸⁷

a

Görüleceği üzere ahenk için iç kafiyenin yanında kelimelerin hece sayıları da birbirine yakındır. Yani şiirde ahengin vazgeçilmezi olan vezin ve kafiyenin benzerini bulmaya çalışmıştır.

Mensur şiirleri çoğunlukla sıralı cümleler ile kuran Mehmet Rauf, yüklemlemlerle adeta bir redif sağlamak amacındadır:

*“Ah bana bu ketûm mehtap dokunuyor, sırf nûr ve cevherden mehtaplar istiyorum; yahut yok zulmetler **olsun**, hiçbir nigâh ziya ile titrememiş bâkir, saf zulmetler **olsun**; hiçbir enîn-i beşerle sızlamamış ezelî sükûnetler **olsun**; gideyim, enîn-i âmâlimi orada inleyim, mürde-zâd ümitlerimi oraya gömeyim.”*²⁸⁸

Mensur şiirlerdeki ritm ve ahenk için özete şunları söyleyebiliriz: Ritm ve ahenk kaygısı doğrudan doğruya anlatımın kullanıldığı metinlerde daha belirgindir. Özellikle tahkiye yoluyla anlatımın tercih edildiği metinlerde ahenk geri plandadır, vak'anın ve kişilerin anlatımı ön plana çıkmıştır.

3.4. Mensur Şiirlerde Dil

3.4.1. Kelimeler Dünyası

İlk mensur şiiri 1896'da,²⁸⁹ son mensur şiiri ise 1912'de²⁹⁰ yayımlanan Mehmet Rauf'un kelime kadrosu zaman içinde değişiklik göstermektedir. Mensur şiirlerdeki kelime dünyasının özelliklerini çeşitli devirlerde inceleyebiliriz. Servet-i Fünûn'da ve Siyah İnciler'de yayımlanan mensur şiirler kelime kadrosu itibarıyla birbirlerinden ay-

²⁸⁷ Bülbüle Karşı, Servet-i Fünûn, Nr: 375,7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.

²⁸⁸ Siyah İnciler, “Mehtab”, Necm-i İstiklal Matbaası, 1341/1925, s.101.

²⁸⁹ Beni Sevmemiş, Resimli Gazete, Nr: 24, 21 Mart 1312/12 Nisan 1896.

²⁹⁰ Hazan, Servet-i Fünûn, Nr: 1093, 3 Mayıs 1328/16 Mayıs 1912.

rılmaktadır. Servet-i Fünûn'da ilk mensur şiirin yayımlanış tarihi 1897'dir.²⁹¹ Ondan önceki şiirler Mekteb dergisinde yayımlanmıştır. Servet-i Fünûn'un dağılmasından sonra bir suskunluk dönemi yaşayan Mehmet Rauf'un yazı hayatına tekrar başladığı 1908 yılından sonraki mensur şiirlerinin kelime kadrosu ayrıca değerlendirilebilir.

Servet-i Fünûn'da ve Siyah İnciler'de yayımlanan mensur şiirlerde terkiplerin azaldığı, dilde bir sadeleşmeye doğru gidildiği göze çarpmaktadır. Mekteb dergisinde yer alan beş metin, mensur şiirlerin toplandığı Siyah inciler'e girmemiştir. Bunda metinlerin dış yapı itibari ile uzun olmasının yanında kelime seçiminin de etkili olduğunu düşünmekteyiz. Şu terkipler Mekteb'de yayımlanan metinlerden alınmıştır: “*nüfûz-ı ma'nevi-i sihr-âver, bu te'sir-i ruhâni-i sekr-âver, meftun-ı mahiyyet-i fezâil, bir hayat-ı sevda-perverin yegane penah-ı âmeli, esdad-ı kehke-şânda sübhan-ı meh-i bedrinin bir tufan-ı encüm-i zerrin altında, sath-ı deryadaki teheyüclerden hande-paş incilalarını, emvac-ı nigâh-ı ismet-penah arasında hâşiâne rakkasan...*”

Şu kelime ve tamlamalar ise 1908'den sonra yayımlanan metinlerden alınmıştır: “*umk-ı ruhu, muarra, nazar-firib, meşamm, mevcudiyet-i ricliye, lâ-yenkati*”

Servet-i Fünûn'da yayımlanan ve tamamı Siyah İnciler'e giren mensur şiirlerde cümle yapısı başta olmak üzere kelime kadrosunda da farklılıklar dikkati çeker. En başta terkipler azalmıştır, yazarın önceliği hislerini, halet-i ruhiyesini anlatmaktır. Burada mensur şiir türünün kendisine açtığı imkânlardan faydalanır. Önünde nazım, vezin gibi zorluklar yoktur fakat ahengi de geri plana atmaz. **Kıştan Sonra** başlıklı mensureden aldığımız şu kısım, devrin nazım diline göre oldukça sadedir:

“*Çünkü kadınsız, yani ümitsiz, heyecansız, elemsiz seviyorum; çünkü bütün kadınları birden çılginca seviyor, ve başkalarının birkaçından çektikleri elemeleri sanki ayrı ayrı hepsinden çekiyorum. Bir nazarlarıyla sanki bütün bir hayat yaşıyorum, ve bu nazardan uyanınca kendimi yine yalnız, yalnız ve ebediyen yalnızlığa mahkûm görüyorum*”²⁹²

La Grande Vie başlıklı mensur şiirde geçen “*ya rabbî*” ünlemi, Siyah İnciler'de, Türkçe kaidelere uyularak “*ya rabbim*” şeklinde yayımlanmıştır. **Lev'a-i Şebab**'ın Mekteb dergisindeki yayınında geçen “*rikkat-i hissiyatla*” terkipleri Siyah İnciler'de “*hissiyatla*” olarak değiştirilmiştir. Bazı mensur şiirlerde gördüğümüz bu sadelik,

²⁹¹ Arp, Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897.

²⁹² Kıştan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898.

Türkçe kaidelere uyma meyli “Yeni Lisan” hareketinin öncülerinden olan Ömer Seyfettin’in dikkatini çekmiştir.²⁹³

Mehmet Kaplan, Servet-i Fünuncuların halk ve aydınlar arasında konuşulmayan yapma, mekân ve zaman dışı bir dil kullandıklarını söyler. Bu dilin oluşumunda tercüme melerin tesirinin olduğunu, Halit Ziya’nın eserlerinin Servet-i Fünuncularının şiir diline tesir ettiğini belirtmektedir.²⁹⁴ Ömer Seyfettin’in de dikkatini çektiği gibi Mehmet Rauf’un mensur şiirlerde kullandığı dilin Servet-i Fünûn şairlerinin dilinden ayrıldığını söyleyebiliriz. Öyle ki bazı mensur şiirlerde Osmanlıca terkipler yoktur. Bazı metinlerdeki terkipler çözüldüğünde Milli Edebiyatçıların kullandığı dile yaklaşıldığı görülmektedir.

3.4.2. Tekrarlanan Kelimeler

Mehmet Rauf’un mensur şiirlerini muhteva yönünden incelerken, ferdi temaların işlendiğini, yazarın kendi “ben”ini anlattığını söylemiştik. Yazarın mensur şiirlerinde tekrarlanan kelimeler üzerine yaptığımız çalışmada bu tespitimizi doğrular neticeler aldığımızı belirtmek istiyoruz.

520 defa belgisiz sıfat halinde, 4 defa sayı sıfatı, 4 defa da belgisiz zamir halinde kullandığı “bir” kelimesi dışarıda tutulduğunda en çok kullanılan kelimenin “ben” ve “sen” şahıs zamirlerinin olduğu görülmektedir. Zamirlerin kullanımı ile ilgili sayısal bilgiler ilgili bölümde verildiği için burada üzerinde durmuyoruz.

İşaret sıfatı ve işaret zamiri olarak 255 defa “bu” kelimesi, çoğunluğu işaret sıfatı olmak üzere 206 defa “o” kelimesi kullanılmıştır.

Mehmet Rauf’un en çok kullandığı kelimelerden biri de, fiil ve isim hâlleriyle toplam 80 defa tekrarlanan sev- (sevgili, seviyorum,...) kelimesidir. 3 defa “sevdasız” olmak üzere toplam 9 defa “sevda” kelimesini kullanmıştır. “Aşk” kelimesi yalın halde

²⁹³ Ömer Seyfettin, a.g.e., s. 133-134.

²⁹⁴ Mehmet Kaplan, Tefvik Fikret, Devir-Şahsiyet-Eser, s.225.

15 defa, 63 defa da çekimli halleriyle geçmektedir. Mehmet Rauf'ta aşk demek acı demektir. Bu acıyı dile getiren kelimelerden biri olan “ağlamak” fiili 18 defa, “acı” kelimesi 20 defa, “inlemek” kelimesi 15 defa, “buse” ise 28 defa tekrar edilmiştir. Bu buselerin ayrıldığı sevgilerine kondurduğu buseler olduğunu belirtelim. 9 defa da “öpmek” fiili kullanılmıştır.

Aşk anlayışını yansıtan “telâki” kelimesini 15 defa kullanmış, “vuslat” kelimesi 8 defa, “visal” kelimesi ise 7 defa geçmektedir.

Muhtevayı incelediğimiz kısımda bölümlerden birine başlık olan “Kadın” kelimesi 60 defa, “kız” kelimesi de 17 defa, 16 defa da “genç kız” tamlaması kullanılmıştır. “Mâder” kelimesi 2 defa “anne” 15 defa, “valide” kelimesi 8 defa tekrar etmiştir. Mehmet Rauf'un kadınlarda aradığı vasıflardan biri güzelliştir. Güzel olma vasfını sadece kadın için değil tabiat ve hayatın her anı için istemektedir. “Güzel” kelimesi mensur şiirlerde 25 defa geçmektedir. Kadınlarda aradığı vasıflardan diğeri “vefa”dır. Vefa kelimesi 9 defa, “vefasız” kelimesi ise 5 defa tekrar etmiştir.

Mehmet Rauf'un hayat karşısındaki tavrını belli eden kelimelerden biri olan “ölmek” fiili ve ondan türetilmiş kelimeler 33 defa, “yaşamak” fiili ise olumlu ve olumsuz halleriyle 20 defa, 8 defa “yâd etmek” fiili kullanılmıştır. Muhteva kısmında belirttiğimiz gibi ölüm Mehmet Rauf'un için hüznlerden kurtuluşun bir yoludur. Ahiret düşüncesine, dinî duygulara mensur şiirlerde rastlayamayız. Bu yüzden “Allah, ilah, tanrı” gibi kelimeler mensur şiirlerde geçmemektedir. Sadece Menekşecik başlık metinde bir cümlede “Halik” kelimesi geçmektedir. Bu mensur şiirin Siyah İnciler'den sonra yayımlandığını belirtelim: *“Sanki Hâlik menekşe namına bahşetmek istediği bütün hasenleri, bütün cazibeleri bir çiçeğe vermeye kıyamamış da bunu daha ilahi bir numûne-i mevcudiyet yapmak için, genç kızlık namına tasavvur ettiği bütün nefâis-i şiiriyeti de ilave ederek hilkatın ilk günüünden beri yapmadığı bu harikayı yalnız senin için, yalnız seni meydana getirmek için yapmış, bir menekşe genç kız olmak üzere seni halk etmiş...”*²⁹⁵ “Rab” kelimesi birkaç yerde “ya rabbi” ünlemi içinde kullanılmıştır. Burada bir dua, yakarma manası yoktur.

Halet-i ruhiyesini anlatırken en çok kullandığı kelimeler “elem” ve “yeis”tir. “Elem” mensur şiirlerde 26 “yeis” ise 9 defa tekrar edilmiştir. “Ağlamak” fiili ve ondan türetilmiş kelimelerin sayısı 18'dir. “His” ve “hissetmek” kelimesi 49 defa geçmektedir.

²⁹⁵ Menekşecik, Servet-i Fünûn, Nr: 1092, 26 Nisan 1328/9 Mayıs 1912.

3.4.3. Zamirler

Ferdi temaların işlendiği mensur şiirlerde, “ruh” ve “hayat” kelimelerinin en çok tekrarlananlar arasında olduğunu söylemiştik. Anlatılan “ruh” ve “hayat” yazara veya sevgililerine aittir. Haliyle bu şahıs zamirlerinin kullanımı fazladır.

“Sen” zamiri ek almamış haliyle 73 defa, 146 defa da çekimli halleriyle (seni, sana, senden, sende, senin) kullanılmıştır. 3 defa “sensiz” kelimesi, bir defa da “sensizlik” kelimesi kullanılmıştır. “Sen” zamiri ve bu zamirden türetilen kelimelerin bu kadar çok tekrar etmesini 28 mensur şiirin ikinci şahıslara hitaben yazılmasına bağlayabiliriz. “Ben” zamiri ek almamış haliyle 45 defa, 74 defa “benim”, 32 defa “bana”, 3 defa “benden” olmak üzere 109 defa çekimle halleriyle kullanılmıştır. Bu da Mehmet Rauf’un mensur şiirlerinde kendini ve iç dünyasını anlattığının bir delilidir. 2 defa da “o” zamirinden türetilen “onsuzluk” kelimesini kullanmıştır.

Mehmet Rauf, Rübab-ı Şikeste’inde “ben” kelimesini 195 kez kullanan Tevfik Fikret’e²⁹⁶ yaklaşmaktadır. Bu, Servet-i Fünûn döneminin bir özelliğidir diyebiliriz. Mehmet Rauf’un kendini anlatırken kullandığı kelimelerden biri de “ruh”tur. “Ruh” kelimesi 53 defa birinci tekil şahıs iyelik eki almış haliyle olmak üzere toplam 110 defa, “kalp” ve “kalp”ten türetilmiş kelimeler 62 defa geçmektedir.

“Ne” soru zamiri “nesin” şeklinde 13 defa, “nedir” şeklinde ise sadece 2 defa kullanılmıştır. “Nesin” soru zamirinin sayıca çokluğu metinlerin ikinci şahıslara hitaben yazılmasından kaynaklanmaktadır.

Belgisiz zamir olarak 16 defa kullanılan “başkaları” kelimesi yazarın kendi sevgisini, acılarını başkaları ile kıyaslamasına imkân sağlamaktadır. Bu kelime tezat yoluyla anlatımın tercih edildiği metinlerde kullanılmıştır. Bu, kendini yüceltmek, üstün görmek maksadıyla değil, içinde bulunduğu ruh halini ıstırabını daha iyi ifade etmek içindir.

²⁹⁶ Kaplan, a.g.e., s.226.

3.4.4. Sıfatlar

Mehmet Rauf'un mensur şiirlerinde kullandığı 11877 kelimenin %33'ünü sıfatların teşkil ettiği görülmektedir. Sıfatların diğer kelime çeşitlerine göre sayıca çok oluşunu tekrarlarla bağlayabiliriz. Ritm ve ahengi sağlamak için tekrarlarla çokça başvurduğunu ilgili bölümde söylemiştik. İşte bu tekrar eden kelimelerin çoğunu sıfatlar oluşturmaktadır: "Bütün" kelimesi sıfat olarak 150 kere kullanılmıştır. Bunu birkaç örnekle gösterelim:

"Seni **uzak, uzak**, bu insanlardan pek **uzak** bir yere götürürdüm."²⁹⁷

"**Bütün** köyde **hiçbir** ses, **hiçbir** sadâ yok"²⁹⁸

"Oh **bu** bahar, **bu** nisan, **bu** taravet-i ruh bana da **taze** lerzeler veriyor. **Bütün** renk, **bütün** rayiha; **maî** semâ, **semâ** deniz birbirine karşı titreşiyorlar. Sonra **bütün** yeşil, **her** yer yeşil, en sarısından en muzlimine kadar **bütün** elvânı **hayal-engiz** nakışlarla **ittisa eden** bir zemin-i mevc-â-mevc ki üzerinde **erguvanî**, **beyaz sarı**, **mor** dalgalar köpürüyor; o kadar **mahrem** bir telâki-i elvân ki mecmûiyeti hep yeşil...(...) **Hiçbir** şey kalmasın; **hiçbir** şey, **bu** hayata, **bu** beşere, **bu** dünyaya, **bütün** mevcudâta dair **hiçbir** şey kalmasın **hiçbir** şey..."²⁹⁹

Dergilerde yayımlanan mensur şiirler Siyah İnciler'e alınırken kelime tasarrufuna gidildiği olmuştur. Misal olarak, **Bârân-ı Bahar** başlıklı mensur şiirde geçen şu cümledeki "kurumuş" sıfatı Siyah İnciler'de yer almaz: "*Fakat benim ruhumun, benim bu zavallı kurumuş ruhumun baharı gelmiyor!...*"³⁰⁰ Yazarın, "kurumuş" sıfatının ruh için kullanılmasını uygun bulmadığı için böyle bir değişikliğe gittiğini düşünüyoruz.

²⁹⁷ Benim Olsaydın, Servet-i Fünûn, Nr: 376, 14 Mayıs 1314/26 Mayıs 1898.

²⁹⁸ Nisan Gecesi, Servet-i Fünûn, Nr: 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.

²⁹⁹ Hiçbir Yer, Servet-i Fünûn, Nr: 388, 6 Ağustos 1314/18 Ağustos 1898.

³⁰⁰ Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897, 278.

3.4.5. İsimler

Mehmet Rauf'un mensur şiirlerinden 28 tanesinin ikinci şahıslara hitaben yazıldığını daha önce söylemiştik. Fakat bu şahısların isimleri mensur şiirlerde geçmez. Hitap edilen kişiler muhteva bölümünde belirttiğimiz gibi kadındır. Bu kadınların isimlerine mensur şiirlerde rastlamıyoruz. İki mensur şiirde sevgililer Dalila ve Kleopatra'ya benzetilmiştir. Sevgililere hitap ederken ve onları zikrederken "sen" ve "o" zamirlerini kullanmaktadır. Siyah İnciler'de ithaf cümlelerinde geçen isimler dışında sadece bir mensur şiirde (Haluk'un Gözleri) belli bir şahıs ismi geçmektedir. Şahıs isimleri dışında üç tane de yer ismi vardır: Beykoz, Anadolu Yakası, Kireçburnu.

Mensur şiirlerde özel isimlerin olmayışını Mehmet Rauf'un sanat anlayışına bağlayabiliriz. Bu metinler "şahsa özel" yazılmamıştır. Yazar, sanatın amacına uygun olarak bir soyutlama çabası içindedir.

Yazarın iç dünyasını anlatan kelimelerin çokluğu dikkati çekmektedir. Bu kelimelerden ikisi "emel" ve "elem"dir. "Elem" kelimesi 28 defa, "emel" kelimesi ise 56 defa kullanılmıştır. "Elem"le aynı kökten türeyen "elim" kelimesinin 10 defa tekrar ettiğini belirtelim. Kelimelerin tekrar sayıları da derin yapıdaki çatışmayı yansıtmaktadır. Bu, var olanla olması istenenin çatışmasıdır. Var olan "elem"dir, olması istenen ise "emel"lerdir. Kendisine bu elemeleri yaşatan "hayat"ın kendisidir. "Hayat" kelimesi isim olarak mensur şiirlerde 90 defa tekrar edilmiştir. Yine var olanı anlatan "hararet" kelimesi 11 defa, bu kelimenin olumsuz olan "hararetsiz" sıfat olarak 3 defa geçmektedir. "melâl" kelimesi 16 tekrar ile 10 defa tekrar edilen "huzur" kelimesini geçmektedir.

Tabiata ait nesnelere için kullandığı kelimeler içinde 32 tekrarla "çiçek" birinci sıradadır. Gökyüzü varlıkları içinde 21 defa kullanılan "bulut" birinci sırada yer almaktadır. Yazar "*bulut*" kelimesini belirsiz, emin olamadığı durumlar için de kullanmıştır:

"Evet, bütün bulut, hep bulutsun; bu gözlerin, bu dudakların arkasında beni bahtiyar yahut me'yus edecek bir felsefe-i hayat olduğunu düşündükçe "âh görsem..." diyorum, "bu gözlerin güneşini görsem de lâzım gelirse hattâ ölsem.." diyorum; beni

sevdiğini, hiç olmazsa sevmek istediğini görsem, bilsem ki beni istiyorsun, bunu bilmek o kadar güç olsa ki ölsem...

Fakat hep bulut, bütün bulutsun; tebessümünde, nazarında bütün bulut! Niçin hep bulut, niçin hep gölgesin? Yoksa ruhun da mı pür-zılâl?”³⁰¹

“Deniz” kelimesi 30 defa, “sema” kelimesi ise 15 defa geçmektedir. Mevsim isimlerinden en çok kullanılan “bahar”dır. Bu kelimenin 18 defa kullanılmasının sebebi ni şu cümleden çıkarabiliriz:

“Fakat benim ruhumun, benim bu zavallı kurumuş ruhumun baharı gelmiyor!...”³⁰²

Muhtevayı ve anlatım biçimlerini ele aldığımız bölümlerde belirttiğimiz gibi tabiat mensur şiirlerde asıl tema değildir. Çoğunlukla teşbih amaçlı kullanılmıştır. “Bahar” kelimesinin karşısına koyabileceğimiz “kış” kelimesinin tekrar sayısı 9’dur. “Yaz” ve “hazan” kelimeleri ikişer defa geçmektedir. Mehmet Rauf, mevsimlerden kış ve baharı tercih etmesinde ruh halinin tesiri vardır. Burada edebiyat geleneğimiz içinde bu mevsimlere yüklenen anlamların da payı olduğunu belirtelim. “Gece” kelimesi 32 kere tekrar edilirken “gündüz” yalnızca iki kere kullanılmıştır.

Organ isimleri içinde en çok kullanılan “göz”dür, “göz” kelimesi 4 defa başlıklarda olmak üzere 64 defa tekrar etmiştir. Gözler Mehmet Rauf için sevgilinin güzelliğini tamamlayan bir unsur olmaktan öte mana taşımaktadır. Gözler kimi zaman bir sığınaktır:

“...safvetleriyle ruhumu şüphelerinden, elemelerinden yıkayacak böyle masum gözlere ne kadar, âh ne kadar ihtiyacım vardır.”³⁰³

Gözler kimi zaman buluşma yeridir:

“Lâkin bizim lâne-i telâkimiz, işte senin gözlerin...”³⁰⁴

Göz kelimesi sevgili için kullanıldığında “siyah” veya “ela” sıfatı ile nitelenmiştir. Göz kelimesi ile alakalı olan “nazar” kelimesi 58 kere, “tebessüm” kelimesi ise 38 kere tekrar etmiştir. 29 kere tekrar edilen “buse” Mehmet Rauf için sevginin bir göster-

301 Gözlerin Bir Sema ki, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

302 Bârân-ı Bahar, Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897.

303 Haluk’un Gözleri, Servet-i Fünûn, Nr: 428, 13 Mayıs 1315/25 Mayıs 1899.

304 Lâne-i Telâki, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

gesidir. Bir mensur şiir **Saçların** başlığını taşımaktadır ve “saç” kelimesi 11 kere kullanılmıştır.

“El” kelimesi 11 defa geçmektedir fakat hiçbirinde sevgilinin ya da bir başka kişinin fiziğini tasvir etmek için değil de soyut durumları ifade etmektedir: “*kalbim onun elinde idi.*”, “*aczin elinde*”, “*şebabın elinde*” “*iştiyak elinde*”

Mensur şiirlerde bazı sıfat ve zamirlerden sonra en çok tekrar edilen kelimelerin “*kalp*” ve “*ruh*” olduğunu belirtmiştik. Kalp kelimesi mensur şiirlerin tamamında mecaz anlamıyla yani “*gönül*” anlamıyla kullanılmıştır. “*Kalp*” bir organ ismi olarak kullanılmamıştır.

Toplam 6 defa kullanılan “*çocuk*” kelimesi 3 defa yazarın kendisini anlatmaktadır. Bu kullanımda çocukluk dönemi söz konusu değildir, yazar kendisini “sevgilinin şefkatine muhtaç” bir çocuk olarak görmektedir. 11 defa kullanılan “*insan*” kelimesi çoğul eki aldığı zaman “kalabalıklar”ı ifade etmektedir.

İsimler, kullanım sıklığı bakımından sıfatlardan sonra gelmektedir. Biz burada sadece derin yapıyı oluşturan, muhteva hakkında bilgi veren isimler üzerinde durduk.

3.4.6. Fiiller

Mensur şiirlerde “var olan durumla arzulanan durumun aynı olmaması”ndan kaynaklanan çatışmalar anlatıldığından arzu ve istekleri ifade eden fiiller sayıca fazladır. “İstemek” fiili olumlu ve olumsuz halleriyle 45 defa, “yemin etmek” birleşik fiili 6 defa kullanılmıştır. “Düşünmek” fiili 26 defa geçmektedir, buradaki “düşünme” felsefi manada bir “düşünmek” değildir. Düşünmek fiili arzu etmek, hayal etmek, istemek manalarında kullanılmıştır. Mensur şiirlerde “hayal” kelimesi isim olarak 18 defa kullanılırken “hayal etmek” fiilinin kullanılmayışı dikkat çekmektedir. Bu, Mehmet Rauf’un hayalci olmadığını, hayallere sığınmak gibi bir kaçışı tercih etmediğini; gerçeklerden şikâyetçi olduğunu göstermektedir.

Ekseriyetle istek kipinde çekimlenen “söylemek” fiilinin tekrar sayısı 26’dır. 12 kez kullanılan “kaçmak” fiili soyut durumları ifade etmektedir. Yazar, yakınlarının öldü haberinden, sevgilisizlikten kaçmaktadır, bir mekândan kaçmak, firar etmek söz konusu değildir.

Birinci tekil şahıs ile çekimlenen “hissetmek” birleşik fiilinin sayısı 24’tür. Bu algılamalarını olumlu ve olumsuz halleriyle 65 defa kullandığı “görmek” fiili ve ondan türetilen kelimelerle ifade etmiştir. “İşitmek” fiili 7 defa tekrar edilirken “zevk, acı, arzu” gibi soyut kavramları ifade etmek için “duymak” fiilini 11 defa kullanmıştır.

Kullandığı fiillere bakarak Mehmet Rauf’un karamsar bir ruh hali içinde olduğunu, hayat karşısında mücadele gücünden mahrum kaldığını söyleyebiliriz. “Sızlamak” fiili çoğunluğu birinci tekil kişi çekimli olmak üzere 16, “ağlamak” fiili 18, “inlemek” fiili 15, “yâd etmek” 9 defa geçmektedir. Her biri olumsuz çağrışımlar yaptıran bu fiiller var olan durumu ifade etmektedir. Olması istenen ise “istemek” fiili ile ifade edilmiştir. Bu fiil olumlu ve olumsuz halleriyle 51 defa kullanılmıştır. “Ölmek” fiili ve ondan türetilmiş kelimeler 33 defa, “yaşamak” fiili ise olumlu ve olumsuz halleriyle 20 defa, geçmektedir. Bunların dışında en çok kullanılan fiiler birbiriyle alakalı olan “sevmek” ve “ayrılmak”tır.

Mehmet Rauf, fiillerde gelecek dışındaki zamanları tercih etmektedir. Karamsar bir ruh hali taşıyan, geleceğe dair umutları olmayan birinin fiilleri gelecek zaman kipinde çekimlenmesi beklenemez. Şimdiki zaman birinci tekil şahsı sıklıkla kullanması muhteva ile alakalıdır. Yazar çoğunlukla içinde bulunduğu ruh halini anlatmadır. Bu hal karamsardır ve umumiyetle geçmişte yaşadıklarından, ayrılıklardan, sevgisizlik ve vefasızlıklardan, kaynaklanmaktadır. Mensur şiirlerin ikinci sahşa hitaben yazılmasından dolayı ikinci tekil şahıs çekimi de çok kullanılmıştır.

Metinlerde fiillerin zaman bakımından çekimlenişi bir intizam içindedir. Yazar, son metin halkasında esas anlatılmak isteni dile getirdiği için burada şimdiki zaman çekimi görülür. “Şimdiki zaman”daki bu ruh haline sebep olanlar geçmiştedir ve bunlar önceki metin halkalarında dile getirilir. Söz gelişi **Baran-ı Bahar** ve **Firkete** başlıklı measurelerde son metin halkasındaki fiiller şimdiki zaman ile çekimlenmiştir, önceki metin halkasındaki fiiller ise geniş zaman veya görülen geçmiş zaman ile çekimlenmiştir.

3.4.7. Zarflar, Edatlar ve Bağlaçlar

Muhtevayı ele aldığımız bölümde Mehmet Rauf'un gerek teşbih yoluyla gerek kıyaslama yoluyla kendini başkaları ile karşılaştırdığını söylemiştik. Karşılaştırma edatı olan “kadar” 155 tekrarla zamirlerden sonra en çok kullanılan kelimedir. Üstünlük ve soru zarfı olan “ne”nin tekrar sayısı ise 73'tür.

Kelime tekrarları mensur şiirlerdeki zarf ve sıfat sayısının artmasına yol açmıştır. **Firkete** başlıklı mensur şiirde geçen “...ve firketen, yalnız o, bana yadigâr kaldı.”³⁰⁵ ifadesi Siyah İnciler’de “...ve firketen, yalnız o,yalnız o, bana yadigâr kaldı.”³⁰⁶ şeklinde değiştirilmiştir. Yazarın, bu değişiklik ile mana kuvvetlendirmek ve ahengi güzelleştirmek istediğini söyleyebiliriz. Benzer bir değişiklik **Bârân-ı Bahar** başlıklı mensur şiir, Siyah İnciler’de yayımlanırken yapılmıştır. “*Fakat hunçlı yağmurlardan sonra yine bir gün bu ağaçlar, çiçeklenir...*”³⁰⁷ cümlesi Siyah İnciler’e alınırken “sonra bir gün” zarfı eklenerek “*Fakat sonra bir gün, hunçlı yağmurlardan sonra yine bir gün bu ağaçlar, çiçeklenir*”³⁰⁸ şeklinde yayımlanmıştır.

17 defa kullandığı “bir gün” tamlamasını “beklenen, gelecek olan“ bir gün anlamında kullanmamış, geçmişteki günler için kullanmıştır.

Mensur şiirlerin 8 tanesinin son paragrafına “fakat” bağlacı ile başlayan yazar bu bağlacı toplam 64 kere kullanmıştır. **Eğer Şuh İsen** başlıklı mensur şiirin giriş cümlesi de “fakat” bağlacı ile başlamaktadır. Sıralı cümlelerin, kelime ve tamlama düzeyindeki tekrarların çokluğu “ve” bağlacının sayıca fazla olmasına yol açmıştır. “ve” bağlacı toplam 293 defa geçmektedir; 21 cümleye ise “ve” bağlacı ile başlanılmıştır.

Mehmet Rauf, aşksız yapamayan, aşkı bulduğunda bir sebeple sevgilisinden ayrılan yani ne istediğini tam olarak kendininin de bilmediği bir haldedir. Bu karmaşık ruh halini kullandığı edatlar yansıtmaktadır. “Yok” kelimesini “fakat, yahut” bağlaçlarıyla veya “yok, yok” biçiminde edat olarak kullanmıştır:

³⁰⁵ Firkete, Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897.

³⁰⁶ Siyah İnciler, “Firkete”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.68-69.

³⁰⁷ Bârân-ı Bahar, Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897.

³⁰⁸ Siyah İnciler, “Bârân-ı Bahar”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.85-86.

“**Yok, yok**, yemin ederim ki başka bir şey istemem”³⁰⁹

“Bir kadın ki bir hemşire olsun, bir zevce olsun; **yok, yok** bir vâlîde olsun,..”³¹⁰

“Yahut, **yok**, zaman dursun, ya hiçbir şey olmasın...”³¹¹”

“Fakat **yok**; ben annemi o kadar küçük kaybettim,...”³¹²

“Ah bana bu ketûm mehtap dokunuyor, sırf nûr ve cevherden mehtaplar istiyorum; yahut **yok** zulmetler olsun...,”³¹³

3.4.8. Ünlemler

Ünlemler adeta mensur şiir türünün vazgeçilmezidir. Falih Rıfkı bir zamanlar moda haline gelen mensur şiirlerde ünlemler kullanılmasını alaycı bir dille eleştirmektedir.³¹⁴

Mehmet Rauf’un yayımlanan ikinci mensur şiiri olan Ona, üç paragraftan oluşmaktadır. İlk iki paragraf soru cümleleri ile kurulmuştur. Bu ünlemler içinde en çok kullanılan “ah”tır. 19 defa tekrar eden “ah” ünlemi çaresizliği ve acıları dile getirmektedir. Bu bedenen, tende hissedilen acılar değil, ruhta duyulan türdendir. Yazar “ah” ünlemini seslenme cümlelerinde, cümle başlarında veya tek başına cümle değerinde kullanmıştır.

“Ah anneciğim! Anneciğim. Neredesin?”³¹⁵

“Ah! Bu hayat!” diyorum; eğer bana danışsalar, bana deselerdi ki”³¹⁶

“Ah bu çehreler, bu hâfızamdan silik bir hayâl gibi uçuşarak geçen rüzgârlı vücutlar, hayat-ı âmâlimin bu bitmez tükenmez mâtemleri...”³¹⁷

³⁰⁹ Arp, Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897.

³¹⁰ Kadın İhtiyacı, Servet-i Fünûn, Nr: 358, 8 Kânun-ı Sani 13 13/20 Ocak 1898.

³¹¹ Eğer Şuh İsen, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

³¹² ... , Servet-i Fünûn, Nr: 403, 19 Teşrin-i Sani 1314/ 1 K.evvel 1898.

³¹³ Mehtap, Servet-i Fünûn, Nr: 394, 17 Eylül 1314/29 Eylül 1898.

³¹⁴ Şerif Aktaş, Refik Halit Karay, KTB Yay., Ankara, 1986, s.16.

³¹⁵ Hayâl-i Mâder, Mekteb, Nr: 55: 3 Teşrin-i Evvel 1312/15 Ekim 1896.

³¹⁶ Alâm-ı Vuslat, Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897.

“Ah bu kadınlar, kadınlar!”³¹⁸

“..fakat gidip sebep, hak sorulacak hiçbir şey, hiçbir kimse yoktu. Ah!”³¹⁹

Mensur şiirlerde en çok kullanılan ünlem “ey”dir. Bu ünlem ile her zaman sevgilisine, insanlara seslenmez. Soyut kavramlara, tabiattaki varlıklara seslenir. Çoğu yerde “ah” ünlemi ile birlikte kullanır.

“...ve işte beni bu öldürüyor âh ey şuh!”³²⁰

“Ey şeb-i aşıkane, neredesin?”³²¹

“Âh ey herkesin olan hissiz kadın,...”³²²

“Fakat bu gece sus, ey bülbül!”³²³

Rahatlama anlarında söylenen “oh” ünlemi Mehmet Rauf’ta acıyı, kederi dile getirmektedir:

“Söyleyemiyorum, oh, daha hiç söyleyemedim... Niçin?”³²⁴

“Oh! Anneciğim, anneciğim”³²⁵

“Oh, sesin çıkmıyor... Fakat inanmam, beni kamilen terk ettiğine de inanamam”³²⁶

“Oh, derin, derin bir uçurum, hain bir uçurum...”³²⁷

Şu cümlelerde “oh” ünlemi ferah, sevinç, heyecan bildirmesine rağmen cümlede bir keder sezilmektedir:

“Oh, evet, evet... dedim. Yemin ederim ki onu bahtiyar edeceğim, yemin ederim.”³²⁸

³¹⁷ Mâtemlerim, Servet-i Fünûn, Nr: 369, 26 Mart 1314/7 Nisan 1898.

³¹⁸ Aşkta Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 406, 10 Kânun-ı Evvel 1314/22 Aralık 1898.

³¹⁹ Üç Mezar, Servet-i Fünûn, Nr: 429, 20 Mayıs 1315/1 Haziran 1899.

³²⁰ Beni Sevmemiş, Resimli Gazete, Nr: 24, 21 Mart 1312/12 Nisan 1896.

³²¹ Ey Hulyâ-yı Şâir, Mekteb, Nr: 53, 19 Eylül 1312/1 Ekim 1896.

³²² O Kadına, Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897.

³²³ Bülbüle Karşı, Servet-i Fünûn, Nr: 375,7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.

³²⁴ Ey Hulyâ-yı Şâir, Mekteb, Nr: 53, 19 Eylül 1312/1 Ekim 1896.

³²⁵ Hayâl-i Mâder, Mekteb, Nr: 55: 3 Teşrin-i Evvel 1312/15 Ekim 1896.

³²⁶ a.g.y.

³²⁷ Sukût, Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900.

³²⁸ Hayâl-i Mâder, Mekteb, Nr: 55: 3 Teşrin-i Evvel 1312/15 Ekim 1896.

“*Oh bu bahar, bu nisan, bu taravet-i ruh bana da taze lerzeler veriyor.*”³²⁹

Şu cümlede ise “oh” ünlemi kesik cümlede anlamı tamamlayarak adeta yüklem görevinde kullanılmıştır.

“*Bu kadın, validesinde seni, pederinde pederimi, hemşiresinde hemşiremi, ve kendinde senin, oh!*”³³⁰

3.4.9. Cümle

Kelime türleri ve cümle unsurları asıl yapı olan cümlenin malzemeleridir. Cümle bu unsurları sistem içinde ortaya koyar. Cümlenin manası kendisini meydana getiren sözü edilen parçaların toplamından farklı bir şeydir. Cümle içinde parçalar bambaşka bir hüviyete kavuşur. Bir edebiyat sanatçısı için cümlenin manası kadar ses değeri de önemlidir. Cümle, bir yazarın ya da şairin üslûbundan bahsetmemizi sağlayan temel unsurlardan biridir. İsim, sıfat, fiil gibi unsurlar cümle denen bütüne ulaşmada önemli yapı taşlarıdır. Ancak “*sanatkârın sentez kabiliyeti, cümlede daha büyük çapta kendini gösterir.*”³³¹

Mehmet Rauf’un ilk mensur şiirinden itibaren her türden cümleyi kullandığını görmekteyiz. Tanzimat ve Servet-i Fünûn nesrinin özelliği olan uzun cümleler Mehmet Rauf’ta da görülür. Cümlelerin uzun olmasının bir sonucu olarak birleşik cümleler sayıca çoktur. **Sermetçik’e** başlıklı mensur şiir tek bir cümleden ibarettir. **Bahtiyarlık Değil midir?** başlıklı metin ise bir uzun kesik cümle ve bir de soru cümlesi olmak üzere iki cümleyle, **Matemlerim** ise üç tane kesik cümleyle kurulmuştur. Metinlerde kısa cümleler de kullanılmaktadır. Bunlar ekseriyetle emir, soru ve ünlem cümleleridir:

“*Bu bahtiyarlık değil midir?*”³³²

“*-Oh, evet, evet... dedim.*” ,” ... *Ey şeb-i aşıkane, neredesin? Ben bekliyorum.*”³³³

³²⁹ Bülbüle Karşı, Servet-i Fünûn, Nr: 375,7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898.

³³⁰ HayâI-i Mâder, Mekteb, Nr: 55: 3 Teşrin-i Evvel 1312/15 Ekim 1896.

³³¹ Kaplan, a.g.e., s.246.

³³² Bahtiyarlık Değil midir?, Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896.

“Oh! Anneciğim, anneciğim!”³³⁴

“Zira kadın olmazsa baharı ne yapmalı? Semâları, denizleri, kırları... Bütün bu güzel şeyleri... Nihayet, bu hayatı, bu uzun hayatı ne yapmalı?”³³⁵

“Bilmem ki kimin sârını kimden almak isterim?”³³⁶

“Sade ikimiz kalırdık...”³³⁷

Mensur şiirlerde birleşik cümlelerin çokluğu sıfat-fiil ve zarf-fillerin kullanımındaki sıklıktandır. Mensur şiirlerin kısa oluşlarına rağmen fiilimsi kullanılması ile cümleler birleşik birer cümle haline gelmiştir:

“Bir sabah, son mesti-i telâkiden **uyanıp** da buselerinin ne kadar hararetsiz, kollarının ne kadar gevşek, kalbinin ne kadar câmîd **olduğunu hissettiğim** dakikadan itibaren, nevaşisiz parmaklar altında nâzik ipekler nasıl üzülürse, senin hissiz, sevdasız, vefasız buselerinin altında benim bu nazik ruhum da öyle **üzülmeğe** başladı.”³³⁸

“Dudaklarımın üstünde dudakların **titrerken** bir gün senelerin seni ne hâle **getireceğini**, birbirimiz için kimbilir ne kadar bîgâne **olacağımızı**, bütün bu lâ-yetenâhî-i âmâlimize karşı ne sefil ve âciz **olduğumuzu düşünerek** zehirleniyorum.”³³⁹

Birleşik cümlelerin oluşumuna yol açan fiilimsilerin kullanılması yazara ritm ve ahengi sağlamada yardımcı olmaktadır. Özellikle aynı türden fiilimsilerin kullanılmasıyla bir tür iç kafiye sağlanmış olmaktadır:

“Sonra arasına, büyük denizler kâh **yükselerek yükselerek** sahilleri dalgalarının altına aldığı, sisler **inerek inerek** her tarafı bel' ettiği gibi bu melâl de arasına taşıp **çoşarak** tahammül-i beşerin fevkinde sabır-şiken, mâhî-i ârâm bir mecmû' teşkil ediyor...”³⁴⁰

Birleşik cümleler kadar sık kullanılan bir diğer cümle türü de sıralı cümlelerdir. Yapıyı incelediğimiz bölümde belirttiğimiz gibi Mehmet Rauf'un mensur şiirleri planlı bir kompozisyon halindedir. Ekseriyetle esas anlatılmak istenen sona bırakılır ve metin

³³³ Ey Hulyâ-yı Şâir, Mekteb, Nr: 53, 19 Eylül 1312/1 Ekim 1896.

³³⁴ Hayâl-i Mâder, Mekteb, Nr: 55: 3 Teşrin-i Evvel 1312/15 Ekim 1896.

³³⁵ Kıştan Sonra, Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898.

³³⁶ Kimsesizliklerim, Servet-i Fünûn, Nr: 368, 19 Mart 1314/31 Mart 1898.

³³⁷ Benim Olsaydın, Servet-i Fünûn, Nr: 376, 14 Mayıs 1314/26 Mayıs 1898.

³³⁸ Beni Sevmemişe, Resimli Gazete, Nr: 24, 21 Mart 1312/12 Nisan 1896.

³³⁹ Sîne-i Garam, Mekteb, c.IV-V, Nr: 66, 19 Kânun-ı Evvel 1312/31 Aralık 1896.

³⁴⁰ Ebr-i Melâl, Servet-i Fünûn, Nr: 367, 12 Mart 1314/24 Mart 1898.

halkaları paragraf seviyesindedir. Metin halkalarını oluşturan cümleleri birbirinden ayırmak istemeyen yazar, sıralı cümle kullanmayı tercih etmiştir:

“Fakat şimdi, artık şimdi ki sana rastgeldim, şimdi mensub olduğun hüsn-i mücerred nâmuna kadınlığını unut, gel şâir ol da ayrılırız diye öpemediği gözlerin, o güzel gözlerin hatırasıyla me'yûs bir kalbi mes'ud et!”³⁴¹

“Fakat hınçlı yağmurlardan sonra yine bir gün bu ağaçlar, çiçeklenir, çayırlar titreşerek serpilirler; bir hayat-ı nev, bir ra'ş'e-i zindegî, bir taravet-i emel gelir: yeniden bahar olur.”³⁴²

Sıralı cümleler kullanılmasının bir başka nedeni ahengi sağlamaktır. Yan cümlelerin yüklemeleri ile metin içi ahenk sağlanmış olmaktadır. Tekrarlar vasıtası ile mana pekiştirilmektedir:

*“Bir kadın ki bir hemşire **olsun**, bir zevce **olsun**; yok, yok bir vâlîde **olsun**, bir vâlîde ki her şeyiyle bir kadın, fakat kalbiyle, aşkıyla bir vâlîde!”³⁴³*

Cümleleri birbirine bağlarken virgül veya bağlaç kullanılmaktadır. Osmanlıcada imlâ ve noktalamanın tam yerleşmemesi yüzünden olsa gerek bağlaçlardan önce virgül kullanılmaktadır:

“Sonra artık gelmez oldun; ‘demek aklına ayrılmak geliyor!’ diyen mest dudakların hattâ verdiği hararetleri tahattur etmedi; beni artık o kadar sevmeydin ki bir yadigâr bile bırakmağa tenezzül etmedin, ve firketen, yalnız o, bana yadigâr kaldı...”³⁴⁴

Çok kullanılan cümle türlerinden biri de ki'li birleşik cümlelerdir. “Ki” bağlacı mensur şiirlerde 161 defa tekrar etmektedir. Muhteva ve yapıyı incelediğimiz bölümlerde belirttiğimiz gibi yazar, mensur şiirlerde halet-i ruhiyesini anlatmaktadır. İlk metin halkalarında şu anki hale gelmesine sebep olan olaylar anlatılmakta, esas anlatılmak istenenler son metin halkasına bırakılmaktadır. Metin seviyesinde gördüğümüz bu yapı cümle seviyesinde de karşımıza çıkmaktadır. “ki” bağlacı burada devreye girmekte, cümleler arası sebep sonuç ilişkisi kurmaktadır:

“Yok, yok, yemin ederim ki başka bir şey istemem; narin vücudun, beyzî çehren, şuh saçlarınla, bunların fevkinde pervâz eden esîr-i ibtisâmınla o kadar mâfevka'l-

³⁴¹ Arp, Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897.

³⁴² Bârân-ı Bahar, Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897.

³⁴³ Kadın İhtiyacı, Servet-i Fünûn, Nr: 358, 8 Kânun-ı Sani 13 13/20 Ocak 1898.

³⁴⁴ Firkete, Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897.

emelsin ki isteyemem; fakat bütün bunlarla ona, o artık beni sevmeyene o kadar benziyorsun ki bana onunla birlikte geçen demleri, o maî semâlar altında, mukmir denizlere karşı, sükûn-âlûd korularda nağme-sâz olarak geçirdiğimiz demleri, o mes'ud demleri yâd ettirdin.”³⁴⁵

Soru cümleleri, karşılığında cevap beklenen türden değildir; sözde soru cümleleridir. Daha çok yazarın içinde bulunduğu ruh halini, çaresizliğini dile getirmek için veya söylediklerini tasdik ettirmek maksadı ile kullanılır. “**Bahtiyarlık Değil midir?**” soru cümlesi bir metne başlık olmuştur ve bu niteliktedir. Bilindiği gibi soru cümleleri daha çok tartışmalı anlatımın kullanıldığı metinlerde, bir düşünceyi ispatlamak maksadıyla kullanılır. Mehmet Rauf’un mensur şiirlerinde ise soru cümleleri çoğu zaman ünlemlerle kurulmuştur. Bu türden soru cümlelerin kullanılması metinleri bir düşünce yazısı olmaktan çıkarmakta, düşüncelerden çok duyguların terennümüne imkân vermektedir:

*“Nesin sen, evet, sen nesin?...”*³⁴⁶

*“Biliyor musunuz? Bütün mukavemetimi eriterek kalbimden bir tuğyân-ı şedidle hücum eden bu ismi, bu aziz ismi söyleyemiyorum(...) İşte, çocuk, bu yavru artık senin zevcendir, bunu görüyor musun?”*³⁴⁷

*“Zira, sızsız ben bu mahmur sabahları, yeşil denizleri, mükevkeb geceleri ne yapayım?”*³⁴⁸

*“Ayaklarının altındaki kalplere mi bakıyorsun?”*³⁴⁹

³⁴⁵ Arp, Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897.

³⁴⁶ O’na, Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896.

³⁴⁷ Ey Hulyâ-yı Şâir, Mekteb, Nr: 53, 19 Eylül 1312/1 Ekim 1896.

³⁴⁸ Lev’a-i Şebab, Mekteb, c..IV-V, Nr: 58, Z4Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897.

³⁴⁹ Arp, Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897

SONUÇ

Türk edebiyatı Tanzimat döneminde yüzünü Batı'ya çevirir ve edebiyatımızda yeni edebî türler görülür. Mensur şiir bu türlerden biridir fakat mensur şiirin ortaya çıkışını ve edebiyatımızda yerleşmesini sadece Batı tesiri ile açıklamak doğru olmaz. Türk edebî mirası, mensur şiirin ortaya çıkışı için uygun bir zemin sunmaktadır. Batı'dan yapılan şiir tercümeleleri, yenilik arayışları mensur şiir türünün edebiyatımıza yerleşmesine katkıda bulunmuştur.

Mensur şiir türünün isim babası ve bu türün ilk örneklerini veren Servet-i Fünûn edebiyatının meşhur romancısı Halit Ziya'dır. Servet-i Fünuncuların üstadı Recaizade Mahmut Ekrem'in desteği Servet-i Fünuncuların yenilik arayışları Halit Ziya'yı bu türde eserler vermeye sevk etmiştir. İlk mensur şiirini İzmir'de çıkan Nevruz (1884) mecmuasında yayımlayan Halit Ziya mensur şiirlerini Mezardan Sesler ve Mensur Şiirler adlı iki kitapta toplar; roman sahasında daha meşhur olduğundan mensur şiirleri Mehmet Rauf'unkiler kadar ünlü değildir.

Mehmet Rauf, mensur şiir yazmaya Halit Ziya'nın tesiri ile başlamıştır ve ilk mensur şiiri **Beni Sevmemiş**e başlığı ile Resimli Gazete'de (1886) yayımlanır. Servet-i Fünûn'da mensur şiirlerinin yayımlanış tarihi 1887'dir. Bu bir senelik zaman zarfında yazdığı mensur şiirler Mekteb dergisinde yayımlanır. Fakat bu eserler, sonrakiler kadar güçlü değildir ve mensur şiirlerin toplandığı Siyah İnciler adlı kitaba giremez. Mehmet Rauf'un Mekteb'de yayımladığı mensur şiirlerde uzun cümleler ve terkipler vardır ve

tahkiye ağır basmaktadır. Bunlar bir nevi kalem alıştırmalarıdır. Servet-i Fünûn'da yayımlananlar Mehmet Rauf'a mensur şiir sahasında asıl şöhretini kazandırır. Burada yayımlanan mensur şiirler Servet-i Fünûn topluluğu dağılmadan Siyah İnciler adıyla kitaplaşır. Siyah İnciler'de mensur şiir dışında metinler vardır. Hatta bu kitapta yayımlanan bazı metinler yazarın sonraki kitaplarında tekrar yayımlanmıştır. Servet-i Fünûn topluluğunun 1901'de dağılmasından sonra Mehmet Rauf bir süre suskun kalmayı tercih etmiş, 1908 yılına kadar hiçbir yerde yazısı yayımlanmamıştır. 1908'den 1912'ye kadar sekiz tane mensur şiir yayımlamıştır. Bu metinler de Siyah İnciler'e giren mensur şiirlerin gerisindedir. Gençlik yıllarında yazıp yayımladığı mensur şiirlerdeki coşkulu ahenkli anlatım bu metinlerde yoktur. 16 yıllık zaman zarfında 60 tane mensur şiir yazmıştır.

Edebiyat araştırmacıları edebiyatımızda mensur şiiri Mehmet Rauf'un "moda" haline getirdiğini söylerler. Aslında mensur şiir Servet-i Fünûncuların yenilik arayışlarının sonucudur ve devrin modasıdır. Edebiyatımızın sonraki yıllarında bu tür Servet-i Fünûn dönemindeki kadar rağbet görmemiştir. Çalışmamız sadece Mehmet Rauf'un mensur şiirlerini kapsadığından türün sonraki dönemlerdeki hallerine burada değinmiyoruz. Fakat kısacaca şöyle bir değerlendirme yapabiliriz: Mensur şiir türü, yazarların ifade imkânlarını genişletmiş, şiirdeki arayışlara hız kazandırmıştır. Şiirin vezin ve kafiye sınırlanmasında az da olsa payı vardır.

Mehmet Rauf'un mensur şiirlerinde aşk ve buna bağlı diğer temaların işlendiği görülmektedir. Mensur şiirlerde dile getirilen aşk beşerî bir aşktır ve yazar çoğu zaman ne istediğini kendisi de bilmez. Sürekli olarak ayrılıklardan, kadınların vefasızlığından şikâyet eden Mehmet Rauf, âdeta vuslatı istemez. Çalışmamızda dil ve ifadeyi ele aldığımız bölümlerde belirttiğimiz gibi "vuslat" yerine "telaki"yi tercih etmektedir. Her çiçekten bal almak istercesine tüm güzel kadınlara âşıktır ve onların kendisini anlayamamalarından, onlara kavuşamamaktan şikâyet etmektedir. Bu marazî ruh hali mensur şiirlerin tümüne sinmiştir ve diğer temalarda da bu karamsar hava sezilir. Yalnızlığı ele alışı, ölümü arzulayışı, tabiata sığınışı hep kadınlar yüzündendir, aradığı aşkı bulamayışı nedeniyledir.

Mensur şiir türünün bir niteliği de kısa oluşturmaktadır. Mehmet Rauf türün bu özelliğine riayet etmiştir. Metinler uzadıkça mensur şiir vasfını kaybetmekte, tahkiyeli anlatım öne

çıkmakta ve ahenk kaybolmaktadır. Zaten Mehmet Rauf'a şöhretini kazandıran Siyah İnciler'deki mensur şiirlerin tamamına yakını bir sayfadan azdır.

Mensur şiirlerde aşk, ayrılık ve kadınlardan kaynaklanan ruh hali anlatılırken yazar çeşitli anlatım biçimleri kullanmıştır. Doğrudan doğruya anlatımın kullanıldığı metinler diğerlerine göre daha kısadır ve bu anlatım tarzının kullanıldığı mensur şiirlerde ahenkli söyleyiş hâkimdir. Tasvir, tahkiye, teşbih ve tezâtı esas alan yapılarıdaki metinlerde bu saydığımız unsurlar esas anlatılmak isteneni daha açıklayıcı kılmak için kullanılmıştır. Yazar halet-i ruhiyesini anlatmak için bir olayı kısaca nakletmiş, bir benzetmeden veya tezattan yararlanmıştır.

Ritm ve ahengi sağlamak için başvurulan temel yol öncelikle tekrarlardır. Tekrarlar, kelime, tamlama ve cümle düzeyinde karşımıza çıkmaktadır. Tekrarların çok oluşu metnin sadeliğine ve duruluğuna gölge düşürmediği gibi metni daha da akıcı ve kolay okunur yapmıştır. Kelime seviyesindeki tekrarlar vasıtasıyla iç ahenk rahat kurulmuştur. Kimi zaman metin içi ahengi sağlamak için kafiye ve rediflere başvurduğu da olmuştur. Öyleki bazı mensur şiirler kâğıt üzerine alt alta dizilse bunlara şiir demek mümkün olabilecektir.

Mehmet Rauf'un mensur şiirlerinde kullandığı dil zaman için sadeleşme göstermiştir. İlk mensur şiirlerinde ikili, üçlü terkipler kullanan yazar sonraki mensur şiirlerinde bu terkiplerin çoğundan vazgeçmiştir. Mensur şiirlerde sık kullanılan kelimeler aşk teması ile alakalıdır. En çok kullanılan kelimelerden birinin "ben" zamiri olması mensur şiirlerde ferdi temaların ele alındığının bir delilidir. "Ben" zamirinden sonra çok kullanılan bir diğer zamir ise "sen"dir. Bu, mensur şiirler içinde bir kısmının ikinci şahıslara hitaben yazılmasından kaynaklanmaktadır. Kelime türleri içinde en çok kullanılan sıfatlar ve isimlerdir. Mensur şiir türünün âdeta vazgeçilezi olan ünlemler Mehmet Rauf'un eserlerinde de bolca vardır. Yazar ünlemlere seslenme dışında çoğu zaman hüznlerini, acılarını dile getirmek için başvurmaktadır.

İlk metinlerde yarım sayfa uzunluğunda cümleler kullanırken sonraki eserlerinde -ahenk sağlamak çabasının da bunda payı vardır- daha kısa cümleler kurmuştur. Uzun cümleler kurmanın yol açtığı bir durum da birleşik cümlelerdir. Birleşik cümlelerde yargılar sebep-sonuç ilişkisi ile bağlıdır. Bu özellik cümle seviyesinden paragraf, metin seviyesine kadar taşmıştır.

Mehmet Rauf mensur Őirlerinde iŐlediĐi ferdî konular ve bu konuları ele alış ve anlatıŐ tarzı ile Türk edebiyatında kendine bir yer edinmiŐtir. Yapılacak karŐılaŐtırmalı çalıŐmalar ile Mehmet Rauf'un mensur Őirlerinin Türk Őir ve nesrine etkileri ortaya konabilir.

MENSUR ŐİRLER

(Metinler)

Beni Sevmemiş³⁵⁰

Bir sabah, son mesti-i telâkiden uyanıp da buselerinin ne kadar hararetsiz, kollarının ne kadar gevşek, kalbinin ne kadar câmid olduğunu hissettiğim dakikadan itibaren, nevazişsiz parmaklar altında nazik ipekler nasıl üzülsürse, senin hissiz, sevdasız, vefasız buselerinin altında benim bu nazik ruhum da öyle üzülmeye başladı.

Ben bu işkencelerden şikâyet ettikçe omuzlarında bir mevc-i hande gezerek "Çocuk," diyorsun, "İşte seninim a, daha ne istiyorsun?" ve işte beni bu öldürüyor âh ey şuh!

Ben hatta beni delice sevenlerin lerzişleriyle bîtâb-ı safa iken bile bunların kâmilin, münhasıran, ebediyen benim olamayacaklarını, benden evvel sevdiklerini, benden sonra seveceklerini, düşünerek zehirlenirken senin bu hissiz, bu sevdasız, bu vefasız buselerinin altında beni ne kadar sevemediğini görerek azmış bir yeis, azmış, kudurmuş bir yeis içinde acı acı sana söylenenleri, onlar için bulduğun hararetleri, galeyanları düşünüyorum: Ve işte bunun için, senden bunun için kaçıyorum.³⁵¹

Fakat seni müebbeden terk etmeden evvel şunu söylemek isterim, âh ey beni sevmemiş kadın, sana şunu söylemek isterim ki bir gün sen de bir ruha vakf-ı âmâl eder de sevilmezsen, onun hissiz, sevdasız, bûseleri altında, şimdi anlamadığın benim işkencelerimle yanarsan, azmış bir yeis içinde yanarken beni düşün... Beni, bugün sana se-

³⁵⁰ İlk defa Rauf Vicdanî imzasıyla Resimli Gazete, Nr: 24, 21 Mart 1312/12 Nisan 1896.s.373 de yayımlanır. Mehmet Rauf imzasıyla Servet-i Fünûn, c.13, Nr: 337, 14 Ağustos 1313/26 Ağustos 1897, s.389'da yayımlanır.

Siyah İnciler, "Beni Sevmemiş", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.63-64.

³⁵¹Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Ben hattâ beni delice sevenlerin lerzişleriyle bîtâb-ı safa iken bile bunların kâmilin, münhasıran, ebediyen benim olamayacaklarını, benden evvel sevdiklerini, benden sonra seveceklerini, ve hattâ ben olmasaydım şimdi bile seveceklerini düşünerek zehirlenirken senin bu hissiz, bu sevdasız, bu vefasız bûselerinin altında beni ne kadar sevemediğini görerek azmış bir yeis, azmış, kudurmuş bir yeis içinde acı acı sana söylenenleri, onlar için bulduğun hararetleri, galeyanları düşünüyorum: Ve işte bunun için, senden bunun için kaçıyorum."

vilmediği için hararetsiz buselerinden, gevşek kollarından, câmid kalbinden ağlayarak kaçan bu bedbaht çocuğu düşün...³⁵²

-Ağustos, 1313-

³⁵² Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

“Fakat seni müebbeden terk etmeden evvel şunu söylemek isterim, âh ey beni sevmemiş kadın, sana şunu söylemek isterim ki bir gün sen de böyle bir ruha vakf-ı âmâl eder de sevilmezsen, onun hissiz, sevdasız, ruhsuz buseleri altında, bu şimdi anlamadığın benim işkencelerimle yanarsan, böyle azmış bir yeis içinde yanarken beni düşün... Beni, bugün sana sevilmediği için hararetsiz buselerinden, câmid kalbinden ağlayarak kaçan bu bedbaht çocuğu düşün...”

Ona³⁵³

Nedir bu nüfuz-ı ma'nevi-i sihr-âver ki bir tebessüme ruhumu pa-bend-i perestiş, bir nazara vücudumu ser-nigûn-ı huzur-ı izzet etti? Sen nesin ki yalnız bir reng-i ibtisâmın ufk-ı hayatımda bir neyyir-i şa'sa'adâr gibi tele'lü şuâ'ıyla pertev-riz ihtişamdır? Sen nesin ki çeşm-i sevda-âver mahmurunla bütün hüviyyetimi bir umman-ı muhabbet içinde şinâver eyledin? Evet sen nesin ki bütün bir hayatın emellerini, saadetlerini, imtiyazlarını, her şeyini bir tebessüm, bir nazar, bir hiçle kendine hasreyledin?...

Nedir bu te'sir-i ruhâni-i sekr-âver ki bütün senden intişar ederek etrafını bir heva-yı rayiha-dâr sevda ile imlâ ediyor? Nesin sen, evet, sen nesin?... Cenah-ı aşkın sermestî-i musikiyle telatümünden doğmuş bir şi'r zi-hayat mısın ki insibâb eden inzârî bir âteş-i İbrâm-suz-ı teabbüdle meshûr ma'na-yı mümtaziyetin ediyorsun? Tebessümî sima-yı pâkinin bir musiki-yi sâf-ı âşıkaneşi olan bir ruh-i masum-ı ulviyyeti misin ki tekarrüp eden ruhları meftun mahiyyet-i fezâilin ediyorsun? Bir bedia-i nefâis, bir memzûce-i celail misin?...

Ey sen ki kalb-i şâirim sermedî bir hiss-i perestişle tebcil ediyor, ey sen ki serbe-kademe-yi izzetin olmak şeb-i mesûdunu bir cürm-i saadet gibi sema-yı hayatıma bir hurşid-i muhteşem bahtiyarı yaptım, ey sen ki bir hayat-ı sevda-perverin yegane penah-ı âmali, yegane iltica-gâh-ı ikbali oldun, her ne olursan ol, benim için gerek mevkût, gerek muvakkit bir âlem, ve gerek müebbed bir şems ol, huzur-ı celil-i Hak'ta yemin ediyorum ki bütün ömrüm seni takdis ve ta'ziz için vakfedilmiştir.

Heybeliada, Teşrin-i Evvel 309

³⁵³ Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896, s.818-819.

Bahtiyarlık Değil midir?³⁵⁴

Bir laciverdî ratîble pak sahra-yı âsumanda müteselsil esdad-ı kehke-şânda sübhan-ı meh-i bedrinin bir tufan-ı encüm-i zerrin altında, rakik, nâlân bir buhâr-ı baharla perdelenen eşbâh-ı tabiata ettiği nîl-fâm iltima'lara bürünülmüş; bir tazyik-i âşıkane-neden pür-nem, bir lerziş-i ateş-nâkle hârr eller birbirine bir arzu-yı sermediyetle sarılmış, bir nazare-yi handâ hand-ı teslimiyetle meşbu' mültefit müjganlarla müzeyyen gözler birbirine bir insıbâb-ı mahz-ı perestişle karışmış aşklarını, saadetlerini birbirine isale etmek istiyor gibi lerzan, bir kaside-i belîğ-i izdivacın ilk telatum-ı esvat-ı bahtiyarisi ile rakkasan çırpınan kalpler bi-hoş temas etmiş olduğu halde gezmek; amûden düşen mihrin sath-ı deryadaki teheyüclerden hande-paş incilalarını görmek için busiş-i emvacın köpükleriyle mest kalmış kumlu sevhilde dolaşmak pür-mest bir musikiyi haş'ane ile mühteziş sürûd-ı tabiatı dinlemek için nefehât-ı zilalin bir kisve-i mühit-i şairane ilbas ettiği korucukta birbiri üzerine yığılmış zulmet tabakalarının kesâfetini mesbeler iden ziya handelerinin bir pervaz-ı cünun-aver ile uçtuklarına ara sıra mukabbel bir zemzeme-i tahsin-i aks ettirerek gezmek bütün bu nefais-i şiiyye ile garik-i tehessusat iken nesim-i sabadan kıskanılırcasına hafif, lerzan bir ahenk-i perestişle nem-nâk, yavaş bir tarz-ı seri'-i tekellümle tevdi edilen eşvak-ı masumane-i mülâhazatını mahmur dinlemek; vuslat-perver bir kalbin ilhamlarıyla yaratılmış cezvelerin, sihrinin meshûru olup uzaktan, müphem, müşevveş feryat eden, bi-nihayet şikayet-i tezallüm-karane-i emvacı istima için arasına susmak, bir emel-i samimiyyet için zarban eden iki muhabbet-dar kalbin minnet-i canla kabul ettiği fedakarî kahr-ı mânâyı, şiiirden, musikiden, perestişten, hikmetten mümtezic bu kanun-ı celîl-i izdivacı ağıuş-be-ağıuş ikbal-i takdis etmek... Ah! Bu bahtiyarlık değil midir?

³⁵⁴ Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896, s.819-820.

O Mahmur Gözler³⁵⁵

Asuman uzun uzun bir tezelzül-i tıraka-dar ile sarsılarak birdenbire boşalıyor-
muş gibi bir seyelân-ı tufan-hizle dökülen yağmurun cûş u hurûş-ı mestânesiyle mütees-
sir anâsır-ı tabiat perişan bir sisin nim seffafî âğuşunda; burulmuş gibi, mağmum mağ-
mum sakın sakın solurken beni müsteğrik-i bahr-i efkar eder.

Güneş alev-nâk bulutlar arasında âteşler fışkırıp yuvarlana yuvarlana sukut ede-
rek cevvalât-ı hûnîni ile fezayı bir telâtum-gâh-ı lal-gûn haline koyduğu zaman beni
nazare-i müştakım bu seyyal nurlar arasında kaybolmuş hayran bırakır...

Bir incila-yı nîl-gûn baharla münevver pür-sükûn bir mayıs gecesi mühtezz ma-
vilikler arasında âşıkane bir şiirle nem-nâk titreyen ahterânın pür ihtiraz-ı ziyâ-yı müte-
bessimiyle nurlanmış iki sîmîn sehâbenin leb-ber-leb visal-i teâtî eyledikleri bu şey beni
meftun-ı bedayi'i eder.

Ormanların gölgelerine sokulmuş râkid satırlı bir cûy-bâr bir zemîn-i rîg-pûşta
bir takattur-ı şeffafla zerrin lemeâneler göstererek cereyan ederken her telâtümi bir han-
de tehziz ediyor gibi terennüm eden rişâşe-yi kutrât, gölgelikte koşuşan nesîm, denizin
ruh-perver mırıltısı, ormanın hassas sükûtu, gecenin vahşet-i musikî-âmizine, zulmetleri
yalayan şemsin ibtisamlarına şûhâne müjgan süzen zehre, bir savt-i hazîn hüsrânın bir
âh-ı aşıkane ile okuduğu gazeller, bir udun tellerinden doğan zî-rûh lahnlar, nihayet
eşâr-ı tabiatın, nagamât-ı kalbin hepsi beni mağlub hissiyat-ı teessür eder.

Fakat en ziyade şiir-âmiz perestişlerle garîk-i vecd ve gaşy eden şey, emvac-ı
niğâh-ı ismet-penah arasında hâşîâne rakkasan o mahmur gözlerde ihtizaz eden sirişk-i
istirham, o hazine-i fazilette tebessüm eden nur taltif ü iltifattır.

Mahmutpaşa, Nisan Sene 1309

³⁵⁵ Mekteb, Nr: 52, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896, s.820.

Ey Hulya-yı Şair³⁵⁶

Biliyor musunuz? Bütün mukavemetimi eriterek kalbimden bir tuğyân-ı şedidle hücum eden bu ismi, bu aziz ismi söyleyemiyorum; bir ihtiyac-ı mübrem bunu rüzgarlara, dalgalara, seyyarelere tevdi' etmek için beni icbâr ediyor, hissediyorum ki onun telaffuzu pek latif bir an-ı mestî olacak, beni meshur-ı reng-i letafetî bırakan bu tebessüm, bu mahmur gözlere, bu handan ruha dırâhşan bir semanın altında, mahın zir-i serîr ihtişamında bir isim vermek, onu tatlı hitaplara, istiğrak-âver perestîşlere, şairane aşklara muhatap etmek için ölüyorum; ve kanatlarını çırpıp uçan bir nesime karşı mebhût-ı muhali ölüyorum. Söyleyemiyorum, oh, daha hiç söyleyemedim... Niçin?

... Sine-i kâinatın muvahhiş bir divek-i zebun-ı payî sıkleti imiş gibi sâmit, câmit, sakın kaldığı nim esmer, sisli bir gece ruha bilmem nasıl bir kuvve-i sihr-âver ile infaz-ı serâir-i sevda eden feşfeşelere bunu sormak için zulmetlere karıştım...

Hava o kadar râkit, sessiz idi ki ayağımın altında ezilen kumlar sükûtu bozuyordu, ruhu bir samt-ı âşikaneye müstağrak eden bir sükût... Büyükada'nın zalâm arasında susmuş, uyumuş olduğu bir gece idi, sordum... Niçin dedim bu muazzez ismi söyleyemiyorum? Bunu nesime, mevcelere, encüme, kehkeşâne, sükûta sordum... Hiç!

O zaman bir arzu-yı itirafla titreyen dudaklarım kımıldadı, bilemem, belki de söyleyecektim...

... Bilemem ne oldu, kulağımın yanında bir hande-i şeh-per terennüm etti, a'mâk-ı asumandan iniyormuş gibi semavi bir ses mırıldandı: - Sus, dedi.

Baktım, arandım. Semanın lacivert nurları sislere karışıyor, eflakı doldurmuş binlerce kıvılcıklar sönük sönük gülümsüyorlardı.

-... Evet, sus, ne kadar sabırsızsın! Bilmiyor musun ki vuslat perisi seni çok sever. Fakat, dedim a , sen sus da muhabbetini kaybetme.

³⁵⁶ Mekteb, Nr: 53, 19 Eylül 1312/1 Ekim 1896, s.834-836.

Ben bu gayr-i mer'i vücud-ı latifin heva-yı pür-ıtrinde mest, bu seyelan-ı musikiden mahzuz susuyordum. Hande tekrar tebellür etti, o ses fısıldayarak dedi ki: -İstikbalin sana öyle bir şeb-i garra-yı sadet hazırlıyor ki hassasiyet-i şairânesi bu ismin ilk defa söylenmesi şerefının kendine bırakılmasını kıskanıyor...

Ve işittirmek istiyor gibi kulağımın içinde: - Zira o kıskançtır, dedi.

Sonra da ilave etti: -... Bir gün gelecek ki hayatının şems-i âmali olan bu bir tebessümün ihtizaz-ı hakikatini yine o can-feza dudaklarda göreceksin, fakat o gün evvelkine hiç benzemeyecektir, o, o kadar ulvî olacaktır. Evet, bir gün gelecek ki o vücud-ı azizi sana müzeyyen, muhteşem, heyecan getirecekler, o gün sana diyecekler ki: "İşte, çocuk, bu yavru artık senin zevcendir, bunu görüyor musun? Bunun saadet-i hayatına artık sen mütekafilsin, onu sen bahtiyar edeceksin!"

Ben söz söyleyen bu tebessümleri, fısıldayan bu saadetleri dudaklarımla arıyordum, saadete haykırdım:

-Oh, evet, evet... dedim. Yemin ederim ki onu bahtiyar edeceğim, yemin ederim.

O sada-yı gaybî bir telatüm-i ahenk-dar alarak devam etti.

-... Sonra bir gece olacak ki cevelân-gâh-ı şairanen olan asuman, kendinde aradığın saadetini tebrik ve takdis için bütün bedâyi'ni, bütün mehâsinini, bütün nefâisini israf edecek... Sizi ağaçların tepelerine sarılmış serçelerin, ipeklerin altında sakın kalan bir bahçeye karşı, ziynetlere, tantanalara, nurlara gark edilmiş bir hacle-i visale koyacaklar... Delikanlı, o ismi o zaman söylemeli midir? Evet, o ismi, mahmuriyeti bugün seni ser-nigûn-ı ziyb ve ihtişamî bırakan o nigâh-ı huşu-penâhın ibtisamı en can-feza bir renk-i mevc-a-mevc alan o pür-ıhtizaz dudakların, meshur-ı mümtaziyeti olduğun bu hüviyet-i mechulenin müphem şiirlerinin huzurunda ser-be-kademe-i perestiş olduğun zaman söylemek, orada ilk hitabı kendine etmek lazım değil midir?

Ben pür galeyan haykırdım: - Evet, evet, o gece... Bu nurdan mahlûk elleri ellerime alacağım, bütün maneviyyet-i perestiş-kerânem tehallül ediyormuş gibi ayaklarının dibine seyelan ederek ilk defa orada sevileceğim...

Dudaklarımla üzerinde rayiha-dâr bir esirin tazyikini hissettim, o hande yine çırpındı, o ses yine dedi ki:

-Sus! İşte vuslat perisi bunu istiyor. Fakat sabret... Bekle.

Bir silsile-i handâ-hand-ı temevvüc beni vecd-i âşikanem arasında bırakarak u-
çan bu peri-yi füsunkâr vuslatın gittiğini anlattı.

Şimdi bütün semada bir raks-ı zevk-a-zevk-i nücûm dolaşıyor, nesim mırıltıları
ruh-perver bir ahenk-i semaî ile uçuşuyordu...

... Ey şeb-i âşıkane, neredesin? Ben bekliyorum.

Heybeliada, Eylül 1309

Hayal-i Mâder³⁵⁷

Ey hayal-i şefikî mazinin bî-pâyân zulmetlerinde yavaş yavaş kararan validem! Sen ne oldun ki ben böyle gıryan, eninkeş, nalezen iken de o tatlı sesin gelmiyor, sen nereye gittinse çocukluk hayatımı feyz-a-feyz masumiyet eden ağuş-ı terbiyet-i mâderanenin hararetleri, ahenk-i sadayı payının akisleri sönmeye başladığı halde de hâlâ muğteribsin? Gel, artık gel, sana o kadar ihtiyacım var ki...

Oh! Anneciğim, anneciğim! Sen sararmış sima-yı kudsiyetin ilahi bir tebessüm-i muhabbetle nem-nâk, vedia-yı mukaddiseni yed-i uluhiyete teslim ettiğin zaman ben o kadar küçüktüm ki el'an bu nida-yı celil-i masumane ile yâd ederim:

—Anne!

Anne! Bir kalb-i hassas-ı tufûliyyetin en inbisât-âver nağmesi, bir ruh-ı hazin sabavetin en nalan şüphesi bu sözle boğulur: -Anne!

Ah anneciğim! Anneciğim. Neredesin? Sana söyleyecek öyle şeylerim, tevdi' edecek öyle sırlarım var ki tesellileri yalnız bir valide kalbinden çıkarsa hakiki olur... Beni daima rüyalarımda, hülyalarımda teşvik eden hayal-i besîm-i şefkatin ömrümün en ulvi nur-ı hidayeti, ruhumun en firdevsî şule-i i'tikadıdır... Fakat artık gel ki senin kokuların, senin ulviyetinle beraber, bir tezelzül-i esasî ile sarsılan ahlak-ı safvetime yeni bir miknet gülsün! Oh, sesin çıkmıyor... Fakat inanmam, beni kâmilten terk ettiğine de inanmam.

Her zaman bir heva-yı hayalde kımlıdanan nur-ı safının dün, tecessüm ettiği bir yevm-i bahtiyarî idi. Beni işitiyor musun? Bir kadın vardır ki bana atfettiği nazarında senin şefkatin, senin muhabbetin, senin feyz-i ismetin pertev-bârdır, bir kadın vardır ki kendisinde senin hayal-i pak-ı besimin münakis, tebessümünde senin safvet-i simyayen tâb-nâktır, onu gördüğüm zaman senin hakikat şeklini gördüm, seni gördüm, gibi ruhum tesliyet-yâb olur... Bu kadın kimdir biliyor musun anneciğim? Bu kadın, validesinde

³⁵⁷ Mekteb, Nr: 55: 3 Teşrin-i Evvel 1312/15 Ekim 1896, s.867.

seni, pederinde pederimi, hemşiresinde hemşiremi, ve kendinde senin, oh! Taziz edeceğine şüphem olmayan senin kazzeni sevdiğim bir nur-ı iffetin validesidir!

Heybeliada, Teşrin-i Evvel 1309

Sine-i Garam³⁵⁸

Dudaklarımın üstünde dudakların titrerken bir gün senelerin seni ne hâle getireceğini, birbirimiz için kimbilir ne kadar bîgâne olacağımızı, bütün bu lâ-yetenâhî-i âmâlimize³⁵⁹ karşı ne sefil ve âciz olduğumuzu düşünerek zehirleniyorum. Ve ölüm olmasaydı mesut aşkında böyle meraretler olan bu hayata nasıl tahammül ederdik, diye sızlıyorum.

O uzun, o elîm, o yalnız leyâl-i şebâbımda benim için bütün maksad-ı kâinat, bütün hedef-i âmâl hep kadınlar, hep siz idiniz, hep sen idin; kadınsız yaşamak nasıl nasıl mümkün olur diye sızlardım.

Fakat şimdi ki vaslında böyle elemler buldum. Şimdi ki kanatlarım darbe-i meskenetle,³⁶⁰ acz-i muhabbetle mecrûh ve nâlândır, işte şimdi de ölümsüz yaşamak nasıl, nasıl mümkün olur diye sızlıyorum. Mevtin sîne-i garâmında ilelebet garik-i hâb-ı nis-yân kalmak: İşte şimdi hulyâ-yı saadetim!

³⁵⁸ Mekteb, c.IV-V, Nr: 66, 19 Kânun-ı Evvel 1312/31 Aralık 1896, s.1033-1034.

Siyah İnciler, “Sine-i Garâm”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.93-94.

³⁵⁹ Bu terkip Siyah İnciler’de “nâ-mahdudî-i âmâlimize” şeklindedir.

³⁶⁰ Bu terkip Siyah İnciler ‘de “darbe-i meskenet-i ruhla” şeklindedir.

Arp³⁶¹

Yok, yok, yemin ederim ki başka bir şey istemem; narin vücudun, beyzî çehren, şuh saçlarınla, bunların fevkinde pervâz eden esîr-i ibtisâmınla o kadar mâfevka'l-emelsin ki isteyemem; fakat bütün bunlarla ona, o artık beni sevmeyene o kadar benziyorsun ki bana onunla birlikte geçen demleri, o maî semâlar altında, mukmir denizlere karşı, sükûn-âlûd korularında nağme-sâz olarak geçirdiğimiz demleri, o mes'ud demleri yâd ettirdin.

Sende bu nurdan parmakların lerziş-i raksıyla teranedâr bir arp olduğu gibi onda da benim kalbim vardı; bütün kalbim, bütün bu şimdi ezilen zavallı kalbim onun elinde idi,³⁶² maî semâlar altında, mukmir denizlere karşı, sükûn-âlûd korularında gezerken başını omuzlarıma dayar, gözlerini, o güzel gözlerini gözlerime diker, elini kalbime koyarak terennüme başlardı: Kalbim, ve aşkım baygın baygın ona nağmeler, ona mes'ud, pürzevk, şuh nağmeler ilham ederdi.

Arp senin bu nurdan parmaklarının buseleriyle, çılgın, raksan, mahmur buseleleriyle lerziş-dâr-ı iftirâk³⁶³ olduğu gibi benim kalbim de ondan cüdâ düşmekten o kadar titrerdi ki gözlerini, o güzel gözlerini tebessümlerle dudaklarıma bahşettiği zaman aşkım beni müvesvis ederdi de ayrılırız diye öpemezdim. Sonra bir gece o maî semâlar altında, mukmir denizlere karşı, sükûn-âlûd korularında yalnız, yapıyalnız kaldım; o artık gelmedi, ve ayrılırız diye gözlerinden öpmemiştim.

Fakat şimdi, artık şimdi ki sana rastgeldim, şimdi mensub olduğun hüsn-i mücerred nâmına kadınlığını unut, gel şâir ol da ayrılırız diye öpemediği gözlerin, o güzel gözlerin hatırasıyla me'yûs bir kalbi mes'ud et!³⁶⁴ Ayaklarının altındaki kalplere

³⁶¹ Servet-i Fünûn, Nr: 316, 20 Mart 1313/1 Nisan 1897, s.57 Bu mensur şiir Servet-i Fünûn'da arp çalan bir kadın resminin yayında yayımlanmıştır. Siyah İnciler'de "Bir resim için" alt başlığı ile yayımlanmıştır.

Siyah İnciler, "Arp", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.36-37.

³⁶² Buraya Siyah İnciler'de "ve" eklenmiştir.

³⁶³ Bu terkip Siyah İnciler'de "enindâr-ı iftirâk" şeklindedir.

³⁶⁴ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

mi bakıyorsun? Başını kaldır da gözlerini göreyim. Yok, yok, yemin ederim ki başka bir şey istemem, narin vücudun, beyzî çehren, şuh saçlarınla, bunların fevkinde pervâz eden esîr-i ibtisamınla o kadar mâfevka'l-emelsin ki isteyemem...

Fakat âh ey güzel kadın, eğer gözlerin de onun gözlerine, onun güzel gözlerine benziyorsa... Mâi semalar altında, mukmir denizlere karşı, sükûn-âlûd korularında onunkilerini öpemedim; fakat sen gel, şuh ve dîlbâz ol da müsaade et: Senin gözlerini öpeyim, ve bu sefer öleyim...³⁶⁵

“Fakat şimdi, artık şimdi ki işte sana rastgeldim, şimdi mensub olduğun hüsn-i mücerred nâmına kadınlığını unut, gel şâir ol da ayrılırız diye öpemediği gözlerin hatırasıyla me'yûs bir kalbi mes'ud et!”

³⁶⁵ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

“Fakat âh ey güzel kadın, eğer gözlerin de onun gözlerine, onun güzel gözlerine benziyorsa... Onunkilerini öpemedim, fakat sen gel, şuh ve dîlbâz ol da müsaade et, senin gözlerini öpeyim, ve bu sefer öleyim...”

O Kadına³⁶⁶

Bana bilâ-perva eski sevdalarından bahsettikçe ruhumu, nâzik, nâzik o kadar rakîk ve nâzik olan ruhumu yaralıyorsun, o kadar yaralıyorsun ki iyi olmak için ebediyet kifâyet edemez.³⁶⁷

Niçin, sana henüz masum ve saf iken, henüz solmadan niçin rastgelmedim? Âh o zaman ne elemeler doğmayacak, ne kederler bilinmeyecekti? Hâlbuki sen bunlara ne kadar, ne kadar bîgânesin?

Sen "adam sen de!" diye tabî bir kayıtsızlıkla, belki ateşlerimi, belki işkencelerimi görerek bir mahzuziyet-i şuhâne ile mazini teşrih ederken ben makhur ve me'yus başımı eğip düşünüyorum ki sen şimdi de, ben olmasaydım şimdi de leb-i ağyara küşade-sîne bulunacak, sen yine lâkayd ve mahmur,³⁶⁸ böyle sakın ve tabî kalacaktın; nihayet anlıyorum ki bütün bu şeyler için doğmuşsun!

Bu muhtelif âgûşların bûy-ı bîgânesinden nefret etmemek için ne kadar solmuş bulunman lâzım olduğunu düşünüyorum da seni tanıdığım için kendimden, ve hayattan, ve kâinattan nefret ediyorum. Âh ey herkesin olan hissiz kadın, nasıl, nasıl oluyor da bu levslere bu levslere tahammül ediyorsun?

Ben isterdim ki hiç olmazsa sukutun gayr-i iradî olsun, bundan muztarip ve müteazzi olduğunu, nihayet, âlâm ve mihenle tasfiye-i vücud ettiğini görmek isterdim; fakat sen o kadar lâkayd ve hevâî çıktın ki ruhumu, nâzik, nâzik, o kadar rakîk ve nâzik olan ruhumu yaraladın, o kadar yaraladın ki iyi olmak için ebediyet kifâyet edemez.³⁶⁹

Şubat 1312

³⁶⁶ Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897., s.118.

Siyah İnciler, "O Kadına", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.75-76.

³⁶⁷ Bu kelime Siyah İnciler'de "etmez" şeklindedir.

³⁶⁸ Buraya Siyah İnciler'de "yine" kelimesi eklenmiştir.

³⁶⁹ Bu kelime Siyah İnciler'de "etmez" şeklindedir.

Âlâm-ı Vuslat³⁷⁰

Kelebekler, feyz-i ezhâr arasında, goncaların şuhî-i muğberiyile pür-zevk ü sermest uçuşurken, bazen bir lerziş-i temellükle bir gülün bûy-ı mahremiyetini mass etmek isterler de vüreykaların altındaki dikenlerden biriyle kanatları yırtılarak mecruh ve nâlân kalırlar...

Böylece benim ruhum da âlâm-ı medfide-i hayatiyeden sonra sine-i nisyan ü mestîdir diye visâl-i yâre dönünce elîm, kahhar, tedavi-nâpezir yareler alıyor; kalbim kendine elem icadında o kadar mû-şikâf ki bütün leyâl-i âşıkıyetim sadece bir rikkat-i müfrite-i teellüm ü temerruzla bir silsile-i gumûm tevlid ediyor.

Bütün sürûrlardan, bütün saadetlerden başka yaralar toplayarak yaşadıkça hayata karşı bir kin, o kadar mütehevvir, o kadar vahşi, o kadar müfteris bir kin hâsıl oluyor ki kalbim esir-i tuğyanı olmaktan harap ve tebah oldu.

"Ah! Bu hayat!" diyorum; eğer bana danışsalar, bana deselerdi ki "Bütün sürûrlar, saadetler, bütün tantanalar senindir! Fakat yaşamak lâzımdır!" bana bunu söyleselerdi, zevk ve vahşetle reddederdim, yaşamamak için bu şeyleri teper "Beni rahat bırakın" derdim.

Nisan 1313

³⁷⁰ Servet-i Fünûn, Nr: 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897, s.119.
Siyah İnciler, "Âlâm-ı Vuslat", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.102-103.

Firkete³⁷¹

Yadigârdan bahsettiğim zaman koyu elâ gözlerini öyle serzenişli bir nazarla çevirir, "demek aklına ayrılmak geliyor!" diye öyle şikâyetlere girişirdin, o kadar muhabbetli, o kadar pür-hulûs,³⁷² o kadar samimî idin ki sükût ederdim.

Bir gün, sen gittikten sonra, yatağımda bir firketeni buldum; ve senin olmuş, sende bulunmuş bu şeyi çalar gibi sakladım. Her zaman seni beklerken bunu alarak safâ-yı vuslatla bakar, severdim.

Sonra artık gelmez oldun; "demek aklına ayrılmak geliyor!" diyen mest dudakların hattâ verdiği hararetleri tahattur etmedi; beni artık o kadar sevmedin ki bir yadigâr bile bırakmağa tenezzül etmedin; ve firketen, yalnız o, bana yadigâr kaldı... Zavallı, çalınmış bir yadigâr!³⁷³

Fakat asıl yadigârın, müfarakatinle bile bile bıraktığın yadigâr, vefasız sevdalar arasında cerihalar toplayan kalbimde açtığın yaradır. Şimdi bir vakit beni mes'ûd eden o firketeyi gördüğüm zaman zavallı kalbim ra'ş'e-i elemle kanıyor...³⁷⁴

³⁷¹ Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897., s.278.

Siyah İnciler, "Firkete", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.68-69.

³⁷² Bu kelime Siyah İnciler'de "hâlis" şeklindedir.

³⁷³ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Sonra bir gün artık gelmez oldun; 'Demek aklına ayrılmak geliyor!' diyen mest dudakların hattâ verdiği hararetleri tahattur etmedi; beni artık o kadar sevmedin ki bir yadigâr bile bırakmağa tenezzül etmedin; ve firketen, yalnız o, yalnız o bana yadigâr kaldı: Zavallı, çalınmış bir yadigâr!"

³⁷⁴ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Fakat asıl yadigârın, müfarakatinle bile bile bıraktığın yadigâr, vefasız sevdalar arasında cerihalar toplayan kalbimde açtığın yaradır."

Bârân-ı Bahar³⁷⁵

Bir gün gelir, müzeyyen ağaçlar, şuh çiçekler, yeşil çayırlar bir nefha-i müncevide-i şitâ ile kuruyarak, solarak, sararak harap olurlar; yapraklar düşer, çiçekler teverrüm eder, çayırlar çatlar, tabiat ölür.

Fakat hınçlı yağmurlardan sonra yine bir gün bu ağaçlar, çiçeklenir, çayırlar titreşerek serpilirler; bir hayat-ı nev, bir ra'şe-i zindegî, bir taravet-i emel gelir: yeniden bahar olur.³⁷⁶

Benim de müzeyyen ümitlerim, nihaysiz emellerim, mes'ud aşklarım gizli kederlerin, gayr-i mahsûs elemelerin dest-i kahrında kurudu, soldu, sarardı: ruhum öldü.

Fakat benim ruhumun, benim bu zavallı kurumuş ruhumun baharı gelmiyor!...³⁷⁷

-Mayıs 1313-

³⁷⁵ Servet-i Fünûn, Nr: 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897, 278.

Siyah İnciler, "Bârân-ı Bahar", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.85-86.

³⁷⁶ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Fakat sonra bir gün, hınçlı yağmurlardan sonra yine bir gün bu ağaçlar, çiçeklenir, çayırlar titreşerek serpilirler; bir hayat-ı nev, bir ra'şe-i zindegî, bir taravet-i emel gelir: yeniden bahar olur."

³⁷⁷ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Fakat benim ruhumun, benim zavallı ruhumun baharı gelmiyor."

Hayalin³⁷⁸

Bazen günler, birçok günler geçiyor da hayalini görmek için zihnimi o kadar yorduğum halde hiçbir şey, hayır, ne gözlerin, ne dudakların, ne saçların, hiçbir şey beni taltif etmiyor; güya sen yaşamamışsın, birkaç ay hayatını benimle beraber geçirmemişsin, nazarıma bir yadigâr bırakmamışsın gibi hiçbir şey beni taltif etmiyor.

Sonra nâgâh, bir saniye hiç umulmaz bir saniye geliyor, bütün vücudunla, hatta bütün sihirlerin, bütün tebessümlerin, bütün gamzelerinle tecessüm ediyorsun; gözümün önünde yaşıyorsun, senin huzur-ı hararetinde eriyorum.

Bu saniyeler acaba ben aklına geldiğim saniyeler midir?... Eğer öyle ise ayrılırken verdiğin o vaadleri aldatıp beni ne kadar, ne kadar az düşünüyorsun, ey güzel kadın!³⁷⁹

-Temmuz 1313-

³⁷⁸ Servet-i Fünûn, Nr: 337, 14 Ağustos 13 13/26 Ağustos 1897, s.389.
Siyah İnciler, "Hayalin", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.39-40.

³⁷⁹ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Bu saniyeler acaba ben aklına geldiğim saniyeler midir? Eğer öyle ise ayrılırken verdiğin vaadlere rağmen beni ne kadar, ne kadar az düşünüyorsun ey güzel kadın?"

Lev'a-i Şebab³⁸⁰

-Her güzelşey kalbimde başka bir yara açarak geçer-

Bazen fedâ-yı hayat için öyle şiddetli ihtiyaçlar hissediyorum ki bütün hayat-ı beşeriye yed-i ihtiyarımda olsaydı benim için kâfi gelmezdi. Bütün bu nazarlar, bütün bu tesadüfler, âni, berkî bir tesadüm-i enzâr ki müebbed bir sekr-i vuslatla medhûş eder...

Köprü'den geçerken, vapurla giderken, bir yerde gezerken, nihayet bu tesadüf-i nâgehanî zamanlarında teşne-i garam iki ruhun bu incizab-ı gayr-i ihtiyarî saniyelerinde dudaklarımın lerzişinde, gözlerimin bûsişinde sönen hayatım "onu bana ver!" diyendir. Al, evet o senindir genç kız!

Fakat ne yazıktır ki onun hiçbir değeri yoktur, yarabbim, ne olurdu hayatımın olsun fedasıyla bir tebessüme, bir teşekkürü değeri olsaydı...³⁸¹

Bütün onlar, bütün onlar, şu genç kızlar, her birisi garrâ, ulvî birer şi'r-i zî-hayat ki yalnız zevceleri okuyabileceklerdir. Bütün bu şiirleri uzun kederler, bî-pâyân elemelerle hissederek titreyip sızlayıp da okuyamamaya mahkûm olmak ne işkence!

Bu yirmi yaşına mahsus rikkat-i hissiyatla³⁸² tabiatın güzelliklerinden olsun mahzûz olmak istedikçe temâşâlarından elîm bir mahrumiyetten başka hiçbir şey hissetmiyorum. Hep bu mahasin-i tabiiyye ve sun'iyeye, bütün bu güzel şeylere, semâlara, denizlere, kırlara bakarak ziyan olmalarına ağlıyorum.

Zira, sizensiz ben bu mahmur sabahları, yeşil denizleri, mükevkeb geceleri ne yapayım?

³⁸⁰ Mekteb, c.IV-V, Nr: 58, Teşrin-i Evvel 1313/5 Kasım 1897, s.914-915.

Siyah İnciler, "Lev'a- Şebâb", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.15-16.

³⁸¹ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Fakat ne yazıktır ki onun hiçbir değeri yoktur! Yarabbim, ne olurdu hayatımın fedasıyla olsun bir tebessüme, bir teşekkürü değeri olsaydı..."

³⁸² Bu terkip Siyah İnciler'de "hissiyatla" şeklindedir.

Yemin-i Vefa³⁸³

İlk yeminimi, şimdi mâzi, pek uzak bir mâzi olmuş bir mayıs sabahı, bir hâr u muanber mayıs sabahı, o haşeratın velvelesiyle mest ve lertzân korulukta o pâk ve beyaz genç kıza ettim, ruhunun ilk vüreykâ-i garâmı benim ilk bûsemın kanatlarıyla lerzişdâr-ı heyecan olan o esîrî genç kıza...³⁸⁴

³⁸⁵Kalbin en samimi bir lisanıyla edilen bu "ayrılırsam ölürüm!" yeminleri şimdi zamanın dest-i tehekkümünde acı, menfûr bir yalan haline girdikçe onu, o beni hiçbir kadının sevmediği saf ve kavî bir aşkla sevmiş pâk ve beyaz genç kıızı düşünürüm, o ruhunun ilk vüreyka-i garâmı benim ilk bûsemın kanatlarıyla lerzişdâr-ı heyecan olan esîrî genç kıızı... Ve onun nigâh-ı mecrûh-ı serzenişi huzurunda ağlamak isterim.

³⁸³ Servet-i Fünûn, Nr: 357, 1 Kânun-ı Sani 1313/ 13 Ocak 1898, s.290.

Siyah İnciler, "Yemin-i Vefa", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.85.

³⁸⁴ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"İlk yeminimi, yemin-i aşkıma şimdi mâzi, pek uzak bir mâzi olmuş bir mayıs sabahında, o haşeratın velvelesiyle mest ve lertzân korulukta o pâk ve beyaz genç kıza ettim, ruhunun ilk vüreykâ-i garâmı benim ilk bûsemın kanatlarıyla lerzişdâr-ı heyecan olan o esîrî genç kıza..."

³⁸⁵ Bu paragrafa Siyah İnciler'de "ve" bağlacı ile başlanmıştır.

Kadın İhtiyacı³⁸⁶

Bir ihtiyaç, derin, mukavemet-sûz, kâhir³⁸⁷ bir ihtiyaç, ele geçmesi muhâl olan bir kadın ihtiyacı ruhumu yakıyor; bir kadın, kalbimin bütün yaralarını saracak nazik ellerle, gayr-i kabil-i teselli mâtemlerimi unutturacak hararetle nazarlarla, ruhumun bu cevf-i melâlini dolduracak rakîk bir kalple bir kadın; bir kadın ki bütün harap olmuş gençliğime³⁸⁸ ağlasın, dizinde hayatımın bütün elemelerini ağlayabileyim; bir kadın ki bu yalancı vaadlerin, ağlayan emellerin, âh eden ümitlerin mâtemlerini şefkat ve sadakati ile teselli etsin. Bu vefasız, bu kalpsiz kadınlardan, hatta aşklarıyla, hatta vefalarıyla bile zehirli yaralar açan, şebâbımın bütün hararet ve perestişini söndüren bu kadınlardan gelen merâretlerimi göğsünün üstünde ağlaya ağlaya unutayım...

Böyle bir kadın ihtiyacıyla bütün gençliğim işte mahvoluyor: Ölüyorum. Bir kadın ki bir hemşire olsun, bir zevce olsun; yok, yok bir vâlide olsun, bir vâlide ki her şeyiyle bir kadın, fakat kalbiyle, aşkıyla³⁸⁹ bir vâlide!

Kanun-ı Evvel, 1313

³⁸⁶ Servet-i Fünûn, Nr: 358, 8 Kânun-ı Sani 1313/20 Ocak 1898, s.308.

Siyah İnciler, "Kadın İhtiyacı", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.27-28 Bu mensur şiir Siyah İnciler'de "-Kendine-" ithafı ile yayımlanmıştır.

³⁸⁷ Bu kelime Siyah İnciler'de "zâlim" şeklindedir.

³⁸⁸ Buraya Siyah İnciler'de "samimi yaşlarla" sözü eklenmiştir.

³⁸⁹ Bu kelime Siyah İnciler'de "vefasıyla" şeklindedir.

Bahr-i Muhitte³⁹⁰

Haftalardan beri tehevürlerle, köpüklerle, cûşişlerle gürleyen dumanlı denizin hırs ve gazabı, bütün bu kudurmuş dalgaların, gayzlı rüzgârların tehevürleri, köpükleri, cûşişleri artık yorulmuş gibi rehin-i ihtizar olmuş, bu siyah ve hevl-âlûd nihayetsizlik içinde artık tesliyetsiz mâtemlerle uluyan rüzgârın, ölü ölü inleyen denizin enîn-i hicranından başka bir şey kalmamıştı: Bir sükûn, bir sükûn-ı mevt ü şîven...

Ve ben, orada gözümün önünde mağmum mağmum kararan gecenin, ufukta bir kaç hûn-âlûd leke ile ağlayan gurûbun karşısında, bu inleye inleye bir nihayetsizlikten gelip bir nihayetsizliğe giden dalgaların arasında zannettim ki ezelden başlayıp ebede giden bir enin-i beşer içindeyim.

-Eylül 1313-

³⁹⁰ Bahr-ı Muhitte, Servet-i Fünûn, Nr: 357, 1 Kânun-ı Sani 1313/ 25 Ocak 1898, s.290. Siyah İnciler, "Bârân-ı Bahar", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.89-90.

Kıştan Sonra³⁹¹

Haftalarca süren elîm ve mâtem-âlûd kış günlerinden sonra likâ-yı şems, bir gün birden mest ve mahmur tele'lü' eder; o zamana kadar melûl ve gam-gîn duran semâ birden nâmütenahiliklerini arz ederek insanları saf ve lâcivert hulyâya, aşk ve visâle davet eyler;³⁹² bahar bütün şuhlukları, bütün şeydâlıkları ile sermest-i neş'e vü handedir.

O zaman odalarda garîk-i melâl kalmış insanlar derin bir iştiyak-i hayat ile dışarı fırlarlar; herkesin gözlerini zevk-i hayat nazlı tebessümlerle öper; en melûl kalplerde bile ümit titrer; herkes birbirini şen, mesut, güzel bulur; bütün kadınlar güzel, şuh ve nefistir.³⁹³

O zaman ben bunların arasına girerek elem toplarım.

Çünkü kadınsız, yani ümitsiz, heyecansız, elemsiz seviyorum; çünkü bütün kadınları birden çılgınca seviyor, ve başkalarının birkaçından çektikleri elemeleri sanki ayrı ayrı hepsinden çekiyorum.³⁹⁴ Bir nazarlarıyla sanki bütün bir hayat yaşıyorum, ve bu nazardan uyanınca kendimi yine yalnız, yalnız ve ebediyen yalnızlığa mahkûm görüyorum.

Ve bahardan kaçıyorum, ondan korkuyorum; zira bütün güzel şeylerden alınmış yaralarım o kadar çoktur ki ta'dâdı kabil değildir; bu uzun ve yalnız kışın verdiği melâl-den sonra ruhum bütün iştiyak teheyycüyle bahar huzurunda o kadar tahassüs eder ki tahammül edemem, korkarım ki o zaman da benim şitâ-yı âmâlîm elem şeklinde tezehhür eder.

³⁹¹ Servet-i Fünûn, Nr: 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898, s.4.

Siyah İnciler, "Kıştan Sonra", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.22-23.

³⁹² Bu kelime Siyah İnciler'de "eder" şeklindedir.

³⁹³ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"O zaman odalarda garîk-i melâl kalmış insanlar derin bir iştiyak-i hayat ile dışarı fırlarlar; herkesin gözlerini zevk-i hayat nazlı tebessümlerle öper; en melûl kalplerde bile ümit titrer; herkes birbirini şen, mesut, güzel bulur; bütün kadınlar şuh, nefis ve güzeldir."

³⁹⁴ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Çünkü kadınsız, yani ümitsiz, heyecansız, muâşakasız seviyorum; çünkü bütün kadınları birden ibtilâ ile seviyor, ve başkalarının birkaçından çektikleri mahrumiyet elemelerini sanki ayrı ayrı hepsinden çekiyorum."

Zira kadın olmazsa baharı ne yapmalı? Semaları, denizleri, kırları... Bütün bu güzel şeyleri... Nihayet, bu hayatı, bu uzun hayatı ne yapmalı?

Benim Kalbim³⁹⁵

Kalbim bir rebab gibidir ki ruhum nâmütenahi tellerinde inler;³⁹⁶ unutulmuş, kimsesiz, kırık bir rebab; yalnız olduğu için nâlân, öksüzüm diye pür-mâtem, o kadar hassas ve hasta bir rebab ki en hafif nefhalarla bile perişan-ı ihtizazdır: o kadar gayr-i mahsûs ihtizazlar ki hiç kimse duyamaz, sanki gizli âhlar, mest ve melûl tellerinde mahmur ve giryan âhlar...

Bana öyle gelir ki böyle yalnızca sızlayan kederler, müştak-ı terennümken ihmâl edilmiş rebabın bu zavallı mahrum emelleri, bu âteşîn iştiyaklarla nağmelere, artık tellerinde teganni etmeyen nağmelere âh ediyorlar, onlara hasret çekiyorlar; titreye titreye, şeydâ şeydâ bir çok nağmelere, asabî kadın parmaklarıyla gülen, ağlayan, ölen, öldüren nağmelere...

Evet,³⁹⁷ istiyorum ki bu parmakların, pür-heves, billûr, nur parmakların arasında kalbim esirâne, meshurâne, medhuşâne bir oyuncak olsun; tahakkümlerle bîtâb-ı sitem, cefalarla mes'ud-ı serzeniş, ağlasın, sızlasın; hattâ son bir şehka-i nâlişle kırılmak, parçalanmak muhakkak olsa bile asabî parmaklar, asabî kadın parmakları altında gülen, ağlayan, ölen, öldüren nağmelerle inlesin... Belki ruhum bu tellerde bütün elemelerini mes'udâne sızlarken onun ruhuyla da leb-ber-leb-i imtisas olur; belki o zaman tegannisi henüz hiçbir beşere müyesser olmayan lahn-ı aşk ü ibtilâ ile benim kalbim inler.

³⁹⁵ Servet-i Fünûn, Nr: 366,5 Mart 1314/17 Mart 1898, s.23-24.

Siyah İnciler, "Benim Kalbim", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.29-30.

³⁹⁶ Buraya Siyah İnciler'de "unutmuş," kelimesi eklenmiştir.

³⁹⁷ Bu kelime Siyah İnciler'de yoktur.

Ebr-i Melâl³⁹⁸

Bu uzun ve yalnız kışın verdiği nâmütenahi melâlimin içinde nihayetsiz bir çölde meftur ve teşne kalmış bir seyyah-ı âvâre gibiyim. Bu beni harab eden melâl olmasaydı nâmütenahiliğin ne olduğunu anlayamazdım. Cinneti mes'udâne tercih ettirecek kadar hayatımı zabt ve kahreden bir melâl, elem derecesine çıkmayıp sade, renksiz kalan bir ölü melâli, hiçbir ra'ş'e-i hayati tatmamağa mahkûm meyyitin melâl-i intizarı...

Sonra arasına, büyük denizler kâh yükselerek yükselerek sahilleri dalgalarının altına aldığı, sisler inerek inerek her tarafı bel' ettiği gibi bu melâl de arasına taşıp çoşarak tahammül-i beşerin fevkinde sabır-şiken, mâhî-i ârâm bir mecmû' teşkil ediyor; o zaman bu nihayetsiz çölün, bu hayatın içinde, meftur ve teşne, hiçbir beşerin hissetmediği bir yeisle zebûn kalıyorum.

Fakat ruhum da yine bir ümid pür-helecandır, en mezbuh-ı ataş seyyahların ruh-ı zebûnunu âteşin heyecanlarla titreten ümid gibi, mutlak bir vahaya muvâsalat ümidi gibi kuvvetli bir ümîd pür-helecandır; bu nihayetsiz sahrâ-yı melâlde bir vaha, bir vaha-i garam ü vuslat vardır diye çırpınan bir ümit ki beni esassız esassız kâh pür-şevk ve sermest, kâh melûl ve muğber bırakır.³⁹⁹

İstiyorum ki bu ümid-i mes'ud olmasın da sonra bunun da saadetine mütehasşir kalmayayım: Zira ruhumda o kadar vüs'at-i arzu ve iştiyak var ki onu hiçbir saadet ikna edemez; beşeriyetin bütün aşkı, saadeti onun için kâfî gelmez; sanki ruhum nâmütenahi ruhlardan mürekkebdir ki bütün çöllerin vahaların ataşlarını teskin ve bütün kadınlar iştiyaklarını mes'ud edemez, öyle ruhlar...

-Şubat 1313-

³⁹⁸ Servet-i Fünûn, Nr: 367, 12 Mart 1314/24 Mart 1898, s.38.

Siyah İnciler, "Ebr-i Melâl", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.91-92.

³⁹⁹ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Fakat ruhum da yine bir ümid pür-helecandır, en mezbuh-ı suhaf seyyahların ruh-ı zebûnunu âteşin heyecanlarla titreten ümit, mutlak bir vahaya muvâsalat ümidi gibi kuvvetli bir ümîd pür-helecandır; bu nihayetsiz sahrâ-yı melâlde bir vaha, bir vaha-i garam ü vuslat vardır diye çırpınan bir ümit ki beni esassız esassız kâh pür-şevk ve sermest, kâh melûl ve muğber bırakır."

Kimsesizliklerim⁴⁰⁰

Bazen sevdiklerimizi kaybettiğimiz ölüm günleri gibi mağmum günlerde ruhumu bu birbiriyle yaşayan insanların arasında kimsesiz, hiçbir kimsesiz olduğumun melâli istilâ eder; beni elemlerim, kimsesizliklerimle yapıyınız bırakıp giden râbıtalарımın arkasından bütün mâtemlerimi düşünürüm; hepsinden ayrı birer sürûr-ı muvaffakiyet hissedirim.

Kendimi bu sevenlerin, sevilenlerin arasında, anasız, babasız, hattâ bir refikasız, beni seven bir refikasız, hiç, hiçbir kimsesiz bulmaktan vahşi zevkler duyarım; sefil ve serseri, makhur ve perişan sürüklendiğim bu bîkes, bu garîb, bu marizü'l-emel hayatıma bir düşman gibi gayz-âlûd bir hande-i sâr ile bakarım.

Bilmem ki kimin sârını⁴⁰¹ kimden almak isterim?

⁴⁰⁰ Servet-i Fünûn, Nr: 368, 19 Mart 1314/31 Mart 1898, s.50.
Siyah İnciler, “Kimsesizliklerim”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.95-96. Bu mensur şiir Siyah İnciler’de “-Vâlidemin hatırasına-“ alt başlığı ile yayımlanmıştır.

⁴⁰¹ Bu kelime Siyah İnciler’de “intikamını” şeklindedir.

Matemlerim⁴⁰²

Bazen tesadüfün nefha-i tertibiyle şurada burada nâgehan tulû edip her şeyleriyle, edâları, reftarları, mümtâziyetleriyle bütün ruhumuzu mukavemet-sûz bir iştiyak e-
linde titreten, birkaç saniyede uzun bir aşk-ı mahrum hazânı⁴⁰³ vererek bizi müfarekat
elemeleri arasında bırakıp giden kızlar... Bu bizim için ebediyen, artık ebediyen ufûl etti-
ğini bildiğimiz genç kızlar... Bu seveceğimizi, öleceğimizi hissedip de bir nazarlarına
bile mâlik olmadığımız güzel kadınlar... Ah bu çehreler, bu hâfızamdan silik bir hayâl
gibi uçuşarak geçen rüzgârlı vücutlar, hayat-ı âmâlimin bu bitmez tükenmez mâtemle-
ri...

⁴⁰² Servet-i Fünûn, Nr: 369, 26 Mart 1314/7 Nisan 1898, s.70.

Siyah İnciler, “Firkete”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.19. Bu mensur şiir Siyah İnciler’de “-
Bütün onlara-“ ithafı ile yayımlanmıştır.

⁴⁰³ Bu kelime Siyah İnciler’de “hüsranı” şeklindedir.

Tarabya Tahassüsü⁴⁰⁴

1

Nisan Gecesi⁴⁰⁵

Birkaç bulut birbirinin üzerine yığılıp birikerek öyle bir şekil almış ki kameri bunların arasında, ka'r-ı lâciverdî-i leyde -bize bütün baîdiyetini hissederek- görüyorum. Deniz o kadar râkid ki koy zulmet içinde bir ayna gibi muzlim bir iltima'la hâb-âlûd görünüyor. Burada semâ daha yakın, kamer daha solgun; iki sâhilden inen muncelî zılâl nazlı nazlı dalgalanırken kadife zannolunuyor.

Koyun denize mülâki olduğu yerde elhân-ı bûşiş gibi hafif feşfeşeler var. Sonra deniz imtidâd ediyor. Ve orada zalâm yine birikerek Anadolu yakası eteklerini seriyor. Bu zalâmın fevkinde narin bir bulutun şeffafiyet-i bâkirânesi titreyerek, semânın buradaki baygın maîliği kamerin tâbiş-i envârıyla birleşerek mahmur ve pâk bir renk, yeşili andırır masum bir renk ile denizin uzaklaştıkça kurşunileşen sathına aksediyor; onu mahrem bir telâki ile hafif hafif telvin ediyor. Manzara en melûl ve en ümid-perver renklerin mestâne bir inhilâlinden mütehasıl bir lerze-i envâr, bir manzume-i elvân gibi ketum, râkid, titrek...

Bütün köyde hiçbir ses, hiçbir sadâ yok. Bu iki sâhilin denizdeki zılâlden in'ikâs eden ismirar ile kameri ihâta etmiş bulutların bu gölgeliğinde, kamaştırmadan aydınlatan bu zayıf ve nâtüvân gündüzde köy sâkit, bî-hareket, pür-sükûn. O kadar derin bir sükûnet ki insana fevka'l-beşer bir âfet hissi ilka ediyor, vahşi bir hiss-i adem duyuyorum. Bu donuk ziyalı nahif gündüzde köy niçin böyle câmid, kimsesiz, bî-hayat? Ev-

⁴⁰⁴ Servet-i Fünûn, Nr: 375,7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898, s.166-167. Bu başlık altında Servet-i Fünûn'da üç mensur şiir yayımlanmıştır: Nisan Gecesi, Nisan Sabahı ve Bülbüle. Mensur şiirler numaralandırılmıştır. Daha sonra bu metinler Siyah İnciler'e alınırken her bir metnin başlığının altına "Tarabya tahassüsü" alt başlığı eklenmiştir. Tek bir başlık altında yayımlanmasına rağmen bu ve benzeri metinlerin her birini ayrı olarak değerlendirmeyi uygun gördük.

⁴⁰⁵ Siyah İnciler, "Nisan Gecesi", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.115-116.

ler indirilmiş perdeleriyle sâkit, eşhas-ı vak'ası henüz görünmemiş kable't-tufan bir fâcia sahnesi gibi câmid ve medhûş... Herkes uyuyor; yalnız ben, ve bir bülbül, bu baharın ilk bülbülü...

Nisan Sabahı⁴⁰⁶

Ruh-ı kâinatın titrediği hissedilecek kadar pür-sükûn bir sabah, maî ve taze bir nisan sabahı. İlk hararetiyle gecenin zılâlini lerzişdâr-ı pervâz eden güneş Beykoz'un üzerinde şâhbâl-i envârını tehziz ediyor; denizin sathına yayılmış, perişan ve rakîk bir tabaka-i (.....) ⁴⁰⁷ bir telatum-ı elvân ile dağılıyor. Ne bir nefha, ne bir hareket; herşey müstağrak-i sükûn ü hâb; yalnız bülbül, o bülbül... Sabaha kadar müştak ve şeydâ nağmeleriyle bîtâb-ı âmâl kalan o küçük mevcud-ı şûh ki son neşide-i şegafiyla ruh-ı sabahı sermest ediyor.

Oh bu bahar, bu nisan, bu taravet-i ruh bana da taze lerzeler veriyor. Bütün renk, bütün rayiha; maî semâ, semâî deniz birbirine karşı titreşiyorlar. Sonra bütün yeşil, her yer yeşil, en sarısından en muzlimine kadar bütün elvânı hayal-engiz nakışlarla ittisa eden bir zemin-i mevc-â-mevc ki üzerinde erguvanî, beyaz sarı, mor dalgalar köpürüyor; o kadar mahrem bir telâki-i elvân ki mecmûiyeti hep yeşil...

Havaya her renk başka bir bûy-ı şûh ü taze ihdâ ediyor; bütün hava, burada yolun kenarında fişkırان yeşillikler arasında bir sütlücenin yanındaki kır menekşesini, orada bir ısırganın altındaki muhabbet çiçeğini, ötede çemenler arasındaki papatyaları nefha-i nevâzişiyle emerek ağaçlara sokuluyor; bir salkımın mor bûselerini, bir erguvanın mahmur handelerini, bir kestanenin beyaz emellerini tehzîz ediyor; her şey bayılarak,

⁴⁰⁶ Siyah İnciler, "Nisan Sabahı", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.117-118-119.

⁴⁰⁷ Burada yazılan kelimeyi okuyamadık. Rahim Tarım, sirâş olarak vermiştir. Bkz. Siyah İnciler, - Düzyazı şiirler- Mehmet Rauf, Hazırlayan: Rahim Tarım, Yapı Kredi Yay., İst. 1997, s.144. Kanaatimizce buradaki kelime sirâş değildir. Çünkü r harfini uzun okutacak elif yoktur ve sirâş kelimesini sözlüklerde bulamadık. Kelimeyi, Siyah İnciler ve Servet-i Fünûn'da yazılan şekliyle sözlüklerde bulamadık, bir yazım yanlış olabilir. Hülya Argunşah ise kelimeyi "sıraş" şeklinde vermiştir. Argunşah, Siyah İnciler için hazırladığı sözlükte ise kelimeyi terkip içinde "tabaka-i sirâş" şeklinde vermiştir. Terkibin manasını ise "ince tabaka" şeklinde yazmıştır. Bkz. Mehmet Rauf, Siyah İnciler, (Haz. Hülya Argunşah), Çağrı Yay. 2002, s. 59,179. Bu terkibe de sözlüklerde rastlamadığımızı belirtelim.

nazlanarak râz-ı hayatı telkin eyliyor. Her taraf renk, her taraf râyiha; hafif, taze, o kadar nâz-perver, o kadar bâkirâne ki baharî, bizzat bahar, bizzat nisan, maî nisan!⁴⁰⁸

Bahar renk ve râyihanın bir bûsesi, nisan şebâb ve emelin bir telâkisi olmalı ki nefhası da bana mübhem iştiyâklar, mahrem emeller veriyor. Uzun ve yalnız geçen kışın melâli yerine bülbülleri, renkleri, râyihalarıyla nisan ümitler veriyor. Fakat kışın melâli bazen çoğalıp fütûra münceer olduğu gibi ümit de bazen bitâb-ı intizar kalarak bir hüzne münceer oluyor, bir hüzün ki pek derin, pek ağır...

⁴⁰⁸ Bu cümle Siyah İnciler’de şöyledir:

“Her taraf renk, her taraf râyiha; hafif, taze, o kadar nâz-perver, o kadar bâkirâne ki baharî, bizzat nisan, maî nisan!”

Bülbüle Karşı⁴⁰⁹

Büyük bir bulut dağılarak, yayılarak indikçe Beykoz'un üstünden ısfırâr-ı mâte-miyle henüz görünmüş olan safha-i kamer iki zulmet arasında hûn-âlûd bir çehre-i gumûm ile gölgeleniyor, gece gittikçe nuhâsî bir leke ile kirleniyor... Bir an oldu ki bulut bütün tepeyi kapladı, manzara son bir ihtizâr-ı levn-i elemle derin ve ebr-âlûd bir zulmete boğuldu; renkler söndü. Sükûn içinde yalnız akıntının reşâşe-i sukutu fışıldıyor; bu tarafta bülbül, yine o bülbül, bir ishakın şîven-i mazlumânesine karşı vecd-engiz nağmelerle pür-şevk ü tarab...

Fakat bu gece sus, ey bülbül! Bu gece seni dinlemeğe mecâlim, senin de şî'r-i iş-tiyâkına tahammül edecek kuvvetim yok. Yine hüznüm, yine o hâlim var, yine hastalığım var. Bir derin, bir ağır hüznün ki ağlamak istiyorum, ölmek istiyorum. Şiir ve şebâbın elinde zebûn ve bedbahtım; bu tahammülsüz kuvvetlerin elinde eziliyorum; senin de şî'r-i iştiyâkına tahammül edecek mecâlim yok. Hüzn-i hayatımı dinleyim, şî'r-i âmâlîmle kalayım... Sus!

Baharla sermest hassasiyetim, şebâb ile bâlâ-pervâz şâiriyetim bu hayata tahammül edemiyor; bu ağır bu derin hüznün, âh bunu sen bilsen ki ne kadar ağır, ne kadar ağırdır! Haydi sen mes'udlara git; şiirsin, emelsin, aşksın; git, nağmelerinle onları medhûş et; beni mâtem-i âmâlîmle yalnız bırak!

Bana sen gel, âh ey bâde, şimdi senin zehrinden imdâd bekliyorum; kalbimin bu derin iştiyâklarını, ruhumun bu şedîd hararetlerini senin olsun söndürecek zehrin var mıdır? Hayata, şebâba tahammül edemeyen marîz ve âciz ruhlara senin de imdâdın olmasaydı ben ne olurdu?

⁴⁰⁹ Siyah İnciler, "Nisan Gecesi", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.120-121-122.

Çünkü ancak senin te'sirinle bu hayatımdan çıkabiliyorum, o bir başkasının hayatı imiş gibi ancak o zaman her türlü âlâmına lâkayd ve bîgâne kalıyorum...⁴¹⁰Âh senin de zehrin olmasaydı...

Nisan 1314

⁴¹⁰ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

“Bana sen gel, çünkü ancak senin te'sirinle bu hayatımdan çıkabiliyorum, o bir başkasının hayatı imiş gibi ancak o zaman her türlü âlâmına lâkayd ve bîgâne kalıyorum...”

Benim Olsaydın⁴¹¹

Benim olsan, âh bu mümkün olsaydı... Seni uzak, uzak, bu insanlardan pek uzak bir yere götürürdüm; öyle bir yere götürürdüm ki orada yalnız tabiatla kalırdık. Denizle, semâ ile sahra ile kalırdık... Sade ikimiz kalırdık...

Orada, yalnız, ormanda yapraklarla inleyen mütehevvir rüzgârın, uzakta dalgalarla döğünen medhûş denizin, gökte şimşekleriyle gürleyen haşin yıldırımın sesiyle kalırdık... Sade ikimiz kalırdık...

Sade ikimiz, unutmuş, unutulmuş, her türlü kayıttan âzâde iki mevcud gibi yaşadık, ilk insanlar gibi yaşadık. Benim olsaydın felâketlerine, merâretlerine, âfetlerine tahammül için kuvvet bulur, hayatın sebebini anlardım; benim olsaydın hayatı severdim.

-8 Nisan 1314-

⁴¹¹ Servet-i Fünûn, Nr: 376, 14 Mayıs 1314/26 Mayıs 1898, s.180.
Siyah İnciler, "Benim Olsaydın", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.20-21.

Hiçbir Yer⁴¹²

Bir yer, âh bir yer olsun; öyle bir yer istiyorum ki orada hiçbir şey olmasın, hiçbir şey, hayatı, tabiati teşkil eden şeylerden hiçbiri olmasın; öyle bir yer ki benliğim, bu nâmütenahilikler içinde nâmütenahi benliğim orada mahv ü mün'adim olsun, bütün kuvâ-yı vücudiyem yok olsun, yokluk içinde yok olayım.

Hiçbir şey kalmasın; hiçbir şey, bu hayata, bu beşere, bu dünyaya, bütün mevcudâta dair⁴¹³ hiçbir şey kalmasın hiçbir şey... Hattâ sen, hele sen, sen ki sade huzurunla bütün kaçtığım şeyleri, her şeyi mutlaka getirmiş olursun, mutlaka...⁴¹⁴

Böyle bir yer mevcut olsun olmasın sade düşünmekle o kadar derin bir istirahat-ı ruh, öyle bir huzur-ı vicdan hissediyorum ki bu ulvi hayale bir esir-i müştak kalacağım; sanki ruhum yokluk içinde şimdiden mest ve âsude.

-Tarabya: 28 Temmuz, 1314-

⁴¹² Servet-i Fünûn, Nr: 388, 6 Ağustos 13 14/18 Ağustos 1898, s.376.

Siyah İnciler, "Hiçbir Yer", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.68-69.

⁴¹³ Bu kelime Siyah İnciler'de "ait" şeklindedir.

⁴¹⁴ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Hattâ sen, hele sen, sen ki sade huzurunla bütün kaçtığım şeyleri, her şeyi mutlak getirmiş olursun, mutlak..."

Tarabya Tahassusatından⁴¹⁵

Kireçburnu'nda⁴¹⁶

Sahilde hiç kimseye rast gelmeyerek, yalnızlıktan, karanlıktan, rüzgârdan mahzûz olarak tâ Kireçburnu'na kadar yürüdüm. Gece o kadar siyah ki denizle sevâhilin ehvâl-i zalâmına karışarak herşey yekpare bir zulmet oluyor. Mütehevvir bir karanlık içinde köpüren asabî rüzgâr, vahşi bir gazapla döğünen deniz gece ile mütehevvirâne didiniyorlar; o kadar ki bütün mevcudât insana mütehevvir ve siyah bir didinmeden ibaret görünüyor. O zaman bir boşluk, bir siyah boşluk hissi, nihayetsiz denizler, ebedî zulmetler hissi vücudu bir ra'şe-i hirâs ile istilâ ediyor, sanki adem mahsûs oluyor...⁴¹⁷

Fakat ruhumu sermest-i iltifat eden o nazar varken adem, elem ne oluyor! Ben anâsırın bu musâraa'sı içinde sükûn-ı saadetimi sanki katre katre tattım. Sen ademler ihsas eden zulmetleriyle çırpın, çırpın ey deniz, ruhumda tebessüm eden o nazarın önünde yemin ederim ki ademler, elemeler âciz kalır, sükût eder.

⁴¹⁵ Servet-i Fünûn, Nr: 391, 27 Ağustos 1314/8 Eylül 1898, s.10. Bu üst başlık Siyah İnciler'de yoktur. Siyah İnciler, "Kireçburnu'nda", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.47-48.

⁴¹⁷ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"O zaman bir boşluk, bir siyah boşluk hissi vücudu bir ra'şe-i hirâs ile istilâ ediyor, sanki adem mahsûs oluyor..."

Tarabya Tahassusatından⁴¹⁸

Mehtab⁴¹⁹

Deniz karşıki sâhilin kumları üstünde dalgın dalgın nefes alıyor, manzara mahmur bir sükûn-ı tâm içinde tulû-ı kameri bekliyor, yavaş yavaş tekâsûf eden zıll-i arz Beykoz'un üstünden nebeân eden sabah nurlarına benzer billûrîn iltima'larla gecenin eşbâha verdiği kışr-ı muzlim-i lerzan üzerine bir sath-ı envâr çekiyor; deniz zîbakî bir rükûd ile hâmuş, pür-hâb ü sükûn; yalnız dalgalar, uzaklarda derin derin inleyen dalgalar...

Birdenbire çehre-i kamer infilâk etti, pâk ve mahmur, semânın bütün nücûmu zerrîn bir tebessümle titreştiler, suların üstünde pür-nûr handeler terennüme başladı, sevâhilin sükûn-ı mağmumânesine bir vakar-ı melûl geldi; kamerin gittikçe beyazlaşan ziyası, gecenin gittikçe lâcivertleşen zulmeti içinde Yeniköy dubasının yeşil ziyaları maîleşiyor, Umur Yeri'ndeki kırmızı ziyalar sâkit birer nigâh-ı rica gibi; bekliyor⁴²⁰ kamerin ziyası o kadar donuk ki duman zannolunur, bir mehtap değil bir hâle..

Ah bana bu ketûm mehtap dokunuyor, sırf nûr ve cevherden mehtaplar istiyorum; yahut yok zulmetler olsun, hiçbir nigâh ziya ile titrememiş bâkir, saf zulmetler olsun; hiçbir enîn-i beşerle sızlamamış ezeli sükûnetler olsun; gideyim, enîn-i âmâlimi orada inleyim, mürde-zâd ümitlerimi oraya gömeyim.

⁴¹⁸ Servet-i Fünûn, Nr: 394, 17 Eylül 1314/29 Eylül 1898, s.51 10. (Bu üst başlık Siyah İnciler'de yoktur.)

⁴¹⁹ Siyah İnciler, "Mehtab", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.100-101.

⁴²⁰ Bu kelime Siyah İnciler'de "bakıyor" şeklindedir.

Ah çiçekler gibi olsalardı...Onları da çiçekler gibi sevseydik, kalbimizi çiçekler gibi rabt etmeden celb etselerdi! Bir çiçek râyihası, rengi, şuhluğuyla ruhumuza nasıl mest lerzeler, nasıl mahmur emeller verirse, bir çiçek bütün güzelliğiyle, bütün gençliğiyle bizi nasıl meftun ve müştak bırakırsa kadınlara karşı iştihakımız da böyle olsaydı... Böyle sade bir iştihak, râbitasız,⁴²² vefa ve ebediyet emellerinden âzâde bir iştihak...

Fakat yok; ben annemi o kadar küçük kaybettim, hayatımda vefadan, sıcak, samimî, sâdık vefalardan o kadar acı acı mahrum kaldım ki bütün sevdiğim kadınlarda anneme mahsus vefayı, bu sâdık vefayı bulmak için ölüyorum. Kadınlara benim için çiçeklere mahsus bütün güzelliklerle beraber mâderâne bir hararet-i vecdiyete bigâne olurlarsa nasıl kadın olurlar diyorum.⁴²³

Fakat âh bu kadınlar... Fakat âh bu müebbed Dalila, her⁴²⁴ tecrübelerimde o kadar acı yaralar, her aşkta o kadar derin yaralar veriyorlar ki beni kendilerinden, hattâ kadınlıktan, hattâ vâlidelikten şüpheye sevk ediyorlar; her aşktan sonra azâ-yı vücudu hurdehâş bir kazazede gibi bîtâb-ı âmâl, hattâ çiçekliklerinden müteneffir kalıyorum.

Âh çiçekler gibi olsalardı... Onları da çiçekler gibi sevebilseydik.

⁴²¹ Servet-i Fünûn, Nr: 403, 19 Teşrin-i Sani 1314/ 1 Aralık 1898, s.330 Bu metnin başlığı Servet-i Fünûn'da "... " şeklindedir. Siyah İnciler'de ise Çiçekleri Gibi başlığı ile yayımlanmıştır. Siyah İnciler, "Çiçekler Gibi", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.79-80.

⁴²² Buraya Siyah İnciler'de "elemsiz," kelimesi eklenmiştir.

⁴²³ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Fakat yok; ben annemi o kadar küçük kaybettim, hayatımda vefadan, sıcak, samimî, sâdık vefalardan o kadar acı acı mahrum kaldım ki bütün sevdiğim kadınlarda böyle bir vefayı, bu sâdık vefayı bulmak için ölüyorum. Kadınlara benim için çiçeklere mahsus bütün güzellikleriyle beraber böyle hararet-i vecdiyete bigâne olurlarsa nasıl kadın olurlar diyorum."

⁴²⁴ Bu kelime Siyah İnciler'de "hep" şeklindedir.

Aşktan Sonra⁴²⁵

Seninle kat'i olarak bugün ayrıldık, öksüzlüğüm senden değildir ey güzel kadın! Beni sensizlik değil, aşkımdan, emellerimden cüdâlık öldürüyor, Beni kimsesizlik öldürüyor. Ben daha ilk görüştüğümüz gün senin de, rikkat-i şebâbımın bu pâk u zerrin-zâde-i hayal ü âmâline senin de mâder olamayacağını daha ilk telâkide anlamış, daha ilk görüştüğümüz günden onun mâtemini tutmağa başlamıştım.

Vücutlar müfteris bir ihtiras ile didinirken o, aşkım, bu hiçbir zaman enis-i ruhunu bulamayan zavallı öksüz aşkım telâkiden evvel o kadar ümitler emeller veren tabiat-i neseviyenin rikkatine bu kadar bîgâne olmasından me'yus olarak müteneffir bir merâretle "hayır, hayır!" diye sızlar. Bu bir mevcuttur ki bütün iştiyak ve garâmına karşı daima aynı kadınlığa, yani vefasızlığa, yani hıyanete mülâki olmaktan bîtâb kalmıştır. Denilebilir ki ben asıl telâkiden evvel severim, ve telâki benim için bir müfarakattir.

Ah bu kadınlar, kadınlar! Bizim o kader-i ulviyyetlere meftûn ve kadir olan aşklarımızı böyle bir mel'abe-i levs-hevâ yapmak için ne çamurlu bir hamîreniz, nasıl bir kalbiniz olmalı? Lakin telâkiden evvel o kadar ümitler emeller veren bütün bu kadın elleri arasında bu yaraları saracak mûnis ve sadık bir dest-i vefa ve tesliyet bulunmayacak mı? Bulamayacak mıyım, bu bîkes aşkıma, ruhuma bir valide, harr ve müşfik bir valide bulamayacak mıyım?

Sen ah ey mevt, sen de mi sükût ediyorsun?..⁴²⁶

⁴²⁵ Servet-i Fünûn, Nr: 406, 10 Kânun-ı Evvel 13 14/22 Aralık 1898, s.252

Siyah İnciler, "Aşktan Sonra", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.72-73

⁴²⁶ Bu metnin Siyah İnciler'deki hali ile Servet-i Fünûn'daki hali oldukça farklıdır. Siyah İnciler'de şöyledir:

Seninle kat'i olarak bugün ayrıldık, fakat beni muztarib eden bu öksüzlüğüm senden değildir ey güzel kadın! Beni sensizlik değil, aşkımdan, emellerimden cüdâ kalmak öldürüyor. Zira ben daha ilk görüştüğümüz gün senin de, aşkıma, rikkat-i şebâbımın bu pâkzâde-i hayal ü âmâline senin de mâder olamayacağını daha ilk telâkide anlamış, daha ilk görüştüğümüz günden onun mâtemini tutmağa başlamıştım.

Vücutlar müfteris bir ihtiras ile didinirken o, aşkım, bu hiçbir zaman enis-i ruhunu bulamayan zavallı öksüz aşkım telâkiden evvel o kadar ümitler emeller veren tabiat-i neseviyenin rikkatine bu kadar bîgâne olmasından me'yus olarak müteneffir bir merâretle "hayır, hayır!" diye sızlar. Bu bir mevcuttur ki

Halûk'un Gözleri⁴²⁷

-Babasına-

Ateşler içinde yanan dumanlı, müteaffın bir bataklıkta mahmum-ı atş kalmış bir seyyah, birden en pâk ve taze rüzgârlarla sermest beyaz ufuklu, maî semâlı, lâciverd denizli bir sahile çıkınca ne hissederse ben de Halûk'un gözlerine bakınca hayatın levsleri, süfliyetleri arasında zebun-ı infîâlât kalmış ruhum öyle hisseder.⁴²⁸

İhtiyacât-ı elîme vü zelile içinde hâr ve münfail, sefil ve haşin ruhum için bu çocuk gözlerinin derin derin bakan reng-i safveti... Ah bu öyle bir semâ-yı masumdur ki nâmütenahiliğine baktıkça derin bir ihtiyac-ı figan hissederim, bütün şüphelerim tahasürlerine âh eder.

Bu gözler bana o limanları yâd ettirir ki kurbanımı çarpıp kırıp harap eden gaddar fırtınalardan dönen mecruh gemiler için sakin ufukları, pâk semâları, müsterih denizleriyle bir sîne-i sükûn ü ilticadır.

Benim de bu hurdehaş gemiler gibi, benim de infîâlât-ı sefile fırtınalarından sonra gelip ümit ve teselli bulacak böyle limanlara. Nazarları altında nur-ı safvetleriyle ruhumu şüphelerinden, elemelerinden yıkayacak böyle masum gözlere ne kadar, âh ne kadar ihtiyacım vardır.⁴²⁹

-Tarabya-

bütün iştiyak ve garâmına karşı daima aynı kadınlığa, yani vefasızlığa, yani hıyanete mülâki olmaktan bitâb kalmıştır. Denilebilir ki ben asıl telâkiden evvel severim, ve telâki benim için bir müfarakattir.”

⁴²⁷ Servet-i Fünûn, Nr: 428, 13 Mayıs 13 15/25 Mayıs 1899, s.183.

Siyah İnciler, “Haluk’un Gözleri”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.77-78.

⁴²⁸ Bu cümle Siyah İnciler’de şöyledir:

“Ateşler içinde yanan dumanlı, müteaffın bir bataklıkta mahmum ve meshûk kalmış bir seyyah, birden en pâk ve taze rüzgârlarla sermest beyaz ufuklu, maî semâlı, lâciverd denizli bir sahile çıkınca ne hissederse ben de Halûk'un gözlerine bakınca hayatın levsleri, süfliyetleri arasında zebun-ı infîâlât kalmış ruhum öyle hisseder.”

⁴²⁹ Bu cümle Siyah İnciler’de şöyledir:

“Bizim de bu hurdehaş gemiler gibi, bizim de infîâlât-ı sefile fırtınalarından sonra gelip ümit ve teselli bulacak böyle limanlara, nazarları altında nur-ı safvetleriyle ruhumuzu şüphelerinden, elemelerinden yıkayacak böyle masum gözlere ne kadar, âh ne kadar ihtiyacımız vardır.”

Üç Mezar⁴³⁰

-Size-

İniltili, ıslak, siyah bir kış günüydü, onun öldüğü gündü, onun, o benim dünyada bir tek kardeşimin o meş'um hastahanede, bir çok sefâletlerden sonra inleyerek, istimdâd ederek, "beni kurtarın, beni kurtarın" diye sızlayarak öldüğü gündü.

O ölüyordu, o gözümün önünde ölüyordu; gözleri korkudan ihtilâçlarla açıla açıla siyah bir çukur oluyordu; yüzünün soluk, terli derisi gerile gerile kemiklerin üstünde yırtılacak gibi ağzında büzülüyordu; dudakları kuruyarak, morlaşarak deri altında dişleri sayılacak kadar kemiklere yapışıyordu; göğsü son harharalarla, son iniltiyle boğazına kadar çıkıp sonra alçalıyor, alçalıyordu.

Ve ben bir şey yapamıyordum, hiçbir şey yapamıyordum, onu bu hale getiren, inleterek böyle gaddarâne öldüren derde, bu hâin mevte hiçbir şey yapamıyordum; bu aczin elinde ezilmiş, haykırmak istiyordum, kudurmak istiyordum, ölmek muhakkak olsa bile vahşi vahşi, kanlar içinde intikam almak için kuduruyordum, fakat gidip sebep, hak sorulacak hiçbir şey, hiçbir kimse yoktu. Ah!⁴³¹

Son nefesi de işitmek için, şakaklara yapışmış ve şimdiden ölmüş bu zavallı perişan saçların içinde bu o kadar güzel ve siyah gözlerin, benim sefil kardeşimin sefil gözlerinin söndüğünü görmemek için kaçtım; oradan, yanından kaçtım, fakat "öldü" haberinden de kaçamadım, ondan kaçamadım.

Öldü, evet, o da öldü, işte hepsi öldü, on iki sene evvel ninem, üç sene evvel babam, ve şimdi o, aşkı kalbimde hepsinin yerini tutan o da öldü, üçü de öldü; ve ben, onun mezarının, onların mezarlarının yanında açılan bu yeni mezarın başında bu gün

⁴³⁰ Servet-i Fünûn, Nr: 429, 20 Mayıs 1315/1 Haziran 1899, s.202. Siyah İnciler'de "-Size-" ithafı yoktur. Siyah İnciler, "Üç Mezar", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.97-98-99.

⁴³¹ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Ve ben bir şey yapamıyordum, hiçbir şey yapamıyordum, onu bu hale getiren, inleterek böyle gaddarâne öldüren derde, bu hâin mevte hiçbir şey yapamıyordum; bu aczin elinde ezilmiş, haykırmak istiyordum, kudurmak istiyordum, ölmek muhakkak olsa bile vahşi vahşi, kanlar içinde intikam almak için kuduruyordum, fakat gidip sebep, hak sorulacak, gidip intikam alınacak hiçbir kimse yoktu."

inlerken benim için kendilerini artık bir daha görmek ihtimali muhâl olduğu, bu kimse-
sizlik içinde sürünmekten başka hiçbir çarem bulunmadığı halde -mecnunâne olsa da-
onların şimdi beraber olduklarını düşündüm de "âh şimdi siz bana ağlayınız, siz bana!"
diye feryad ettim.

-Tarabya-

Ebediyyen Sen, Ebediyyen⁴³²

Bütün güzel şeyler, elîm, mukavemet-sûz bir incizâb ile beni mevte sevk ediyor; bedbahtların zebûn-ı hayat kaldıkça duydukları ölüm arzularını ben hüsn ü saadetin huzurunda hayran ve müştak ezildiğim zamanlar hissediyorum; hayranlığım yavaş yavaş ağır bir hüzne, ezici bir hüznün ve eleme müncer oluyor; sanatın, tabiatın beni medhûş eden güzelliklerine karşı beni mest-i melâl bırakıyor. Tahassüsüm o kadar şedîd ki eleme temas ediyor. İşte bunun için bu arzulara hayatı en çok sevdiğim zaman düşüyorum, neş'elerim ölüm arzularıyla bîtab-pervâz kalıyor.

Fakat müphem arzular, asırlardan beri arza ancak vâsıl olan nücûmun ziyaları gibi sanki nâmütenahilikten gelen uzak arzular, sanki ilk ceddinden başlayarak bütün ecdâdımın taab ve hüsrânından birikmiş mağmum arzular.⁴³³ İşte bunun için bütün saadetlerim yorgun, melûl ve ma'lûl oluyor.

Çünkü, âh çünkü sen yoksun sen;⁴³⁴ sen olmadıkça da⁴³⁵ bütün bu güzellikler, hayatı sevdiren, yaşamak için nihayetsiz emeller veren güzellikler beni harab-ı keshân bırakıyor; sen, sen ki kim ve nasıl olduğunu, nerede bulunduğunu bilmediğim halde hep senin için yaşıyorum, hep senin için, sana lâyıık olmak için uğraşıyorum; sen ki ne vakit geleceğini bilmediğim halde bütün hayatım zuhûruna bir intizâr-ı elîm ü müebbedden başka bir şey değil; bir gün geleceğini, ve beni seveceğini, kendini bir iştiyakı şeydâ ile bana sevdireceğini biliyorum; fakat gelmiyorsun, hâlâ gelmiyorsun.

Artık intizarlarım amîk fütûrlarla inliyor. Neş'elerim melûl ve şikeste-bâl, hep seni bekliyorum; seni, hep seni; bütün hayatım seni, bütün âmâlîm seni; ve sen gelmi-

⁴³² Servet-i Fünûn, Nr: 433, 17 Haziran 13 15/29 Haziran 1899, s.262.

Siyah İnciler, "Ebediyyen Sen, Ebediyyen", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.24-25-26.

⁴³³ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Fakat müphem arzular, asırlardan beri arza ancak vâsıl olan ziyâ-yı nücûm gibi sanki nâmütenahilikten gelen uzak arzular, sanki ilk ceddimde başlayıp bütün ecdâdımın taab ve hüsrânından birikmiş mağmum arzular."

⁴³⁴ Buraya Siyah İnciler'de "ve" bağlacı eklenmiştir.

⁴³⁵ "da" bağlacı Siyah İnciler'de yoktur.

yorsun, hâlâ gelmiyorsun, yoksa gelmiyecek misin, hiç gelmiyecek misin? Yoksa hiç gelmiyeceksin de bunu hissettiğim için mi ölmek istiyorum?

-Tarabya-

Madam ... İçin⁴³⁶

“-Ali Suad Bey'e-

Kleopatra, Mısır-i kadîmin bu levend ve muhteşem melikesi, mağlûb ü melâl olduğu geceler, müştak ü hârr esirlerinden birini bütün lûtuflarıyla, cidden sever gibi mest ü medhûş eder, ve sonra, sanki böyle bir geceden sonra kendinden ayrı yaşamak nasıl bir işkence olduğunu bilir gibi "benim için, seve seve değil mi?" diye kendi eliyle zehirlemiş...

Gel ben de senin esirin olayım, âh ey dilber; seni müdebedeb arabalarında levend ve enfes gördükçe, bîgâne nazarlarının âni nurlarıyla yandıgım saniyeler ruhumun incizab-ı bîtâbânesinde esirâne bir tevekkül var; benim için o kadar uzaksın ki Kleopatra kadar yükseksin, o kadar yükseksin ki emellerim, daima bila-pervâz emellerim bile o kadar yükselmiyor, sana yetişemiyor; müştak-ı nur u zeri olduğu zühreye yetişmek için çırpındıktan, çarpındıktan sonra kanatları kırılmış, topraklara serilen bir kuş gibi sade gözlerim, bîgâne olsun bir nazarına, başkasına atf edilmiş bulunsun, bir nur-ı ibtisamına tesadüf endişesi, firari olsun bu nazarla yanmak iştiyakıyla sade nazarım yükseliyor, ve sade nazarım gözlerine kadar yükseliyor, sade saçlarını, bana Mısır'ın o levend ve muhteşem melikesinin tâcını yâd ettiren bu iklîli görebiliyorum.⁴³⁷

O esirler o tâcın çıktığı yerde bir gece bulunmak için canlarını verirlermiş; gel sen de benim Kleopatra'm ol, ben de bu saçların çözüldüğü yerde bir gece bulunayım, ve esirin olayım.

1315

⁴³⁶ Servet-i Fünûn, Nr: 437, 17 Temmuz 13 15/29 Temmuz 1899. s.330. Siyah İnciler, “Kleopetra”, Necmi İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.31-32 (“Kleopatra” başlığı ile yayımlanmıştır. Siyah İnciler’de “Madam K. İçin” alt başlığı vardır.)

⁴³⁷ Bu cümle Siyah İnciler’de şöyledir:

“Gel ben de senin esirin olayım, âh ey dilber; seni müdebedeb arabalarında levend ve enfes gördükçe, bîgâne nazarlarının âni nurlarıyla yandıgım saniyeler ruhumun incizab-ı bîtâbânesinde esirâne bir tevekkül var; benim için o kadar uzaksın ki Kleopatra kadar yükseksin, o kadar yükseksin ki emellerim bile o kadar tereffu edemiyor, sana yetişemiyor; müştak-ı nur u zeri olduğu zühreye yetişmek için çırpındıktan, çarpındıktan sonra kanatları kırılmış topraklara serilen bir kuş gibi sade gözlerim, bîgâne olsun bir nazarına, başkasına atf edilmiş bulunsun, bir nur-ı ibtisamına tesadüf endişesi, firari olsun bu nazarla yanmak iştiyakıyla sade nazarım yükseliyor, ve sade nazarım gözlerine kadar yükseliyor, sade saçlarını, bana Mısır'ın o levend ve muhteşem melikesinin tâcını yâd ettiren bu iklîli görebiliyorum.”

La Grande Vie⁴³⁸

Yorgun, bütün leyâl-i aşkının bakıyye-i neşve-i mahmuruyla yorgun bir nazar, sermest ve şeydâ saniyeler vaad eden meshuf-ı tahassüs gözlerin gölgeli nazarı... Bu siyah gözlerin muharrik zulmetlerinde öyle müphem bir mânâ-yı davet var ki seni gördükçe ruhum bu davetlerle meshur-ı incizâb, bu siyah davetlerle ra'şedâr-ı ihtiras kalıyor.⁴³⁹

Madem ki aşkın te'diye olunuyor, ne kadar yüksek olursan ol, ben de, semenperverinde⁴⁴⁰ ben de bir gece, bütün bir gece, uzun bir gece uyumak isterdim; fakat benim bu iştihak ve aşkımla, seni bütün vücut ve ruhunla isteyen ateşimle senin heyecansızlığın, senin hararetsizliğın, bunlar, bu aşksızlıklar beni öldürür! Kalbini tehziz edmeden seni sevenler, sana sade para vermekle nâil olanlar için neş'elerin ne kadar bârid, yalan, derâguşların ne kadar pür-istikrâh, bûselerin ne kadar yorgun, pürhâb olur!

Fakat bu gözler, bu siyah ateşlerle yanan gözler, bunların meshuf-ı tahassüs görünen mütelâşi zulmetleri... Bunların gölgesinde buldukça ne olursa olsun ben de bu zulmetlerle boğulmak, ben de bu ateşlerle zehirlenmek, ben de bir gece, bütün bir gece bu gözlerle sermest-i âlâm kalmak istiyorum.⁴⁴¹

Ya sen de sevsen, ya rabbî⁴⁴², ya sen de bir sevsen... O zaman, görüyor musun, o zamanı düşündükçe ve kendime bakıp ruhumu gördükçe korkuyorum; vahşi bir gece fırtınası gibi oranın zulmetinden, zulmet-i mütehevvesinden korkuyorum.⁴⁴³

⁴³⁸ Servet-i Fünûn, Nr: 440, 5 Ağustos 13 15/17 Ağustos 1899, s.375.

Siyah İnciler, "La Grande Vie", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.33-34-35 ("Madam V. İçin" alt başlığı ile yayımlanmıştır.)

⁴³⁹ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Yorgun, bütün leyâl-i aşkının bakıyye-i neşve-i mahmuruyla yorgun bir nazar, sermest ve şeydâ saniyeler vaad eden meshuf-ı tahassüs gözlerin gölgeli nazarı... Bu siyah gözlerin muharrik zulmetlerinde öyle müphem bir mânâ-yı davet var ki seni gördükçe ruhum bu siyah davetlerle ra'şedâr-ı ihtiras kalıyor.

⁴⁴⁰ Bu terkip Siyah İnciler'de "sîne-i semenberinde" şeklindedir.

⁴⁴¹ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Fakat bu gözler, fakat âh bu siyah ateşlerle yanan muzlim gözler, bunların meshuf-ı tahassüs görünen mütelâşi zulmetleri... Bunların mihrakında buldukça ne olursa olsun ben de bu zulmetlerle boğulmak, ben de bu ateşlerle zehirlenmek, ben de bir gece bu gözlerle sermest-i âlâm kalmak istiyorum."

⁴⁴² Bu kelime Siyah İnciler'de "ya rabbîm" şeklindedir.

Hayır, git, git, istemem; edâ-yı bîtâbıyla ruhumu zîr ü zeber eden sesinle git; muhteris bir derâğuştan çıkmış kadar nâlân-ı garam mişvarınla git; seni, işitmeyim, ⁴⁴⁴ seni hiç görmeyeyim, ve sen, ey musîki, âh ey musîki, sen de sus... Yahut⁴⁴⁵ en mesut-ı aşk bir gecesini ihtar eden nağmenle, bu La Grand Vie ile ruhumun feyezan eden hararetlerine, şiirlerine buhran ve heyecan verme...

Zira kendimden, tahammülümden şüphe ediyorum,⁴⁴⁶ bu kadın için her şeyi yapıvereceğimden, metânetimden korkuyorum. Şimdiye kadar tuttuğum hatt-ı hareketin selâmetinden, insanlığımdan şüphe ediyorum... Sus, zira, bak, titriyorum, zira bak, ölüyorum...⁴⁴⁷

-Tarabya-

⁴⁴³ Buraya Siyah İnciler'de şu cümle eklenmiştir: "Madem ki israf ve sefahatine servetler yetişemiyormuş, sana dâima mâlik olmak için etrafımdaki gaddar uçurumlara sefil bir gıda olmaktan korkuyorum."

⁴⁴⁴ Bu kelime Siyah İnciler'de "işitmeyeyim" şeklindedir.

⁴⁴⁵ Bu kelime Siyah İnciler'de "Hayatımın" şeklindedir.

⁴⁴⁶ Buraya Siyah İnciler'de "zira" bağlacı eklenmiştir.

⁴⁴⁷ Buraya Siyah İnciler'de "Ölüyorum..." cümlesi eklenmiştir.

Senin Gözlerin⁴⁴⁸

Senden sonra sevdiklerimi düşündükçe hâfızamda tecessüm etmek isteyen rüyalı çehrelerin uçuşarak, oynaşarak, karışarak dizildiklerini, taayyün ettiklerini, sonra azâ-yı vechiyelerinden bazılarının raks ederek, yayılarak, silinerek kaybolduklarını, bir bulutlanmadan sonra hepsinin birer cüz'ünden mürekkebe tek bir çehreye münkalib olduklarını görürüm ki bu çehre senin çehrendir.

O vakit⁴⁴⁹ tahattur ederim ki bunların hepsini birbirine benzettiğim, hepsinde birbirini ihtar eden, hepsinde asıl seni ihtar eder haller gördüğüm olurdu. Acaba ben onları kendilerinde sana benzeyen bu şeyler bulunduğu için mi sevmişim?

Fakat bu çehre, senin çehren olmakla beraber, bir noksanı var; öyle bir noksan ki çehrenin ruhu, öyle bir şey ki bu çehre senin olmakla beraber yine sen, sevdiğim, öldüğüm sen değilsin; ve bunu arayıp bulmak isteyince görüyorum ki bundaki noksan senin gözlerindir.

Ancak senin gözlerini bu hep sevdiklerimin eczâ-yı vechiyelerinden mürekkebe çehreye koyunca çehreni, o sevdiğim öldüğüm çehreni buluyorum. Acaba seni asıl gözlerin için mi sevmişim?

-Tarabya-

⁴⁴⁸ Servet-i Fünûn, Nr: 441, 12 Ağustos 1315/24 Ağustos 1899, s.391.

Siyah İnciler, "Senin Gözlerin", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.81-82.

⁴⁴⁹ Bu kelime Siyah İnciler'de "zaman" şeklindedir.

Elvâh-ı Muhabbeten⁴⁵⁰

Birbirimiz İçin

Madem ki hayat böyle birleştirmek için bizim gibi uzun müddet⁴⁵¹ kimsesizlikler içinde sürünmüş iki yetim mevcudiyeti intihab etti, madem ki kader bu iki kırık mevcudiyeti tamir için böyle bir büyüklük gösterdi, sana yalnız kendin için kemâl-i hürmetle uzanan elime gel bedbaht hayatını kemal-i emniyetle teslim et ki mesud olalım.

O kadar birbirimizin olalım, o kadar münhasıran, o kadar şediden birbirimizin olalım ki o sefil ve bokes hayatlarımızın şimdiki saadeti o öksüz mâziye bile şâmil olsun.

Her hissimizde, her emelimizde beraber, hayatın şevklerinde, saadetlerinde olduğu gibi elemelerinde, musibetlerinde de beraber, o kadar samimi beraber, o kadar emsalsiz beraber olalım ki büyük kader böyle belki bir hevesle birleştirdikten sonra bu merbutiyetteki şî'r-i ulvîye meftûn olarak bizi yalnız hayatın küçük sefaletleriyle değil ölümle bile ayıramasın.

Birimiz evvel ölüp diğerini ihtimallere gıda bırakmamak, yahud geri kalıp yine bokes olmamak, birleşinceye kadar geçen yalnızlıkları bir daha tazmin etmek için mevtte bile ayrılmayacak surette beraber olalım... Fanilik içinde bir rabıta olan bu hayatımızdan sonra memât bizi ebediyet içinde birleştirsin.

Tarabya

⁴⁵⁰ “Elvâh-ı Muhabbeten” üst başlığı altında yayımlanmıştır. Servet-i Fünûn, Nr: 481, 18 Mayıs 1316/31 Mayıs 1900, s.194.

Siyah İnciler, “Birbirimiz İçin”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.287-288. (Üst başlık yoktur ve “Sermed’e” ithafıyla yayımlanmıştır.)

⁴⁵¹ Buraya Siyah İnciler’de “zâlim” kelimesi eklenmiştir.

Elhan-ı Aşk ve Elem⁴⁵²

-Hep sana-⁴⁵³

1

Gözlerin Bir Sema ki⁴⁵⁴

Gözlerin bir sema ki bulutlu, sanki ruhunu, bu semanın güneşini görmeğe mâni' olan esdâd-ı sehaib ile pür-zılâl; seni sade uzaktan görürken zindanlarda titreyenlerin hasretle semayı hep güneşli düşünmeleri gibi gözlerini ruhsuz tasavvur edemezdim. Söyle niçin onu sakladın, ruhunu neden sakladın?

Bir karanfildeki o mahzun ibtisam-ı şûh, o nîm serzenişle, o bûy-ı perişan ile pür-nem tebessüm, işte tebessümün... O kadar ki dudakların bir karanfiledir denilir. Fakat o tebessüm-i masum bir jâle gibi ra'şan-ı şems ü nur değil, hep bulut, tebessümünde, nazarında hep bulut!

Evet, bütün bulut, hep bulutsun; bu gözlerin, bu dudakların arkasında beni bahtiyar yahut me'yus edecek bir felsefe-i hayat olduğunu düşündükçe "âh görsem..." diyorum, "bu gözlerin güneşini görsem de lâzım gelirse hattâ ölsem.." diyorum; beni sevdiğini, hiç olmazsa sevmek istediğini görsem, bilsem ki beni istiyorsun, bunu bilmek o kadar güç⁴⁵⁵ olsa ki ölsem...

Fakat hep bulut, bütün bulutsun; tebessümünde, nazarında bütün bulut! Niçin hep bulut, niçin hep gölgesin? Yoksa ruhun da mı pür-zılâl?

⁴⁵² Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 1316/27 Eylül 1900, s.498. Bu başlık altında beş metin yayımlanmıştır: Gözlerin Bir Sema ki, Bir Necm-i Emel, Lâne-i Telâki, Sen, Müebbeden Sen, Eğer Şuh İsen, Terâne-i Saadet, Sukut. Bu metinlerin her biri Siyah İnciler'de ayrı ayrı yayımlanmıştır.

⁴⁵³ Bu ithaf Siyah İnciler'de yoktur.

⁴⁵⁴ Siyah İnciler, "Benim Aşkım", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.49-50.

⁴⁵⁵ Bu kelime Siyah İnciler'de "feci" şeklinde.

Bir Necm-i Emel⁴⁵⁶

Müebbed zannolunan uzun gecelerin sine-i zalâmından nur u zerî, bütün zîb ve haşmetiyle uzak bir güneş gibi muşa'şa tulû eden zührenin infılâkı gibi hep bulut olan gözlerinin a'mâk-ı zılâlinde bazen bir nur titriyor; bana bakarken nazarında bir necm, bir necm-i emel tebessüm ediyor.

Ve deniz nasıl mevcudiyetinden sema ile haberdâr ise, nasıl nur ü zer için onun elvân ve envârına mütehassir ve müftekırsa mesut yaşamak için senin nazarına muhtaç olan ruhum için bu lerziş-i nur, ne kadar müphem ve lerzan, ne kadar gayr-i mahsûs olsa da, bir güneş şa'şaasıyla rahşan-ı emel geliyor.⁴⁵⁷

Âh bilsem ki bu nur ü zer sahihden kalbindeki güneşindir, ve benim, sade benim için tebessüm ediyor, âh bunu bilsem, bu benim için titreyen necm-i emel ruhumda mehtaplar hâsıl edecek, pür-nur ve müzehher, mahmur ve zerrîn mehtaplar, lâciverd ve müebbed mehtaplar...⁴⁵⁸

⁴⁵⁶ Siyah İnciler, "Benim Aşkım", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.51-52.

⁴⁵⁷ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Ve deniz mevcudiyetinden nasıl sema ile haberdâr ise, nasıl nur ü zer için onun elvân ve envârına mütehassir ve müftekırsa mesut yaşamak için senin nazarına muhtaç olan ruhum için bu lerziş-i nur, ne kadar müphem ve lerzan, ne kadar gayr-i mahsûs olursa olsun, bir güneş şa'şaasıyla rahşan-ı emel geliyor."

⁴⁵⁸ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Fakat âh bilsem ki bu nur ü zer sahihden kalbindeki güneşindir, ve benim, sade benim için tebessüm ediyor, âh bir bunu bilsem, bu benim için titreyen necm-i emel ruhumda mehtaplar hâsıl edecek, pür-nur ve müzehher, mahmur ve zerrîn, lâciverd ve müebbed mehtaplar..."

Lâne-i Telâki⁴⁵⁹

Başkaları, belki daha bahtiyar, görüşmek, aşklarından, saadetlerinden, emellerinden, elemelerinden bahsetmek, beraber göz yaşları döküp hasretlerini tedavi etmek için, mestî-i âşıkânenin ilham edeceği bütün çılgınlıklarını birbirlerine tevdi ederek mesut olmak için gizli, hususî yuvalar bulurlar, buralarda saatlerce, bazen günlerce leb-berleb-i imtisas, korkulacak, mâni' addedilecek kimselerden uzak, unutmuş unutulmuş, sade kalplerinin sadasına münkâd ve râm, sade ruhlarını dinleyerek yaşarlar, o anda bütün hayat ve kâinat onlarındır.

Biz, âh bedbahtlar, biz... Biz cüda, biz birbirimizden cüda, nasıl sevdiğimizi, ne kadar çok sevdiğimizi, ne istediğimizi, nihayet aşkımızın bütün zavallı hülyalarını, sefil emellerini anlatmak için telâkiden, telâki ümidinden cüda, biz her vasıttan mahrum, her çareden uzak... Günler, haftalar geçiyor da kalbimi yakarak sana söylenmek için ruhumdan taşan sözleri, ta'ziz ve perestiş kelimelerini iskât ediyorum, sade uzak bir nazarla görüşebilmek, uzak, mahrum, cüda!...

Hayır, hiçbir zaman, nurum; bir nazarla, bir nazarınla benim, sade benim olduğumu söyledikten, bir saniyelik bir nazarla beni öbür tesadüfe kadar ümitle yaşatan gıdâyı saadeti, bir lemhada güneşleri, cihanları, bütün nâmütenahiye verdikten sonra...Lâkin bizim lâne-i telâkimiz, işte senin gözlerin...Âh onun bana bütün bunları bahşeden nazarları önünde ruhumdan nasıl mukavemet-sûz bir arzu-yı feryadın yükseldiğini bilsen.-.Bilsen o nazarlara nasıl perestiş ediyorum, o lâne-i telâkiyi nasıl ta'ziz ediyorum bir bilsen...

⁴⁵⁹ Siyah İnciler, "Lâne-i Telâki", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.53-54.

Sen, Müebbeden Sen⁴⁶⁰

Şimdi uzak, uzak bir mâzi olan mahrumiyet-i hayatımda, o sana uzaktan her şeye mâtuf nazarın için bile perestîş ettiğim bir zamanda bana ümit ve emelle in'itaf eden nazarların ruhuma mukavemetin haricinde saadetler verirdi; fakat şimdi senden uzak bir gün bile yaşayamıyorum, hattâ nazarlarının vaad ve tebessümleriyle ruhumda mehtaplar varken bile sensiz, bir saat sensiz yaşamıyorum.⁴⁶¹ Ninesinden cüda kalmış bir şîr-hâr gibi senin nazarından mahrum kaldıkça yine o mâzi zulmetine, ruhumda henüz şems-i âmâlinin nur u zeri temevvüc etmediği zulmet ve girdaba sukut ediyorum.

Gittikçe anlıyorum ki bir an olacak bana hiçbir şey kâfi gelmeyecek, bir gün olacak ki sade sen lâzım olacaksın, bir vücuda bir hayat gibi sade sen lâbüd olacaksın; sen, hayat ve ruhunla, bütün hayatınla sen, bütün sen...⁴⁶² Şimdi mahrum olduğum nazarlarını muvakkat buldukça daimî olsun diyeceğim; daimî olsa, sesini, nefesini, râyihanı, saçlarını, nihayet seni, bütün seni isteyeceğim; ve isteyeceğim ki müebbeden benim olasın, müebbeden ve münhasıran...

⁴⁶⁰ Siyah İnciler, "Sen", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.55-56. "Sen" başlığı ile yayımlanmıştır.

⁴⁶¹ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Şimdi uzak, uzak bir mâzi olan mahrumiyet-i hayatımda, o sana uzaktan her şeye mâtuf nazarın için bile perestîş ettiğim bir zamanda bana ümit ve emelle in'itaf etmeğe başlayan nazarların ruhuma mukavemetin haricinde saadetler vermişti; fakat şimdi senden uzak bir gün bile yaşayamıyorum, hattâ nazarlarının vaad ve tebessümleriyle ruhumda mehtaplar varken bile sensiz, bir saat sensiz yaşamıyorum."

⁴⁶² Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Gittikçe anlıyorum ki bir an olacak bana hiçbir şey kâfi gelmeyecek, bir gün olacak ki sade sen lâzım olacaksın, bir vücuda bir hayat gibi sade sen lâbüd olacaksın; sen, hayat ve ruhunla sen, bütün sen..."

Benim Aşkım ⁴⁶³

Benim aşkım, bundan haberdar ol, eğer nâçiz bir meylin olsun varsa bil ki, benim aşkım muzlim, hâin, müfteris bir ateştir, bir ateş ki beni her saniye yaktığı için senin bütün saniyelerine varıncaya kadar, hayatımı kâmilen ister; benim aşkım zalim, kıskanç, hodgâm bir kindir, beni en âni fikirlerime varıncaya kadar zabt ü kahr ettiği için senin de en gayr-i mahsüs fikirlerine varıncaya kadar şiddetle, şiddet ve inhisar ile mâlik ve sahip olmak ister; saniyelerine, nefeslerine kadar, nefeslerine, nazarlarına kadar, ta'dâd ile, inhisâr ile mâlik olmak ister; benim aşkım bir fâcia, bir hâile, bir bâdiredir, benim hayatımı yakıp kavurduğu için senin hayat ve ruhunu kanla bile kahr ve teshir etmek ister.⁴⁶⁴

Evet, benim aşkım, böyle ricalarla, esaretlerle, minnetlerle, bütün fedakârlıkla başlar, öyle başlar, ve öyle biter; senden başka kâinatta benim için hiçbir şey, hiçbir zerre, sana ait olmadıktan sonra bir zerre kalmaz, fakat bir aşk ki pek çabuk bir kan olur, sevince ölümlere kadar, ölünceye, öldürünceye kadar severim... İşte benim aşkım!

Benimle bu zulmetlere, bu ateşlere, hayır bu fezâyâya, bu envâra girmek için ruhunda vüs'at, hayatında kuvvet varsa, peki, esiririm... Fakat bil ki esirimsin...⁴⁶⁵

⁴⁶³ Siyah İnciler, "Benim Aşkım", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.57-58.

⁴⁶⁴ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Benim aşkım, bundan haberdar ol, eğer nâçiz bir meylin olsun varsa bil ki, benim aşkım muzlim, hâin, müfteris bir ateştir, bir ateş ki beni her saniye yaktığı için senin bütün saniyelerine varıncaya kadar, hayatımı kâmilen ister; benim aşkım zalim, kıskanç, hodgâm bir kindir, beni en âni fikirlerime varıncaya kadar zabt ü kahr ettiği için senin de en gayr-i mahsüs fikirlerine varıncaya kadar şiddetle, şiddet ve inhisar ile mâlik ve sahip olmak ister; saniyelerine, nefeslerine kadar, nefeslerine, nazarlarına kadar, ta'dâd ile, inhisâr ile mâlik olmak ister; benim aşkım bir fâcia, bir hâile, bir bâdiredir, benim hayatımı yakıp kavurduğu için senin de hayat ve ruhunu kanla bile zapt ve teshir etmek ister."

⁴⁶⁵ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Benimle bu zulmetlere, bu ateşlere, yahut bu fezâyâya, bu envâra girmek için ruhunda vüs'at, hayatında kuvvet varsa, peki, esiririm... Fakat bil ki sen de benim esirimsin..."

Eğer Şuh İsen⁴⁶⁶

Fakat âh eğer sade bir şuh isen... Aşk senin o nazik ellerinde sade bir eğlence, benim için bir nazarınla başlayıp ölümle bitecek kadar fâci' ve muzlim olan bu aşk sende bî-çare bir oyuncak olacaksa... Eğer sade eğlenmek istiyorsan, bir handenin ne çabuk bir ceriha olabileceğini bil de aşkımıza acı...

Eğer öyle ise, eğer öyle olacaksan, seni de bırakmak mı lâzım gelecek, sen de mi gideceksin? Âh sen de mi hayatımda sade acı bir hatıra, tesadüfün keyfine gelen bir rü'yet-i mensiye olacaksın? Senin de sade bir mâzi olmana kalbim tahammül etmiyor. Eğer bu sahih ise, senin de aşkın şuh ve kalpsiz bir şeyse, âh kaç, benden kaç, seni görmeyeyim, öleyim de görmeyeyim, bütün bütün hayat ve ruhum ölmeden seni unutayım, verdiğin aşk bir ceriha, nâkabil-i iltiyâm bir ceriha olmadan kaçayım, birbirimizden kaçalım...

Yahut, yok, zaman dursun, ya hiçbir şey olmasın, hep senin nazarın hep senin aşkın olsun... Yahut, ölüm!...⁴⁶⁷

⁴⁶⁶ Siyah İnciler, “Şuh”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.59-60. “Şuh” başlığı yayınlanmıştır.

⁴⁶⁷ Bu paragraf Siyah İnciler’de şöyledir:

“Yahut, yok, zaman dursun, sen beni sevdiğin kadar zaman dursun; ya hiçbir şey olmasın, hep senin nazarın hep senin aşkın olsun... Yahut, ölüm!”

Terâne-i Saadet⁴⁶⁸

Benim misin? Artık benim, münhasıran benim, ebediyen benim... Âh sahihden mi benimsin? Söyle söyle, bunu tekrar et, fakat sade gözlerinle değil, artık dudaklarınla da söyle, kalbinle,⁴⁶⁹ kendinle de söyle... O kadar benim, kimsenin olmadığını surette mi benimsin?

Sen bunu söyledikçe, o kadar zaman sade sâkit ve câmid duran dudakların bu sözleri tekrar ettikçe ağlamak arzusuyla beraber ruhuma handeler, nurlu handeler doluyor zannediyorum. Senin de benim olduğunu düşündükçe gülmek, ağlamak, çıldırmak istiyorum.

Hiç kimse bilmediği, şüphe etmediği halde sade benim için yaşadığını, en büyük zevklerin, saadetlerin bana ait şeylerden hâsıl olduğunu, gizli, bütün cihandan gizli bir sırrımız, bir aşkımız olduğunu, sade ikimizin anladığımız nazarlarımızda bir saniyede birbirimize nasıl vecd-engiz şiirler söyleyebildiğimizi, bu nâmütenahi dünyada⁴⁷⁰ her şeyi aşkımıza ne güzel feda ettiğimizi düşündükçe inbisat-ı ruhuma mukavemet edemiyorum; bütün dünya bizim aşkımız için vücud bulmuş gibi geliyor. Saadetimin elinde acz ve gururla ağlamak istiyorum.

Âh benim için nasıl bir lâne-i emel olduğunu bilsen...

⁴⁶⁸ Terane-i Saadet: Servet-i Fünûn, Nr: 498, 14 Eylül 13 16/27 Eylül 1900. Siyah İnciler, "Terâne-i Saadet", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.61-62.

⁴⁶⁹ Buraya Siyah İnciler'de "artık" kelimesi eklenmiştir.

⁴⁷⁰ Bu kelime Siyah İnciler'de "kâinatta" şeklindedir.

Sukut⁴⁷¹

Ah sefil, nihayet itiraf etmek, evet nihayet her şeyi söylemek mi lâzım gelecek? Evet, sefilim, zira bak, beni kendine ne kadar yaklaştırdınsa o kadar uzaklandığımı gördüm; ve bugün ki artık benimsin, bugün aramızda bir uçurum var gibi geliyor. Oh, derin, derin bir uçurum, hain bir uçurum...

Ben senin esrarını, zılâlini, müşkilâtını, aşkının şüphelerini, zulmetlerini, ateşlerini seviyorum; ben senin benim olmayışını, benim olmak üzere ölüşünü, benim olamayışını, müferekatin elemelerini, zehirlerini, yeislerini, dargınlıklarının acılarını, dikenlerini,⁴⁷², nihayet aşkına emin olamayışımı, benim olmayacağın korkularını, elimde pek haris-i pervâz bir kuşun endişelerini seviyordum; beni bıktırmadan bana aşkın bütün acılarını, kıskançlığın bütün taharrüşlerini tattırışını, bu zehirlerle beni katre katre mesut edişini, sebepsiz darılarak bir tebessümle barışmaları, çılgınca infîâllerimi bir nazarınla mesut edişleri, en karanlık ümitsizlikten şevâhik-i saadete ı'sâd edişleri, gözlerin bana henüz bulutlu, tebessümün bütün bulut olduğu zamanları, bütün bunları, seviyordum? Ve bugün ki işte benimsin, bugün aramızda bir uçurum var gibi geliyor.

Benim sevdiğim yerine sende âdetâ bir kadın var, her kadın gibi bir kadın, ve işte uçurum, bir uçurum ki sana muvâsalat için onun zulmetlerinde boğulsaydım, ateşlerinde yansaydım... Sana yetişemeyerek, hayalimin bütün servetleriyle emellerimin bütün ziynetleriyle⁴⁷³ meshuf ve müştak olsaydım... Bir nazarla bana kâinatı verirken bir tebessümle buna kendin bile emin olmadığını ifham edişini seviyordum. Ben bunları seviyordum; ve bugün ki işte her şeyi bıraktın, benim oldun: bunlar hep yine yetişilmez emeller, yetişmek için fedâ-yı can edilecek emeller oldu...⁴⁷⁴

⁴⁷¹ Siyah İnciler, "Sukut", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.76-77-78.

⁴⁷² Buraya Siyah İnciler'de "yaralarımı" kelimesi eklenmiştir.

⁴⁷³ Bu kelime Siyah İnciler'de "perestişleriyle" şeklindedir.

⁴⁷⁴ Bu cümle Siyah İnciler'de şöyledir:

"Ben bunları seviyordum; ve bugün ki işte her şeyi bıraktın, benim oldun, bunlar yine yetişilmez emeller, yetişmek için fedâ-yı can edilecek emeller oldu..."

Bir Müsamereden Sonra⁴⁷⁵

Şimdi nur ve zeheb, şimdi zı1âl ve zalâm... Şimdi ziya, mûsıkî... hayat... Şimdi gece, sükût, vahdet... Şimdi kadınlar, erkekler, hande, neş 'e,... Şimdi, şimdi hiç... Şimdi ben, sade ben ve tabiat... Şimdi o⁴⁷⁶

Şimdi onun handeleri, gamzeleri, oh, uzaktan, sade bir tesadüf-i nazarla ruhu tenvir eden tebessümleri, belki bana değil fakat ruhumu tenvir eden o tebessümler... Şimdi sükûn, zulmet-i hâb...⁴⁷⁷ Onsuzluklarımla ben... Sade ben...

Gece durula durula tasallüb etmiş deniziyle, uyuya uyuya ölmüş sahiliyle, dalgalana dalgalana kaybolmuş semâsiyla karşımda, titreken envar-ı nücümüyle pür-nem... Dalgın, mahzun bakınırken gözüme ilişen parlak bir sitârede yine o tebessümlerinle, gözlerinin nur-ı cevvaliyle, saçlarının bulutuyla seni gördüm, acaba sen de mi yalnızdın, ve acaba sen de mi o sitareye karşı beni düşünüyordun?

⁴⁷⁵ Servet-i Fünûn, Nr: 499, 21 Eylül 1316/4 Ekim 1900, s.66.

Siyah İnciler, "Bir Müsamereden Sonra", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.45-46.

⁴⁷⁶ Bu paragraf Siyah İnciler'de şöyledir:

"Şimdi nur ve zeheb, şimdi zı1âl ve zalâm... Şimdi ziya, şiir, hayat... Şimdi gece, sükût, vahdet... Şimdi kadınlar, erkekler, neş 'e, hande... Şimdi, şimdi hiç... Şimdi ben, sade tabiat ve ben..."

⁴⁷⁷ Bu terkip Siyah İnciler'de "zulmet ve hab" şeklinde değiştirilmiştir.

Hicran-ı Emel⁴⁷⁸

Daha hiç, hiçbir şey, daha hiçbir şey yok, sade birkaç nazar, sade birkaç tebesüm, fakat ruhum, fakat hayatım bütün senin, bütün seninle meşgul, bütün seninle muattar...

Daha hiçbir şey yok, hayalin bile benim değil, hayaline bile hakkım yok! Fakat ruhum bütün hicran, bütün hicranla mâl-âmâl, bütün hicranla meshûf ve mütehassır...

Hayalin bile benim değil iken beni sevsen de benim olamayacağın, benim olsan da yine kaybolacağın hicranıyla zehr-âlüd; bu kadar bîkes saadetin bile sinesinde acı bir hicran var, bir hicran-ı emel, senin emelinin hicranı, senin hicranının ateşi...Fakat bari bilseydin, ümitsiz, emelsiz bile senin için muztarib ve zebûn kalan bir ruh-ı perişan, bir hayat-ı mecrûh olduğunu olsun bilseydin...

Acı, pür-hicran, fakat yine bir teselli, yine hemen bir saadet olurdu.

⁴⁷⁸ Siyah İnciler, "Hicran-ı Emel", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.43-44.

Saçların⁴⁷⁹

Eğer bu yâdigârı, beni en çok sevdiğin bir zamanda acınmadan kesilmiş bu saçları kendini unutturmamak, dâima yâd ettirmek için verdinse ne acı bir gaflette bulunmuşsun! Sana söylerken bütün kâinattan vazgeçmeğe, senden başka her şeyi ihmâl, unutmaya o kadar alışmışım ki bugün acı acı sensiz kalınca aşkının verdiği saadetle gözüme çekilen bu ridâ-yı lâkaydî kalkarak bütün mevcudât sanki ahz-ı sâr için bana şiddetle görünmeğe ve niçin unutulduklarını daima düşündürmeğe başladılar.

O zaman ben herkesin yaşayışı gibi yaşamamışım, benim için senden başka herşey o kadar gayr-i mevcud imiş, her şeyi o kadar unutmuşum ki işte bu gün yirmi dört yaşında marîz bir dimağ, bîkes bir kalple dünyaya yeni gelmiş gibi oldum. Her zerre nazar-ı dikkatimi celbediyor, ve seni yâd ettiriyor. Lâkin herşey, bütün mevcudât, hattâ havalar, günler, saatler, sonra seninle, senden işitilmiş nağmeler, senin yanında seyredilmiş, konuşulmuş, dinlenmiş, düşünülmüş herşey, bütün mevcudât seni yâdettiriyor.

İsmim çağrılrsa senin sesini işitiyorum; ne yapsam, ne görsem, ne işitem bin alâikle hep seni ihtar ediyorlar; sanki bütün havassım seni ihtar için meşgul oluyor; ve o zaman yadigârın, o beni en çok sevdiğin bir zamanda acınmadan kesilmiş saçların hayatıma bahşettiğin birkaç mes'ud saatimi de zehirlemek, sade beni öldürmek için verilmiş gibi geliyor; çünkü bu yalnız seni değil, bir zaman beni ne kadar çok sevdiğini de yâdettiriyor.

Bana bunu vereceğine niçin o zamanki kalbini, niçin o kalbi, o seven, beni seven kalbi niçin vermedin?

1314

⁴⁷⁹ Siyah İnciler, "Saçların", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.70-71.

Mevte⁴⁸⁰

Beni ninemden ayıran sensin ey mevt, beni ninemden, babamdan, kardeşimden ayıran, kimsesiz bırakan, çocukları öksüz, âşıkları mahrum eden, bütün emelleri soldurup bütün sevenleri zehirleyen, herkese tedavi kabul etmez yeisler, nihâyetsiz mâtemler, müthiş azaplar veren sensin...

Fakat seni takdis ediyorum ki ey mevt, çünkü beni bu hayattan, bu artık sürüklenmeyen, bu artık kahr ü zebûn eden hayattan da sen kurtaracaksın!

1312

⁴⁸⁰ Siyah İnciler, “Mevte”, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.108.

Spleen⁴⁸¹

Bazen öyle anlarım olur ki, hem de en neşeli zamanlarda birden bütün muvaffakiyetlerimin ne kadar miskin, bütün mefharetlerimin ne kadar zelil, mevcudiyetimin ne kadar hakir olduğunu bütün tedavi etmez acılığıyla görüvererek, bu meskenetin, bu mezelletin, bu hakiriyetin altında ezilerek, zebûn, zehirlenmiş, neşelerimde o kadar mecrûh, emellerimde o kadar meftûr kalırım ki hayatımı ayaklarımın altında sürünen alîl, zelîl, sefîl bir dilenci, "Yarabbim niçin ve nasıl yaşıyor?" dediğim bir dilenci hayatı gibi görürüm.

Evet, niçin ve nasıl yaşıyorum yarabbim, hâlâ niçin ve nasıl yaşıyorum.

1315

⁴⁸¹ Siyah İnciler, "Spleen", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.65-66-67, Spleen, Fransızca'da "sıkıntı, hafakan" manasına gelmektedir. Mehmet Rauf'un, Baudelaire'nin 1869'da yayımlanan "Le Spleen de Paris" adlı kitabından etkilenecek bu başlığı kullandığını düşünmekteyiz.

Taze Bir Mezar⁴⁸²

Hepsini bin naz ü nevâzişle, bin şevk u tehalükle, en âteşîn iştihaklar, perestişler, en nâzik ihtimamlar, niyazlarla büyütür, bin minnet, bin fedakârlıkla, bütün ruhumla, bütün hayatımla beslerim, nâmütenahi bir pervaz-ı şiir ü hayal ile bir tebessümüne, bir neş'esine bütün dünyayı vakf edecek kadar münhasıran esiri, hayatımda ondan, onun devamından, onun kendinden başka hiçbir şey kalmayacak, hiçbir şey bırakmayacak surette memlûkî olurum.

Fakat âh sonra, sonra bir gün mutlak görürüm ki o da ma'lûldür, onun da ma'lûl, onun da ümitsiz, şifâsız rnüteverrim olduğunu görürüm; bütün öbürleri gibi onun da gizli, hâin, tedavi kabul etmeyen bir kurhası, tâ umk-ı mevcudiyetinde katil bir hastalığı vardır; ve onun da öleceğini, onun da beni bin renc ü mihnet içinde yalnız ve mahrum bırakıp gideceğini anlamak o kadar acı, tahammül-sûzdur ki artık canımı feda ederek mücadeleye başlarım.

Hâlbuki her istimdadımdan, her feryadımdan daha ümitsiz bir surette yaralanmaktan başka bir şey görmem; bütün niyazlarımın, şikâyetlerimin bir şey yapmadığını, bütün giryelerimin, elemelerimin hep beyhude olduğunu görerek, artık meftur, zebun, harap, ölümlerinde hâzır bulunurum. Ve öldüklerini de görürüm, her saniye başka bir hicranla kırılarak, başka bir ihtizarla inleyerek bütün bütün gittiklerini de görürüm.

Ve gömerim, kimse görmeden, hiç kimse hissetmeden onu da yapıyalnız mezarına götürür, onu da yavrusunu gömen bir nine hasret ve ateşiyle ağlayarak, feryad ederek mezarına bırakırım, gömerim; ve kimsesiz, bedbaht, bir zaman o kadar berabere mesut yaşadığımız yere, yalnızlığımıza, onsuzluğuma avdet lâzım gelir. Âh bu günler, bu hicran ve tahattur günleri, ömrümün en muzlim, en acı, en harap günleri, bu yeni mezar üstünde de öksüz, mâtemzede, mâziyi en ufak en mânâsız saadetine kadar aylarca düşünüp, hepsi için bin türlü zehirlerle firkatlerle inlediğim, sızladığım, öldüğüm enîn ve mihnet günleri...

⁴⁸² Siyah İnciler, "Benim Aşkım", Necm-i İstikbâl Matbaası, 1341/1925, s.65-66-67.

Halbuki hayatım hep böyle mezarlarla doludur; bütün emellerimden, en sevgili emellerimden böylece kalbimde sade birer mezar kalmıştır. En sevgili emellerimden ve en sevgili emellerimin en nazikleri olan en kıymetli aşklarımın sadece böyle birer mezar... Mezar, mezar, âh ne mezar, ne kadar mezar! Zaman olur ki bunların böyle avdetsiz, merhametsiz, bütün bütün bitimlerine kalbim tahammül edemez, hepsi için ayrı ayrı, günlerce, aylarca ağlarım, hepsi için başka mâtem tutarım.

Fakat bu gün yeni bir mezarım var. Taze, pek taze bir mezar ki daha dün gömdüğüm en muazzez bir emelim için şimdi onun üstünde, sade onun için gözyaşı döküyorum.

Tesadüflerim⁴⁸³

Bu temmuz sabahı, bar- ı elim hayalinle mahmul, iskeleye inmiş ve hiç bir şeyi nazar-ı dikkatimi celbe lâyıık bulamayarak vapura girmiştım; bilmem nasıl oldu; rast gele oturduğum bir yerde, bir hande-i ziya gibi, birdenbire o tulu' etti. O bugün ilk defa gördüğüm bir çehre, fakat o kadar enîs-i ruh bir çehre ki ilk defa gördüm dersem hata yapmış olacağımı zannederek tereddüt ediyorum. Ruhların tâ ezelden peyda-yı âşına edip ebede kadar aradıkları çehrelerden biri.. O kaderin yaver-i fevkaladesinden tamamıyla karşıma oturdu. Yanında zevci vardı, ve benim yanımda oturan iki erkekle muarefeleri olmalı idi.

O zaman piş-i nazarımda açılan bu sahne-i minayı hüsn ü cazibeye vakf-ı inzar ettim. Oh!.. Ne derin ne pak bir sema-yı nilgün-i melahat yarabbim!. Bir çok ruhu; bir çok ismeti bu mevcut-ı rakik ve müstesnanın gözlerinden münceli nur-ı masumiyet kadar sabî ve beyaz olamaz; bütün beyaz, cildi ruhu bütün, bütün, bütün beyaz.. Beyaz ve şeffaf!

Tebessümü, lakin bu tebessüm değil, bu ağzının yavru dudaklarının sade duruşu; söz söylerken, bu dudakların aldığı hat, işte tebessümü o, öyle ki, tebessüm tekellüm ediyor, yahut daha doğrusu, söz tebessüm ediyor denir.

Ses, ah o ses, o rikkatinde ahenkler terennüm eden, rakslarla, handelerle koşup; ruhu, umk-ı ruhu bir vakar-ı şuhane ile telsim eden ses.. Nazar o hiçbir fena manzara görmediğinden falik-i inikas etmemiş bakir nazar..

O kadar ki bütün bıkır ve ismetinden mürekkep olduğuna insanın yemin edeceği bu mahluku, maddiyetten külliye tecrit ederek sade bir melek olmak üzere gördüm; ve yanımdakilerle konuşurken, onunda bir valide olduğunu öğrenmek beni teellüm etti. Evet, onunda ve zayıf uzviyeden muarra, ve hali olduğunu öğrenmek hakikaten acı bir avdet oldu.

⁴⁸³ Resimli Kitap, Nr:1, Eylül 1324/1908, c. 1, s.49-50-51.

Ve bu avdet, köprüye kadar gelip, orada, ta *mekkiyyeliden* girerek gözleriyle bu kadına yiyecek gibi baka baka nihayet köprüde fırsat bulup yanına sokulan ve bunu da lahmiden mürekkep adi bir kadın gibi gözleriyle ısırıcasına, burnuna kadar sokulup kadını adeta nefesiyle taciz ederek hayvanatını gösteren bir adamı görünce daha elîm oldu.

Ah, behimiyet-i beşeriyenin, bu kadar nefis ve nazik bir çiçeği kendisine layık göremeyip onu da bir meyve gibi ısırarak, yemek istemesi, bu hevayic-i hayvaniyeyi hissedişini görmek benim için ne kadar acı idi bilseniz!..

Lakin bunu, sanatın en nazik bir mahsul-i zarafeti olan bir saksıda saklanacak bir çiçek gibi, tenessümle solmasından titreyerek, sade nazarla temaşaya mahsus bir mevcud-ı rakik olmak üzere seyredilecek bu mahlûku, hayvaniyete mehd-i iştiha yapmak arzusunu duymak için insan ne kadar hayvan olmalıydı!

Ve hayatın zehirli tırnaklarıyla açılmış barelerle hala sızlayan kalbim, tekrar birdenbire maziyi, pek yakın bir maziyi tahattur ederek, belki bu kadının da bu ismet-i zahiresine rağmen bana evvelden pek beyaz ve pek masum görünüp de sonra nasıl levs ve çirkalud çıkan masumiyetler gibi mülevves ve çirkalud olduğunu düşünmek beni daha pek çok teellüm eden diğer bir his oldu...

Büyükada 5 Temmuz 1334

Sermetçik'e⁴⁸⁴

Hayatımı mahv u harap eden o menhûs vak'aya, o musibet-i meşumeye bir çok cihetlerden teskini gayr-i kabil bir husumet ve nefret duymakta iken yalnız bir cihetten ona minnettardım ki o da seni bana fakat artık bu sefer müebbeden tekrar kazandığı içindir; ve bu defa, böyle bir vakadan sonra, başka bütün kadınların en çok ta'ziz etmiş oldukları adamlara bile hissetmekten hâlî kalmayacakları nefret ve adâvete bedel benim için yine şefkat ve muhabbet hissetmiş olan o büyük kalbin kıymetini artık takdir eden nedâmetim ve sana bu sefer artık katiyen avdet etmiş sadakatimle, evet, dünyaların bütün mücevherleriyle kıymeti ödenemeyecek kadar yegâne ve emsalsiz bir inci olan kalbinin benim için hiçbir kadının hiçbir erkek için daha hissetmemiş olduğu namütenahi muhabbetle, bir valide muhabbeti kadar harr u samimi bir muhabbetle seni bana tekrar bahş u ihsanından dolayı o vak'ânın bütün hayatımı ihâta etmiş olan şeâmetini unutarak onu takdis ediyorum!...

Büyükada, 30 Eylül 1324

⁴⁸⁴ Mahasin, Nr: 2, Teşrin-i Evvel 1324/1908, s. 90.

Asıl Demet⁴⁸⁵

Bu şapka mutantan bir demetten, en rengin ve latif çiçeklerle müzeyyen bir çiçek demetten başka bir şey değildi; en müntehâb çiçekler burada ahenk-i tabiatı taklide büyük bir maharet-i tezyin göstermiş olan bir dest-i sanatkar tarafından bir tertib-i mü'tena ile dizilmişti.

Fakat asıl renk u letafet-i ezhar, asıl bu hüsn-i bahar bu şapkanın altındaki genç kız çehresinde mevcudata bahş-ı ibtisam ve iltifat ediyor idi. Zira, hiçbir gül, ne kadar rengin olursa olsun bu nerm ve masum yanakların nıgeh-nevaz hariretine haiz olamayacağı gibi, hiçbir karanfilde dahi bu müştak ve şen dudaklardaki mana-yı perişan-ı şuhû bulunamaz.

Şüphesiz, hiçbir kamelya bu pür-renk ve rayiha, bu asil ve pür-ismet cildin nezaket ve taravet-i mahmuresiyle mes'ud olamamıştır; hiçbir yaseminde yalnız şekil ve nescile *emel-bahş-i* buse olan bu ağızdaki aşk ve hayatın feyziyle ruhu sermest-i incizab eden buy-ı şuh ve can-feza bulunamaz, ve hiçbir menekşede dahi senin bu pür-naz ve hande gözlerinin yalnız temas-ı nazarıyla bile mevcudiyeti ta'tir eden harr u nilgün manayı vecd ve şiiri yoktur.

Nihayet, bütün vücudun, yer yer ser-a-pa, en nazar-firib şekilleri, en mestî bahş-ı rayihaları, en nerm ve bakir ipekleriyle, evet, bütün vücudun, tabiatın hatta en bi-bedel çiçeklerinin bile teşkil edemeyecekleri kadar nadir ve müstesna bir demetten başka bir şey değil; şüphe yok ki, asıl demet sensin; ve yalnız barid ve bi-his güzelliklerle camit bir demet değil, har u pür-deraguş nazarlarının, muğfil ve pür-avdet tebessümlerine pür-feyz u hayat bir demet, bir demet ki yalnız renk ve rayihasıyla değil, şiir ve hararet amaliyle dahi insanı müebbeden mesut ve muattar bırakır...

⁴⁸⁵ Resimli Kitap, c: 2, S.: 9, Haziran 1325/1909, s. 769.

Mevcudiyet-i ricliyeyi yalnız nazarı tezyin eden rengin lem'alarla, şameyi tehziz eden meğer rayihalarıyla değil, ruhu methuş-i iştiyak eden bahar-ı ruhunla, bahar-ı ruh nisviyetinle, ezhar-ı hüsn ve ruhunla telziz ve taltif eden bir demet...

Ve hiçbir demet, ne kadar müstesna ve asıl çiçeklerden müteşekkil olursa olsun, tabiatın hiç bir demeti, bütün rakik ve nazlı çiçekleriyle beraber, senin sine-i semerinin, dünyaların en emsalsizi olan bu bedî ezharın bir an tenessümünün bahşedeceği zevk bîpayan-i visal ile hiçbir meşamm-ı ruhu sermest-i heyecan ve garam etmemiş, edememiştir; sen o kadar nefis ve yegane bir demetsin...

Buse...⁴⁸⁶

Buse bir terane-i temellük, buse bir neşide-i iştiyak, buse bir ah-ı saadettir; buse yalnız bir temastan ibarettir, fakat o kadar cansız bir temastır ki, hatıra-yı zevkiyle mevid bir ân-ı temellük demektir.

Buse bir kelebek gibidir, temasıyla beraber pervazı hemen ânidir; kelebekler de; tıpkı dudaklar gibi, çiçekleri yalnız koklamak. ve... emmek için müştak ve şeyda çırpınırlar; dudaklarımızda, meftûn-ı renk ve nûkhetî olduğu dudaklar. Gerdanlar ve göğüsler için tıpkı birer pür-helecân kelebektir; fakat şu farkla ki, çiçek kelebeğin bu temas ve nevazişine la-kayd kalır, fakat biz, ey buse, seninle ikimizde mest ve mes'ûd oluruz. Ve daha sonra şu farkla ki, kelebek, nankör, aldığı busenin zevkini o anda unutabilir; bize gelince, bazen öyle buselerimiz vardır ki, bize mest ettikleri zevk mâdem'el hayat ruhumuza lerze-nâk hasret ve şükrân eder.

Asıl buse, mümkün olan son saadet, yalnız bu müskir temastan ibaret kaldığı zaman bütün ehemmiyetini alır, ve ancak o zaman bütün zevk ve saadetini bahşeder; çünkü, bütün vücut mesela aşk-ı visal içinde inlerken, buse, kadri tenezzül ettiğiinden, bir küfür, bir cinayettir; ve çünkü, daha müthiş zevklerin yanında buse, aciz, manasız bir temastan ibaret kalır; ve onu bu acz içinde görmemek için, sevdiğiniz kadını temellüğe buse ile mülke başlamalı. Fakat o masum ve latif kelebeği, ezvâk-ı muhterise-i temellük esnasında bırakmalıdır, uçsun gitsin; ve kendinin bu emsalsiz irtîâşât-ı haz arasında, sefalet bitâbesini görmesin..

Ve buse tamamıyla buse olabilmek için, temas ettiği nokta-i vücudunda aynı şeye iştiyak ile mukabele edebilmesi lazımdır; yani, asıl buse, bütün mana-yı vecd ve haşmetini iki ağzın temasında, iki dudağın visâlinde ahz eder, birbirini isteyen böyle iki haris dudağın günlerce tereddütler, ictinablardan sonra, nihayet bir incizab-ı bitâbâne ile birbirine şitâbı, ve nihayet, ah bu ân telâkisi...

⁴⁸⁶ Servet-i Fünûn, c.37, Nr: 961, 22 T.Evvel 1325/4 Kasım 1909, s.397.

Kalbim Yalnız İztıraba Değil⁴⁸⁷

Kalbim yalnız ıztıraba değil, ânât-ı saadete karşı da o kadar zayıf ve hassas ki, başka birçok kalplerin duydukların hislerinin mecmuu'nu en adi bir sebeple bir anda hissediyordum. Ben, başkalarının, mesela sevdikleri kadını başka dudaklara siyeh-bahş-i muvafakat gördükleri, yahut taziz ettikleri kadın kalbinin samimiyet ve vefasından şüphe ettikleri zaman duydukları emelleri, belki daha şedit olmak üzere, sevdiğim muayyen bir kadın olmadığı halde, kadın ve aşk ihtiyacıyla çekmekteyim; ve bunun için başkalarının aşkın kendisinden duydukları ye's ve azabı; ben onun yalnız ihtiyacıyla hissediyorum.

Aşkı lakaydane bir bürudet ile telakki edebilen âşıkların ruhunu harap eden ye's-i gaddar, beni sadece sokakta rast gelinmiş bir hüsn-i nefis ü müstesna huzurunda yakıyor; ve gün geçtikçe, bu artık bir elem-i manevi halinden çıkarak, artık ruhum, böyle tesadüflerde bir seretân-ı müzminle kemirilen vücudlar gibi, maddeten sızlıyor; bu ihtiyac-ı ateşin içinde, ne mahmum bir iltihab-ı elîm ile çırpındığım şüphe olunmaz; fakat ye'slere karşı o kadar şiddetle mütehassis olan kalbim, ezvâka, ve bilhassa mesaib-i hayat içinde zavallı ruh-i beşerin yegâne gıda-yı saadeti olan aşkın ezvâkına da o kadar derinlikle mütehassistir ki, başka bir çok kalplerin yüzlerce saadetlerden benim bir saadetin gölgesinden aldığım zevki, almaları mümkün değildir.

Bazen bir nazarda, bir küçük tavırda, adî bir harekette, başkalarının bir visalde bulamadıkları sermestiyi ben bulurum... Ve bir visal.. Ba-husus bir visal-i aşk... Oh, artık bu tahammülün fevkinde, hudud-ı zevki aşır adeta elime temas eden mühib ve cansız bir tezelzül-i saadet olur!...

Ve senelerce elemelerden bile sonra gelse, bu rakîk ve müstesnâ saadeti, başkalarının günlerce devam eden kalın saadetlerine bin kere tercih ederim. Şüphesiz, bu bir hastalık fakat ne kadar asil!...

⁴⁸⁷ Servet-i Fünûn, c.38, Nr. 965, 19 Teşrin-i Sani 1325/2 Aralık 1909, s.980.

Pervane....⁴⁸⁸

Büyük bir pervane açık camdan odaya hücum ederek, bir telaş u tehalük, lambaya şıtab etti; kızgın şişenin etrafında, çarpındı, çarpındı, dakikalarca dokundu, nazik kanatları her temasında bir parça daha kavrularak, nahif vücudu her takribinde biraz da pareleterek nihayet, bu kör atılaya kalbimiz derin bir rikkat içinde ezdiği halde düştü, telef oldu...

Ah, tıpkı bizimde hayatımızın, birdenbire zuhur edip, letafetiyle ruhumuzu zabt ve teshir eden pek mualla, pek müzeyyen öyle emeller olur ki, onların etrafında, tıpkı nahif ve vücudunu parelenerek mahvolan pervaneler gibi çaresizlik içinde, esir, mahmum, mülhem, dokunur, çarpınır, çarpınır, öyle şuh kadınlar ki, bizi evvela tebesümüleriyle cezb ve bende ederler, tıpkı nazik kanatlarını vuran alevden ayırlamayan pervaneler gibi, kendimizi alam-ı cazibelerinden kurtaramayız; ve bu şa'şaa-i hüsne meclup ve müptela, aylarca etraflarında döner, döner, ve nihayet, bir gün kalpsizliklerinden aldığımız nihayetsiz cerihaların tesir-i elemiyle düşer, mahv ve telef oluruz!....

Büyükada

⁴⁸⁸ Musavver Hale, Nr: 1, Kanun-ı Evvel 1325/14 Aralık 1909, s.2.

Menekşecik...⁴⁸⁹

-Kaside-i Perestiş-

Seni, seni ki bugün dört aydır hiçbir kalbi hiçbir ma'bûda karşı titretmemiş derin bir vecd-i rûh ile ta'zîz ediyorum, seni ey genç kız, seni ah ey genç kızların nuru, seni ancak, seni ancak çiçekler arasında ikimizin de en çok meftûn olduğumuz menekşeye, ve şûh ve müstesnâ hüsnüyle emsalsiz olan menekşeye benzetebileceğim.

Başka hiçbir şey, başka hiçbir şeye benzemezsin sen, sen başka hiçbir şeye benzemez, benzetilemezsin... Her şey sana nazaran o kadar sönük, o kadar renksiz, o kadar manâsızdır, her şey sana nazaran o kadar manâsız, o kadar renksiz, o kadar sönüktür ki, sen ancak menekşeye, o bütün çiçekler arasında, şûh ve müstesnâ hüsnüyle emsalsiz olan menekşeye, yalnız ona, yalnız ona benzersin...

Bu da, sen de, ben de, ikimiz de, ruhlarımızın birbiri için, birbirini cezbetmek, birbirini yabancı ruhlar arasında arayıp bulmak., birbirini tanıyıp anlamak ve sonra bütün mânialara, başkalarının kâbil değil, kâbil değil yıkamayacakları o muhîb ve dehhaş mânialara rağmen sevişip birbirinin olmak için dünyaya geldiğimize bir nişâne olmak üzere, ikimizin de ruhlarımızı bir çok şeylerde tevhîd eden ayniyet ile en çok meftûn olduğumuz bir çiçeğin, ve sonrada, bütün diğer çiçekler arasında, tıpkı senin gibi, şûh ve müstesnâ hüsnüyle hakikaten emsalsiz bir çiçek olduğu için...

Ve hüsnün o kadar rengîn, ve ruhun o kadar bülend, ve bilhassa, mahmur tavırların, cazip haletleriyle mevcudiyetine bütün bu meâni-i şiiiriyeti veren bûy-ı nisvîyetin o kadar nefis ki, evvela şeklinin cilveleriyle cezbedtiği ruhu râyihasının işveleriyle müebbeden kendine bend eden menekşe gibi nazlı ve emsalsizsin..

Sonra, ah bu hayat, bu âfâkının servet ve ihtişâm-ı elvânına karşı o kadar yâbis o kadar renksiz olan ah bu şark hayatı, bu ziynetsiz, bu şiiirsiz, bu hasensiz muhitte, sen

⁴⁸⁹ Servet-i Fünûn, c.42, Nr: 1092, 26 Nisan 1328/9 Mayıs 1912., s.3.

ancak bir hediye-i tesadüf olmak üzere, bu hasta denilecek kadar nazik ve hassâs ruh ile, bu müteverrim şair ruhuyla sen ancak bir hediye-i tesadüf olmak üzere tezezhür etmiş bi menekşeciksin.

Menekşe, feyz-i sanatkârî ile lâ-yenkati' hayatı tezyin eden tabiatın bütün güzel çiçekleri arasında, nescî ne kadar ipek, rengi nasıl vecdî, râyihası nasıl genç kız ruhu gibi tenessümü ruha ebediyet bahşeden yegane bir çiçektir; işte, sen de, sen de, tıpkı onun gibi, o tıpkı bütün çiçekler arasında, şuh ve müstesnâ hüsnüyle hakikaten emsalsiz olan menekşe gibi, emsalin genç kızlar arasında, celâl-i ruhun, revnâk-ı hüsnün ile o kadar bir dânesin. Menekşeler, bütün ezhârın ayrı ayrı mâlik oldukları rengîn cilveleri nasıl cem' etmiş ise, sen de bütün genç kızlarda ayrı ayrı tecellî etmiş bütün mehâsin ile müzeyyen ile bir bedia-yı hilkatsin...

Öyle bir genç kız ki, senelerin ilk eyyâm-ı tezezhürünü tezyîn ve ta'ûr eden yüz binlercesine bedel menekşe bütün dünyada bir tek dane ve hayat içinde bir kerecik, yalnız bir kerecik tezezhür etmiş olsa ne kadar kıymet-dâr, nasıl emsalsiz kıymet-dâr olursa, o kadar muazzez, o kadar celîl ve semâvî...

Hatta, asıl menekşe sen, yalnız sensin... Sanki Hâlik menekşe namına bahşetmek istediği bütün hüsnüleri, bütün cazibeleri bir çiçeğe vermeye kıyamamış da bunu daha ilahi bir numûne-i mevcudiyet yapmak için, genç kızlık namına tasavvur ettiği bütün nefâis-i şiiiriyeti de ilave ederek hilkatın ilk gününden beri yapmadığı bu harikayı yalnız senin için, yalnız seni meydana getirmek için yapmış, bir menekşe genç kız olmak üzere seni halk etmiş...

Mayıs, 1326.

Hazân⁴⁹⁰

Yaz, bütün revnak ve şetâretiyle devam eder. Devam ederken, bir gün ansızın sema bulutlanır, hava kararır, ve yağmur yağar, zannedersin ki bu arızîdir, ara sıra olduğu gibi yine zâil olacak ve o eski letâfet yine avdet edecek...

Fakat hayır, işte havalar tekrar düzeldi, fakat sema evvelki gibi berrak, hatta güneş bile evvelki gibi harr ve rahim değildir; işte üşürsünüz...

Ne olursa olsun, bir çok günler geçer, fakat o eski revnak ve letafet kabil değil avdet etmez, çünkü, artık yaz geçmiş, kış başlamıştır.

□ □ □

Tıpkı bunun gibi, aşk da bütün nur ve letafetiyle devam eder, devam ederken, bir gün ansızın bir infiâl peydâ olur, bir dargınlık zuhûr eder, zannedersin ki, bu muvakkattir, ara sıra olduğu gibi, yine zâil olacak ve o eski neşe ve saâdet yine avdet edecek...

Fakat hayır, hayır, işte dargınlık geçti, fakat neşeniz evvelki gibi canlı, hatta saadetiniz bile evvelki gibi harr ve rahîm değildir, işte memnun değilsiniz...

Ne olursa olsun, birçok günler geçer, fakat o eski nur ve letâfet kabil değil avdet etmez; çünkü, ah çünkü, artık aşk solmuş, sönmüş, ölmüş, lâkaydî başlamıştır...

⁴⁹⁰ Servet-i Fünûn, c.43, Nr: 1093, 3 Mayıs 1328/16 Mayıs 1912., s..3.

KAYNAKÇA

(İmzasız), “Mehmet Rauf Bey Vefat Etti”, Son Posta, Nr:509. 1 Kânun-ı Evvel 1931.

(İmzasız), “Mehmet Rauf Bey: Eylül Muharriri Bugün Defnediliyor”, Son Posta. Nr:510, 25 Kanun-ı Evvel 1931.

(İmzasız), “Mehmet Rauf Bey'in Cenaze Merasimi”, Cumhuriyet; Nr:2744, 26 Kanun-ı Evvel 1931.

(İmzasız), “Mehmet Rauf Bey'in Cenazesi”, Son Posta, Nr: 511, 26 Kânun-ı Evvel 1931.

(İmzasız), Muharrirlerimiz Edeplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?”, Resimli Ay, Nr:5, 8 Temmuz 1926.

(İmzasız), “Yeni Kitaplar”, Şiir ve Tefekkür, Nr:1 s.10-11., Ağustos 1325.

Akalın, L. Sami, Mehmet Rauf., Varlık Yay., 1953.

Akçaoğlu, Serap, Tanzimat ve Servet-i Fünûn Şairlerinin Şiir Anlayışı, 1996. (Ankara Üni. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Akı, Niyazi, “Halit Ziya Uşaklıgil'in Mensur Şiirleri”, Edebiyat Fakültesi Araştırmaları Dergisi, c.L. Nr. L, Erzurum, 1970.

Aksan, Prof. Dr Doğan, Şiir Dili Ve Türk Şiir Dili, 2.b, Engin Yay., 1995.

Aksoyak, Doç. Dr. İsmail Hakkı, “Bahr-ı Tavis”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Dr. Himmet Biray Özel Sayısı, s. 438-445., 1999,

-----, Yakup Kadri Karaosmanoğlu (İnsan-Eser-Üslûp), İst., 1960.

Aktaş, Şerif, Refik Hâlid Karay, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1986.

-----, “Edebiyat Teorisi Üzerine”, Türkiye Günlüğü, S. 49, Ocak-Şubat 1998.

-----, Ahmet Rasim’in Eserlerinde İstanbul, Kültür Bakanlığı Yay., 1997.

-----, Edebiyatta Üslup ve Problemleri., 2.b., Akçağ Yay., 1993.

Akyüz, Kenan, Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi, 2.b., Doğu Ltd. Şirketi Matbaası, 1958.

-----, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, 4.b., Mas Matbaacılık, 1982.

Alangu, Tahir, Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. C.L, 2.b., İstanbul Matbaası, 1968.

Ali Emirî, “Bir Mektup – İflâs-ı Edebiyat’a Cevap”, Servet-i Fünûn, Nr:1110., 30 Ağustos 1328.

Aliş, Şehnaz, Servet-i Fünûn Dergisinde Küçük Hikâye- Mensur Şiir Manzum Hikâye, İst., 1994. (Marmara Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Alkan, Erdoğan, Düş Gezgini Gerard De Nerval, Broy Yay., 1994.

AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, c.7, düzyazı maddesi.

Anday, Melih Cevdet, Geleceği Yaşamak, Adam Yay., 1994.

-----, Gülmek, Adam Yay., 1994.

-----, Ozan Esini Hak Eder, Cumhuriyet Kitap Eki, Nr: 37, 2 Kasım 1990.

Andı, Kübra, Servet-i Fünûn Mecmuası'nın Sistemik İndeksi (1891-1901), Şekilleri, 1997. (İstanbul Üni. Yayınlanmamış Lisan Tezi).

Andı, M. Fatih, Servet-i Fünûn'a Kadar Mecmualarda Nazım Şekilleri, 1987. (İstanbul Üni. Yayınlanmamış Lisan Tezi).

Argunşah, Hülya, Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Şiirler, Mensur Şiirler, Fıkralar, Hatıralar, Mektuplar, Dergâh Yay., 2000.

Arseven, Celâl Esad, Sanat Ansiklopedisi. c.I., Millî Eğitim Bsmv., 1983.

Aşıkoglu, İsmail, Anlatım Sözlüğü, İmece Yay., 1997.

- Atay, Falih Rifki, Roman, Varlık Yay., 1952.
- Aydoğan, Bedri, Servet-i Fünûn Döneminde Edebiyat Üzerinde Oluşan Polemikler, 1996. (Çukurova Üni. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Aytaç, Gürsel, Yeni Alman Edebiyatı Tarihi, Kültür Bakanlığı Yay. 1983.
- B.R, "Mehmet Rauf'un Ölümü", Galatasaray Mecmuası, Nr:12, 20 Kânun-ı Sani 1932.
- Baldick, Chris, The Concise Oxford Dictionary Of Literary Terms., New York., Oxford Press, 1990.
- Banarlı, Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. c.I, 2.b., Millî Eğitim Bsmv., 1971.
- Baser, Müşerref Yılmaz, "Yakup Kadri'nin Mensur Şiirleri Üzerine", Hisar Dergisi., c:15., Nr:136, Nisan 1975.
- Baudelaire, Charles Pierre, Paris Sıkıntısı. (Çev.Tahsin Yücel), 3.b., Adam Yay., 1992.
- Baylan, Müfit Semih, Seninle Sensiz, Selin Yay., 1992.
- Berlin, Isaiah, Romantikliğin Kökleri, (Çev. Mete Tunçay), YKY, 2004.
- Beyatlı, Yahya Kemal, Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebî Hatıralar, İstanbul Fetih Cemiyeti, 1986.
- Birinci, Ali, "Müstehcenlik Tartışmaları Tarihinde "Bir Zambağın hikâyesi", Dergâh, S. 16, Haziran 1991.
- Birinci, Necat, Ruşen Eşref Ünaydın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1988.
- Bilgegil, M. Kaya, Cehennem Meyvası, Yeni Türk Matbaacılık A.Ş., 1944.
- , Edebiyat Bilgi ve Teorileri, 2.b, Enderun Kitabevi, 1989.
- Bolat, Salih, Karşılaşma, Doruk Yay., 1992.
- Ceyhun, Demirtaş, "Kanık'sadığım Orhan Veli ve Orhan Veli Şiirini Tanımak", Varlık, Temmuz 2001.
- C.H., "Yeni Sahne'de 'Leke'", Pâyitaht, Nr:48, 10 Mayıs 1340/10 Mayıs 1924.

Coşkun, Erdoğan, “Mehmet Rauf’un Romanlarında Mûsikî Sohbetleri”, Hisar, S:130, Eylül 1974.

-----, “Mehmet Rauf’un Romanlarında Mûsikî”, Hisar, S. 129, Eylül 1974.

-----, “Mehmet Rauf’un Romanlarında Tabiat ve Hayvan Sesleri”, Hisar, S:132, Eylül 1974.

Claudon, Francis, Romantizm Sanat Ansiklopedisi, (Çev. Özdemir İnce - İlhan Usmanbaş), Remzi Kitabevi, 1994.

Çetişli, İsmail, “Türk Edebiyatında Mensur Şiirin Doğuşu. Gelişmesi ve Özellikleri”, Fırat Üniversitesi Dergisi, c.I, Nr:1, 1978.

-----, “Mehmet Rauf’un Mensur Şiirleri Üzerine Bir İnceleme”, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.1, 1995.

-----, Halit Ziya Uşaklıgil, Şule Yay., 2000.

-----, Batı Edebiyatında Edebî Akımlar, 4. b., Akçağ Yay., 2001.

-----, Yeni Türk Edebiyatı Metin Tahlillerine Giriş -Şiir-, 3.b., Fakülte Kitabevi, 2002.

-----, Cahit Külebi ve Şiirleri, Akçağ Yay., 1998

Çintay A., “Nur, Eyvah, okullu oldular!”, Radikal, 16.09.2002.

Dellaloğlu, Besim F., Romantik Muamma, Bağlam Yay., 2002.

Dervişoğlu, Efnan, Türk Edebiyatında Mensur Şiir, 1995. (Gazi Üni. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kitabevi., 1993.

Dizdaroğlu, Hikmet, “Fecr-i Ati Topluluğu”, Ulusal Kültür. Nr:5, 5 Temmuz 1975.

-----, “Bütün Hayatı Aşkla Dolu Bir Yazar: Mehmet Rauf”, Varlık, Nr: 461, 1 Eylül 1967.

-----, Hikmet, “Mehmet Rauf ve Edebiyat-ı Cedîde”, Varlık, Nr:841, Eylül 1977.

E.G., “Mehmet Rauf Bey ve Temâşâ”, Temâşâ, Nr: Mayıs 1336.

E.V., “Yeni Sahne’nin Piyesi Müsabakasına Ait Mehmet Rauf Bey’le Mülakat”, Pâyitaht, Nr:38-30; 9 Mart 1337.

Enginün, İnci, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, 2.b., Dergâh Yay., İstanbul, 1991.

-----, Türk Edebiyatında Shakespeare, Dergâh Yay., 1977.

-----, Albülhak Hâmid -Mektuplar, Dergâh Yay., 1994.

Ergül, M., Nuri, O., Ekiz , Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi, Servet-i Fünûn’dan Cumhuriyete Kadar, Toker Yay., 1988.

Es, Hikmet Feridun, “İlk Sevgilileri ve Sevgileri, Mehmet Rauf”, Resimli Herşey, Nr:3, 12 İkteşrin 1935.

Esen, Nüket, Gözüm, Aziz Kardeşim, Efendim, Yapı Kredi Yay., 1995.

Fahredden Celâl, “Karanfil ve Yasemin”, Temâşâ, Nr:48., 10 Mayıs 1340.

Fedai, Celal, İsmet Özel’in Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme, 1998. (Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Gautier, Théophile, Romantizm’in Tarihi, (Çev. Dr. Necdet Bingöl), Milli Eğitim Basımevi,, 1967.

Gökberk, M.Ali, “Eylül Yazarı Mehmet Rauf’un Mektubu”, Ankara Sanat, Nr:199, Kasım 1982.

Gökhan, Halil, “Asıl Serüvenim Düzyazı Değil -Şiir, Hilmi Yavuz İle Söyleşi-“, Gösteri, S. 214, Ocak- Şubat 2000.

Gövsa, İbrahim Alaaddin, Türk Meşhurları, İstanbul, 1946.

Gümüş, Semih, “Feridun Andaçla Söyleşi”, Adam Öykü, Nr: 22, Haziran, 1999.

Günyol, Vedat, Çalakalem, Çan Yay., 1977.

Hakkı, Süha, “Muhasebe-i Edebiye: Eylül”, Mecmua-i Edebiyye, Nr:42, 9 Ağustos/1317.

Hakkı Süha, “Edebî Portreler: Mehmet Rauf”, Yeni Mecmua, Nr:14, 4 Ağustos 1939.

Hamdullah Suphi, “Ferc-i Âti'nin İflâsı- Mehmet Rauf'a Cevap”, Servet-i Fünûn, Nr:1107, 9 Ağustos 1328.

Haser, Melin, “Ferdâ-yı Garam Romanında Kadın Kahramanlar”, Mehmet Kaplan İçin, s.105-114., Ankara 1988,

Hızarcı, Suat, Hüseyin Cahit Yalçın, 2.b, Varlık Yay. 1969.

Hikmet Feridun, “Eylül Muharririnin 24 Saati... Merhumun Son Günlerinde”, Muhit, Nr:40, Şubat 1932.

Hikmet Şevki, “Kitabiyât: Son Yıldız”, Hayat, Nr: 98., 392. Teşrin-i Evvel 1928.

Hisar, Abdülhak Şinasi, “Geçmiş Zaman Edepleri: Mehmet Rauf”, Havadis, Yıl. 2, S. 696, 23 Eylül 1958.

Huch, Ricarda, Romantizm I-II, (Çev. Halit Yavuz) Milli Eğitim Basımevi,, 1950.

Huysmans, Georges Charles, Tersine (Çev. Tahsin Yücel), YKY, 2003.

Huyugüzel, Ömer Faruk, Hüseyin Cahit Yalçın'ın Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerinde Bir Araştırma, Ege Üniversitesi-Edebiyat Fak. Yay., 1984.

Issı, A. Cüneyt, Mehmet Rauf'un Edebî Makaleleri Üzerine Bir İnceleme, 1996. (Ondokuz Mayıs Üni. Y. Lisans Tezi).

Işık, İhsan, Yazarlar Sözlüğü, 2.b., Risale Yay., 1998.

İleri, Selim, “Aşk Vurgunu Bir Yazar”, Milliyet, 16 Haziran 1989.

-----, “Bir Romancının Heykeli”, Milliyet, 8 Eylül 1989.

İnce, Özdemir, “Aloysius Bertrand ve Düzyazı Şiirin Doğuşu”, Frankofoni Özel Sayısı Ortak Kitap, No:12, 2000.

-----, Şiirde Devrim, Adam Yay., 2000.

İlyas Mecit, “Kıl ü Kâl-i Edebî (Mehmet Rauf'tan da Bahis)”, Musavver Muhit, Nr:11, 8 Kânun-ı Sâni 1324.

İzzet Melih, Hüzün ve Tebessüm, Sabah Matbaası, 1921.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Kadın Dergileri Bibliyografyası, Metis Yay., 1992.

Kantarcıoğlu, Sevim, “Modern Roman Teknikleri ve Mehmet Rauf’un Eylül’ü”, Milli Kültür, c: III, S:3-4., Ağustos-Eylül 1981.

Kaplan, M.- Enginün, -Z. Kerman, A-Birinci, A.-Uçman, Atatürk Devri Türk Edebiyatı, c.II, Kültür Bakanlığı Yay., 1982.

-----, Edebiyatımızın İçinden, Dergâh Yay., 1978.

-----, Şiir Tahlilleri 1, Dergah Yay.,1991.

-----, Tevfik Fikret. 2.b. .. İst., Dergâh Yay., 1984.

-----, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 1, Dergah Yay.,1992.

-----, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2, Dergah Yay.,1994.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Bilgi Yay., 1969.

-----, Erenlerin Bağından, Millî Eğitim Bsmv., 1970.

-----, “Mehmet Rauf’u Nasıl Tanıdım?”, Hayat, S:1, Ocak 1965.

Kariper, Cafer, Mehmed Ra’uf’un Tenkidi Yazıları ve Bunlar Üzerinde Edebî Tesbitler, 1992. (Selçuk Üni. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kavruk Hasan, Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1998.

Kerman, Zeynep, “Eylül Romanında Musiki I,II”, Milli Kültür, c:II, Sayı:11-12, Nisan-Mayıs 1981.

-----, “Mehmet Rauf’un Halas Romanı”, Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağan, s.407-418, İstanbul 1981.

Kılıç, Nusret, Mehmet Rauf’un Makaleleri, 2000.(Kırkkale Üni. Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi).

Kolcu, Ali İhsan, Servet-i Fünûn Edebiyatı, Salkımsöğüt Yay., 2005.

Korkmaz, Ramazan, İkaros’un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı, Akçağ Yay., 2002.

Köklügiller, Ahmet, Türkçe Edebiyat Sözlüğü, Hür Yayınevi, 1974.

- Kutlu, Şemsettin, Servet-i Fünûn Edebiyatı - Antoloji, Toker Yayınları, 1988.
- Lanson, Gustave, Edebiyat Tarihi, (Çev. Yusuf Şerif), Remzi Kitabevi, İstanbul, 1937.
- Levend, Agâh Sırrı, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri. 3.b., TDK Yay., 1972.
- Mehmet Celal, Osmanlı Edebiyatı Numuneleri, İstanbul, 1312.
- Mehmet Rauf, Eylül, Alem Matbaası, 1317.
- , Siyah İnciler, Alem Matbaası, 1317.
- , Siyah İnciler –Düzyazı Şiirler- (Haz: Rahim Tarım), YKY., 1997.
- , Siyah İnciler, (Hz. Hülya Argunşah), Çağrı Yay., 2002.
- Mermer, Ahmet, “XVI. Yüzyıl Divan Şairi Fedâyî ve İki Bahr-ı Tavi’”, İlmî Araştırmalar, C.14, s. 121-129., İstanbul 2002,
- Muallim Naci, İstılahat-ı Edebiyye, Akabe Yay., tarihsiz.
- , Lügat-i Naci, Çağrı Yay, 1995.
- M. Y., “Mehmet Rauf’u da Kaybettik!”, Cumhuriyet, Nr:2743, 25 Kânun-ı Evvel 1931.
- Nazım Hikmet, Memleketimden İnsan Manzaraları, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1979.
- Necatigil, Behçet, Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, 17. Basım, Varlık Yay., 1998.
- Ömer Seyfettin, Sanat ve Edebiyat Yazıları, Bilgi Yay., 1990.
- Özbalcı, Mustafa, Mehmet Rauf’un Romanlarında Şahıslar Kadrosu, MEB Yayınları, 1997.
- Özdemir, Emin, Örnekli Açıklamalı Edebiyat Bilgileri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 1990.
- Özkırımlı, Atilla, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, 5.b., c:3, Cem Yayınevi, 1982.
- , Türk Yazın Tarihinde Akımlar, Türk Dili / Yazın Akımları Özel Sayısı, S. 349., Ocak 1981,
- Özön, Mustafa Nihat, Türkçe’ de Roman, İletişim Yay., 1985.

- Parlatır, İsmail, Recaîzade Mahmut Ekrem, DTCTF Yay., 1983.
- Perin, Cevdet, Fransız Romantizmi, DTCTF Yay., 1942.
- Polat, Nazım H., Şahabeddin Süleyman, Kültür Bakanlığı Yay., 1993.
- Püsküllüoğlu, Ali, Türkçe Sözlük, YKY., 1995.
- Recaizade Mahmut Ekrem, Takdir-i Elhan, İst. 1301.
- Reşat Feyzi, “Edebiyat: Mehmet Rauf”, Milliyet, Nr:2470, 25 Kânun-ı Evvel 1932.
- Reşat Nuri, “Eser ve Zât, Mehmet Rauf Bey – Cidâl Münasebetiyle”, Genç Kalemler, S:8, Haziran 1327.
- Sabah, “Eylül Muhariri Mehmet Rauf Bey’in Son Demleri”, Son Posta, Nr: 515, 30 Kânun-ı Evvel 1931.
- Selami İzzet, “Mehmet Rauf Merhum ve Eserleri”, Resimli Şark, Nr:14, Şubat 1932.
- Sevük, İsmail Habib, Türk Teceddüd Edebiyatı Tarihi, İst., 1340.
- , Edebî Yeniliğimiz, Devlet Matbaası., 1932.
- , Tanzimattan Beri Edebiyat Tarihi, c:I, Remzi Kitabevi., 1940.
- Sönmez, Sevgül, “Çanakkale İçinde...”, Kitap-lık, S. 82, Nisan 2005.
- Şahin, İbrahim, Cengiz Dağcı’nın Hayatı ve Eserleri, Kültür Bakanlığı Yay., 1996.
- , İzmirli Bir Şair Tevfik Nevzad, Akademi Kitabevi, 1993.
- Şehabettin Süleyman, Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniyye, Sancakçıyan Matbaası., 1340/1924.
- Şemseddin Sami, Kâmûs-ı Turkî, Çağrı Yay., 1996.
- Şener, Muhsin, Bir Düzanlatım Şiir İncelemesi, Evrensel Kültür, Nr: 1938, Şubat 1995.
- Tahir-ül Mevlevi, Edebiyat Lügatı, Enderun Kitabevi, 1994.
- Talu, Ercüment Ekrem, Mehmet Rauf, Edebiyat Âlemi, Nr:11, 30 Haziran 1949.

Tanpınar, Ahmet Hamdi, 19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitabevi, 6. b., 1985.

-----, Edebiyat Üzerine Makaleler, 2. Basım, Dergâh Yay., 1997

-----, Yaşadığım Gibi, Türkiye Kültür Enstitüsü Yay. 1970.

Tansel, Fevziye Abdullah, İyi Ve Doğru Yazma Usûlleri I-II, Kubbealtı Neş., 1983.

Tarhan, Abdülhak Hâmid, Bütün Şiirleri 2 Makber/Ölü/Hacle/Bâlâdan Bir Ses, Dergâh Yay., 1982.

-----, Bütün Şiirleri 3 Hep Yahut Hiç, Dergâh Yay., 1982.

Tarım, Rahim, Mehmet Rauf ve Mensur Şiirleri, Argos, Nr. 43, Mart 1992.

-----, Mehmed Rauf'un Anıları, Özgür Yay., 2001.

-----, Mehmed Rauf'un Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma, Akçağ Yay. 2000.

Tekşen, Adnan, Toplumumuzun 'Eylül'ü Ve Mehmet Rauf, Yönelişler, S:2, Mayıs 1981.

Tevfik Fikret, Dil Ve Edebiyat Yazıları (Haz. İsmail Parlatur), TDK Yay., 1993.

Todorov, Tzvetan, Yazın Kuramı, (Çev. M. Rifat, S. Rifat) YKY., 1995.

Törenek, Mehmet, Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Rauf, Kitabevi., 1999.

Tulum, Mertol, Tazarrunname, Milli Eğitim Bsv., 1971.

Tuncer, Huseyin, Arayışlar Devri Türk Edebiyatı II, Servet-i Fünûn Edebiyatı, Akademi, İzmir, 1992.

Tural, Sadık, Zamanın Elinden Tutmak, 2.b., Ecdâd Yay., 1991.

Turinay, Necmeddin, "Mensur Şiirlerden Hareketle", Milli Kültür, c:3, Nr:2, Temmuz 1981.

Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi, c:6, Dergah Yay., 1986.

Türk Dünyası El Kitabı-III. Edebiyat, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., 1992.

Türkçe Sözlük, TDK Yay., 1988.

Türkoğlu, Sait, Servet-i Fünûn Dergisi, 1998. (Cumhuriyet Üni. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Uç, Himmet, Ilımlılar ve Edebî Tenkit, Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., 1990.

(Uşaklıgil), Halit Ziya, Mensur Şiirler, Hizmet Matbaası, 1307.

-----, Mezardan Sesler, Matbaa-i Jirayir., 1327.

-----, Halit Ziya, Kırk Yıl, 2.Bs, İnkılâp ve Aka Kitabevi., 1969.

Wellek, R, Varren, A, Edebiyat Teorisi (Çev. Ömer Faruk Huyugüzel) Akademi Kitabevi, 1993.

Wellek, Rene, Edebiyat Tarihinde Romantizm Kavramı, (Çev. Sıddık Yüksel), Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, S. 2., 2002,

Yalçın, Hüseyin Cahit, Edebiyat Anıları, Türkiye İş Bankası. Yay., 1999.

-----, Edebî Hatıralar, Akşam Kitaphanesi Neşriyatı., 1935.

-----, Edebiyat-ı Hakikiye Sahneleri, Hilal Matbaası, İst. 1325.

Yalçın, Mehmet, Şiirin Ortak Paydası, Dokuz Eylül Yay., 2004.

Yalçın, Murat, “Ece Ayhan İle Söyleşi”, Kitap-lık, S. 34, Ocak Şubat, 2001.

Yavuz, Hilmi, “Şiir hangi sözcüklerle yazılmalı ki...’ (1)”, Zaman, 16.10.2005.

-----, “Şiir hangi sözcüklerle yazılmalı ki...’ (2)”, Zaman, 28.09.2005.

Yazar, Mehmet Behçet, Edebiyatçılar Alemi, 21.Yy. Yay., Ankara, 1999.

Yesari, Mahmut, “Tiyatro Muharrirlerimiz: Mehmet Rauf”, Perde-Sahne, S.5, 1 Eylül 1945.

Yetkin, Suut Kemal, Edebiyat Konuşmaları, Remzi Kitabevi, Tarihsiz.

Yıldız; Ahmet, Mehmet Rauf’un Hikâye ve Mensur Eserlerinde Vokabüler, Kelime Hazinesi, Dil ve Üslup Özellikleri, Tarihsiz. (; Ankara:Üni. DTCF, TDEB, Mezu-niyet Tezi).

Yusuf Şerif, Avrupa Edebiyatı Mühim Simalar ve Nümuneler., 1930.

-----, Muhtasar Avrupa Edebiyatı Tarihi, İstanbul, 1935.

Yüksel, Ayşegül, Yapısalcılık ve Bir Uygulama Melih Cevdet Anday Tiyatrosu,
2.b., Gündoğan Yay., 1995.

ÖZGEÇMİŞ

Osman ÇÖPATLAMAZ 1974 yılında Çorum'un İskilip ilçesinde doğdu. İlkul, ortaokul ve liseyi Bolu'da tamamladı. 1996 yılında Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Aynı yıl Kastamonu Seydiler Lisesi'nde öğretmenliğe başladı. 1997 yılında Kırıkkale'ye atandı. Halen Kırıkkale Lisesi'nde öğretmenliğe devam etmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.